

DE ANDERE PLEK

*Hoe een heterotopisch perspectief kan
bijdragen aan diakonia*

Willemijn Piksen

Masterthesis Diaconiewetenschap

Protestantse Theologische Universiteit Locatie Groningen

13 januari 2023

prof. Erica Meijers (begeleider)

prof. Theo Pleizier (beoordelaar)

INHOUD

Woord vooraf	2
1 Inleiding	3
2 Methodologie	7
3 Foucaults heterotopie als vruchtbaar perspectief in de diaconiewetenschap	12
4 Ervaringen van andersheid en vreemdheid	24
5 De Jongerenwerking door een heterotopische lens	42
6 Conclusie	52
7 Evaluatie	55
Bibliografie	56
Bijlage 1: Straatinterviews 29-4-2022 en 4-5-2022	60
Bijlage 2: Individuele interviews 8-5-2022 tot 19-5-2022	89
Bijlage 3: Focusgroepgesprek 20-11-2022	169

WOORD VOORAF

*ik ben een vis en geen aap,
ik ben een vis en geen aap,
ik ben een vis en geen aap,
etc.*

In de laatste jaren van mijn studie en zeker ook tijdens het schrijven van deze thesis werd dit vreemde zinnetje de mantra die me hielp mijn hoofd helder te houden. Het is afgeleid van een op internet circulerend citaat van onduidelijke oorsprong: “Everyone is a genius. But if you judge a fish by its ability to climb a tree, it will live its whole life believing that it is stupid.”

Op mijn zestiende kreeg mijn eigen andersheid een naam: ADHD. In de jaren die volgden zou ik me in allerlei bochten gaan wringen om ‘normaal’ te zijn, met weinig succes. Het heeft lang geduurd voor ik leerde dat de reden voor mijn worstelen is dat we nu eenmaal leven in een samenleving waarin een norm gesteld wordt waar ik niet aan kan voldoen, hoe hard ik ook probeer. Er is niet intrinsiek iets mis met me, ik ben enkel anders. Dat heeft niet alleen gevolgen gehad voor hoe ik naar mezelf kijk. Het heeft ook me ook de ogen geopend voor andere groepen die in onze samenleving als afwijkend beschouwd worden en naar de manier waarop we daarmee omgaan, juist ook binnen de kerk. Hoewel mijn eigen ervaringen natuurlijk van een geheel andere orde zijn, klonken deze voor mezelf steeds mee in gesprek met en bij het schrijven over deze jongeren met alles wat ze meegemaakt hebben.

Nu sta ik aan het einde van dat proces. Ook vissen kunnen afstuderen, zo blijkt, zij het op hun eigen manier. Daarvoor ben ik oneindig veel dank verschuldigd aan Erica Meijers, die me hielp het overzicht in de complexiteit te bewaren en me met haar enthousiasme en scherpe blik door elk dal wist te loodsen.

Daarnaast wil ik de PSC Jongerenwerking bedanken die me een thuis gaven in een vreemd land. Specifiek wil ik de vier jongens bedanken die hun verhaal hebben willen delen. Ze hebben een plekje in mijn hart gekregen. Ik wil ook Petra Schipper met haar wijze opmerkingen bedanken en Joran Simoens die me in alle vrijheid mijn gang liet gaan bij het PSC. Ook wil ik Remco Gerritsen bedanken die me heeft geholpen bij de technische kwesties rond het filmmaken.

Ik wil daarnaast alle familie en vrienden bedanken die in dit proces om me heen gestaan hebben. Stuk voor stuk hebben ze met me mee-gestudeerd, meegedacht, meegezocht en ook zeker mee-gejuicht. Specifiek wil ik Geande Oordt noemen die ik door de telefoonlijn heen meermaals meelevend kon horen knikken en fronsen en ook Stijn Aartsen met wie ik ontelbaar veel studeerdagen heb doorgebracht en die zo week na week dit hele bouwwerk tot stand heeft zien komen en elk nieuwe bouwsteentje met me meevierde.

Tot slot wil ik Jukka Koivunen bedanken die alles waarin ik anders ben het mooiste van de wereld vindt en die vanaf de eerste tot de laatste letter van deze thesis in me geloofd heeft.

1 INLEIDING

Enige tijd geleden sprak ik iemand die betrokken lid was van haar lokale protestantse gemeente. Ze wilde vanuit de kerk iets betekenen voor de Afrikaanse vluchtelingen in het dorp, maar er kwamen steeds zo weinig van hen naar de speciaal voor dat doel in de kerk georganiseerde activiteiten. Ook vertelde ze dat ze er een aantal had uitgenodigd om bij haar te komen eten. Ze had zich uitgesloofd in de keuken en een echte Hollandse maaltijd op tafel gezet. Haar gasten hadden er echter niet veel van gegeten, omdat ze vonden dat het te weinig smaak had. De vrouw beklagde zich over die ondankbare houding en snapte maar niet wat er mis ging in het contact met deze groep. Ik opperde dat ze misschien als gemeente eens een gezamenlijke maaltijd zouden kunnen organiseren, waarbij de nieuwkomers de leiding zouden krijgen in de keuken om iets van hun Afrikaanse gerechten met de gemeente te delen. Daarop zei ze: “O, nee, dat lusten de mensen bij ons in de kerk niet, hoor.”

Het christendom heeft een lange geschiedenis van betrokkenheid op wie in moeilijke situaties verkeren. In traditionele diaconale praktijken zien we geregeld het volgende mechanisme: gemeenteleden gaan naar mensen toe die in armoede en kwetsbaarheid leven om hen te helpen uit die situatie te komen, vanuit hun eigen ideeën over hoe dat vorm zou kunnen krijgen, om daarna ‘ongeschonden’ weer terug te keren naar hun veilige positie. Ik zou dat willen duiden als een beweging van het ‘centrum’ naar de ‘marges.’¹ Mensen die hulp nodig hebben worden niet als subject in hun eigen verhaal benaderd, maar als object dat ondersteund en in zekere zin ‘gerepareerd’ moet worden. Wat en wie afwijkt van de heersende normen van de samenleving wordt daarin gemakkelijk geproblematiseerd.

In *Diaconaal doen doordacht - Handboek diaconaat* onderscheiden Herman Noordegraaf en Jozef Wissink drie perspectieven op diakonia: het binnenperspectief (hoe in kerk en theologie diakonia vanuit Bijbel en traditie wordt geduid); het buitenperspectief (hoe kijken mensen, organisaties, groepen en overheden naar met name de rol van kerken in de samenleving); en tot slot het perspectief van mensen in nood zelf, de ontvangers van hulp (2018, pp. 17-20). In deze thesis richt ik me op dit derde perspectief, om hulpontvangers in hun eigenheid serieus te nemen. De auteurs van het handboek benoemen de implicaties van dit perspectief, waarin de nadruk ligt op de hulpontvanger als subject in plaats van object (Noordegraaf en Wissink, 2018, p. 19):

Hier zijn verrekende keuzes in het geding: als men mensen als subject beschouwt, dan zal vanuit de diaconie zoveel mogelijk *met* mensen gewerkt worden, zal er zoveel mogelijk wederkerigheid zijn tussen ‘helper’ en ‘geholpene’ of te helpen mensen. Dan zal er naar hen geluisterd worden en zal er bereidheid zijn om van hen te leren over wat zij over hun positie, de samenleving, de kerk en theologie al dan niet te zeggen hebben.

In deze thesis wil ik dus tot een denken over diakonia komen waarin het perspectief van mensen om wie het diaconaal gesproken ‘gaat’ meer centraal staat, diaconaal handelen dat zijn vertrekpunt heeft in de marge en waarbij de marge het centrum iets te zeggen heeft dat het waard

---

¹ In hoofdstuk 2 leg ik uit waarom ik het spreken over ‘centrum’ en ‘marge’ verkies boven andere aanduidingen van verschil.

is om gehoord te worden. Dit perspectief kennen we uit de Bevrijdingstheologie en het daarop voortbouwende denken over wederkerigheid, en hoewel dit wordt toegepast door inloophuizen en diaconale organisaties, lijkt het, zeker in kerkelijke gemeentes, tot nu toe nog weinig in de praktijken van plaatselijke diaconieën doorgedrongen. Veel diaconale praktijken zijn nog op de traditionele manier vormgegeven.

Het spreken over marge en centrum is een spreken over ruimte, spatialiteit. Ik neem mijn vertrekpunt dan ook in de *spatial turn*, waarmee ik aansluit bij diaconale denkers als Kaia Rønsdal en Trygve Wyller, beiden verbonden aan de theologische faculteit van de Universiteit van Oslo. Rønsdal legt uit waarom een ruimtelijk perspectief van belang is voor de diaconale context (2018, p. 34):

Common to many of the writers and thinkers on space is the attention they pay to the fact that we live in space, are shaped by spaces, and that we ourselves create spaces. By combining these perspectives with what it means to give others space and what it means that others are given space (or are given their rightful space), we see the outline of the most important tensions in the spatial turn in the present context.

Zoals het perspectief van het subject in de praktijk van diakonia nog niet veel lijkt doorgedrongen, zo lijkt binnen diaconaal werk ook nog weinig oog voor de implicaties van de *spatial turn*. Ik wil daar met deze thesis verandering in brengen, omdat de aandacht voor ruimte een nieuw en scherper licht op machtsrelaties schijnt en dus de subject- en objectrelatie helder zichtbaar maakt.

Specifiek wil ik aan de hand van het concept 'heterotopie', dat zijn oorsprong heeft bij Foucault, onderzoeken wat het de diaconiewetenschap kan opleveren wanneer de marge meer serieus genomen wordt en hoe zoiets vorm kan krijgen. Foucaults heterotopieën zijn plaatsen in een cultuur die zo anders zijn dan alles eromheen, dat ze door te bestaan de continuïteit van het normale, het dagelijkse, doorbreken en bevragen. Hij noemt onder andere begraafplaatsen, rondtrekkende kermissen en gevangenissen. Je zou echter ook kunnen denken aan achtergestelde wijken, buurthuizen of diaconale projecten waar in tegenstelling tot de meeste andere plekken in de samenleving veel armoede, werkeloosheid, psychische problematiek en een veelheid aan etniciteiten en culturen te vinden is. Het concept van de heterotopie spreekt me aan omdat het volop ruimte laat voor verschil en vreemdheid. Vanuit heterotopisch perspectief in diaconale context bezien is het interessant om die plekken niet te willen 'normaliseren', maar juist in hun andersheid serieus te nemen.

De Noorse theoloog Trygve Wyller heeft het concept heterotopie als eerste ingebracht in de studie naar christelijke sociale praktijken. Daar is inmiddels door andere theologen op heel verschillende wijzen op voortgedacht. In de Nederlandse context is binnen de theologie onder andere door ethicus Thijs Tromp wel onderzoek gedaan naar een heterotopisch perspectief binnen de zorg, maar binnen de diaconiewetenschap is hier nog weinig mee gedaan. Bovendien betreft wat er tot nu toe over geschreven is vooral theoretische doordenking en ontbreekt het nog aan praktijkonderzoek. Daar hoop ik met deze thesis verandering in te brengen.

Hoewel ik dankbaar voortbouw op de filosofie van Foucault is de thematiek van deze thesis door en door theologisch, vanwege de diaconale blik en de aandacht voor het anderszijn als theologische categorie. Een theologisch argument voor een waardering van 'vreemdheid' is bijvoorbeeld te vinden in de vele bijbelverhalen waarin God niet alleen oog heeft voor de achtergestelden en buitengeslotenen, maar ook juist hen die in zekere zin buiten de samenleving staan, 'vreemd' zijn, kiest om in en door hen iets van zichzelf te laten zien. Vaak betreft dit de mensen die door de rest van de samenleving niet werkelijk gezien worden. Denk aan herders, tollenaars, weduwen, etc. Verschillende theologen en filosofen hebben zich beziggehouden met ideeën van vreemdheid, en ontmoeting met de ander, of dat wat anders is. Ik noem hier enkelen: Martin Buber benadrukt in 'Ik en Gij' dat de mens pas werkelijk mens wordt en is in relatie tot een ander, zolang in die ontmoeting de ander niet gebruikt wordt als middel tot een doel, maar als mens (als tegenover, als 'jij') gezien wordt. Dan kan in deze ontmoeting bovendien een glimp opgevangen worden van de eeuwige 'Gij', God. Emanuel Levinas, leerling van Buber, bouwt hierop voort. Hij pleit ervoor de ander werkelijk in zijn andersheid te laten en benadrukt de uitnodiging tot verantwoordelijkheid die van de ontmoeting met de ander uitgaat. Ik noem tot slot Karl Barth, die God karakteriseerde als *der Ganz Andere*, die we nooit helemaal kunnen kennen, tenzij hij zichzelf openbaart. Deze denkers tonen het theologische belang van het vertrekken vanuit die ander, in diens vreemdheid zoals ik dat ook in deze thesis tracht te doen. Ik zal bespreken hoe diaconale theologen de heterotopie waarderen en die waarderingen beoordelen via mijn eigen onderzoek naar een 'andere plek,' om zo een bijdrage te leveren aan de diaconale theologie.

Dit onderzoek richt zich op de Jongerenwerking van het Protestants Sociaal Centrum (PSC) in Antwerpen, een plek waar gevluchte jongeren komen voor hulp, ontspanning en sociale contacten. Zij delen in de ervaring van anderszijn in de Belgische samenleving, vanwege hun achtergrond en wat ze meegemaakt hebben. De Jongerenwerking is als diaconale praktijk een 'andere' plek in de Belgische samenleving. Specifieker nog is het contrast tussen de Jongerenwerking en de eromheen gelegen studentenbuurt interessant, zeker aangezien wie de Jongerenwerking passeren en wie er werkelijk binnen gaan in al hun verschillen qua leeftijd wel overeenkomen. Deze aspecten maken dat het relevant is om de Jongerenwerking vanuit heterotopisch perspectief te bekijken.

In dit onderzoek hoop ik al met al een antwoord te kunnen geven op de vraag hoe een heterotopische duiding van de ervaringen van andersheid en vreemdheid van de jongeren die de Jongerenwerking van het PSC in Antwerpen bezoeken kan bijdragen aan de diaconale theorie en praktijk. Ik zal dit doen door in hoofdstuk 3 in te gaan op de achtergrond en betekenis van het begrip 'heterotopie' en hoe we dit begrip kunnen interpreteren vanuit diaconiawetenschap. In hoofdstuk 4 zal ik dan deels middels een documentaire - de keuze voor dit medium wordt in hoofdstuk 2 meer uitgelicht - onderzoeken welke ervaringen jongeren van de Jongerenwerking met andersheid en vreemdheid hebben zowel bij de Jongerenwerking als in de Belgische samenleving. Hiervoor zal ik niet alleen putten uit eigen observaties en interviews met de jongeren, maar ook uit een voor dit doel georganiseerde interactie tussen studenten uit de omliggende universiteitsbuurt en de PSC-jongeren organiseren. In hoofdstuk 5 zal ik de vraag

beantwoorden hoe deze ervaringen vanuit een diaconaal perspectief op heterotopie te interpreteren zijn, om tot slot in hoofdstuk 6 te laten zien hoe dit kan bijdragen aan de diaconale theorie en praktijk en welke vragen het oproept.

De eerder genoemde documentaire is integraal onderdeel van deze thesis. Deze kan bekeken worden via https://youtu.be/GnOp_KKff7Q.

2 METHODOLOGIE

In mijn werkwijze heb ik getracht zoveel mogelijk recht te doen aan het anderszijn en de ervaringen van de jongeren, om zo qua methode aan te sluiten bij mijn inhoudelijke vraagstelling. Om het perspectief van de jongeren zelf te laten spreken, richt ik me dan ook niet op het PSC als organisatie of op haar visie. Ik volg Rønsdal die ervoor pleit om de germarginaliseerde levens, die steeds ontvangers van zorg zijn, te benaderen zonder verwijzing naar die zorgverleners, zodat niet de specifieke praktijken van diakonia, maar de omstandigheden en de dagelijkse aspecten van deze levens en ruimtes en wat daardoor geleerd kan worden het onderwerp van onderzoek zijn (2018, p. 13). Ik kies bovendien voor een collaboratieve onderzoeksmethode, omdat dergelijke methodes, zoals praktisch theoloog Henk de Roest stelt, geschikt zijn om de werking van macht bloot te leggen, wat aansluit bij de thematiek van deze thesis (2020, p. 194):

With regard to power, they [i.e. collaborative approaches] aim to open up 'power to' or 'influence to', creating a space for actors to act and they are critical towards 'power over', what is imposed upon the participants, be it concepts, values meanings, theories or strategies for action.

Specifieker nog hanteer ik als methode collaboratieve etnografie. In deze benadering vindt de samenwerking plaats in de beschrijvingsfase, maar ook in de fase van interpretatie. Uiteindelijk worden volgens die methode zelfs teksten samen geschreven, “combining what have been traditionally called 'emic' and 'etic' or insider and outsider perspectives” (De Roest, 2020, p. 217). De onderzoeksvraag is door mij geformuleerd en het onderzoek door mij geleid, dus in die zin is het niet volledig collaboratief, met name omdat een volledig collaboratief onderzoek niet haalbaar is voor een masterthesis. Verderop zal ik echter duidelijk maken hoe de jongeren door het hele proces heen hun stem hebben laten horen.

Door middel van etnografisch onderzoek in samenwerking met hen over wie mijn onderzoek gaat, wie het aangaat, wil ik ruimte geven aan wat socioloog Frank van Steenberg het transformatief potentieel van marginaliteit noemt. In het spreken over andersheid in relatie tot ruimtes volg ik in deze thesis Van Steenberg, die ervoor pleit het concept marginaliteit te gebruiken in plaats van te spreken over in- en uitsluiting, omdat “het proces van in- en uitsluiting een veelal onzichtbaar en onbesproken geheel kent waarin iets of iemand ingesloten of uitgesloten kan of zelfs moet worden: een zekere sociale orde of sociaal lichaam” (2020, p. 92). Juist deze dominante orde en de machtsrelaties die daarin een rol spelen worden volgens hem geadresseerd binnen het onderscheid marge-centrum, omdat de marge altijd intrinsiek een afwijking vormt op het centrum. Hoe een norm en de afwijking daarvan worden vastgesteld en hoe hiernaar gehandeld wordt, varieert per context. De sociaal-geconstrueerde posities tussen centrum en marge veronderstellen machts- en afhankelijkheidsrelaties en bestaan bij de gratie van een zekere hegemonie, oftewel een dominante orde. Het centrum en de marge zijn daarmee relatieve en relationele noties.

Van Steenberg noemt ook dat marginaliteit vanwege de uitsluitende connotatie doorgaans geproblematiseerd wordt, maar dat er binnen de wetenschap ook een transformatief

potentieel aan het begrip wordt toegekend: de afwijking vormt een mogelijke bron voor vrijheid en transformatie: “Om tot radicaal nieuwe of alternatieve inzichten te komen, moet de anomalie centraal staan” (2020, p. 96). Die visie op marginaliteit sluit in zekere zin aan bij een diaconale benadering van heterotopie, zoals ik in hoofdstuk 3 zal laten zien.

2.1 De keuze voor een documentaire

Het collaboratieve aspect van dit onderzoek krijgt concreet vorm door de vraag naar de ervaringen van verschil en vreemdheid van de jongeren deels te beantwoorden middels het maken van een documentaire, waarbij ik vier PSC-jongeren betrek bij verschillende fases in het maakproces, bij het bepalen van de inhoud en bij het filmen zelf. In het kort bestaat de documentaire van ongeveer een uur uit beelden van de georganiseerde interactie tussen studenten en jongeren afgewisseld met interviewfragmenten met de jongeren en de studenten en daartussen beelden van de dagelijkse gang van zaken bij de Jongerenwerking.

Deze experimentele vorm is niet slechts een artistieke manier om de uitkomsten van het onderzoek te illustreren, maar een middel om theologische kennis te verkrijgen. Een documentaire past om verschillende redenen beter bij collaboratieve etnografie dan enkel een geschreven tekst. Allereerst is het meewerken aan een documentaire toegankelijker voor de jongeren. Bovendien leent het zich beter voor dit onderzoek omdat beelden (een bepaalde blik, de sfeer van een ruimte, de manier waarop mensen zich kleden) op een meer directe manier spreken en zo mogelijk iets van vreemdheid, iets van heterotopie kunnen laten zien. Tot slot heeft het meerwaarde omdat een onderzoeker die de acties en woorden van gemarginaliseerden enkel op papier zet, daarmee opnieuw iets van hun verhaal toe-eigent. Rønsdal (2018): "It is paramount that this lifeworld be permitted to speak for itself, and tell its own tales."

Theoloog Clare Louise Radford pleit voor de toepassing van dit soort *creative arts-based* onderzoeksmethoden in de praktische theologie (2020, p. 71):

As we seek in practical theology to respond to the challenges, changes, and injustices in our current times - to make meaning with what is at once deeply personal, political, material, and spiritual - I encourage others to explore, play, and fashion their own theological inquiries through different creative practices and processes.

Eenzijds laat ze zien dat expliciete creatieve onderzoeksmethoden goed binnen de praktische theologie passen, omdat praktisch-theologisch onderzoek van zichzelf al een constructieve en creatieve, imaginatieve praktijk is, waarbij het gaat om “activities of making, creating, and imagining that are vital to creative arts-based research” (Radford, 2020, p. 71). Anderzijds laat ze zien dat *creative arts-based research* ook werkelijk iets toevoegt aan de praktische theologie (2020, p. 63):

As feminist, queer, and postcolonial theologians have been articulating for many decades, no knowledge or data arrives to us unmediated. Engaging these perspectives, creative research can foreground where assumptions have been made about the supposed neutrality of certain methods, recognising that all research methods and practices are already shaping and shaped by particular worldviews.

In die zin sluit een meer creatieve onderzoeksmethode goed aan bij een onderzoek naar marginaliteit.

Ik kies ervoor om op momenten de camera uit handen te geven en de jongeren zelf beelden van de Jongerenwerking te laten maken, zodat in de film haast in letterlijke zin vanuit hun perspectief gekeken wordt. Religie-socioloog Nancy Ammermann beschrijft hoe dit een onderzoeksproces kan transformeren (2014, p. 16):

The seemingly simple act of putting a camera in the hands of participants can redefine participants' relationship to the research. They are no longer passive subjects responding to questions researchers might never have asked. The data are produced by participants: *they* are in the driver's seat, *they* make decisions about what is important (or not).²

De documentaire fungeert in dit onderzoek als methode van dataverzameling. Tegelijkertijd is de wijze waarop ik de beelden monteer ook al een vorm van interpretatie. In de documentaire duid ik de ervaringen van andersheid van de jongeren niet expliciet aan de hand van een heterotopisch discours binnen de diaconiewetenschap. Hoewel die thema's impliciet mee zullen klinken voor wie bekend is met de thematiek, blijft de documentaire dicht bij de ervaringen van vreemdheid en andersheid van de PSC-jongeren.

Een aantal methodologische keuzes en overwegingen in voorbereiding op en tijdens het maken van de documentaire bespreek ik pas in hoofdstuk 4, omdat deze integraal deel uitmaken van het onderzoek.

2.2 Overige methodologische keuzes

Behalve de documentaire als methode om data te verzamelen, gebeurt dit (deels overlappend) middels participatieve observaties, straatinterviews, individuele interviews en een focusgroepgesprek. Bij het bespreken van het onderzoeksverloop behandel ik elk van deze aspecten uitgebreider. De documentaire is als 'databeschrijving' een integraal onderdeel van deze thesis. Toch zal ik in aanvulling daarop in hoofdstuk 4 ook aandacht besteden aan wat in de film te zien is, omdat sommige zaken meer duiding vergen en omdat ik niet kan aannemen dat de lezer van deze thesis toegang tot de film heeft.

Wat de interacties met anderen met mij doen, met name met betrekking tot de thema's andersheid en vreemdheid, is gedurende het hele onderzoek steeds ook relevante data. Rønsdal legt uit (2021, p. 518):

The researcher must be part of the field, and also report of her own experience there, embodied feelings and emotions, like how it smelled, and senses such as stress, fear, joy, etc. She is the only one who can say

---

² Ammermann betreft dit specifiek op de methode van het photo elicitation interview (PEI), waarbij de onderzoeker participanten zelf foto's laat maken om daar daarna over in gesprek te gaan. Haar uitspraak lijkt me ook toepasbaar op het uit handen geven van een filmcamera.

something about the level of the lived, as she was there and lived it. When we live in the space with those there, we connect in other ways, we encounter embodiedly.

Tijdens de participatieve observaties houd ik daarom een onderzoeksdagboek bij waarin ik mijn observaties en ervaringen noteer met het oog op vreemdheid en verschil, ook met betrekking tot mijn eigen vreemdheid. Een andere reden voor deze reflexieve houding is dat ik daarmee transparant tracht te zijn met betrekking tot de ogenschijnlijke vanzelfsprekendheden van mijn eigen identiteit, die meekomen in mijn perspectief. In het kort is dat namelijk het perspectief van een jonge, witte, hoogopgeleide, Nederlandse vrouw die ruim een jaar in Antwerpen woont. Ik ben me bewust van de epistemologische valkuil wanneer vanuit de homotopie over de heterotopie gesproken wordt. Ondanks mijn keuze voor een collaboratieve methode kan ook ik me daar niet volledig aan onttrekken aangezien ikzelf ten opzichte van de Jongerenwerking als marge vooral tot het centrum behoort.

Vijf van de zes hoofdrolspelers in dit onderzoek worden, met hun toestemming, bij hun voornaam of bijnaam genoemd, omdat ze in de film sowieso herkenbaar in beeld komen. Naar één van de studenten wordt op verzoek wel met een pseudoniem (Julia) verwezen, vanwege de ongebruikelijke schrijfwijze van haar eigenlijke naam. Gevoelige uitspraken met betrekking tot de politieke situatie in hun landen van herkomst worden op verzoek van de jongeren uit de film en uit de thesis gelaten. Er is op meerdere momenten gecommuniceerd naar de overige aanwezigen bij de Jongerenwerking dat de gemaakte opnames voor een documentaire gebruikt worden. Wie daar bezwaar tegen heeft, is buiten beeld gelaten. Ook maak ik aan de mensen met wie ik spreek duidelijk dat ik daar ben in de hoedanigheid van onderzoeker.

Data analysemethode

Bij het coderen van de data gebruik ik de volgende labels die aansluiten bij de opbrengsten van het literatuuronderzoek naar heterotopie zoals ik dat in hoofdstuk 3 bespreek: PSC, spacialiteit, andersheid/vreemdheid, *sameness*, positieve duiding andersheid, uitsluiting, dichotomisering, integratie, mijn eigen vreemdheid, spiegelfunctie, ontmoeting, ontmaskering van systemen, aangedaan door onrecht, onzichtbaarheid, behoefte aan bekendheid, taal, rolwisseling, privilege, waardigheid, visie op dit onderzoek, rommeligheid identiteit, asymmetrie, en tot slot: tijd.

Vervolgens analyseer ik de ervaringen van verschil en vreemdheid van de PSC-jongeren (hoofdstuk 4) vanuit het heterotopisch perspectief zoals dat in het theoretisch kader (hoofdstuk 3) naar voren komt. Specifieker doe ik dit aan de hand van de zes principes waarmee Foucault het concept heterotopie uitwerkt, aangevuld met ideeën hierover vanuit de diaconiewetenschap. Zo hoop ik uiteindelijk mijn hoofdvraag te beantwoorden: hoe kan een heterotopische duiding van de ervaringen van andersheid en vreemdheid van de jongeren die de Jongerenwerking van het PSC in Antwerpen bezoeken bijdragen aan de diaconale theorie en praktijk?

2.4 Taalkeuzes

In een onderzoek naar andersheid ontkom je er niet aan die andersheid te benoemen. Hier is echter voorzichtigheid geboden, omdat taal die verschil aanduidt zelden neutraal is. Niet alle jongeren zijn bijvoorbeeld comfortabel om als ‘vluchteling’ aangeduid te worden (Focusgroepgesprek 20-11-2022), maar ook een term als ‘Belg’ is niet probleemloos. Ik volg in mijn omgang met deze kwestie antropoloog Amanda Lopdrup Hansen en kies ervoor om dit soort termen wel te laten staan, omdat het mij niet om die aanduidingen te doen is, maar om de ervaring van het anderszijn of tot ‘ander’ gemaakt worden. Bovendien worden deze woorden door verschillende participanten zelf gebruikt. Door dit soort termen tussen aanhalingstekens te plaatsen laat ik tegelijkertijd zien dat ik me wel van deze gevoeligheid bewust ben en dat definities niet statisch zijn (Lopdrup Hansen, 2021, p. 2).

Een tweede keuze qua taal heeft betrekking op de citaten van de PSC-jongeren. Geen van hen beheerst de Nederlandse taal volledig en dat is merkbaar. Toch laat ik verkeerde zinsconstructies of onjuist woordgebruik bewust staan, tenzij de betekenis verloren dreigt te gaan. Ik kies hiervoor omdat ik het, zoals gezegd, belangrijk vind dat zij in dit onderzoek zo direct mogelijk hun stem kunnen laten horen. Met het aanpassen van hun eigen woorden zou ook iets van hun eigenheid verloren gaan. Bovendien vind het belangrijk om hun vreemdheid niet te verhullen, maar juist door hun zoeken naar woorden voelbaar te maken.

3 FOUCAULTS HETEROTOPIE ALS VRUCHTBAAR

PERSPECTIEF IN DE DIACONIEWETENSCHAP

Ik zal in dit hoofdstuk de achtergrond en betekenis van het begrip ‘heterotopie’ bespreken. Ik zal dit doen door allereerst bij Foucault zelf te kijken. Vervolgens zal ik kort de toepassing van dit concept in verschillende wetenschappelijke disciplines schetsen, om dan in te zoomen op de diaconiewetenschap. Tot slot zal ik aangeven welke lijn ikzelf aanhoud in het vervolg van dit onderzoek.

3.1 De achtergrond en betekenis van heterotopie bij Foucault

Foucault heeft het door hem gemunte begrip heterotopie nooit uitgebreid uitgewerkt. Het wordt drie keer door hem genoemd, één keer toegepast op tekstuele ruimte en later twee keer in de context van sociale en culturele ruimtes; dat laatste is waar het in deze thesis om gaat. Ik richt me op *Des Espaces Autres* (over andere ruimtes), de uitwerking van een lezing van Foucault uit 1967 voor architectuurstudenten. Dat manuscript is pas in 1984, kort voor zijn dood, gepubliceerd in het Franse tijdschrift *Achitecture-Movement-Continuité*.

Foucault hield zich veel bezig met macht. Hij interpreteerde macht niet als een negatieve kracht in zichzelf, maar als een verzameling acties, die inwerken op een andere verzameling acties op een schaal van verzet tot subordinatie, vanuit het principe: waar macht is, is ook tegenmacht (Kirkeboen & Schultz, 2009, p. 64). Foucaults concept heterotopie is te plaatsen in dit verstaan van macht (Gunnes, 2017, p. 56). Het past bovendien binnen zijn andere werken waarin hij ruimte als een analyse-*tool* gebruikt om een andere benadering van geschiedenis te vinden (Johnson, 2013, p. 795). Foucault heeft een grote bijdrage geleverd aan de *spatial turn*, een wending in het onderzoek over menselijk leven en socialiteit, waarin tot halverwege de twintigste eeuw historische en sociale perspectieven de boventoon voerden. Tot die tijd was het vanuit een gerichtheid op de toekomst, op een bepaalde progressieve ontwikkeling die in de geschiedenis van de wereld te zien was, dat men iets over het nu dacht te kunnen zeggen. Denk bijvoorbeeld aan het christelijke denken gericht op de voleinding, maar ook aan de dialectiek van Hegel. Onder andere Henri Lefebvre³ en Michel Foucault hebben daar ruimte aan toegevoegd, als belangrijk nieuw perspectief. Het gaat er dan om dat “Geography matters, not for the simplistic and overly used reason that everything happens in space, but because *where* things happen is critical to knowing *how* and *why* they happen” (B. Warf en S. Arias, zoals geciteerd in Rønsdal, 2018, p. 33). Ruimte, en dus ook heterotopie, de ‘andere ruimte’, zijn voor Foucault daarom nooit doel, maar een middel, een tool om mee naar de samenleving te kijken.

Niet alleen de focus op ruimte is nieuw, ook de manier waarop ruimte in onze samenleving een rol speelt is veranderd, zo stelt Foucault in *Des Espaces Autres*. Vroeger was er een hiërarchie

---

³ Lefebvre is hierin van grote invloed geweest met zijn *La Production de l'espace* uit 1974, waarin hij bepleit dat ruimte een sociaal product is.

in plekken. De aarde was het centrum van het zonnestelsel, en de kerk was het centrum van het leven. Een plek werd gedefinieerd door zijn nabijheid tot een centrum. Met Galileo is daar verandering in gekomen. Foucault legt uit: “For the real scandal of Galileo’s work lay not so much in his discovery, or rediscovery, that the earth revolved around the sun, but in his constitution of an infinite, and infinitely open space” (1984/1986, p. 23). Vervolgens begint Foucault uit te leggen hoe je nog wel iets over een plaats kunt zeggen, als dat dus niet door hiërarchie ingegeven wordt. Een plaats bestaat nooit op zichzelf, want we begeven ons niet in een leegte, maar in een heterogene ruimte. Je kunt een plek daarom beschrijven vanuit de set aan relaties die die plek heeft tot andere plekken. Hij geeft voorbeelden: plekken van transport (de trein, de straat, etc.), plekken van tijdelijke ontspanning (cafés, bioscopen, stranden, etc.) en plekken van rust (het huis, de slaapkamer, het bed, etc.).

“But among all these sites”, aldus Foucault, “I am interested in certain ones that have the curious property of being in relation with all the other sites, but in such a way as to suspect, neutralize, or invert the set of relations that they happen to designate, mirror, or reflect” (1984/1986, p. 24). Hij onderscheidt twee soorten plekken die die eigenschappen hebben. Allereerste de utopie als ideale ruimte die in de werkelijkheid niet bestaat, maar die wel iets doet met onze kijk op deze werkelijkheid: dat wat een utopie voorspiegelt kan bijvoorbeeld kritisch maken op de huidige maatschappij. Vervolgens noemt hij dan de heterotopie, die eenzelfde werking als de utopie heeft, met het verschil dat heterotopieën wel reëel bestaande echte ruimten zijn: ruimten die anders zijn, een breuk met de tijd en een breuk met de continuïteit van dagelijkse ruimten. Hij introduceert het concept heterotopie in *Des Espaces Autres* als volgt (1984/1986, p. 24):

There are also, probably in every culture, in every civilization, real places - places that do exist and that are formed in the very founding of society - which are something like counter-sites, a kind of effectively enacted utopia in which the real sites, all the other real sites that can be found within the culture, are simultaneously represented, contested, and inverted. Places of this kind are outside of all places, even though it may be possible to indicate their location in reality. Because these places are absolutely different from all the sites that they reflect and speak about, I shall call them, by way of contrast to utopias, heterotopias.

In de rest van het essay werkt Foucault een ‘heterotopologie’ uit. Het is echter goed om ons ervan bewust te zijn dat Foucault geen onproblematische, allesomvattende definitie van het begrip heterotopie geeft (Johnson, 2013, 798; Sudradjat, 2012, p. 30). Ik ben aangewezen op de interpretaties van anderen en zal daarom ook niet pretenderen dat er een duidelijke definitie van heterotopie bestaat. Het blijft bij Foucault zelf immers meer een schets, die hij aan de hand van voorbeelden uitwerkt in een soort systematische beschrijving van zes principes van heterotopie.

Het eerste principe is dat elke cultuur eigen heterotopieën voortbrengt, in verschillende vormen. Er bestaat geen universele vorm van heterotopie. (Foucault, 1984/1986, p. 24) Toch zijn ze in twee categorieën onder te brengen, namelijk allereerst crisis-heterotopieën, plekken bestemd voor individuen die in relatie tot hun omgeving in een staat van crisis leven. Denk bijvoorbeeld aan ouderen, die naar een verzorgingstehuis gaan. Deze categorie wordt volgens

Foucault in onze samenleving steeds meer vervangen door de tweede categorie, heterotopieën van afwijking: “those in which individuals whose behavior is deviant in relation to the required mean or norm are placed” (1984/1986, p. 25). Denk aan psychiatrische ziekenhuizen, gevangenissen, etc.

Dan het tweede principe: elke heterotopie heeft een specifieke functie die verankerd is in een specifieke tijd. Wanneer de samenleving verandert, reflecteert de heterotopie die nieuwe tijd. Foucault illustreert die verandering in functie aan de hand van de begraafplaats als heterotopie. Omdat onze relatie met de dood door de tijd heen andere vormen aanneemt, verandert daarmee ook de functie van de begraafplaats in de samenleving. Toen de dood meer aanwezig was in het dagelijks leven, vonden we de begraafplaats in het midden van elke dorp of stad. Met dat dit veranderde zijn ook de begraafplaatsen letterlijk naar de marges van de steden verplaatst.

Het derde principe luidt: “The heterotopia is capable of juxtaposing in a single real place several spaces, several sites that are in themselves incompatible” (1984/1986, p. 26). Denk bijvoorbeeld aan hoe in het theater op het podium de ene na de andere wereld getoond wordt. Andere voorbeelden die Foucault noemt zijn de bioscoop en de tuin.

Ten vierde zijn heterotopieën bijna altijd gelinkt aan *slices of time*. Hij spreekt in dit verband van ‘heterochronieën’: “the heterotopia begins to function at full capacity when men arrive at a sort of absolute break with their traditional time” (1984/1986, p. 26). Een breuk met de continuïteit van het dagelijks leven. Hij onderscheidt in dit soort heterochronieën heterotopieën van altijd maar accumulerende tijd, zoals musea en bibliotheken en daarmee in contrast heterotopieën die juist gelinkt zijn aan de vluchtigheid van tijd; tijd als festival. Als voorbeelden van heterotopieën met een absoluut tijdelijk karakter noemt hij kermissen en vakantiedorpen.

Het vijfde principe is: “Heterotopias always presuppose a system of opening and closing that both isolates them and makes them penetrable” (1984/1986, p. 26). Over het algemeen is een heterotopische plek niet vrij toegankelijk, ofwel de toegang is verplicht (zoals bij een gevangenis), ofwel een individu moet bepaalde rites ondergaan, of aan voorwaarden voldoen om binnen te komen.

De laatste eigenschap van de heterotopie van Foucault is dat ze functioneren in relatie tot alle overige ruimte. Dat gebeurt binnen twee polen: Hun functie is ofwel om een illusie te creëren die elke andere ruimte ontmaskert als nog illusoird (denk aan bordelen) of om een andere plek te creëren die even perfect en geordend is als die van ons rommelig is (de heterotopie van compensatie). Hij noemt bijvoorbeeld de zeer geordende puriteinse gemeenschappen die de Britten stichtten in Amerika (1984/1986, p. 27).

3.2 De brede invloed van Foucault's heterotopie

Zoals gezegd kunnen we aan *Des Espaces Autres* geen eenduidige, bondige definitie van heterotopie ontleen. Dat kan kritisch maken op de bruikbaarheid ervan. Bovendien is het goed te beseffen dat Foucault zelf later nooit meer specifiek op het begrip heterotopie is teruggekomen, waardoor je je kunt afvragen hoe belangrijk dit concept voor Foucault nu eigenlijk was (Johnson,

2013, p. 794). Dat gezegd hebbende is het duidelijk dat dit concept van Foucault van grote invloed is geweest en nog is als het gaat om het denken over ruimtes. Foucault laat hier de kracht en potentie van plekken van andersheid zien, zo stelt onder andere hoogleraar in de theorie en geschiedenis van architectuur Iwan Sudradjat (2012, p. 32). Een aantal aspecten maakt dat het idee zich zo goed leent voor een verkenning van ruimtes, zoals dat in veel literatuur over heterotopie terugkomt: het pleit voor concrete plaatsen als startpunt van onderzoek, als object, maar ook als conceptuele methode; het helpt om gevestigde ideeën, praktijken en menselijke subjectiviteiten te verstoren; het weerstaat de neiging tot binair denken; en het helpt om nieuwe relaties en allianties te formuleren. Het is kortom een waardevol concept, wanneer het als hulpmiddel voor analyse gebruikt wordt om de veelzijdige aspecten van culturele en sociale plekken te belichten en nieuwe uit te vinden (Johnson, 2013, p. 794).

De Britse filosoof Peter Johnson heeft een poging gedaan het werk van Foucault kritisch te bespreken en een aantal trends in het onderzoek naar heterotopie zichtbaar te maken. Ik noem kort de belangrijkste publicaties die de basis hebben gelegd voor het huidige discours over heterotopie. Edward Soja, een Amerikaans geograaf, stedenbouwkundige en planoloog, verbindt heterotopie aan Lefebvre's 'third space'.⁴ Deze connectie is ook belangrijk voor enkele diaconale denkers, met name voor Kaja Rønsdal, waarover meer in 1.3. In de context van deze thesis is vooral Soja's interpretatie van heterotopie als niet enkel object van studie, maar ook methode van onderzoek interessant, aangezien het ook hier die dubbele functie zal vervullen. Heterotopie is bruikbaar als onderzoeksmethode vanwege de spiegel-functie ten opzichte van dat waarin de plek ingebed is, de homotopie. Het heeft een zekere imaginatieve kwaliteit, waarmee naar de samenleving en bestaande normen en ideeën gekeken kan worden (Johnson, 2013, pp. 792-793, 798-800).⁵ Een andere belangrijke naam is Kevin Hetherington, die vanuit de geografie kritisch is op de waardering van de marges als plekken van verzet en radicale andersheid, zoals het concept vaak wel geïnterpreteerd wordt (ook binnen de diaconiewetenschap zoals ik verderop zal laten zien). Hij benadrukt dat dit soort plekken van andersheid altijd ingebed en relationeel zijn. Johnson, die diezelfde lijn volgt, formuleert het zo: "[H]eterotopian sites do not sit in isolation as reservoirs of freedom, emancipation or resistance; they coexist, combine and connect. They are not stable entities; they are contingent qualities" (2013, p. 800). Het gaat Hetherington er vooral om dat heterotopieën een andere modus van ordening produceren (Johnson, 2013, pp. 791-792).⁶ Een ander werk waar regelmatig naar wordt verwezen is *Spaces of Hope* van socioloog en geograaf David Harvey, die benadrukt dat Foucault's heterotopie veel mogelijkheden biedt waarbinnen een ruimtelijke andersheid kan floreren. Tegelijkertijd vindt hij dat Foucault te weinig

---

⁴ Deze derde ruimte, de geleefde ruimte, is bij Lefebvre één van de drie niveaus aan de hand waarvan ruimtes begrepen en geanalyseerd kunnen worden. De andere twee niveaus zijn het niveau van *spatial space / perceived space* en het niveau van *representations of space / conceived space*. Voor de volledige uitwerking van deze drie niveau's, zie Lefebvre, H. (1991). *The production of space*. Vertaald door D. Nicholson-Smith. Malden, MA: Wile-Blackwell.

⁵ Zie voor Soja zelf: Soja, E. (1996). *Thirdspace: journeys to Los Angeles and other real-and-imagined places*. Oxford: Blackwell.

⁶ Zie voor Hetherington zelf: Hetherington, K. (1997). *The badlands of modernity: heterotopia and social ordering*. London: Routledge.

beschrijvend te werk gaat en te veel een positief waardeoordeel aan dit soort plekken verbindt (Johnson, 2013, p. 795; Sudradjat, 2012, p. 32).⁷ Tot slot noem ik het werk van Michiel Dehaene en Lieven De Cauter uit 2008, die trachtten een algemene theorie over heterotopie te formuleren waarmee ze heterotopie willen neerzetten als een cruciaal concept voor de hedendaagse *urban* theorie.⁸

3.3 Een heterotopisch perspectief in de diaconiewetenschap

Hoewel Foucault natuurlijk geen diaconaal denker was, lijkt zijn heterotopie vruchtbaar voor een diaconaal perspectief. Zo'n perspectief neemt de levens en de sociale context van gemarginaliseerden -als afwijkend van de norm- als epistemologisch startpunt (Gunnes, 2017, p. 55; Kirkbebøen & Schultz, 2009, p. 69). Kennis over heterotopie laat meer licht schijnen op mechanismen van exclusie en de consequenties daarvan dan traditionele theorieën van diakonia tot nu toe gedaan hebben (Gunnes, 2017, p. 55; Kirkbebøen & Schultz, 2009, p. 61).

Zoals in de vorige paragrafen duidelijk is geworden, is heterotopie echter geen onproblematisch begrip, wat maakt dat het ook in de diaconiewetenschap op verschillende manieren gehanteerd en toegepast wordt. Er is geen eenduidigheid in wat precies onder heterotopie verstaan wordt en het idee wordt gelinkt aan verschillende filosofische en theologische concepten. Ter illustratie hoezeer dat uiteenloopt noem ik (in willekeurige volgorde) een aantal namen die in dit discours herhaaldelijk terugkomen - soms maar bij één enkele auteur, soms bij meerdere: Pierre Bourdieu, Jacques Derrida, Emanuel Levinas, Martin Heidegger, Karl Marx, Jürgen Habermas, Paul Ricoeur, Charles Taylor, Oscar Wilde, Hannah Arendt, Peter Sloterdijk, Luce Irigaray, etc. Ook verwijzen auteurs naar tal van bijbelse noties zoals vreemdelingschap (o.a. Meininger 2008), gastvrijheid (o.a. Meininger, 2008; Meininger 2013; Wyller, 2016; Sander, Villadsen & Wyller, 2016), incarnatie (o.a. Critchey, 2009; Gunnes, 2017), schepping (o.a. Rønsdal, 2018; West, 2009), eschatologie (o.a. Tromp, 2019) en Jezus' omgang met gemarginaliseerden (o.a. Meininger, 2008; Tromp, 2020b; Van der Ven, 2016). Dit toont hoezeer Foucault's heterotopie tot de verbeelding spreekt en ruimte laat voor allerlei verbindingen en dit laat bovendien zien dat het zeer vruchtbaar is voor theologisch denken.

In mijn bespreking van een heterotopisch perspectief binnen de diaconiewetenschap zal ik aandacht hebben voor verschillende posities en tegelijkertijd trachten een rode draad in het spreken over heterotopie zichtbaar te maken. Ik zal met name ideeën en verbanden belichten die relevant zijn voor de vraag die ik in deze thesis wil beantwoorden. Ik zal dit doen door enkele ontwikkelingen en thema's te bespreken die bepalend zijn in het discours over heterotopie binnen de diaconiewetenschap om tot slot aan te geven hoe mijn onderzoek zich verhoudt tot de verschillende besproken posities en welke lijn ikzelf zal aanhouden in deze thesis.

---

⁷ Zie voor Harvey zelf: Harvey, David. *Spaces of hope*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2000.

⁸ Zie hiervoor: Dehaene, M., & L. De Cauter. (2008). *Heterotopia and the city: public space is a postcivil society*. London: Routledge.

De introductie van ‘heterotopie’ in de diaconiewetenschap

Binnen de diaconiewetenschap was de Noorse systematisch theoloog Trygve Wyller de eerste die er het belang van in zag om door de bril van heterotopie naar diaconale praktijken te kijken.

Omdat de meeste diaconale denkers op hem voortbouwen zal ik dit discours aan de hand van zijn ideeën introduceren.

Voor Wyllers aanduiding van een plek als heterotopie zijn de mensen die zich daar bevinden bepalend: heterotopieën zijn plekken van ‘andersheid’, omdat je daar mensen vindt die ‘anders’ zijn, meer specifiek gaat het om mensen die om welke redenen dan ook gemarginaliseerd zijn. Twee elementen zijn essentieel voor Wyller in het spreken over heterotopie: het gaat om (1) concrete plekken, die zich (2) verhouden tot andere plekken, tot de samenleving, in een relatie die gekenmerkt wordt door kritiek (2009, p. 8). Dat normatieve karakter van heterotopie is niet gelegen in de eigenschappen van die plek op zichzelf, maar in de relatie tussen de heterotopie en de ‘normaliteit’ eromheen. Hij stelt de vraag: “[W]hat makes a space critical, reflecting otherness in such a way that they really manage to designate, mirror, reflect?” (2009, p. 9). Wyller kijkt in dat opzicht met enige argwaan naar de toename in (religieus gemotiveerde) initiatieven die beogen ruimte te maken voor de eigenheid van mensen: in hoeverre dragen ze bij aan werkelijke andersheid, “not of same but respect?” (2009, p. 10).

Een belangrijk werk binnen dit discours is een boek dat in 2009 onder redactie van Wyller tot stand is gekomen, getiteld *Heterotopic Citizen: New Research on Religious Work for the Disadvantaged*. Daarin wordt door verschillende theologen nagedacht over een religieuze bijdrage aan het thema burgerschap, vanuit de vraag wat de positie van ‘de anderen’ wordt wanneer het heterotopische, de andere ruimte, het perspectief is (Wyller, 2009, p. 8). Veel auteurs die hier aan bod komen hebben daaraan bijgedragen. Daarnaast zal ik ook anderen bespreken, die ik verderop in dit hoofdstuk zal introduceren. Er is in de diaconiewetenschap meer geschreven over heterotopie dan ik in de scope van deze thesis kan bespreken. Ik hoop echter aan de hand van de besproken literatuur het discours te kunnen schetsen.

De uitsluitende en disciplinerende macht van de homotopie

Het discours over heterotopie is in wezen een discours over macht. Wie heeft de macht om de ander uit te sluiten, te bepalen wie ‘anders’ is, wie ‘vreemd’ is en waar dat gesitueerd is? Iets is namelijk nooit afwijkend ten opzichte van zichzelf, maar alleen in relatie tot dat wat als normaal gezien wordt (Skærbæk, 2009, p. 196). Een ‘vluchteling’ leert zichzelf pas als ‘vreemde’ te beschouwen als ze in een samenleving terechtkomt die haar als ‘vreemde’ beschouwt. Die macht is er ontegenzeggelijk. Diaconale praktijken zijn daar niet immuun voor. Verschillende auteurs die pleiten voor een heterotopische benadering binnen de diaconiewetenschap bespreken daarom de werking van macht, zowel in diaconale praktijken, als breder in de samenleving als geheel. Zoals de Noorse theoloog Kaia Rønsdal benadrukt is heterotopie geen “escape from power,” maar laat het daarentegen zien dat de rol van macht complexer ligt (2018, p. 101). Een heterotopisch perspectief kan ontmaskeren waar de macht werkelijk ligt, hoe schadelijk die macht kan zijn, maar

tegelijkertijd hoe er macht gelegen is bij de heterotopie, hoezeer die ook onderdrukt wordt vanuit een dominant centrum.

De westerse samenleving heeft door de geschiedenis heen -en de afgelopen decennia in toenemende mate- een moeizame relatie met dat wat vreemd is en met hen die vreemd zijn. We verdragen het slecht als van de norm wordt afgeweken. Als reactie op vreemdheid kunnen we twee mechanismen onderscheiden. Allereerst de neiging tot uitsluiting, wat op ruimtelijk niveau vaak letterlijk te nemen is: mensen worden uit zicht verwijderd, bijvoorbeeld door hen apart te zetten in speciale centra, bepaalde wijken, etc. (Rønsdal, 2018, p. 101). We kunnen dit verbinden aan Foucault's principe van heterotopia's van afwijking en crisis (1984/1986, p. 25). De Nederlandse theoloog Thijs Tromp verklaart uitsluiting vanuit een fundamentele behoefte aan veiligheid en de angst voor het verlies daarvan. De buitenstaander wordt gecreëerd en op afstand geplaatst, om de band in een groep sterker te maken (2019, p. 5). Er wordt dan gedacht vanuit een dichotomie: binnen en buiten, normaal en afwijkend. Als gevolg daarvan ontstaat een versimpelde weergave van de ander. Een ander mechanisme dat vaak optreedt in reactie op vreemdheid is disciplineren.⁹ Er wordt een norm gevestigd, aan de hand waarvan afwijkende individuen en plekken vervolgens geëvalueerd en geoptimaliseerd, of in andere woorden 'genormaliseerd' kunnen worden (Villadsen, 2009, p. 85; Villadsen & Wyller, 2009, pp. 210, 220). In beide mechanismen worden door wie de macht hebben de norm te bepalen andersheid en vreemdheid verwijderd en gaat de eigenheid van de individuele ander verloren.

Er bestaat een soort mythe van authenticiteit van vrijwillige en religieus-gefundeerde hulp, alsof daar oprechte en gelijke relaties te vinden zijn (Villadsen & Wyller, 2009, p. 223), maar zoals Eva Skaerbaek, die zich met name met feministische ethiek bezighoudt aangeeft: "The concept of equality itself is biased" (2009, 193). In deze mythe is weinig oog voor de uitsluitende en disciplinerende machtsrelaties die kunnen opereren binnen zulke organisaties en kerken (Tromp 2020a, p. 14). Wie in een stad een opvangplek voor daklozen opricht draagt eraan bij dat daklozen bij elkaar gezet en uit het zicht geplaatst worden. Andere inwoners worden daardoor minder geconfronteerd met de ruwe werkelijkheid die het leven voor sommigen is en zullen de systemen die dakloosheid en ander leed in onze samenleving voortbrengen minder snel bevragen. De spiegelenwerking die Foucault beschrijft blijft uit (Tønnessen, 2009, p. 111). Ook kerken en (diaconale) organisaties maken zich -vaak met de beste bedoelingen- geregeld schuldig aan disciplineren. De Noorse theoloog Gyrid Kristine Gunnes stelt in dit verband: "all kinds of diaconia - even self-proclaimed 'prophetic diaconia' - run the risk of reproducing the very same discourse that marginalized people in the first place" (2017, p. 54). Veel diaconale hulp heeft wortels in de filantropie, de 'opheffende' armenzorg die tot de jaren vijftig van de vorige eeuw vooral gericht was het bijbrengen van moreel gewenst gedrag (Van Steenberghe, 2020, p. 161). Socioloog Kaspar Villadsen onderscheidt een terugkeer van de filantropie sinds de afkalving van de verzorgingsstaat, waarin de focus is komen te liggen op "those social obligations that the client must recognise and those social competences and skills that he or she must master to be a

---

⁹ Het is Foucault die dit heeft blootgelegd. Zie hiervoor: Foucault, M. (1977). *Discipline and punish: the birth of the prison* (Alan Sheridan, Vert.). New York City: Pantheon Books. (origineel werk gepubliceerd in 1975)

member of community” (2009, p. 74). De Nederlandse theologen Herman Meininger en Thijs Tromp zien dit ook gebeuren in veel praktijken die gestoeld zijn op het principe van ‘inclusie’, door Meininger aangeduid als “new and ingenious ways of masking society’s deep-rooted responses to deviance and its coherent disciplinary mechanisms” (2013, p. 30). Neem bijvoorbeeld organisaties die gericht zijn op integratie. Villadsen en Wyller wijzen vanwege de terugkeer van de filantropie op de urgentie van het ontwikkelen van een heterotopisch perspectief binnen de diaconiewetenschappen, waarin de ander haar andersheid kan behouden.

Kerkhistoricus Aud Tønnessen wijst erop hoe religieus gefundeerde hulp in dit opzicht met extra wantrouwen bekeken moet worden. Diakonia verkrijgt als protestants ‘regime van goedheid’ een zekere morele en symbolische macht die gestoeld is op het dichotomiseren van de ander: de ander wordt versimpeld weergegeven. Denk bijvoorbeeld aan een brochure met een zielige afbeelding van een kind in Afrika. De identiteit van het kind wordt tot die ene weergave gereduceerd en ze heeft geen controle of zeggenschap over het beeld dat van haar wordt neergezet. Dankbaarheid is het enige juiste antwoord op de ontvangen ‘hulp’. Hoewel de taal in ontwikkelingshulp in de jaren tachtig verschoven is van ‘helper-ontvanger’ naar ‘partnerschap,’ blijven dezelfde principes werkzaam en de macht ongelijk verdeeld (2009, p. 100-108).

Veel van de eerdergenoemde theologen wijzen in relatie tot verholde disciplinerende macht op het utopische karakter van veel diaconale praktijken. Dit wordt op twee manieren uitgewerkt. Allereerst vind je door de geschiedenis van diakonia heen veel praktijken die gestoeld zijn op het idee dat ze een totaal contrast vormen met hun omgeving, als plek waar het *wel* goed is. Het resultaat is dat de wereld buiten die plek als de bijna agressieve ander gezien wordt. Denk bijvoorbeeld aan buurthuizen in ‘slechte’ wijken (Wyller, 2009, p. 209). Andere theologen wijzen op utopische elementen in de visie: veel organisaties kijken naar de ander en het leven van de ander vanuit *hun* ideaal, de wereld die zij voor de ander voor ogen hebben, in plaats van te beginnen bij de ander in de concrete werkelijkheid waarin hij zijn leven vorm tracht te geven. De focus op een romantisch narratief inclusief *happy ending*, verbloemt het feit dat ellende wel degelijk blijft bestaan, net als de kwalijke systemen die die ellende voortbrengen (Tønnessen, 2009, p. 111). Rooms-katholiek dogmaticus Hans-Joachim Sander verbindt utopie aan een ander principe van Foucault: pastorale macht.¹⁰ Waar Foucault deze macht enkel negatief evalueert, als een manier om de ander onder het mom van ‘onvoorwaardelijke zorg’ permanent te onderdrukken (Sander, Villadsen & Wyller, 2016, p. 11), benadrukt Sander de potentie ervan: werkelijke pastorale macht zou nooit uit moeten gaan van de overtuigingen en ideeën van de pastor. Sterker nog, de persoon van de pastor, *waarom* de herder doet wat ze doet, is irrelevant; bepalend is de kudde en de plaats van de kudde (2009, p. 189).¹¹ De vraag ‘Waar ben je?’ kan anders dan de vraag ‘Wie ben

---

¹⁰ Sander schrijft hierover in relatie tot de zoektocht naar Europese identiteit. Hij stelt dat een religieus heterotopisch perspectief daaraan bij kan dragen, omdat het taal biedt om kritisch naar de huidige politiek te kijken: het legt “unfinished business” bloot (2009, p. 187).

¹¹ In de bundel ‘The Spaces of Others – Heterotopic Spaces: Practicing and Theorizing Hospitality and Counter-Conduct beyond the Religion/Secular Border’ van Sander, Villadsen en Wyller uit 2016 zien we dat deze meer ambigue interpretatie van Foucault’s pastorale macht inmiddels weerklank heeft gevonden in het theologische discours rond heterotopie. In dit werk worden modaliteiten van heterotopie besproken waarin pastorale macht aanzet tot gastvrijheid en compassie (2016, p. 14).

je?’ een kapot systeem onthullen dat iemand gevangenhoudt, een systeem dat niet congrueert met hoe God deze wereld voor ogen heeft.¹² Een focus op de heterotopie zet aan tot verandering van de samenleving in plaats van verandering en disciplineren van de persoon (2009, p. 189).

3.4 Heterotopie als een perspectief van andersheid

Heterotopie is geen toverwoord dat een diaconale plek een moreel verheven status verschaft. In het discours rond heterotopie in de diaconiewetenschap zijn wat mij betreft twee aspecten te onderscheiden die essentieel zijn voor een vruchtbaar heterotopisch perspectief. Allereerst richt zo’n perspectief de blik werkelijk op de ander in haar andersheid en op de concrete plek waar zij zich bevindt, zonder die bevreemdende andersheid te verdoezelen. Het tweede aspect heeft te maken met de contrastfunctie van deze plekken van andersheid. Heterotopiën hebben de potentie een plek van kritiek en empowerment te zijn, maar kunnen evengoed machtsstructuren in stand houden, wanneer de heterotopie enkel een geïsoleerde, uitgesloten plek blijft (Villadsen, 2009, p. 95). Een vruchtbaar heterotopisch perspectief in de diaconiewetenschap onthult de normaliserende machtsstructuren, juist omdat het de aandacht vestigt op datgene wat de homotopie onzichtbaar of onschadelijk tracht te maken (Schultz Rønsdal, 2018, p. 79). Zelfs een heterotopie die het zwijgen is opgelegd laat een stem van kritiek horen (Sander, 2009, p. 188). Sander contrasteert in dit opzicht de heterotopie met de utopie: “There is a strange relation: the more one tries to avoid being confronted with them the more efforts are needed to refer to them. Utopias need constantly to be referred to in order to keep their presence; heterotopias have a presence even in concealment” (2009, p. 188). Puur door ‘anders’ te zijn, door te blijven op plaatsen die door normaliteit verlaten zijn, vormen wie in de heterotopie leven een tegencultuur (Villadsen & Wyller, p. 220; Meininger, 2013, p. 28). Het laat zien dat de norm van de homotopie een illusie is, aangezien deze norm alleen kan bestaan, zolang er een plek is waar wie afwijkt buiten beeld geplaatst wordt, zoals Foucault omschrijft als zesde principe van zijn heterotopologie (1984/1986, p. 27). De meeste theologen lijken het erover eens dat de taak van diakonia vervolgens is om die kritische stem van heterotopie zo luid mogelijk te laten klinken.

Een focus op de communicatie met de homotopie lijkt hierin voor meerdere auteurs cruciaal (oa. Villadsen & Wyller, 2009, p. 227; Kirkbeøen & Schultz, 2009, p. 61; Meininger, 2013, p. 40). Voor Wyller draait het om de concrete ontmoeting tussen homotopie en heterotopie waardoor een nieuwe ruimte wordt geconstrueerd waar beide oorspronkelijke ruimtes toe behoren. In deze “expanded heterotopia of sharing” laat je je werkelijk transformeren door de andersheid van de ander, zonder de volgende stap of het eindresultaat te kunnen weten (Wyller, 2009, pp. 211-213). Dit idee zien we in verschillende gedaantes bij meerdere auteurs terug. Vaak wordt er een spiritualiteit of zelfs heiligheid aan toegeschreven.¹³ Ook Rønsdal kiest bijvoorbeeld

---

¹² Sander verbindt dit aan het ‘Waar ben je?’ van God aan Adam, wanneer deze zich voor God verborgen houdt nadat hij van de vrucht gegeten heeft (Genesis 3:9).

¹³ Bij Wyller gaat het om een “hidden presence of the sacred” (2009, p. 208-209); Kirkbeøen en Schultz (2009, p. 61) en Meininger (2013, p. 33) wijzen in dit kader op een spirituele grenservaring; Rønsdal benoemt hoe wij in de ontmoeting met de ander God ontmoeten (2017, p. 16); en voor Tromp gaat het om een omgeving die gratiiteit ademt (2020b, p. 76).

deze route en gaat nog een stap verder dan Wyller door de ethische uitdaging die van de ontmoeting uitgaat als ‘roeping’ te duiden (Rønsdal, 2018,13). In de Nederlandse context zien we dat Meininger en daarna Tromp Wyller’s nadruk op ontmoeting overnemen (Meininger, 2013; Tromp 2019). Ook de Zuid-Afrikaanse theoloog Gerald West, die geworteld is in de contextuele en bevrijdingstheologie, gaat bijvoorbeeld door op het aspect van ontmoeting en ziet de heterotopie als plek waar ondanks onderdrukking en uitsluiting embodied theology te vinden is, die met de hulp van een facilitator onder woorden gebracht kan worden, om zo tot empowerment en maatschappijkritiek te komen (2009, p. 36).

Hoewel deze op heterotopie gestoelde ideeën een toevoeging zijn aan de diaconiewetenschap vraag ik me af of in hier niet te zeer afgeweken wordt van waar het Foucault om te doen is. Het gaat hem er in *Des Espaces Autres* niet om of de heterotopie moreel goed is, of hoe vormgegeven kan worden aan een ontmoeting tussen homotopie en heterotopie, zelfs niet om hoe de heterotopie ingezet kan worden om tot een betere samenleving te komen. De heterotopie ‘doet’ niets, maar simpelweg door te bestaan in haar vreemdheid en andersheid vormt het een soms confronterende spiegel voor de homotopie. Wat in de heterotopie gebeurt kán mooi zijn en de ontmoeting met de heterotopie kán leerzaam zijn en kritisch maken op de samenleving, maar het lijkt mij goed om te waken voor een (theologische) verheerlijking van de heterotopie. Soms is wat daar gebeurt vooral pijnlijk en *messy*. Daar wijst ook de Noorse theoloog Gyrid Kristine Gunnes op, voor zover mij bekend de enige theoloog die kritisch is op Wyllers ethische interpretatie. Gunnes, die een achtergrond heeft in onder andere queer en feministische theologie, merkt op dat er positieve en constructieve eigenschappen aan het heterotopische toegeschreven worden, zoals respect, gastvrijheid en *agency* door de gemarginaliseerden. Ze waarschuwt dat “[t]he danger of such a theoretical trajectory is that the ambivalence, risk, and polyphony of any space gets lost” (2017, p. 56).

De theologische waarde van dit soort plaatsen is voor Gunnes daarentegen dat hier iets gebeurt wat de bestaande ordening van de samenleving, de gebruikelijke inrichting van ruimtes, verstoort (2017, p. 52).¹⁴ Het heilige zit niet in de ontmoeting met de ander, maar juist in het ontwrichtende, alles-onderuit-halende karakter van heterotopie: “[A]n incarnational sacredness does not nurture the difference between God and human, church and secular space, but rather the breaking down of such stable categories” (2017, p. 65). Ook Wyller en andere theologen noemen dit aspect, maar zij proberen het wat mij betreft te snel te harmoniseren door dat wat in de heterotopie gebeurt op een bepaalde manier vruchtbaar of instrumenteel te maken, waarmee bovendien het gevaar bestaat dat zij zich de heterotopie theologisch toe-eigenen en toch weer in utopisch denken vervallen. Naar mijn idee is juist de waarde van een heterotopisch perspectief dat het schuurt. Die wrijving maakt kwalijke systemen die ten grondslag liggen aan uitsluiting en onderdrukking zichtbaar (Tønnessen, 2009, p. 110). Daarom is het belangrijk om het naast elkaar

---

¹⁴ In Gunnes’ onderzoek krijgt deze ‘verstoring’ heel concreet vorm in een monumentale kerk in Oslo die zich openstelt voor het leven van de straat. De interacties die daar gebeuren komen in een ander daglicht te staan dan wanneer dit zich op straat had afgespeeld, en tegelijkertijd bevraagt het onze ideeën van wat kerk is en zou moeten zijn, wanneer de ruwe realiteit van de straat binnengehaald wordt in een religieuze ruimte die vaak juist iets wegheeft van een serene utopie.

bestaan van homo- en heterotopie te laten schuren, de pijn die daarbij vrijkomt voelbaar te maken. Ik citeer opnieuw Sudradjat: “[H]eterotopias are always places where incompatible or contradictory kinds of space converge” (2012, p. 30).

Theologisch kan dit in verband gebracht worden met Gods verbinding met een onvolmaakte wereld waarin Hij telkens aanwezig blijft. De naam JHWH getuigt daarvan: wanneer Mozes bij de brandende bramenstruik naar de naam van God vraagt luidt het antwoord: “Ik ben die er zijn zal. Zeg daarom tegen de Israëlieten: “IK ZAL ER ZIJN heeft mij naar u toe gestuurd” (De Nieuwe Bijbelvertaling, 2021, Exodus 3:14) Aan het einde van de 20e eeuw en begin 21ste eeuw pleitten veel exegeten voor deze lezing van de godsnaam die het karakter van God als een nabije en vreemde God benadrukt, boven het meer afstandelijke filosofische ‘IK BEN DIE IK BEN,’ zoals we dat bijvoorbeeld in de Herziene Statenvertaling nog vinden. Niet Gods *zijn*, maar zijn *erbij* zijn staat voorop, stelt ook bijvoorbeeld Theo Witvliet (2003).¹⁵ Specifiek is Hij altijd met de uitgesloten en onderdrukten, de vreemdelingen, de kwetsbaren. God is aanwezig zonder dat hij Israël tot een ideaal volk maakt en zonder het onrecht weg te nemen. Hij houdt het uit in de spanning met dat wat onvolmaakt is of zelfs kapot is in deze wereld en hij vestigt daar telkens onze aandacht op, zonder die spanning op te lossen, zoals ook Jezus deed door fysiek te verblijven bij heterotopieën als de waterput in Samaria en het huis van een tollenaar. In de Bijbel wordt steeds vooruitgewezen naar een tijd waarin alle mensen, uit homotopie en heterotopie, elkaar vinden in één Jeruzalem. Maar dat vooruitwijzen gebeurt in de Bijbel nooit zonder het ‘nog niet’ uit het oog te verliezen. In Gods heterogene schepping worden we geroepen om deel te nemen aan de Missio Dei waarbij we geconfronteerd worden met wat pijnlijk is, wat vreemd is, anders dan wij. En het is aan ons om niet over die vreemdheid heen te stappen. Vaak is werkelijke ontmoeting tussen homo- en heterotopie niet mogelijk, omdat de ruimtes te zeer van elkaar verschillen. En sommige lichamen zijn zozeer het zwijgen opgelegd dat de toeging tot *embodied theology* permanent is afgesloten. Toch is God daar nog steeds, in die verborgenheid. Het roept de vraag op hoe we kunnen spreken over God op plaatsen waar wij als theologen geen toegang toe hebben. Die spanning voelbaar maken zie ik als een van de voornaamste taken van diakonia. In deze wereld, die nog niet is wat God ermee voor ogen heeft kunnen we de homo- en heterotopie nooit werkelijk met elkaar in harmonie brengen. Elke poging daartoe leidt al gauw tot een ontkenning van de eigenheid van de ander en de andersheid van de heterotopie, waarmee bovendien de kritische stem verloren gaat die God tot ons spreekt door de heterotopie. Een heterotopisch perspectief binnen de diaconiewetenschap vraagt ons om niet weg te kijken, maar ons te laten confronteren met dat wat zo anders is en wat toch van God is. Het houdt ons een spiegel voor.

3.5 Conclusie

Ik heb laten zien hoe Foucault in *Des Espaces Autres* ruimtes in de samenleving aanwijst die een breuk zijn met de continuïteit en de ‘normaliteit’ eromheen. Deze heterotopieën zijn niet op

---

¹⁵ Witvliet beroept zich o.a. op Franz Rosenzweig en Paul Tillich.

zichzelf te definiëren aan de hand van een vaststaande lijst kenmerken. De identiteit van deze ‘andere ruimtes’ wordt bepaald door hun relatie tot de ruimtes eromheen. Het zijn plekken die in hun andersheid en vreemdheid een verstoring vormen op de normaliserende macht van de homotopie. Wanneer die andersheid ‘anders’ kan blijven heeft de heterotopie de potentie om de homotopie een spiegel voor te houden.

Ik heb in dit hoofdstuk theologen aan het woord gelaten die op verschillende manieren een interpretatie van heterotopie vanuit diaconiewetenschap geven. Over het algemeen zien we telkens dat een heterotopisch perspectief in de diaconiewetenschap niet wordt opgevat als een nieuwe *methode* van diakonia. Op grond van mijn lezing van Foucault vind ik het bovendien niet raadzaam om te spreken van ‘heterotopische diaconale *praktijken*.’ Dat is namelijk in zekere zin een *contradictio in terminis*. Er vindt dan toch weer een soort toe-eigening van die vreemdheid plaats door de kerk of de diaconale organisatie, waarmee dat wat vreemd en anders is niet vreemd en anders kan blijven. Ik zie dit gebeuren bij diaconale theoretici die door met een morele of activistische blik naar dit soort plekken te kijken, de heterotopie toch weer ombuigen naar een utopische visie. Een heterotopisch perspectief is wat mij betreft precies dat: een *perspectief* van waaruit naar de werkelijkheid gekeken kan worden. Dat is ook de manier waarop ik het in dit onderzoek in zal zetten. Afgaande op wat ik in dit hoofdstuk besproken heb lijkt dit perspectief twee hoofdfuncties te kunnen vervullen. Enerzijds heeft het de potentie de werking van macht bloot te leggen zowel in de samenleving, als ook de meer verholde machtsrelaties in diaconale praktijken. In dit hoofdstuk is namelijk duidelijk geworden dat in traditionele praktijken doorgaans meer vanuit utopie dan vanuit de concrete soms rauwe werkelijkheid gewerkt wordt, vaak met disciplineren van de ander tot gevolg. Een interpretatie van heterotopie vanuit diaconiewetenschap kan daarom mogelijk helpen om plekken van andersheid en de mensen die daar verblijven in hun waarde te laten. Anderzijds heeft een heterotopisch perspectief de potentie te laten zien welke macht er gelegen is juist in dat wat anders is, omdat de orde van de homotopie verstoord en bevraagd wordt, enkel al door het bestaan van ‘afwijkende’ plekken waar het leven van mensen er anders uitziet dan de norm voorschrijft. Diaconale praktijken hebben in deze visie de taak om de heterotopie zichtbaar te maken en haar kritische stem in de samenleving luider te laten klinken.

In de volgende hoofdstukken zal ik dit heterotopische perspectief op diakonia, zoals ik dat hier theoretisch heb uitgewerkt, nader onderzoeken in de context van de Jongerenwerking van het PSC in Antwerpen.

4 ERVARINGEN VAN ANDERSHEID EN VREEMDHEID

Zoals ik in het vorige hoofdstuk heb laten zien vertrekt een heterotopisch perspectief op diakonia vanuit de marge, de plek die door het centrum als ‘anders’, als ‘vreemd’ beschouwd en ervaren wordt. In dit hoofdstuk richt ik de aandacht daarom op de ervaringen van mensen die op zo’n plek verblijven, de jongeren van de PSC Jongerenwerking in Antwerpen.

Welke ervaringen hebben de PSC jongeren met andersheid en vreemdheid in de Belgische samenleving en bij het PSC? Tijdens de participatieve observaties, de interviews en het maken van de documentaire was dat steeds de vraag die ik voor ogen hield. De uitkomsten zal ik hier schetsen. Ik zal eerst wat meer achtergrond bij de thematiek verschaffen en daarna mijn bevindingen bespreken. Ik zal telkens kort samenvatten welke thema’s ik op het gebied van vreemdheid en andersheid gesignaleerd heb. Omdat de documentaire *Een ander verhaal* integraal onderdeel uitmaakt van dit onderzoek, raad ik zeer aan deze bij het lezen van dit hoofdstuk te bekijken: https://youtu.be/GnOp_KKff7Q. Ik zal er ook meermaals naar verwijzen.

4.1 Weinig draagvlak voor migratie in België

Allereerst is het helpend in cijfers te tonen hoe België zich verhoudt tot haar ‘vreemdelingen’, om zo de context te schetsen waarin het PSC en haar jongeren zich bewegen. In België voeren anti-immigratie sentimenten meer dan in Nederland de boventoon. Uit een rapport van de Europese Commissie uit 2018 blijkt dat in Nederland 77% comfortabel is met een vriendschap met een ‘immigrant’, terwijl dat in België maar 44% is (Mikaba, 2018, p. 6). Dat is een significant verschil. Recent is een onderzoek gepubliceerd door Randstad Research naar het draagvlak inzake migratie in België. Daaruit kwam naar voren dat 60% van de respondenten van oordeel was dat migranten meer kosten dan ze opbrengen. Ook gaf 58% aan zich minder veilig, en 53% zich minder thuis te voelen ten gevolge van migratie. Slechts 27% was van oordeel dat migratie de voorbije 50 jaar voordelig is geweest voor het land (Denys, 2022, p. 79). Deze negatieve houding ten opzichte van migratie wordt ook gereflecteerd in het politieke klimaat. In Vlaanderen is de rechts-radicalen partij Vlaams Belang de grootste partij gevolgd door de nationalistisch-conservatieve Nieuw-Vlaamse Alliantie (N-VA). In de stad Antwerpen is NV-A voorzitter Bart de Wever al sinds 2013 burgemeester.

Met betrekking tot discriminatie op herkomst zijn niet veel actuele data beschikbaar. Unia, een onafhankelijke openbare instelling die discriminatie bestrijdt noemt wel in de jaren 2013 tot 2018 een toename van 55% in meldingen rond racisme en raciale discriminatie (Racisme in cijfers, 2022).

4.2 Het PSC en de Jongerenwerking

Het Protestants Sociaal Centrum (PSC) is in 1979 opgericht door vijf Antwerpse gemeentes van de Verenigde Protestantse Kerk in België om steun te geven aan mensen in nood. Aan het PSC is een stadspredikant verbonden, Petra Schipper. Inmiddels werkt de organisatie samen met allerlei partners en is op verschillende manieren actief in de stad. Eén daarvan is de Jongerenwerking,

die deels ook door het Advies Centrum Migratie (ACM) gerund wordt. Een ‘werking’ is de Vlaamse benaming voor de omgang met een bepaalde doelgroep, in dit geval niet-begeleide ‘nieuwkomers’ tussen de 17 en 25 jaar die een nieuw leven proberen op te bouwen. “Omdat het allesbehalve eenvoudig is hun eigen weg te vinden in een land waar ze niet zijn opgegroeid, probeert het PSC hierbij een brug te vormen,” is te lezen op de website van het PSC (PSC-Antwerpen.be). Deze werking bestaat uit drie pijlers: inloop, vrije tijd en begeleiding. Antropoloog Amanda Lopdrup Hansen omschrijft de Jongerenwerking in haar masterthesis als zowel een *place of belonging* als een springplank naar de rest van Antwerpen (Lopdrup Hansen, 2021, p. 20).

In 2021 waren in totaal 158 jongeren bij het PSC betrokken, waarvan 70 nieuwe. Er komen overwegend jongens naar het PSC en de gemiddelde leeftijd is 22 jaar. De meeste jongeren zijn afkomstig uit Afghanistan en zijn al vijf jaar in België; 17 PSC-jongeren waren in 2021 in België zonder wettig verblijf (Antonissen, 2022, pp. 29-30).

De Jongerenwerking is sinds een paar jaar gevestigd in een oude protestantse pastorie, gelegen aan de Lange Winkelstraat schuin tegenover een ingang van de Universiteit Antwerpen. Op straat is het daar middenin de studentenbuurt een komen en gaan van studenten. Niets verradt dat achter een stenen muur behalve een eeuwenoude protestantse kerk ook deze Jongerenwerking te vinden is.

4.3 Mijn impressie van de Jongerenwerking

Tijdens tien donderdagmiddagen en twee uitstapjes van de Jongerenwerking was ik participatief observerend aanwezig. Ik probeerde me te gedragen zoals ik de jongeren om me heen zag doen. Ik voegde me bij gesprekken die gaande waren, initieerde zelf gesprekken en deed mee en initieerde zo nu en dan spelletjes. Ondertussen trachtte ik naar deze plek te kijken door de lens van heterotopie en ik lette in het speciaal op thema's als andersheid en vreemdheid zowel van de jongeren met wie ik sprak alsook mijn eigen ervaringen op dat gebied.

De meeste jongeren die ik tijdens die momenten gesproken heb waren daar omdat ze een concrete vraag hadden die ze met de medewerkers wilden bespreken. Denk daarbij aan vragen rond gezinshereniging, het zoeken naar een huurwoning, hulp bij huiswerk of bij het afsluiten van een sportabonnement, etc. Wie moest wachten nam ergens in de ruimte plaats, soms in een telefoon of in de eigen gedachten verzonken, maar soms zochten deze jongeren ook contact met elkaar, met de aanwezige vrijwilligers of met mij. Andere jongeren die ik gesproken heb, kwamen regelmatig naar het PSC zonder vraag. In het voorbijgaan werd de jongeren gevraagd hoe het met ze ging. Soms werd dat met een simpel “Ça va” beantwoord, andere keren voelde een vrijwilliger of medewerker dat er meer aan de hand was en dan trokken ze zich samen met de jongere terug in een hoek in de ruimte om wat door te praten. Er was een losse, open sfeer. Ik merkte dat contact leggen gemakkelijk ging, al was aan sommigen te merken dat ze geen behoefte aan een praatje hadden.

Ikzelf woonde nog maar kort in België. Ik moest geregeld moeite doen me verstaanbaar te maken en ging mijn manier van spreken daarom na enkele weken aanpassen, voorzichtig ‘vervlaamsen’. Ik merkte dat ik me minder mezelf voelde wanneer ik dit deed, een afweging die ik

telkens maakte en dan toch besloot minder 'Hollands' te proberen te klinken. Ook had ik te maken met vooroordelen over Hollanders, waar ik dan ook nog eens aan leek te voldoen, zo werd ik gewezen op mijn directheid en daar werd om gelachen. Zowel medewerkers als jongeren hadden moeite met mijn naam, terwijl ik in Nederland mijn naam nooit heb hoeven herhalen, omdat het een bekende Nederlandse naam is. Daarom ben ik me met mijn bijnaam, 'Willy' voor gaan stellen. Dat creëerde dan weer juist een gevoel van gekend-worden want mijn vrienden noemen me bij deze naam.

Als een van de weinige jonge vrouwen in de ruimte speelde ook die andersheid een rol, hetzij een kleine. Er waren momenten waarop jongens nabijheid zochten op een manier waaruit ik opmaakte dat ze mogelijk andere intenties hadden. Ik voelde me daar niet prettig bij. Soms gebeurde dat juist wanneer ik wat uitgebreider met iemand in gesprek was gegaan. Ik zag me dan genoodzaakt meer distantie in te bouwen om duidelijk te maken dat ik niet op die manier in hen geïnteresseerd was. Ik vond het vervelend om in het contact met het verschil in gender rekening te moeten houden, maar ben dat ook op andere plekken in de samenleving gewend.

Vanaf het begin voelde ik me zeer welkom. Dat kwam niet zozeer door de medewerkers, die het over het algemeen te druk hadden om ook nog eens aandacht voor mij te hebben, maar vooral door de jongeren. Vrijwel iedereen die binnenkwam groette alle aanwezigen met een boks, ongeacht of ze die persoon kenden. De jongeren toonden interesse, vroegen hoe het ging en legden Vlaamse woorden en concepten uit die voor mij nog onbekend waren. Ik kende nog weinig mensen in Antwerpen, maar bij het PSC voelde ik me gekend. "Ça va, Willy?" klonk het als ik binnenkwam. Ik kwam er graag, omdat ik er plezier had en me er thuis voelde. Er waren momenten waarop ik me vreemd voelde, maar ook zeker momenten waarop ik me meer thuis en op mijn plek voelde dan op andere plekken in de samenleving. Soms ging ik tijdens een leuk gesprek of een fanatiek spel zo op in de situatie dat ik haast mijn onderzoek vergat; ik maakte deel uit van de plek.

Het viel op dat veel jongeren die naar het PSC kwamen zelf daar of ergens anders iets voor anderen betekenden. Met name de jongeren die er al langere tijd kwamen en de taal aardig beheersten, hielpen andere jongeren met vertalen of door betrokkenheid te tonen. Dat gebeurde nooit expliciet vanuit een rol als 'vrijwilliger'. Ik zag dit gebeuren wanneer we een spel speelden en de ene jongere de regels in het Arabisch uitlegde aan een ander, of wanneer iemand met een vriend die de taal nog niet machtig was mee ging naar de rechtbank in Gent of wanneer een andere jongen vertelde dat hij bij de receptie van een asielcentrum werkte en op tal van andere momenten.

Een ander thema dat me opgevallen is, is hoezeer taal een rol speelde in het leven van deze jongeren. Veel jongeren werden door moeite met het Nederlands beperkt in het aangaan van contacten en op het gebied van werk en studie. Ook was ik onder de indruk van de hoeveelheid talen die veel van deze jongeren machtig waren. Niet zelden is het Nederlands hun derde of zelfs vierde taal. Ik werd me ook meer bewust van de sociale functie van taal. Soms gingen jongeren met wie ik in gesprek was met elkaar over in een voor mij onbekende taal, waardoor ik ineens de vreemde was, de gast, en zij de bovenhand hadden, terwijl ik daarvoor nog mijn Nederlands voor hen versimpeld had, alsof ik uit de hoogte tot hun niveau afdaalde. Ik merkte daarnaast hoeveel

het kan doen wanneer je de moeite doet woorden uit de taal van de ander over te nemen in een gesprek, zoals de Arabische benaming van kaarten tijdens een kaartspel. Die terminologie overnemen, in plaats van te verwachten dat zij de Nederlandse termen gebruikten, creëerde nabijheid.

Ook tijd leek een rol te spelen in de thematiek van anders-zijn. Sommige jongeren brachten veel tijd door bij de Jongerenwerking, zonder dat ze daar duidelijk iets te doen hadden. Vaak waren dit de jongeren die (nog) geen verblijfsvergunning hadden. Het leek alsof ze weinig andere plekken hadden waar ze verwacht werden, denk aan een baan, een studie, vriendschappen, een sport, etc. Zonder papieren is er immers veel in België waar je geen toegang toe hebt. Het wekte de indruk alsof voor hen het leven buiten het PSC stilstond. Hoe 'verder' jongeren daarentegen in hun proces waren, hoe minder tijd ze leken te hebben. Deze groep jongeren werkte juist hard en veel, vaak ook om geld naar hun familie in hun land van herkomst te kunnen sturen. Ze kwamen slechts kort bij het PSC langs om even gedag te zeggen. Emran, een jongen die later in dit onderzoek terug zal komen, vertelde bijvoorbeeld dat hij twee baantjes had. Hij werkte van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat omdat hij ook zijn ouders die bij hem inwoonden moest onderhouden. Een jongen die ik eens bij het PSC sprak verbond deze focus op hard werken met weinig ruimte voor sociale contacten ook aan de Belgische cultuur: "Mensen zijn als robots: ze staan op, gaan naar werk, eten maken en dan weer naar bed. Altijd hetzelfde. Allemaal cirkels. (...) Ineens ben ik oud geworden" (Participatieve observaties).

Ik ervaarde vaak ontzag voor de jongeren. Vrijwel alle jongeren met wie ik sprak hadden een onvoorstelbaar doorzettingsvermogen, een drive om zich door alle ellende heen te slaan en zich te concentreren op de eigen toekomst die ze wilden opbouwen. Ik bewonderde hun vrolijkheid, hun humor en de onderlinge zorg voor elkaar, maar ook hoe ze de negativiteit die ze in de samenleving over zich heen kregen van zich afschudden en zeker waren van wie zij zijn en willen zijn. Dit gold niet voor alle jongeren, maar wel voor de meeste met wie ik gesproken heb. De bewondering die ik voor deze jongeren ervoer was geen 'ondanks'-bewondering, niet als 'dat ze ondanks alles toch doorzetten.' Ik bewonderde deze jongeren als leeftijdsgenoten (en vaak jonger dan ik), waar ik nog veel van kan leren.

Tot slot heb ik gelet op momenten waarop wat ik meemaakte pijnlijk was, schuurde, me boos maakte en me op een andere manier naar de wereld liet kijken. Dat soort momenten waren er vrij veel. De jongeren lieten soms - niet gemakkelijk - iets zien van de ellende die ze voor hun komst in België hadden moeten meemaken, met daar bovenop het onrecht, de uitsluiting en de vooroordelen waar ze in België mee te maken kregen. Zo vertelde een jongen over het wantrouwen waarmee hij veelal bekeken werd door mensen in België. Hij had begrip voor dit wantrouwen en legde uit dat mensen bang waren dat 'zij' zouden 'ontploffen,' alsof deze jongeren terroristen zouden kunnen zijn. In zulke gesprekken haalden jongeren vaak hun schouders op: het is wat het is, je kunt beter niet op die ellende focussen, leek hun redenatie. Zowel het onrecht en de pijn, als de gelaten manier waarop ze erover vertelden - alsof ze hebben moeten accepteren dat dit is hoe ze nu eenmaal behandeld worden - maakten me verontwaardigd en boos. Het maakte me ook bewust van privileges die ik blijk te hebben, waar ik gewoonlijk niet bij stil sta.

Het viel me op dat veel jongeren over ‘wij’ praatten, ook wanneer ik specifiek met hen over hun individuele situatie sprak; alsof ze gewend waren in gesprek met een ‘niet-vluchteling’ ‘de vluchtelingen’ als groep te vertegenwoordigen.

Tijdens deze middagen heb ik de Jongerenwerking leren kennen als een veilige plek, waar wie maar wil naar binnen en naar buiten kan gaan, iets kan drinken, op adem kan komen, geholpen kan worden, plezier kan hebben. Er was een ongedwongen, gezellige sfeer. De medewerkers werkten hard, de vrijwilligers waren betrokken en het was een plek anders dan wat voor plek ik ooit eerder geweest was. Kort samengevat signaleerde ik verscheidene elementen van andersheid en vreemdheid: mijn eigen vreemdheid als Nederlander; gender; mijn eigen gevoel van *belonging* bij de Jongerenwerking; zowel hulpontvanger als -gever; taal als enerzijds markering van verschil, maar op andere momenten juist ingezet als toenadering; de werking van tijd; het confronterende karakter van de ontmoeting; mijn onzekerheid; een focus op de toekomst; hoe hun onrecht mij meer lijkt te doen dan hen; en spreken in wij-zij.

4.4 Samen een documentaire maken

In de vorige paragraaf heb ik een eerste schets gegeven van de Jongerenwerking en de thema's die daar spelen rond andersheid. Omdat ikzelf echter niet tot die plek behoor zal er altijd een onoverbrugbare epistemologische afstand zijn tussen mijn beschrijving en het perspectief van wie daar werkelijk verblijven. Door een documentaire te maken in samenwerking met de jongeren heb ik getracht die afstand te verkleinen. In hoofdstuk 2 heb ik mijn keuze voor deze methode toegelicht.

Na drie maanden participatieve observatie heb ik Mohammed (25), Emran (25) en Chérif (30) die ik inmiddels enigszins had leren kennen bereid gevonden aan de documentaire mee te werken. We hebben samen overlegd hoe we het beste aan een ontmoeting tussen studenten en jongeren van het PSC zouden kunnen vormgeven. Zij zagen alledrie de meerwaarde van zo'n ontmoeting en van de documentaire in, omdat ze graag zouden zien dat er meer contact zou zijn tussen de jongeren van het PSC en de studenten uit de Universiteitsbuurt eromheen. Bovendien hoopten ze met de documentaire vooroordelen weg te kunnen nemen. Mohammed vertelde wat het belangrijkste was dat hij met de documentaire wilde bereiken: “Dat er jongeren zijn die hier echt willen studeren, die willen een goeie toekomst hebben en ze zijn gewoon gelijk aan de anderen; dat wil ik zeker dat zij [i.e. de kijkers] onthouden. Want iedereen is gelijk” (Interview Mohammed 9-5-2022).

We besloten om een activiteit rond die ontmoeting te organiseren om het makkelijker te maken om met elkaar te spreken. Mohammed, die graag bakt, zou een bakworkshop geven met enkele studenten en enkele jongeren. Het uitnodigen van de studenten en de bakworkshop heb ik gefilmd en naar aanleiding daarvan heb ik de deelnemers individueel geïnterviewd. We hebben de gemonteerde beelden van de documentaire-in-ontwikkeling samen bekeken en naar aanleiding daarvan een, eveneens gefilmd, focusgroepgesprek gevoerd.

Tijdens de bakworkshop konden uiteindelijk alleen Mohammed en Emran aanwezig zijn. Om de *samplegroup* te vergroten heb ik besloten bij de interviews behalve de bij de workshop

aanwezige studenten en jongeren ook Chérif te betrekken en daarnaast ook een andere jongere, Hamadi (25) (een bijnaam voor ‘Mohammed’) te interviewen die tot dan toe niet bij het maakproces betrokken geweest was. Hamadi heeft later ook een deel van de beelden van de Jongerenwerking in de documentaire gefilmd. Wat de afkomst van de participanten betreft, Mohammed is Syrisch, Hamadi Palestijns, Chérif komt uit Guinee-Conakry en Emran uit Afghanistan. Dat alleen jonge mannen aan het onderzoek meegedaan hebben is een logisch gevolg van de demografie van de PSC-jongeren; er komen zeer weinig meisjes en vrouwen. Het verschil in gender voegde nog een element toe waarin ik anders was dan deze jongeren; dat kan een rol gespeeld hebben in het contact. Hadden ze zich kwetsbaarder of mogelijk juist sterker getoond in gesprek met een man?

Een opbrengst van een documentaire als methode is de impact die de beelden hadden op de vier jongens, mede doordat ze zowel inhoudelijk als praktisch bij het maakproces betrokken waren. Ik kom hier later, in de bespreking van het focusgroepgesprek, op terug.

De documentaire heeft bewezen een grote aanvulling te zijn als onderzoeksmethode op enkel interviewtranscripten en op papier uitgewerkte participatieve observaties. Het maakt de subtekst zichtbaar, bijvoorbeeld wanneer de jongens over ervaringen van racisme zeggen “Wat kun je doen?” kan dat lezen alsof ze vrede met de situatie hebben, maar in de documentaire zie je in hun ogen en in hun lichaamshouding de machteloosheid en soms boosheid die achter die woorden schuilgaat. Dit soort non-verbale, gelaagde informatie is bovendien juist in deze setting waardevol, omdat de participanten zich in de Nederlandse taal niet altijd volledig kunnen uitdrukken. Omdat de documentaire integraal onderdeel uitmaakt van deze thesis zal ik mij in de beschrijving van het gebeurde kort houden en regelmatig naar de beelden verwijzen.

Thema’s die in de voorbereiding van het maken van de documentaire een rol speelden waren dus de epistemologische afstand van mij, vanuit het centrum, tot deze plek; het collaboratieve aspect van deze methode; behoefte aan meer bekendheid met hun situatie; afkomst; gender; de toegevoegde waarde van het visuele aspect; gelaagdheid.

4.5 Schroom onder studenten

Op twee middagen heb ik, soms met Chérif of Emran, straatinterviews afgenomen onder studenten op straat bij het PSC. We nodigden hen uit voor een ontmoeting met enkele jongeren van het PSC. Geen van de studenten was bekend met de Jongerenwerking. Van de 43 zeiden slechts 4 direct dat zo’n ontmoeting niets voor hen was. Ze legden niet uit waarom. 22 Studenten gaven aan niet beschikbaar te zijn, 17 reageerden positief en geïnteresseerd en gaven hun gegevens zodat ik contact met hen op kon nemen om de details door te geven. Uiteindelijk kwam van die 17 slechts één student daadwerkelijk: Julia (20), die toegepaste taalkunde studeerde.¹⁶ Van de andere 16 gaf het merendeel via Whatsapp aan het toch te druk te hebben. Een deel heeft nooit meer gereageerd. Aangezien het mei was, kan het zijn dat de studenten daadwerkelijk druk waren, toch is het opmerkelijk dat van 43 studenten uiteindelijk maar één iemand geparticipeerd

---

¹⁶ In de transcripties S20 in Straatinterview 11 (Straatinterviews 29-4-2022 en 4-5-2022).

heeft. Juist voor aanvang van de workshop ben ik nog het gebouw van de universiteit ingegaan om daar een bereidwillige te vinden: Jasper (30), een student taal en letterkunde.

Het viel op dat de studenten die positief reageerden vooral het nut van een dergelijke activiteit voor de jongeren zagen en dus niet zozeer voor zichzelf. Sommigen zeiden benieuwd te zijn naar verhalen uit andere culturen, maar vaker klonk het dat een dergelijke activiteit de jongeren zou kunnen helpen integreren of de Nederlandse taal te leren. Ze leken ervan uit te gaan dat *zij* iets te brengen hadden en dat zij bovendien wisten wat goed was voor de PSC-jongeren.

Ik merkte ook een zekere ongemakkelijkheid bij de studenten, zoals voelbaar is in de documentaire. Hoewel het aan de aanwezigheid van de camera gelegen kan hebben, had ik de indruk dat de studenten zeer behoedzaam en politiek correct waren in het beantwoorden van de vragen. Mogelijk had dat ermee te maken dat het thema migratie, zoals ik al aangaf, een sensitief onderwerp is in België. Dit heb ik verder niet onderzocht.

Thema's die bij dit onderdeel van het onderzoek naar voren zijn gekomen zijn dus: het collaboratieve aspect van dit onderzoek; de onzichtbaarheid van de Jongerenwerking; de lage opkomst van studenten; paternalisme van studenten; vertrekken vanuit het centrum; ongemakkelijkheid bij studenten.

4.6 Een 'ontmoeting' tussen twee plekken

Wie zich in de marge begeeft is het gewend zich ook in het centrum te moeten bewegen en zich waar nodig aan te passen aan de daar geldende (ongeschreven) regels. Andersom is die noodzaak er zelden. Omdat ik dit onderzoek zoveel mogelijk vanuit de 'andere plek' wil laten vertrekken, heb ik ervoor gekozen om het tot een treffen tussen studenten en PSC-jongeren te laten komen op het 'grondgebied' van de jongeren, waarbij de jongeren de leiding hadden. Hieronder zal ik de voornaamste thema's bespreken die naar voren kwamen bij deze 'ontmoeting' en de reflecties erop in individuele interviews met de vier deelnemers: Mohammed, Emran, Jasper en Julia. Ik plaats het woord 'ontmoeting' voor nu tussen aanhalingstekens. Ik zal in hoofdstuk 5 bespreken of dit moment te duiden is als een ontmoeting in de betekenis die Wyller en anderen in de diaconiewetenschap aan het woord geven.

Na aankomst legde Mohammed op mijn verzoek aan de studenten uit wat er ging gebeuren en vanaf dat moment nam hij duidelijk de leiding. Ze verzamelden samen het materiaal en gingen aan de slag. Later voegde ook Emran zich erbij. Hoewel iedereen vanaf het begin vriendelijk naar elkaar was, was de sfeer aanvankelijk nog wat ongemakkelijk. Het gesprek ging het eerste half uur vooral over het bakken zelf. Geleidelijk kwamen ze wat los en kreeg het gesprek meer diepgang. Uiteindelijk was de sfeer gezellig en bij het afscheid wisselden ze hun Instagram uit en spraken ze af contact te houden. Op wat likes over en weer na is dat uiteindelijk niet gebeurd (Focusgroepgesprek 20-11-2022).

Soms ging het - nooit expliciet - over vreemdheid en andersheid, maar wel altijd over de vreemdheid van Mohammed en Emran. Zelfs op hun eigen plek lag de focus op *hún* vreemdheid, terwijl de studenten te gast waren in een voor hen onbekende wereld. Het wekt de indruk dat wat vreemd is steeds bepaald wordt naar de maatstaven van normaliteit van het centrum.

Jasper en Julia spraken meerdere keren hun verbazing uit dat ze geen idee hadden dat de werking hier zat. Ze vonden het jammer dat de Jongerenwerking onder studenten zo onbekend is. In de documentaire valt op hoeveel met name Jasper sprak in 'bij ons' en 'bij jullie', waarbij 'bij ons' leek te gaan over de gewoontes van 'Belgen', terwijl het wat onduidelijker was waar dat 'bij jullie' precies naar verwees. Bedoelde hij 'bij jullie vluchtelingen', 'bij jullie PSC-jongeren' of 'bij jullie buitenlanders'? Hij markeerde in elk geval duidelijk een verschil tussen twee groepen.

Zoals de documentaire laat zien was de gespreksrichting niet gelijk verdeeld. Julia en met name Jasper stelden veel vragen; Mohammed en Emran waren vooral vragen aan het beantwoorden. Toen ik op den duur zelf een paar vragen stelde aan Jasper en Julia draaide het even om en ook later zou dit nog een enkele keer gebeuren, maar het contact was hoofdzakelijk asymmetrisch. Julia gaf in het interview naderhand aan dat niet als zodanig ervaren te hebben (Interview Julia 8-5-2022). Jasper herkende deze asymmetrie en verklaarde het met dat hij zijn kans gegrepen had om de clichébeelden die hij in de media zag te testen (Interview Jasper 8-5-2022):

Ik had daarvoor ook al wel eens met allochtonen of zo gepraat, maar die, maar dat was natuurlijk gewoon een natuurlijk gesprek, tijdens het werk of iets en nu zaten we echt in, ja, in het onderzoek, in uw onderzoek, van om dat toch een beetje boven te brengen. En nu kreeg ik toch wel de kans om veel van die vragen te stellen van hoe zij dat zien, en het beeld dat ik ervan had is eigenlijk voor het grootste deel wel uitgekomen.

Het valt op dat Jasper Mohammed en Emran in de eerste plaats als interessante bronnen van informatie beschouwde. Bovendien is het opmerkelijk dat Jasper dus vooral zijn eigen ideeën bevestigd heeft gezien. Daarin verschilt zijn ervaring van mijn eerste ervaringen met de Jongerenwerking, zoals ik in 4.3 beschreven heb. Toch heeft deze confrontatie met een 'andere plek' wel indruk gemaakt op Jasper: "Echt omdat het terug efkes, de voetjes op de grond heeft gezet. Omdat je altijd op een bepaald moment terug gaat beginnen te zweven en de vooroordelen klaar hebt" (Interview Jasper 8-5-2022).

Het was opvallend dat Mohammed de asymmetrie in het contact niet meer dan logisch vond. Hij gaf naderhand aan het gewend te zijn en te begrijpen dat het voor de studenten een kans was om vragen te stellen, omdat ze waarschijnlijk niet zoveel ervaring hebben met mensen met een migratieachtergrond. Hij legde uit het juist daarom belangrijk te vinden dat dit soort activiteiten georganiseerd worden: hij kende hun wereld, want daar leefde hij elke dag in, terwijl het andersom voor de studenten nieuw was. Hij vond het ook belangrijk dat mensen zouden weten wat er in zijn land aan de hand was en wat er in de thuislanden van de andere jongeren aan de hand was.

Geleidelijk kwam naar boven hoeveel Mohammed had moeten doorstaan om te komen waar hij nu was: hoe hij aanvankelijk op een kamer met twaalf mensen woonde in het asielcentrum, hoe lastig het voor hem was om een appartement te vinden omdat hij vanwege zijn accent overal geweigerd werd, de reden van zijn vlucht,¹⁷ hoe hij nog steeds nachtmerries had

---

¹⁷ Met het oog op de veiligheid van Mohammeds familie in Syrië noem ik op zijn verzoek de reden hier niet en laat ik het fragment waarin hij erover vertelt ook weg uit de documentaire.

van wat hij in Syrië heeft meegemaakt, etc. Zijn verhalen maakten indruk op mij, juist ook vanwege de rustige manier waarop Mohammed vertelde. Liet hij zich hier sterker zien dan hij zich eigenlijk voelde? Vaak glimlachte hij er zelfs bij. Toen ik hem daar tijdens de bakworkshop op aansprak antwoordde hij: “Ja, maar, je kunt er echt niet veel aan doen, hè?” In de documentaire valt op dat Jasper niet erg aangedaan lijkt door de verhalen, hij lijkt er vooral op gefocust om antwoorden op zijn vragen te krijgen. Julia stelt zich empathischer op. Mohammeds verhalen hadden indruk gemaakt, zo vertelde ze later (Interview Julia 8-5-2022):

Ergens is dat te verwachten, van dat hij zo’n dingen meemaakt, maar het is toch choquerend om te horen en dan besef je wel van eigenlijk hebben wij het hier heel goed. En soms als je je over dingen u zorgen maakt dat dat eigenlijk heel klein is tegenover zo iets. Als je zo iets hebt meegemaakt en helemaal alleen naar hier moet komen.

Haar ervaring is een voorbeeld van hoe de confrontatie met de marge voor wie tot het centrum behoort als spiegel kan fungeren.

Emran liet zich tijdens de workshop vooral van zijn grappige, sociale kant zien. Mohammed praatte opener over zijn situatie en wat hij had meegemaakt, maar zoals ik al aangaf vooral beheerst en vaak glimlachend. Meestal wekte hij bovendien de indruk dat de moeilijkheden vooral in het verleden lagen en hij het nu voor elkaar had met zijn diploma, zijn baan en zijn woning. Een heel enkele keer lijken we in de documentaire toegang te krijgen tot de kwetsbaarheid die achter zijn verhalen schuilgaat en die er nog steeds is, ondanks zijn successen. Een opvallend moment is wanneer hij stilvalt en je de pijn op zijn gezicht ziet op mijn vraag of hij zijn ouders extra mist met Eid-al-Fitr, een feest dat normaal gezien met familie gevierd wordt. Waar Mohammed in eerste instantie misschien overkwam als succesvolle migrant, blijkt dat beeld op dit soort momenten toch geen recht te doen aan de complexiteit van zijn identiteit.

Mohammed en Emran vertelden over het belang van het leren van de Nederlandse taal, maar ook hoe moeilijk dat was. Mohammed zei zelfs zich ‘waardiger’ te voelen nu hij de taal sprak. Later gaf hij ook aan dat hij in het contact met Julia en Jasper extra zijn best deed om zo duidelijk mogelijk te spreken (Interview Mohammed 9-5-2022). Dat laat zien dat behoefte aan meer waardigheid een motivator voor integratie of aanpassing anderszins kan zijn.

Julia was aangedaan door Mohammeds ervaringen (Interview Julia 8-5-2022):

[D]at mensen nog steeds, terwijl hij zoveel moeite heeft gedaan, hier al zes jaar woont en het zelf zo belangrijk vindt, dat hij alles eigenlijk, dat hij zo goed mogelijk hier integreert, dat mensen nog steeds hem zo pakken op de kleine dingen, vind ik dan eigenlijk heel erg.

Na de workshop waren de studenten er direct mee bezig hoe ze anderen konden laten zien dat de vooroordelen over ‘vluchtelingen’ vaak niet kloppen (Interview Jasper 8-5-2022 en Interview Julia 8-5-2022). Mohammed en Emran zelf begrepen daarentegen de angst van ‘Belgen’¹⁸ en zeiden tijdens de workshop ook vaak vergoelijkend dat niet alle ‘Belgen’ zo zijn. Ze relativeerden en

---

¹⁸ Ik neem hun woordkeus over.

nuanceerden voortdurend, dat maakte het voor mij extra pijnlijk om deze verhalen te horen. Het roept de vraag op of ze werkelijk niet zoveel last van uitsluiting en discriminatie ondervonden of dat ze vanwege de aanwezigheid van de camera sociaal wenselijker antwoordden, omdat wie zich in de marge begeeft afhankelijk is van het centrum en rekening moet houden met de consequenties van zijn woorden. In dat geval zou het uiten van kritiek wellicht een privilege kunnen zijn dat aan het centrum voorbehouden is. Nadat Mohammed vertelde hoe moeilijk hij een appartement kon krijgen vanwege zijn accent noemde hij er bijvoorbeeld direct bij dat zijn huidige huisbaas wel een goede man was.

Opnieuw werd duidelijk dat de PSC-jongeren niet alleen ontvangers van hulp waren. Dat bleek bijvoorbeeld uit het feit dat deze jongens aan dit onderzoek meewerkten en dat Mohammed deze workshop leidde. Maar ook toen Emran tijdens de ontmoeting verdween omdat hij, zo bleek later, als vertaler optrad voor iemand die hulp nodig had. Mohammed vertelde hoe hij juist mensen kon helpen vanwege de trauma's die hij opgelopen had. Bovendien waren Emran en Mohammed duidelijk de gastheren tijdens deze ontmoeting. Ze schonken thee, namen de leiding en lieten Julia en Jasper zich thuisvoelen.

In de interviews met de studenten was een zekere spanning merkbaar die ook in de documentaire voelbaar is, wanneer ze zoeken naar woorden of zichzelf enigszins tegenspreken. Enerzijds leken ze goedbedoeld het verschil tussen hen en de PSC-jongeren af te willen vlakken met uitspraken als "Er zijn Vlamingen waar ik moeilijker contact mee kan leggen" (Interview Jasper 8-5-2022), of "Het was precies zoals je samen op kot zit of zo en aan het koken bent" (Interview Julia 8-5-2022), maar tegelijkertijd leken ze niet om het feit heen te kunnen dat de levens en de ervaringen van Mohammed en Emran wezenlijk verschilden van die van hen. Daarnaast viel op dat de studenten minder moeite mee leken te hebben met het aanwijzen van 'verschil' dan met de aanduiding als 'anders'. Zo stelde Jasper: "Ik heb eigenlijk geen enkel moment gehad dat ik zeg van, oei dit is totaal vreemd. Of totaal anders... dan... dan onze cultuur" (Interview Jasper 8-5-2022). Toch gaf hij op een later moment in het interview wel aan verschil te ervaren tussen hem en Mohammed. Mogelijk heeft deze aarzeling van de studenten om de andersheid en vreemdheid aan te wijzen ermee te maken dat ze het belangrijk vinden vooral de gelijkheid te benadrukken. Het gevaar van een dergelijke houding is echter dat een te grote nadruk op gelijkheid het werkelijk bestaande verschil kan afvlakken, waarmee minder recht wordt gedaan aan de eigenheid van de ander en diens situatie. Overigens gaf ook Emran aan geen verschil te hebben gevoeld tussen hem en de studenten: het was alsof hij met vrienden was (Interview Emran 9-5-2022). Mohammed ervaarde van tevoren wel verschil, maar tijdens de activiteit niet meer (Interview Mohammed 9-5-2022).

Hoewel het verschil tussen beide groepen niet veel expliciet gemaakt wordt, blijkt uit de interactie tussen deze studenten en PSC-jongeren dat het wel degelijk aanwezig is en een grote rol speelt in het contact. De documentaire maakt zichtbaar dat de Jongerenwerking en de studentenbuurt eromheen twee wezenlijk verschillende werelden zijn. Thema's die ik in het kader daarvan benoemd heb zijn: de onzichtbaarheid van de plek; het markeren van verschil door in wij/jullie te spreken; asymmetrisch contact; het confronterende karakter van de ontmoeting; de 'andere plek' als spiegel voor het centrum; de complexiteit van identiteit; taal; waardigheid; een

gelaten reactie op gediscrimineerd worden; kritiek uiten als privilege; zowel hulp ontvanger als -gever; schroom van het centrum om andersheid te benoemen; en tot slot het afvlakken het verschil en daarmee de eigenheid van de ander.

4.7 Individuele reflecties van de jongeren over vreemd en anders zijn

In de week na Mohammeds workshop heb ik hem en Emran plus twee andere PSC-jongeren, Chérif en Hamadi, individueel geïnterviewd over hun ervaringen met vreemdheid en andersheid in België en bij de Jongerenwerking. De gesprekken met Emran en Hamadi verliepen wat moeizamer, omdat ze het Nederlands nog niet helemaal machtig zijn en ik uiteraard hun taal niet spreek. Daardoor is de vreemdheid in de documentaire meer voelbaar aanwezig.

Ik heb de jongeren drie cirkels met daarbinnen verschillende lagen laten zien, met de vraag waar ze zichzelf zouden plaatsen ten opzichte van respectievelijk de Belgische samenleving, leeftijdsgenoten in België en de PSC jongerenwerking, op een schaal van van 1 (insider) tot 4 (outsider). Aan de hand daarvan bespraken we hun ervaringen van andersheid en vreemdheid op verschillende plekken in de samenleving.

	De Belgische samenleving	Leeftijdsgenoten in België	Jongerenwerking PSC
Mohammed	3	2,5	1
Emran	1	2	1
Chérif	3,5	4	1
Hamadi	3,5	1,5*	2,5

* Hamadi heeft onder 'leeftijdsgenoten in België' ook jongeren die niet in België geboren zijn gerekend, dat is te wijten aan de onduidelijke vraagstelling. Hij heeft geen vrienden die in België geboren zijn. Dat hij deze vraag als vanzelfsprekend zo beantwoord heeft, terwijl ik er van mijn kant van tevoren niet bij stil had gestaan dat ik die categorie had moeten specificeren is veelzeggend. In zekere zin ontmaskert het mijn positie in het centrum met de macht om te classificeren.

De ingevulde cirkels maakten vooral het ervaren contrast tussen de Jongerenwerking en de wereld daarbuiten duidelijk. De jongeren gaven allemaal aan zich bij het PSC thuis en geaccepteerd te voelen en er steun te ervaren bij het vinden van hun weg in België. Chérif zei hierover (Interview Chérif 18-5-2022):

Dit de enige plaats waar ik kom die ik ben wie ik ben, dat maakt niet uit, iedereen vindt mij leuk, zomaar, echt. Ik voel mij echt super welkom en ik kom binnen wanneer dat, en dat is gewoon echt, ja, ik weet niet hoe ik dat

moet zeggen. Dat is gewoon super. En zelfs mensen die ik heb leren kennen, ik heb hulp van iedereen gekregen en dat is ook niet dat die iets verwachten van mij, gewoon echt, puur uit- hulp gewoon uit liefde. (...) Zonder PSC denk ik dat veel jongeren hadden echt probleem gehad om zich te integreren enzo. Op school, en allee school en integratielessen, dat is niet, nee dat is het niet. Nee dat alleen kan niet. Dat is te weinig.

Hamadi maakte duidelijk onderscheid tussen het PSC en de rest van de samenleving (Interview Hamadi 19-5-2022):

Buiten of op straat dat is anders, maar hier voel ik niks, want ik voel me bij familie. Geen stress, mensen helpen jou, mensen vriendelijk, grappig maken, iets doen, activiteit, samen eten, samen maken, snap je? Maar buiten je voelt iets anders, de mensen ander, de mensen andere mensen. Hier mensen andere dan op de straat enzo. De mensen hier wel begrijp ons.

Deze twee citaten maken pijnlijk duidelijk wat de jongeren op andere plekken in de samenleving missen. Ook Chérif typeerde de Jongerenwerking overigens als een familie (Interview Chérif 18-5-2022) en Emran gebruikte het woord 'thuis' (Interview Emran 9-5-2022). Het beeld dat van de Jongerenwerking geschetst is dat van een plek waar jongeren niet gemakkelijk voor het eerst binnenstappen, maar waar je, eenmaal binnen, al gauw opgenomen wordt door de mensen die er verblijven. Dan wordt de plek een thuis.¹⁹

Uit de interviews met de jongeren kwamen tal van voorbeelden naar voren van situaties waarin zij zich vreemd en anders voelden in België. Vaak waren dat voor hen pijnlijke ervaringen van uitsluiting, discriminatie en racisme. Ze stuitten op reacties uiteenlopend van onbegrip (Iemand had Mohammed eens gevraagd of ze in Syrië ook wel tv hadden (Interview Mohammed 9-5-2022)) tot angst (Hamadi stelt zich niet meer voor als 'Mohammed' vanwege de daaropvolgende angst in de ogen van zijn gesprekspartners (Interview Hamadi, 19-5-2022)). Er kwamen meerdere stereotyperingen van 'vluchtelingen' naar voren in de gesprekken: agressief, zielig, dom en lui. Chérif gaf bovendien aan dat naar 'vluchtelingen' vaak niet wordt gekeken als mens met alle ervaringen en potentie die een mens heeft, maar als "barbaren die echt eh, niks gezien hebben in hun leven dan bloed" (Interview Chérif 18-5-2022). Alle vier zouden ze willen dat mensen meer bekend zouden zijn met de Jongerenwerking en met de achtergrond van de jongeren die er komen: "Het is soms belangrijk om de andere wereld een beetje te kunnen horen, te kunnen horen: allee daar is iets, daar weten we een beetje van. We hoeven niet veel te weten, maar we weten een beetje" (Interview Mohammed 9-5-2022).

Vanwege hun anderszijn was het veelal moeilijk gebleken contact te maken met mensen die in België geboren zijn. Taal speelde voor hen allemaal een grote rol daarin. Hamadi legde uit hoe slecht het voelde dat het contact met mensen veranderde zodra hij begon te spreken en ze merkten dat hij de taal niet beheerste: "Je voelt iets anders, je voelt: je bent niet echt Belg" (Interview Hamadi 19-5-2022). Met name in het gesprek met Hamadi werd duidelijk hoe anderszijn

---

¹⁹ Hoe jongeren zich bij het PSC thuisvoelen en het belang daarvan wordt door Lopdrup Hansen besproken in haar masterthesis *Making sense of place: An anthropological study of homemaking and non-meetings between 'newcomers' and 'natives' in Antwerp, Belgium*.

kan leiden tot eenzaamheid, al gaven ze allemaal aan moeilijk vrienden te kunnen maken in België. De jongeren wezen nog een aantal andere factoren aan die maken dat ze als ‘anders’ gezien worden. Zo vertelden ze hoe traumatische ervaringen een balast vormden om verder te komen. Ook noemden ze cultuurverschillen, onbekendheid met ongeschreven regels en tot slot kansenongelijkheid die leidt tot een verschil in opleidingsniveau. Toch werd andersheid soms ook positief geduid als een onvervreemdbare eigenheid waar ze trots op waren en die ze in zekere mate wilden behouden: “Ik kan niet veranderen dat ik van Afrika kom” (Interview Chérif 18-5-2022).

Negatieve ervaringen als gevolg van hun anderszijn werden door de jongeren geregeld weggewuifd of gerelativeerd. Emran vertelde bijvoorbeeld hoe hij zonder aanleiding door agenten aangehouden was toen hij uit een moskee kwam, om direct daarna te benadrukken dat niet iedereen hetzelfde is en dat hij ook goede politieagenten ontmoet heeft (Interview Emran 9-5-2022). Dit soort reacties lijkt voort te vloeien uit de overtuiging dat ze toch niets aan de situatie kunnen veranderen en dat boos worden geen zin heeft. Chérif vertelde dat hij, wanneer hij wel boos werd op school als “de agressieve jongen” gezien werd. Dat wilde hij niet meer, dus heeft hij dat moeten afleren (Interview Chérif 18-5-2022):

Je zegt gewoon tegen jezelf: ja, ik heb geen keuze. Ik heb geen keuze. Ik ben hier sowieso voor mijn diploma, voor mijn stage, dus ik moet goeie punten hebben. Als ze [iets] zeggen, ik ga gewoon doorgaan. Op uw tanden bijten dan, gewoon doorgaan.

De PSC-jongeren zagen alle vier de noodzaak in van integratie als je nieuw in België bent: om je rechten te kennen, te weten wat er van je verwacht wordt en niet langer afhankelijk van instanties te zijn. Taal speelde daarbij opnieuw een grote rol: “Als je de taal hebt, dan gaat alles van het slot en is niets moeilijk,” aldus Hamadi (Interview Hamadi 19-5-2022). Tegelijkertijd verzuchtte hij dat het leren van de taal alleen mogelijk was als je contact had met mensen, en juist dat was dus moeilijk te bewerkstelligen volgens hem. Mohammed en Chérif plaatsten ook kritische kanttekeningen bij het idee van integratie. Chérif definieerde integratie ietwat cynisch als “doen alsof ik een Belg ben” (Interview Chérif 18-5-2022). Hij had liever gehad dat mensen elkaar met hun verschillen zouden accepteren. In de documentaire is soms een zekere spanning of zelfs machteloosheid voelbaar tussen enerzijds de noodzaak van integratie om mee te kunnen doen in de samenleving en anderzijds de behoefte jezelf te kunnen blijven, bijvoorbeeld in de onderdrukte bitterheid in Chérifs stem wanneer hij vertelt dat hij twee keer weggestuurd is bij zijn stageplaats, omdat hij opgestaan was tegen racisme. Mohammed vertelde (in een fragment dat niet in de documentaire is opgenomen): “Ik blijf gewoon wie ik ben. En dat is belangrijk voor mij” (Interview Mohammed 9-5-2022).

Tot mijn verbazing gaf Emran aan zich inmiddels ‘helemaal Belg’ te voelen. Zijn verklaring: “Ik ben echt blij, ik ben echt binnen, mijn alle problemen is klaar, ik heb goeie appartement, mijn ouders wonen bij mij, ik heb goeie werk, ik heb Belgische paspoort, Belgische nationaliteit. Dus alles loopt goed. (Interview Emran 9-5-2022). Ik kreeg de indruk dat Emran zich meer dan de anderen trachtte neer te zetten als ‘modelmigrant’. Hij relativeerde zijn eigen ervaringen met discriminatie, liet zien dat hij geïnteresseerd was in de geschiedenis van België en dat hij respect

had voor mensen die anders denken of geloven. Tussen de regels door kwam in het gesprek echter een aantal keren naar voren dat hij wel degelijk verschilt van wie in België geboren is. Zijn positieve en bereidwillige houding zou (onbewust) een strategie kunnen zijn. Zoals ik in de vorige paragraaf al aangaf is een kritische houding in zekere zin een privilege. Tegelijkertijd is mijn verbazing over zijn identificatie als 'Belg' ook opmerkelijk. Hij heeft immers een paspoort, dus is feitelijk een 'Belg'. In elk geval toont deze kwestie de complexiteit van het spreken over identiteit.

Opnieuw werd duidelijk dat de PSC jongeren niet zwart-wit neer te zetten zijn als mensen die geholpen moeten worden, omdat ze zelf vaak ook helpers zijn. Dit gold in elk geval voor Emran, Mohammed en Chérif. Die laatste zei hierover: "Vroeger was ik de enige die echt zo hulp veel aan mensen moest vragen, maar nu komen ook mensen naar mij voor advies en dingen" (Interview Chérif 18-5-2022).

Ik vat de elementen van andersheid en vreemdheid die in de interviews naar voren kwamen samen in de volgende thema's: het centrum bepaalt de categorieën; Het PSC als plek die zich voor de jongeren onderscheidt van andere plekken; een drempel om het PSC te betreden; de moeilijkheid van contact maken met 'Belgen'; uitsluiting; discriminatie; racisme; angst voor wie anders is; stereotyperingen; de onzichtbaarheid van de plek; behoefte aan meer bekendheid met hun situatie; taal; eenzaamheid; cultuurverschillen; onbekendheid met ongeschreven regels; kansenongelijkheid; verschil in opleidingsniveau; andersheid als onvervreemdbare eigenheid; de noodzaak van integratie; modelmigrant; kritiek uiten als privilege; de complexiteit van identiteit.

4.8 Filmvertoning en nagesprek

Aan het einde van het monteerproces heb ik een eerste versie van de documentaire getoond aan de vier PSC-jongeren. We zijn hiervoor op een zondagmiddag bij elkaar gekomen in een verder leeg PSC-gebouw en ik heb eten voor ze besteld. Tijdens het kijken heb ik op hun reacties gelet en na afloop heb ik hen geïnterviewd in de vorm van een focusgroepgesprek.

Al tijdens het kijken van de film reageerden ze soms met verontwaardiging op de beelden, of ze moesten bijvoorbeeld lachen om de onhandigheid van de studenten. Regelmatig liep de film verder, terwijl zij nog in een gesprek verwickeld waren over wat ze eerder gezien hadden. Ze herkenden zich in het verhaal dat in de film verteld werd, zo zei Chérif: "[A]lles wat gezegd is, is waar. Is geweest. Dat is onze zelf die, wij willen dat de mensen dat weten over ons" (Focusgroepgesprek 20-11-2022). Ze spraken meermaals hun dankbaarheid uit voor het maken van de documentaire en de hoop dat veel mensen het te zien zouden krijgen (Focusgroepgesprek 20-11-2022):

Chérif: Ik vind dat echt mooi ook, dat jij wilt, aan mensen tonen wie wij zijn. Snap je? Dat vind ik echt mooi. Dat jij, dat jij denkt aan ons, snap je? Dat je wilt proberen de jongeren bij elkaar te brengen.

Mohammed: Dat is eigenlijk een goeie doel (...) en ik hoop ook zo dat dat meer bereikt, niet zo meer hè, maar toch zo mogelijk, zo ver mogelijk.

Deze reacties laten overigens opnieuw zien hoe weinig het gebeurt dat iemand uit het 'centrum' de moeite doet naar hun verhaal te luisteren. De jongeren leken door het zien van de

documentaire meer dan eerder inhoudelijk betrokken bij de thematiek van dit onderzoek. Het gesprek ging bijna als vanzelf. Ter illustratie, ik ben zelf in totaal 47 keer aan het woord geweest, terwijl zij elk gemiddeld 136 keer aan het woord waren. Ze vertelden minder over hun individuele ervaringen en uitten in plaats daarvan kritiek op de mechanismen in de samenleving die aan dat soort ervaringen ten grondslag liggen.

Ook in deze setting heb ik gelet op mijn eigen ervaringen van andersheid en vreemdheid. Door hun reacties werd het verschil tussen hen en mij weer duidelijk: fragmenten waar ik van geschrokken was leken bij hen bijvoorbeeld vooral herkenning op te roepen. Daardoor werd ik gewezen op mijn positie in het 'centrum.' Hoewel deze asymmetrie niet volledig te overbruggen is, ervaarde ik in deze specifieke setting wel een zekere mate van gelijkwaardigheid die we inmiddels met elkaar opgebouwd hadden. We lachten met elkaar en plaagden elkaar, zoals toen Emran tijdens het interview zijn ruimdenkendheid probeerde te illustreren met "Wij kan ook trouwen met christelijke mensen, bijvoorbeeld ik kan ook trouwen met jou. Ik heb geen probleem" waarop ik reageerde: "Nee, kan niet, ik ben al getrouwd" en iedereen dubbel lag van het lachen. Chérif deed vervolgens tot ieders hilariteit alsof hij mijn Finse man belde om hem te waarschuwen: "Hallo Finland!" (Focusgroepgesprek 20-11-2022). In gesprekken tussendoor was bovendien te merken dat ik niet alleen hun verhaal kende, maar dat zij evengoed meeleeften met wat er in mijn leven speelde.

Integratie was een thema dat veel ter sprake kwam. Mohammed zei over de straatinterviews in de documentaire: "Ik vind het eigenlijk soms een beetje grappig, dus die zeiden van het is goed voor ons en belangrijk om te integreren, maar eigenlijk, is het ook belangrijk om zij bij ons te komen" (Focusgroepgesprek 20-11-2022). Daarmee laat hij zien dat het meestal de marge is die wordt geacht een stap richting het centrum te maken, in plaats van andersom. Ik bevroeg hen op de spanning die ik dacht te merken tussen enerzijds je eigenheid willen behouden en anderzijds geaccepteerd willen worden. Chérif: "Ja, je pas u aan, omdat je denk, als je, als je dat niet doet, dan voel je jezelf buitengesloten van de groep gewoon, of van de maatschappij zo" (Focusgroepgesprek 20-11-2022). Wie afwijkt heeft dus de keuze uit aanpassen of uitgesloten wordt. Ik merk daarin een verschil met hoe de jongeren de gang van zaken bij het PSC beschreven. Het PSC biedt weliswaar hulp bij thema's rond integratie, maar het verschil is dat de relatie voorop lijkt te staan en dat die hulp alleen op vraag van de jongeren geboden wordt, er is geen druk te veranderen. Bovendien bleek dat de jongeren hierin ook veel aan elkaar hebben.

Ook op andere momenten werd het contrast tussen de Jongerenwerking en het centrum duidelijk. De jongeren zelf spraken in dit verband vaak respectievelijk over 'binnen' en 'buiten'. Hamadi gaf aan zich bij het PSC wél gezien te voelen: "[B]uiten denkt niemand over jou of zo. Als je zelf gewoon contact met mensen of zo gewoon spreken of neerzitten iets te drinken, dat gaat niet zo makkelijk. Maar hier dat gaat gewoon" (Focusgroepgesprek 20-11-2022). Daarnaast gaven ze aan bij het PSC anders dan erbuiten niet gereduceerd te worden tot stereotype ideeën over 'vluchtelingen'. Chérif zei hierover: "[N]ooit iemand ziet je die echt, snap je, als agressief of zo, die gewoon echt van die rare vragen naar je achtergrond, snap je? (..) Dat interesseert mensen hier niet" (Focusgroepgesprek 20-11-2022). Onder instemmend geknik van de anderen kwam Chérif tot deze karakterisering van het PSC: "Dat is echt gewoon een plek waar, snap je, waar je kan

warmte, snap je, warmte, warm gevoel krijgen van mensen gewoon. Echt liefde. Niet dat is mijn job, ik moet dat doen. Ik doe dat uit mijn hart” (Focusgroepgesprek 20-11-2022). Aan die lof voor de Jongerenwerking zit onlosmakelijk kritiek op centrum verbonden, geformuleerd door Mohammed (Focusgroepgesprek 20-11-2022):

Je moet gewoon een beetje meer open zijn. Er is geen [verschil] tussen de begeleiders die hier zijn en [de mensen] buiten met hart en hersenen, iedereen heeft hetzelfde. Ze kunnen denken en voelen zoals iedereen, maar ze moeten dat goed kunnen gebruiken”

Zoals ik al aangaf uitten de jongeren in dit focusgroepgesprek kritiek op bepaalde systemen en mechanismes in de maatschappij. Het ging dan bijvoorbeeld om hoe Oekraïense ‘vluchtelingen’ in België voorrang krijgen op andere nationaliteiten: “En ja, die verdienen dat, hè. Ik weet ze verdienen dat. Maar de vraag is waarom hun alleen. Snap je? Andere mensen hebben ook alles achtergelaten om hier, allee, het is moeilijk,” aldus Chérif, die zelf na tien jaar in België nog altijd geen papieren heeft (Focusgroepgesprek 20-11-2022). Over dat laatste was ook veel frustratie. Hij kan niet eens zonder hulp van de Jongerenwerking naar het ziekenhuis, terwijl Chérif juist onafhankelijk wilde zijn: “Ik heb echt niet de geld nodig van de regering en dingen. Gewoon een job, werken en ik verdien mijn eigen brood. That’s it” (Focusgroepgesprek 20-11-2022). Ze vonden ook dat ‘vluchtelingen’ weinig kansen krijgen om iets op te bouwen in België. Mohammed vertelde bijvoorbeeld dat het voor jongeren als zij niet vanzelfsprekend is om te kunnen studeren wat je wilt. Dit soort ongelijkheden hebben vaak met een verschil in afkomst te maken volgens Mohammed: “Het is jammer dat gewoon dat ik voel dat sommige mensen hebben meer rechten dan anderen. Het is zo. Als je echt Europees lijkt, blauwe ogen, wit, ik denk van, ja dingen worden echt gemakkelijk voor jou” (Focusgroepgesprek 20-11-2022). Tot slot bespraken ze met enige frustratie hoe mensen in hun omgeving naar Nederland of Duitsland hebben moeten verhuizen omdat het in België op veel scholen niet toegestaan is een hoofddoek te dragen.

We zijn uitgebreider in gesprek gegaan over de andersheid van moslim-zijn in het overwegend seculiere/katholieke België.²⁰ Geloof speelde voor hen alle vier namelijk een grote rol. Toen ik hen vroeg of het anders is om gelovig te zijn in België dan vroeger in hun thuisland was vrijwel de eerste reactie “Wij hebben niks tegen andere geloof” (Focusgroepgesprek 20-11-2022). waarna ze vooroordelen over vrouwenrechten en religieus geweld ontkrachtten. Ik leid uit die reactie af dat deze jongeren gewend waren zichzelf in de eerste plaats te moeten verdedigen wanneer hun geloof ter sprake kwam. Chérif legde uit dat hij daarom niet graag vertelde dat hij moslim is: “[B]ij alle wat gebeurt in de wereld, soms, snap je, als moslim is het dan echt niet, als eerste dingen aan mensen zeggen over jou” (Focusgroepgesprek 20-11-2022). Hoewel hun geloof hun ‘andersheid’ dus in negatieve zin vergrootte, was het voor deze jongeren juist in hun situatie ook een grote bron van steun. Het gaf hun vertrouwen in de toekomst: “Vooral jij bent in nieuwe land, je zou, dat vraag heel veel geduld, hè. Dat, dat, hier dat heeft ons geholpen om zo geduld te

---

²⁰ Volgens het rapport ‘Facts and figures: religie bij Vlaamse jongeren’ (2015) van het Jeugdonderzoekplatform identificeerde in 2013 7,2% van de Vlaamse jongeren tussen 18 en 25 jaar oud in België zich met de islam, tegenover 46% die zich met het christendom identificeerden en 33,5% die aangaven ongelovig of onverschillig te zijn.

hebben, om, om te wachten van oké, dat komt in orde, om te wachten van dat gaat beter worden. Dat komt allemaal door ons geloof,” aldus Mohammed (Focusgroepgesprek 20-11-2022).

De jongeren gaven aan dat hun vlucht een breuk in de tijd markeerde: “Een leven voor vluchten en een leven na vluchten,” noemde Chérif het zelfs (Focusgroepgesprek 20-11-2022). De tijd ging voor hun gevoel langzamer sinds ze in België zijn. Emran noemde met enige verontwaardiging Chérifs situatie als voorbeeld: “Chérif verliest bijna tien jaar. Echt waar. Hij heeft geen document niks, hij kan niks doen” (Focusgroepgesprek 20-11-2022). Hoewel de anderen al meer stappen hadden kunnen zetten, bijvoorbeeld doordat ze al wel papieren of een job hadden, gaven ze alle vier aan nog geen leven in België opgebouwd te hebben: “We nog leren hoe gaan leven hier. Maar wij nog niet begonnen, nee,” aldus Hamadi (Focusgroepgesprek 20-11-2022). Ze bevonden zich dus nog altijd in een tussentijd tussen een leven voor de vlucht en een nieuw leven hier in België dat nog moet beginnen.

Ook nu weer bleek dat rollen en identiteit complex en niet tot eenvoudige typering te reduceren zijn en bovendien per moment kunnen verschillen. Zo was Emrans rol gedurende het focusgroepgesprek opvallend. Hij deelde niet altijd in de verontwaardiging van de anderen over thema's als uitsluiting en discriminatie en gaf bovendien meerdere keren aan dat minder te ervaren. Toen ik bijvoorbeeld benoemde hoe weinig studenten op de uitnodiging voor de bakworkshop ingegaan waren relativeerde hij dat met de opmerking dat ze geen tijd hadden, terwijl de andere jongeren de lage opkomst expliciet weten aan angst en een gebrek aan interesse. Niet alleen ik, maar ook de andere jongeren reageerden bovendien verrast toen Emran zich in de documentaire als even ‘Belg’ als ‘Afghaan’ identificeerde. De rest van de middag was het een thema waar Emran door de jongens mee geplaagd werd. Toen Emran tijdens het interview informeerde hoe lang het nog zou duren reageerde Hamadi bijvoorbeeld met “Ah, een Belg is dat!” en daarna plagend: “We hebben nog twee uur, dat is de afspraak. Want jullie houden van afspraak,” waarmee hij ‘jullie Belgen’ bedoelde (Focusgroepgesprek 20-11-2022). Het roept de vraag op of Emran werkelijk minder negatieve ervaringen heeft met zijn andersheid, of dat hij zich met deze houding voegt in de rol van goed-aangepaste, niet-klagende migrant, om zo meer geaccepteerd te worden.

De filmvertoning en het nagesprek in de groep bevestigden veel van wat tijdens eerdere momenten met de jongeren naar voren gekomen was. Daarnaast bracht het ook nieuwe aspecten van vreemdheid en andersheid aan het licht. De belangrijkste thema's, zoals hierboven beschreven zijn: maatschappijkritiek; mijn eigen andersheid en tegelijkertijd verwantschap met deze jongeren; kritiek op het concept integratie en tegelijkertijd de noodzaak van aanpassing, omdat uitsluiting het alternatief is; het verschil tussen ‘buiten’ en ‘binnen’ bij het PSC; het nadelige effect van identiteitsreductie tegenover het positieve, verruimende effect van vriendschap als basis; racisme; omgaan met islamofobie, terwijl hun geloof juist bron van steun is; kansenongelijkheid; de vlucht als breuk in de tijd; tijdvertraging; tussentijd; rolwisseling en de ‘rommeligheid’ van identiteit.

Conclusie

In dit hoofdstuk heb ik de resultaten beschreven van de participatieve observaties, de interviews en de documentaire met betrekking tot vreemdheid en andersheid in relatie tot de Jongerenwerking als 'ander plek' met de jongeren die daar verblijven, met daarbij de thematiek zoals ik die in het vorige hoofdstuk besproken heb in gedachten. Ik ben veel aspecten van andersheid op het spoor gekomen. In relatie tot mijn eigen positie heb ikzelf bij de Jongerenwerking zowel vreemdheid als *belonging* ervaren. Daarnaast zijn de jongeren en ik verschillende bronnen van andersheid op het spoor gekomen alsook verschillende manieren hoe daarop gereageerd wordt; ook een andere ervaring van tijd lijkt met andersheid gepaard te gaan. Daarbij kwamen kwesties met betrekking tot het thema aanpassen aan de norm en de complexiteit rond identiteit. Ik stuitte op een epistemologische afstand van het centrum tot de Jongerenwerking. Ook de onzichtbaarheid van deze plek en aan de andere kant de pijnlijkheid van wat vreemd is werd op meerder momenten duidelijk en tot slot kwam het ervaren verschil tussen de Jongerenwerking en de wereld eromheen aan het licht. Deze elementen grijpen op elkaar in en spreken elkaar soms tegen. Op die complexiteit van ervaringen van andersheid kunnen we mogelijk meer grip krijgen door er vanuit een heterotopisch perspectief naar te kijken. In het volgende hoofdstuk zal ik op de hier besproken thema's teruggrijpen om deze ervaringen van andersheid en vreemdheid vanuit een diaconaal perspectief op heterotopie te duiden.

5 DE JONGERENWERKING DOOR EEN HETEROTOPISCHE LENS

In hoofdstuk 3 heb ik duidelijk gemaakt dat ruimte voor Foucault nooit doel op zich is, maar een middel om naar de samenleving te kijken. Daarom hanteer ik heterotopie in lijn met onder andere Edward Soja (1996) vooral als onderzoeksmethode, zoals ik eerder al uitgelegd heb. Het gaat me er niet per se om of de Jongerenwerking formeel een heterotopie is. Ook gaat het me er niet om of die typering de Jongerenwerking als organisatie of als plek een bepaalde waarde geeft in vergelijking met andere diaconale plekken of organisaties. Ik ben geïnteresseerd in wat zo'n heterotopisch perspectief, een duiding van de Jongerenwerking als heterotopie, uitlicht.

Hoewel Foucault's heterotopologie (zie hoofdstuk 3) niet bedoeld is als een checklist aan de hand waarvan een plek al dan niet als heterotopie te bestempelen is - hij stelt namelijk dat er geen universele vorm van heterotopie bestaat (1984/1986, p. 24) - kan het helpend zijn om aan de hand van zijn zes principes naar de Jongerenwerking te kijken, om zo de diepte en veelzijdigheid van het concept 'heterotopie' in relatie tot deze specifieke plek en dan vooral de ervaringen van de jongeren met andersheid en vreemdheid te laten spreken. De meeste diaconale denkers gebruiken wel elementen uit Foucaults theorie, maar doen dat minder systematisch aan de hand van deze principes dan ik hier zal doen. Ik hoop hiermee dicht bij Foucaults oorspronkelijke gebruik van het concept heterotopie te blijven. Wat hierbij naar boven komt zal ik in gesprek brengen met de diaconale denkers die ik in hoofdstuk 3 besproken heb. Zo zal ik in dit hoofdstuk een heterotopisch perspectief op de PSC Jongerenwerking uiteenzetten om, zoals de onderzoeksvraag van deze thesis luidt, te onderzoeken hoe die duiding kan bijdragen aan de diaconale theorie en praktijk en welke vragen hierdoor worden opgeroepen.

5.1 Crisis en afwijking

Foucaults eerste principe luidt dat elke cultuur zijn eigen heterotopieën produceert, die onder te brengen zijn in twee categorieën: crisis-heterotopieën en heterotopieën van afwijking (1984/1986, pp. 24-25). Over dit principe valt veel te zeggen, daarom zal ik het uitgebreider bespreken dan de andere. Ik zie aspecten van beide categorieën terug in de Jongerenwerking.²¹

Als crisis-heterotopie biedt deze een plek aan jongeren die zich in een liminale fase bevinden tussen het leven in hun land van herkomst dat ze achter zich hebben moeten laten en hun bestaan in een nieuw land waar ze nog geen leven hebben kunnen opbouwen. Vaak komen ze het PSC binnen als jongeren die de taal niet spreken, het land niet snappen en nog nauwelijks een sociaal netwerk hebben. Wanneer de jongeren ouder worden en hun weg in de samenleving beginnen te vinden is te merken dat ze minder naar de Jongerenwerking komen. Dit gold

---

²¹ Foucault geeft zelf ook een voorbeeld van een heterotopie die een grensgeval tussen beide categorieën, namelijk het verzorgingstehuis waar mensen verblijven vanwege hun levensfase, maar ook omdat de samenleving zich niet goed raad weet met de veronderstelde nutteloosheid van ouderdom (1984/1986, p. 25).

bijvoorbeeld voor Mohammed en Emran, die inmiddels een baan hadden. In 5.4 zal ik uitgebreider ingaan op dit aspect van liminaliteit.

De Jongerenwerking fungeert ook als heterotopie van afwijking, waarin individuen wiens gedrag afwijkt van de norm geplaagd worden (Foucault, 1984/1986, p. 25). Voor de PSC-jongeren was die afwijking een realiteit in hun dagelijks leven. Deze 'afwijking' is van minder tijdelijke duur dan de 'crisis-fase.' De meesten die al langere tijd in België woonden, bleven verschil voelen tussen hen en de mensen buiten het PSC, die in België geboren zijn.

De jongeren in dit onderzoek hebben diverse bronnen van ervaren andersheid genoemd: afkomst, levenservaring, cultuurverschillen, onbekendheid met ongeschreven regels, kansenongelijkheid, verschil in opleidingsniveau, religie en taal. Met name de laatstgenoemde, taal, bleek als 'sleutel van het land' op verschillende niveaus een grote rol te spelen (zie hoofdstuk 4). Hoewel de jongeren hun andersheid als een onvervreemdbare eigenheid duiden die ze in zekere mate willen behouden, leidde het in hun dagelijks leven vooral tot een negatieve benadering door het centrum. Ze kregen te maken met uitsluiting, discriminatie, racisme, angst, stereotyperingen en islamofobie. Ook was er sprake van eenzaamheid onder de jongeren, vanwege de moeilijkheid contact te maken met wie tot het centrum behoren.

De afwijking van de marge wordt gemarkeerd door in 'wij' en 'zij' te spreken. De studenten die aan de workshop deelnamen maakten op die wijze onderscheid tussen henzelf en de PSC-jongeren, maar ook sommige jongeren zelf praatten in wij-zij. Hun individualiteit leek minder belangrijk, terwijl ook binnen deze 'afwijkende' groep grote verschillen zijn in achtergrond en situatie. Ik herken iets van dat mechanisme uit mijn eigen ervaringen bij het PSC: doordat ik veelvuldig aangesproken werd als 'jullie Hollanders', werd ik me meer bewust van mijn andersheid als 'Nederlander' en voelde ik me minder gezien als individu. Het roept de vraag op of deze jongeren op eenzelfde wijze een dominant cultureel narratief over hun (groeps)identiteit internaliseren, met mogelijk schadelijke effecten voor hun zelfbeeld als gevolg, gezien de negatieve labels die aan die groepsidentiteit gegeven worden, zoals 'zielig' of juist 'gevaarlijk.' In het nog altijd relevante *Zwarte huid, witte maskers* (1952) heeft Frantz Fanon bijvoorbeeld aangegeven hoe racistische stereotyperingen geïnternaliseerd worden en de eigenwaarde aantasten. Mogelijk kunnen we Emrans stellige identificatie als Belg ook in dit licht lezen. Het kan een manier zijn om vrijer aan zijn eigen narratief vorm te kunnen geven; om los te komen van de knellende stereotyperingen die bij die andere identiteit, als migrant of als Afghaan horen.

In hoofdstuk 3 heb ik besproken dat een heterotopisch perspectief zichtbaar maakt hoe het centrum dikwijls op deviatie reageert met disciplineren: het vestigen van een norm, aan de hand waarvan afwijkende individuen en plekken vervolgens geëvalueerd en geoptimaliseerd kunnen worden (Villadsen, 2009, p. 85; Villadsen & Wyller, 2009, pp. 210, 220). In relatie tot de jongeren van het PSC gaat het dan al gauw over integratie. De samenleving kent waarde toe aan de mate waarin iemand, zoals Chérif het cynisch formuleerde, 'doet alsof' hij of zij een Belg is. Dit werd ook zo ervaren door de andere jongeren, met name met betrekking tot de Nederlandse taal. De jongeren zagen alle vier de noodzaak in van een zekere mate van integratie als je nieuw in België bent. Ze noemden daar verschillende redenen voor: om te weten wat je rechten zijn, om je veilig te voelen, om niet afhankelijk te hoeven zijn van instanties als het OCMW (Openbaar Centrum

voor Maatschappelijk Welzijn) en om volledige toegang tot het land te krijgen. Het is echter de vraag of ze die acceptatie ooit werkelijk zullen bereiken, al is het alleen al omdat ze qua uiterlijk hun niet-Europese afkomst niet kunnen verbergen. In dit opzicht is bovendien Foucaults onderscheid in de twee categorieën van heterotopieën interessant. Een heterotopie van crisis is een andersheid van tijdelijke aard, terwijl wie in de heterotopie van afwijking verblijft mogelijk nooit tot de 'normaliteit' van het centrum zal behoren. Foucault stelt dat de heterotopie van deviatie die van crisis steeds meer vervangt (1984/1986, p. 25). Dat roept de vraag op of we als samenleving minder goed met fundamentele verschillen om kunnen gaan.

De jongeren wilden zich tot op zekere hoogte aan de 'norm' aanpassen, omdat het hun leven in dit land vergemakkelijkte, maar er bleef een kern die zij niet op wilden geven. Zo komen we in relatie tot de ervaringen van deze jongeren terug bij de vraag naar behoud van vreemdheid die we in hoofdstuk 3 tegenkwamen. Is het mogelijk gelijkheid met erkenning van andersheid en andere ruimtes te bereiken, of vervallen we dan toch weer in een utopisch ideaal dat de werkelijke vreemdheid van de heterotopie afvlakt?

Dit onderzoek laat in overeenstemming met de in hoofdstuk 3 besproken literatuur zien dat een heterotopisch perspectief binnen de diaconiewetenschap de aandacht vestigt op de 'andere' plekken en van daaruit kijkt naar de mensen die daar leven in plaats van naar hoe deze mensen zouden moeten leven. Het erkent dat er altijd 'andere plekken' zullen zijn, omdat elke cultuur deze voortbrengt. Andersheid en eigenheid wordt serieus genomen en mag anders blijven in plaats van genormaliseerd te moeten worden. Utopische visies die vanuit het centrum op dit soort plekken geprojecteerd worden, worden ontmaskerd.

Evengoed kan het echter voorkomen dat diaconale organisaties zelf vanuit utopische principes opereren. Meerdere diaconale denkers in hoofdstuk 3 waarschuwen daarvoor.²² Denk bijvoorbeeld aan Villadsens opkomst van neo-filantropie en Tromps argwaan ten opzichte van het toenemende gebruik van de term 'inclusie'. Zo kleeft aan de hulp die het PSC biedt bij het integratieproces een risico op verholde disciplinaire mechanismen, zou men opereren vanuit het idee dat de jongeren getransformeerd en genormaliseerd moeten worden. Dit onderzoek richt zich niet op de visie van het PSC, wel heb ik in hoofdstuk 4 laten zien dat de jongeren dit zelf niet als zodanig ervaren. Voor hen is integratie bij de Jongerenwerking anders dan op andere plekken in de samenleving geen voorwaarde of eis, maar iets waarbij het PSC hulp biedt voor wie dat zelf wil. De manier waarop dit gebeurt bij het PSC onderscheidde zich in positieve zin voor de jongeren van hoe dit op andere plekken gebeurt, met name doordat de jongeren zich er werkelijk gezien voelden en doordat zij zelf de regie hadden. Het blijft echter iets waar diaconale praktijken voor moeten waken.

In hoeverre is bijvoorbeeld de wens om te integreren intrinsiek ingegeven, of zien we daarin het normatieve dat uitgaat van het centrum geïnternaliseerd? En hoe verhoud je je daartoe als diaconale organisatie, op zo'n manier dat je wel hulp biedt, maar niet die normatieve stem van het centrum versterkt? Een heterotopisch perspectief binnen de diaconiewetenschap geeft geen

---

²² Tegelijkertijd heb ik in hoofdstuk 3 laten zien dat veel diaconiewetenschappers in hun morele of activistische benadering van heterotopie onbedoeld zelf ook weer geneigd zijn door een utopisch perspectief naar dit soort plekken te kijken.

eenduidig antwoord op dit soort vragen, maar legt deze spanning wel bloot. Zo liet de documentaire zien dat de op straat geïnterviewde studenten vooral dachten te kunnen ‘helpen’ en dat hun idee over die hulp niet overeen bleek te komen met waar de jongeren werkelijk behoefte aan hadden. Dergelijk paternalisme ligt ook op de loer in diaconale praktijken.

Een heterotopisch perspectief binnen diakonia gaat daarentegen niet uit van het PSC als organisatie, of de normen van het centrum, maar van de jongeren op de plek waar zij ten opzichte van de samenleving geplaatst worden. Het stelt de vraag ‘Wáár ben je?’ in plaats van ‘wie ben je?’ waarmee de focus verlegd wordt van verandering van de persoon naar verandering van de samenleving (Sander, 2009, p. 189). Het blijft daarbij wel de vraag in hoeverre het voor wie niet tot de marge behoort werkelijk te begrijpen is hoe het er op dit soort andere plekken aan toegaat en welk handelen of niet-handelen vereist is. Meininger waarschuwt (Meininger, 2008, p. 353):

Mostly we do not even get to the point of exploring the stranger’s own perspective, because we are preoccupied with our own experience of the presence of the stranger, a presence that seems to destabilise and undermine our own connections and identities.

Foucaults principe van crisis en afwijking roept kortom veel vragen op rond centrum en marge voor huidige diaconale praktijken die anders mogelijk niet zo scherp naar voren gekomen zouden zijn.

5.2 Product van de huidige cultuur

Een samenleving kan door de tijd heen bestaande heterotopieën op heel verschillende manieren laten functioneren, aangezien elke heterotopie binnen die specifieke samenleving op dat moment een specifieke en bepaalde functie heeft, zo legt Foucault uit onder het tweede principe (1984/1986, p. 25). Typering van andersheid of afwijking waar de jongeren in hun dagelijks leven mee te maken hebben zeggen dus iets over de tijd waarin we leven. Het past niet in de scope van dit onderzoek om hier dieper op in te gaan, omdat ik me niet bezighoud met historische ontwikkelingen in dit opzicht. Bovendien zou dat een uitgebreidere analyse van de samenleving vereisen. Wel wil ik noemen dat een heterotopisch perspectief laat zien dat de jongeren als vreemd en de Jongerenwerking als anders bestempeld worden, niet omdat ze dat intrinsiek zijn, maar vanwege de dominante normen in deze tijd.

5.3 Vindplaats van andere werelden

Foucault stelt dat de heterotopie in staat is binnen één concrete plek verschillende ruimtes, verschillende plekken te juxtapositioneren die in zichzelf incompatibel zijn (Foucault, 1986, p. 25). De Jongerenwerking is een plek waar in de personen van al die jongeren uit verschillende landen soms de hele wereld vertegenwoordigd lijkt, in zijn rijke diversiteit, maar ook in zijn lelijkheid (wanneer je denkt aan de redenen die hen hier gebracht hebben).

Meerdere keren gingen hele werelden voor mij open door wat jongeren vertelden. Dat zat vaak in iets kleins. Zo vertelde Mohammed eens toen we fanatiek aan het tafelvoetballen waren

over de populariteit van tafelvoetbal in de regio waar hij opgegroeid was. Als een expert woog hij de bal in zijn handen en streek hij met zijn vinger langs de rand van de tafel, terwijl hij het materiaal kritisch beoordeelde. Met dat hij vertelde kon ik me die voor mij vreemde wereld ineens levendig voorstellen. Ik zag een zanderige straat in de brandende zon voor me met in de koelte van elk huis een perfect afgestelde voetbaltafel van het beste materiaal met daaromheen opgewonden roepende jongens en daartussen dan een jonge Mohammed. Ik was nog altijd in Antwerpen, maar Syrië leek plots binnen handbereik.

Hetzelfde gebeurde wanneer jongeren me vertelden wat voor gordijnen ze thuis hadden, hoe ze kookten, wat ze aten, etc. Het werd nog boeiender wanneer jongeren discussieerde over regionale verschillen in bijvoorbeeld spelregels of taal. Evengoed openden zich echter verschrikkelijke werelden van geweld en lijden, over oorlogen waar ik tot dan toe alleen uit het nieuws kennis van genomen had. Op de deelnemende studenten had het bezoek aan de Jongerenwerking een vergelijkbare, soms confronterende, uitwerking. Als plek waar zoveel verschillende culturen en verhalen naast elkaar bestaan, is het een boeiende en leerzame ruimte voor interculturele dialoog en in die zin een plek die de samenleving iets te bieden heeft. Hiermee onderscheidt een heterotopisch perspectief binnen diakonia zich opnieuw van traditionele benaderingen van dit soort praktijken als plekken waar je vanuit het centrum met name iets te brengen hebt, een houding die we ook in de straatinterviews veel zagen.

Het beeld van een ruimte voor interculturele dialoog doet denken aan Wyller's *expanded heterotopia of sharing* (Wyller, 2009, pp. 211-213), wat ervan uitgaat dat een ontmoeting van personen uit de homotopie met personen uit de heterotopie in een tussenruimte tussen beide plekken kan leiden tot wederzijdse transformatie. Op basis van de resultaten van dit onderzoek blijf ik echter bij mijn oorspronkelijke argwaan tegenover de haalbaarheid van dat idee. Dit onderzoek heeft laten zien dat een dergelijke ontmoeting zeer lastig tot stand te brengen is en van veel factoren afhankelijk is. Zo werd alleen al duidelijk hoe moeilijk het is mensen uit de homotopie bereid te vinden voor een 'ontmoeting' met de PSC-jongeren. Daarnaast bleek uit de interviews met de deelnemende studenten dat ze weliswaar geschrokken waren (Julia meer dan Jasper), maar van een transformatie leek geen sprake. Tot slot ben ik in relatie tot deze specifieke casus sceptisch over het idee van een 'tussenruimte.' In dit geval zou de straat tussen de universiteit en de Jongerenwerking als zo'n tussenruimte aangeduid kunnen worden, maar uit de gesprekken met de jongeren werd duidelijk dat de homotopie begint vanaf de andere kant van de poort.

Dit principe van Foucault met aandacht voor juxtapositie van wat in zichzelf incompatibel is uit zich niet alleen in verhalen die gedeeld worden. Het opent ook de blik voor de complexe aspecten van identiteit. Uit mijn onderzoek blijkt dat het discours rond gevluchte jongeren bepaald wordt door labels als zielige vluchtelingen, probleemjongeren, luie immigranten, inspirerende nieuwkomers en *self-made immigrants*. Dat zijn stuk voor stuk vormen van toe-eigening: de eigenheid van de 'vreemde' in diens complexiteit alsook de diversiteit binnen deze groep wordt gereduceerd tot een versimpeling waar de samenleving wél raad mee weet. Tønnessen stelt bovendien dat ook in diakonia het gevaar aanwezig is om te dichotomiseren: wij, als organisatie, zijn goed, die ander is zielig, slecht of hulpeloos (2009, 111). Een houding die we leken te zien bij de bereidwillige studenten in de straatinterviews.

In hoofdstuk 3 bracht ik ook een andere manier ter sprake waarop de identiteit van de ander gereduceerd wordt, namelijk door juist de *sameness* te benadrukken. Mijn onderzoek heeft duidelijk gemaakt dat de PSC-jongeren ook met die benadering te maken kregen. We zagen het (met de beste bedoelingen) gebeuren in het contact met de twee studenten, die telkens maar benadrukten dat ze nauwelijks een verschil ervaarden tussen hen en de PSC-jongeren, bijvoorbeeld toen Jasper verrast zei dat er Vlamingen zijn met wie hij moeilijker contact kan leggen dan met Mohammed. Allereerst wees hij Vlaams-zijn daarmee aan als norm. Zo blijkt het principe van gelijkheid op zichzelf al bevooroordeeld, omdat het impliciet gaat om een gelijkheid aan de normen van het centrum (Skaerbaek, p. 2019, 193). Daarnaast ontdoet zo'n uitspraak Mohammed van een vreemdheid die nou eenmaal onderdeel is van zijn identiteit. Mohammed heeft inderdaad een baan en spreekt vloeiend Nederlands, maar komt ook uit Syrië en heeft veel meegemaakt om hier te komen. Al die aspecten maken deel uit van wie hij is en bestaan naast elkaar.

Ik zou al met al willen stellen dat de heterotopische bril waarmee ik naar deze plek en deze jongeren gekeken heb laat zien dat er sprake is van niet alleen een gelaagdheid, maar een zekere rommeligheid van identiteit, een juxtapositie van verschillende gevoelens en overtuigingen die soms incompatibel zijn. Diaconale praktijken zouden zich de vraag kunnen stellen of deelnemers of gasten er de gelegenheid krijgen een andere identiteit, of misschien meerdere tegenstrijdige identiteiten te representeren dan de rollen die hen door een extern systeem worden toegedicht. Ik ben het met Kirkeboen en Schultz eens dat dat zou kunnen bijdragen aan het creëren van nieuwe rollen met nieuwe betekenissen (2010, p. 63). Zij verbinden dit aan het ordeverstorende aspect van heterotopische ruimtes: "Such juxtapositions challenge everything that is taken for granted: the social order and the notion of security this gives us" (2010, 60). Toch zou ik ook voorzichtig willen zijn met die karakterisering van heterotopie, aangezien wie interacteert met een plek als het PSC evengoed onaangedaan kan blijven en zijn eigen ideeën bevestigd kan zien.

5.4 Breuk in de tijd

Onder het vierde principe verbindt Foucault heterotopieën met heterochronieën: "The heterotopia begins to function at full capacity when men arrive at a sort of absolute break with their traditional time" (1984/1986, p. 26). Het leven van deze jongeren, bij hun familie in hun thuisland, kwam tot een abrupt einde op het moment dat ze alles wat vertrouwd was achterlieten. Vanaf dat moment werd hun identiteit bepaald door hun vluchtelingschap en hun vreemdelingschap in een ander land. Tot (en als) het hen lukt om in België een nieuw leven op te bouwen, blijven ze als het ware in een tussentijd leven, tussen hun oude en een nieuw leven. De vier jongeren in dit onderzoek gaven aan dat dit nieuwe leven voor hen nog niet begonnen was. Dit is de liminaliteit waar ik bij het eerste principe ook al van sprak en die een heterotopisch perspectief zichtbaar maakt.

Foucault bespreekt specifiek heterotopieën waarin tijd accumuleert en heterotopieën die juist de vluchtigheid van tijd representeren. Van die specifieke typen heterotopie is hier geen sprake. Wel is het interessant om te kijken hoe het verloop van tijd door deze jongeren ervaren wordt. Zo hebben jongeren die nog niet lang in België zijn weinig om handen, waardoor de tijd

traag lijkt te gaan. Jongeren die hier langer wonen werken daarentegen veel, om zichzelf en vaak ook familieleden te kunnen onderhouden. Voor hen gaat de tijd juist te snel.

Geen van de in hoofdstuk 3 besproken diaconiewetenschappers besteedt aandacht aan het aspect van tijd in een heterotopisch perspectief. Mijn onderzoek laat echter zien dat tijd een rol speelt in hoe deze jongeren andersheid ervaren. De normativiteit van het centrum kan ook hierin doorwerken, bijvoorbeeld door overtuigingen over het leven als lineair tijdsverloop, waarin de ontwikkelingen zoals uit huis gaan en een opleiding afronden zich volgens een verwacht tijdsbestek in een verwachte volgorde opvolgen. Een heterotopisch perspectief kan ook in dit opzicht een toevoeging zijn aan diakonia omdat het uitgaat van de tijdsbeleving van wie zich op deze andere plekken bevinden.

5.5 Toegankelijk, maar geïsoleerd

Het vijfde principe luidt: “Heterotopias always presuppose a system of opening and closing that both isolates them and makes them penetrable” (Foucault, 1984/1986, p. 27). Eenmaal over de drempel blijkt de Jongerenwerking een zeer toegankelijk karakter te hebben. Wie er komt, voelt zich geaccepteerd. Dat beschrijven de jongeren keer op keer en dat ervaren de studenten en ikzelf ook. Anderzijds heeft de plek een gesloten, geïsoleerd karakter. Dat heeft ermee te maken dat het geen publieke plek, maar een organisatie met een specifieke doelgroep betreft. Daarnaast is de plek vrij onzichtbaar: vanaf de straat verradt niets dat deze organisatie hier gevestigd is en om er te geraken moet men door een poort in een muur en een binnenplaats oversteken. Mede daardoor was de Jongerenwerking bij alle gevraagde studenten onbekend (Straatinterviews 29 april en 4 mei 2022). Er leek door de op straat geïnterviewde studenten ook een drempel ervaren te worden om de Jongerenwerking te bezoeken, gezien de opvallend lage opkomst voor de activiteit. Niet alleen de Jongerenwerking als concrete plek, maar ook de ervaringen en de achtergrond van de eraan verbonden jongeren zijn geïsoleerd en onzichtbaar, zoals in het vorige hoofdstuk duidelijk werd. Ook hierin speelt taal mogelijk een rol: wie zich niet goed verstaanbaar kan maken, blijft gemakkelijk geïsoleerd, zoals ook gebleken is uit dit onderzoek.

Het is in dit verband belangrijk te benadrukken dat deze onzichtbaarheid niet de afwezigheid maar een karakterisering van de relatie tussen hetero- en homotopie aanduidt. Het zou bijvoorbeeld niet juist zijn wanneer de universiteitsbuurt zich de vraag zou stellen óf ze een rol zou moeten spelen in relatie tot de jongerenwerking; een juistere vraag is: wat vinden we van de rol die we spelen? In die zin blijkt in dit onderzoek dat het geïsoleerde karakter van de Jongerenwerking niet alleen met een ontoegankelijkheid van die andere plek, maar evengoed (of meer zelfs) met een onwelwillendheid van het centrum te maken heeft. Wie in het centrum leeft heeft geen urgentie om de marge te leren kennen, waar dat voor wie in de marge leeft andersom wel noodzakelijk is, om ‘verder’ te kunnen komen.²³ Het stoorde de jongeren hoe weinig de buitenwereld met de Jongerenwerking en met hun situatie bekend is. Ze grepen gelegenheden als

---

²³ Dit principe is bekend onder de term *double consciousness*: wie deel uitmaakt van een minderheid moet zich ook kunnen bewegen in de dominante cultuur en ten opzichte van de verwachtingen die daar van hen zijn, terwijl dat voor wie deel uitmaakt van de dominante groep andersom niet nodig is. Dit idee vindt zijn oorsprong bij W.E.B. Dubois. (1903). *The souls of black folk*. Chicago: A.C. McClurg & Co.

de bakworkshop of de documentaire gretig aan om die onzichtbaarheid te doorbreken en de daarbij komende vooroordelen te ontkrachten.

In het vorige hoofdstuk besprak ik de gelatenheid en de relativiserende houding waarmee de jongeren spraken over uitsluiting, discriminatie en racisme. Zoals ik aangaf lijkt voor jezelf opkomen een privilege dat wie zich in de marges bevindt, zich niet kan veroorloven. De jongeren hadden geleerd deze negatieve ervaringen over zich heen te laten komen en te focussen op hun eigen toekomst in plaats van zich uit te spreken over onrecht dat hen werd aangedaan. Hun zwijgen draagt eraan bij dat het centrum vaak geen idee heeft waar deze jongeren mee te maken krijgen in België. In die zin kan isolatie van dit soort plekken ook een machtsmiddel zijn van het centrum, om dat wat afwijkt en het eigen ongemak over de omgang met afwijking buiten beeld te houden, waarmee uitsluiting, discriminatie en racisme kunnen blijven bestaan.

5.6 Illusie en compensatie

Het laatste principe heeft specifiek betrekking op de spiegelende werking van deze andere plekken voor de rest van de samenleving. Foucault stelt dat heterotopieën in relatie tot de overige ruimte binnen twee polen functioneren, namelijk de heterotopie van illusie en de heterotopie van compensatie. Ik herken elementen van beide typen in de Jongerenwerking.

De Jongerenwerking is geen afspiegeling van de maatschappij, je vindt hier een hoge concentratie trauma's, mensen die zich verloren voelen, wier leven stilstaat. Dat ontmaskert de wereld erbuiten als illusoir: dat is de wereld die een plek als deze voortbrengt. Wie afwijken van de norm worden immers niet opgenomen in de samenleving, maar zijn aangewezen op dit soort plekken. Tegelijkertijd laat het ook zien dat deze norm van de homotopie een illusie is. Zo kan het beeld van België als katholiek en wit land alleen in stand gehouden worden als wie daar niet aan voldoen op plekken zoals de Jongerenwerking buiten beeld geplaatst worden.

Anderzijds vormt de Jongerenwerking voor veel jongeren zelf juist een oase in de rest van de samenleving: voor een moment wordt, heel lokaal, een plek gecreëerd die jongeren het gevoel geeft dat ze onder familie zijn en dat hun achtergrond hen niet minder maakt. Het contrast tussen de ervaringen van deze jongeren bij de Jongerenwerking en hun ervaringen in de rest van de samenleving maakt pijnlijk duidelijk wat ze in de homotopie missen. In die zin is de Jongerenwerking te duiden als heterotopie van compensatie.

Het licht dat dit zesde principe op plekken als de PSC Jongerenwerking schijnt is belangrijk met het oog op diakonia. Meer nog dan bij de andere principes wordt nu duidelijk dat de situatie van de heterotopie niet los te zien is van de situatie van de hele samenleving. Wanneer we wat in de marges gebeurt enkel beschouwen als triest gevolg van de uitsluitende macht van het centrum, blijft de status quo in stand. Een heterotopisch perspectief gaat er echter vanuit dat wat anders is, wat uitgesloten is, het centrum een spiegel kan voorhouden. Het bestaan van de plek met de ervaringen die daar te vinden zijn is een kritisch geluid op zich (Foucault, 1984/1986, p. 25). Er blijkt zo macht te liggen bij plekken van uitsluiting en disciplineren: de heterotopie wijst de homotopie op haar verantwoordelijkheid. In het contact met de twee studenten zagen we dat in zekere mate gebeuren. Hun ervaring met de Jongerenwerking maakte dat ze anders gingen kijken

naar bestaande normen en ideeën, zo werden ze zich bewust van eigen privileges en van hoe in België met 'vluchtelingen' omgegaan wordt. Dit versturende effect is belangrijk binnen Rønsdals betoog en ook Gunnes is van mening dat de kracht en zelfs het heilige van de heterotopie in deze verstoring van de orde zit. Zo legt een heterotopisch perspectief op de Jongerenwerking het transformatief potentieel van dergelijke plekken bloot.

Het vorige principe wijst ons echter in relatie tot deze 'macht' van de heterotopie op een aspect dat andere diaconiewetenschappers naar mijn idee te zeer onderschatten, namelijk de mogelijkheid dat deze spiegel functie uitblijft vanwege het hierboven besproken geïsoleerde karakter van dit soort plekken. Met name Sander en West benadrukken dat de heterotopie zelfs in verborgenheid versturende macht bezit (Sander, 2009, p. 188; West, 2009). Bij de Jongerenwerking zie ik dat echter niet duidelijk terug. Studenten die op dagelijkse basis de Jongerenwerking passeerden hadden geen idee van het bestaan van deze plek. Bij het PSC worden de jongeren letterlijk achter een muur geplaatst: dáár kunnen ze zichzelf zijn. Doordat de jongeren met vragen en problemen bij het PSC terecht kunnen, zullen hun klasgenoten, burens en collega's bijvoorbeeld minder geconfronteerd worden met de moeilijkheden en het onrecht waar nieuwkomers in België mee te maken krijgen. Hun vreemdheid bezorgt de samenleving daar geen last. Kan het bestaan van de Jongerenwerking er onbedoeld aan bijdragen dat met het binnenhalen van de vreemdheid van deze jongeren en de problemen die dat met zich meebrengt, deze vreemdheid tegelijkertijd comfortabel uit het beeld van het centrum verdwijnt, met als gevolg dat de homotopie ongestoord haar gang blijft gaan?

Als ik vanuit dit principe van Foucault in relatie tot het vorige principe naar de Jongerenwerking kijk komt dus een zekere spanning aan het licht. Op de momenten dat het centrum met de Jongerenwerking geconfronteerd wordt is daar inderdaad de door veel diaconiewetenschappers beschreven en positief gewaardeerde potentie dat de heterotopie de homotopie een spiegel voorhoudt. Zolang de Jongerenwerking echter geïsoleerd is, wat, zo is hierboven gebleken, op veel momenten het geval is, is van deze spiegel functie geen sprake.

Conclusie

In dit hoofdstuk heb ik door middel van een heterotopisch perspectief de ervaringen van andersheid en vreemdheid van de PSC-jongeren geanalyseerd, steeds aan de hand van de zes principes waarmee Foucault heterotopie beschrijft en de reflecties daarop vanuit de diaconiewetenschap. Dit kader is zinvol gebleken, omdat het recht doet aan de complexiteit van deze thematiek rond andere plekken en wie op die plekken verblijven. Ik noem het onderscheid tussen heterotopieën van crisis en van afwijking en de vele factoren die een rol kunnen spelen in ervaren andersheid en de verschillende manieren waarop het centrum op deze andersheid reageert. Maar die complexiteit wordt ook zichtbaar in hoe op bij de Jongerenwerking verschillende werelden daar naast elkaar bestaan, en in de 'rommeligheid' van identiteit, waarin tegenstrijdige verlangens en identiteiten tegelijkertijd ervaren worden. Bovendien heeft dit onderzoek laten zien dat ook tijd een rol speelt in deze ervaren andersheid, een aspect waar vaak overheen gekeken wordt. Tot slot heeft het de spanning blootgelegd tussen enerzijds de onzichtbaarheid van de

Jongerenwerking en anderzijds de potentie om een ordeverstorende spiegel te vormen voor het centrum. Foucaults heterotopologie heeft veel observaties scherper aan het licht gebracht en nieuwe vragen oproepen.

6 CONCLUSIE

In diaconale praktijken zien we vaak de schadelijke beweging van centrum naar marge als ‘afwijkende plek’, waarbij de hulpontvanger niet als subject, maar als object dat ondersteuning nodig heeft benaderd wordt. Om te vertrekken vanuit de ander als subject op de plek waar deze zich bevindt heeft Trygve Wyller, daarin gevolgd door anderen, Foucaults denken over ‘heterotopie’ in de diaconiewetenschap geïntegreerd. In deze thesis heb ik onderzocht hoe een heterotopisch duiding van de ervaringen van andersheid en vreemdheid van de jongeren die de Jongerenwerking van het Protestants Sociaal Centrum in Antwerpen bezoeken kan bijdragen aan de diaconale theorie en praktijk.

In hoofdstuk 3 werd duidelijk dat het spreken over heterotopie een spreken over macht is, zowel uitsluitend en disciplinerend van centrum richting marge, alsook de macht van de ‘andere plek’ die het centrum een spiegel voor kan houden. De meeste diaconiewetenschappers zien de potentie van een heterotopisch perspectief in het ontmaskeren van utopische benaderingen in de samenleving en in diaconale praktijken en in het vormgeven aan spiegelende ‘ontmoetingen’ tussen homo- en heterotopie. Op basis van wat tot nu toe in de diaconiewetenschap over heterotopie geschreven is in relatie tot Foucault’s eigen uitwerking van het begrip ben ik in navolging van Kristine Gyrid Gunnes tot een aanzet van een heterotopisch perspectief gekomen dat uitgaat van een epistemologische benadering in plaats van een ethische benadering. De basis van dit perspectief is dat God zich verbindt met de heterotopie. Vervolgens heb ik in hoofdstuk 4, middels participatieve observaties, interviews en het maken van de documentaire *Een Ander Verhaal* (https://youtu.be/GnOp_KKff7Q), onderzocht welke ervaringen van andersheid en vreemdheid gevluchte jongeren die de PSC Jongerenwerking bezoeken hadden. Die ervaringen heb ik in hoofdstuk 5 geanalyseerd aan de hand van het eerder uitgewerkte heterotopisch perspectief. Als kader heb ik daarbij Foucaults heterotopologie gehanteerd. Deze heterotopische duiding van de ervaringen van andersheid en vreemdheid heeft de complexiteit blootgelegd van de thematiek rond ‘andere plekken’, maar ook de complexiteit en moeilijkheid in het *spreken* over dat wat zo anders is.

Zo komen we uit bij de beantwoording van de hoofdvraag waarmee ik deze thesis begonnen ben, namelijk hoe deze duiding kan bijdragen aan de diaconale theorie en praktijk. Dit heterotopisch perspectief zorgt ervoor dat de *messy* en gelaagde kant van diakonia niet weggemoffeld wordt. Het maakt het daarentegen mogelijk om diaconale praktijken als de Jongerenwerking van het PSC in hun complexe, confronterende karakter te waarderen, met verschillende opbrengsten tot gevolg.

Allereerst kan het een waarschuwing zijn voor de diaconiewetenschap en voor diaconale praktijken om te waken voor reductie van andersheid. Zelfs initiatieven die uitgaan van ‘gelijkheid’ moeten met wantrouwen bekeken worden, aangezien de complexe, soms confronterende eigenheid van de ander daarin verloren kan gaan. De verwarring die kan optreden wanneer je (vanuit het centrum komend) op die rommeligheid van identiteit stuit, zoals ik dat op sommige momenten tijdens dit onderzoek ervaren heb, kan een voedingsbodem zijn voor nieuwe ideeën over jezelf, de ander en de samenleving.

Dat brengt ons bij het tweede punt dat uit dit onderzoek naar voren komt. Wyller en anderen benadrukken dat het de taak van diakonia is om werkelijke ontmoetingen tot stand te brengen tussen homo- en heterotopie. Ze schrijven daar een zekere heiligheid aan toe. Dit onderzoek heeft echter aangetoond dat een dergelijke ontmoeting in elk geval in de context van de Jongerenwerking en de studenten uit de omliggende buurt, moeilijk haalbaar is. Als zo'n ontmoeting al mogelijk is, dan alleen onder een aantal voorwaarden en alleen tussen bepaalde mensen. En dan nog lijkt het risico groot dat een nadruk op ontmoeting de soms pijnlijke andersheid van de heterotopie afvlakt. Diaconale praktijken als de PSC Jongerenwerking hoeven geen mooie plekken van bijzondere, heilzame ontmoetingen tussen homo- en heterotopie te zijn. Dat doet weer aan utopie denken. Anders dan om werkelijke ontmoeting gaat het mij, zoals ik in hoofdstuk 3 al stelde, meer om het ontwrichtende, alles-onderuithalende karakter van heterotopie. Het in de documentaire voelbare ongemak van de op straat geïnterviewde studenten, het feit dat bijna niemand kwam opdagen, en de momenten waarop het contact tussen mij en de jongeren of de studenten en de jongeren moeizaam verliep zijn minstens zo relevant als de mooie ervaringen die de deelnemers eraan overhouden. Hetzelfde geldt voor verhalen van de jongeren die mij of de studenten schokten. In Gods heterogene schepping worden we geroepen om deel te nemen aan de *Missio Dei* waarbij we geconfronteerd worden met wat pijnlijk is, wat vreemd is, anders dan wij. Wij worden ertoe geroepen om het niet alleen in die spanning uit te houden maar deze pijn te voelen.

Deze thesis heeft dan ook duidelijk gemaakt dat het waardevol is om uit te gaan van de epistemologische kwaliteit van heterotopie. In hoofdstuk 3 besprak ik Gunnes die ervoor waarschuwt dat een ethische hantering van een heterotopisch perspectief binnen diakonia geen recht doet aan de polyfonie en de complexiteit van andere ruimtes. Dit onderzoek heeft dat bevestigd. Een perspectief dat de heterotopie als epistemologisch startpunt neemt, verlegt de aandacht van de Jongerenwerking als een opzichzelfstaand gegeven naar de mechanismen en normen als gevolg waarvan plekken als de Jongerenwerking bestaan. Zo wordt ook zichtbaar dat diakonia altijd dweilen met de kraan open blijft. Het systemische onrecht waardoor jongeren gedisciplineerd en uitgesloten worden, en van plekken als deze afhankelijk zijn, wordt door het werk van het PSC niet verholpen. Het PSC dicht de gaten die de samenleving laat vallen. Een heterotopisch perspectief vestigt daar de aandacht op. Dat kan als ontmoedigend ervaren worden, maar voorkomt een utopische benadering en kan aanzetten tot maatschappijkritiek. Diaconale projecten kunnen er meer over nadenken hoe ze dit kunnen borgen in hun praktijk. Zo kan het PSC het als haar taak opvatten de stem van vreemdheid van de jongeren te laten klinken als een proteststem. Een heterotopisch perspectief binnen het diaconaat zet aan tot een kritische houding ten opzichte van de status quo, juist omdat het, zoals Rønsdal ook benadrukt, de aandacht vestigt op datgene wat de homotopie onzichtbaar of onschadelijk tracht te maken (Schultz Rønsdal, 2018, p. 79). Het ontmaskert 'normaliserende' mechanismen en kan als spiegel fungeren om de schadelijke systemen bloot te leggen die niet in overeenstemming zijn met wat God met deze wereld voor ogen heeft.

Tegelijkertijd is echter duidelijk geworden dat het de vraag is in hoeverre het werkelijk mogelijk is toegang tot de heterotopie te verkrijgen, vanwege de complexiteit van andersheid en

vanwege het geïsoleerde karakter van een plek als de Jongerenwerking. Er blijft dus een zekere epistemologische afstand bestaan. Is een werkelijk heterotopisch perspectief, dus niet één dat uiteindelijk toch door het centrum geformuleerd wordt überhaupt mogelijk? Het is belangrijk dat men zich binnen diakonia ook daarvan bewust is, om onterechte toe-eigening te voorkomen. Eerder stelde ik dat God in de marges te vinden is. In relatie tot het voorgaande roept dat dan ook de vraag op of we als theologen wel toegang tot deze God kunnen krijgen. Misschien zit ook hier een onoverbrugbare epistemologische ongelijkheid: zou God zich enkel of in elk geval bij uitstek laten kennen door wie zelf tot de heterotopie behoort?

Dit onderzoek heeft een aantal vragen opgeleverd die relevant zouden zijn om verder te onderzoeken. Ik noem de voornaamste.

Om te beginnen zou het interessant zijn om dit spreken over God die zich allereerst verbindt aan de marges verder te onderzoeken, met name in relatie tot de nederige houding die daarbij van theologen verwacht moet worden, als gevolg van de erkenning van die epistemologische afstand tot de 'andere plek'. Hoe kunnen we over God spreken op plaatsen waar wij als theologen geen toegang toe hebben?

Met betrekking tot de epistemologische afstand tot de 'andere plek' zou ik het thema 'taal' nog apart willen noemen. In de ervaringen van de jongeren bleek taal een zeer grote rol te spelen in anderszijn. De Nederlandse taal is als 'sleutel van het land' essentieel voor deze jongeren om zich geaccepteerd te voelen in België. Dit hangt in feite ook weer samen met het thema 'onzichtbaarheid.' Wie de taal niet spreekt blijft in de schaduw. Denk ook aan het belang van woorden kunnen geven aan je eigen verhaal. In plaats van Hamadi had ik aanvankelijk een andere jongere geïnterviewd. Dat interview heb ik echter stop moeten zetten omdat we elkaar zelfs met Google Translate onvoldoende konden begrijpen, waarmee zijn verhaal onverteld is gebleven. Het zou interessant zijn om de rol van taal in anderszijn verder te onderzoeken: hoe kan het 'andere verhaal' gehoord worden van wie dat niet in de taal van het centrum kan communiceren, of is dit simpelweg onmogelijk?

Tot slot zou het beeld in de spiegel onderwerp kunnen worden voor vervolgonderzoek. Ik heb in deze thesis besproken dat de 'andere plek' (onder voorwaarden) een spiegel voor het centrum kan vormen. Wat die spiegel ons precies laat zien is niet de focus van dit onderzoek geweest. Onder het tweede principe van zijn heterotopologie stelt Foucault dat elke heterotopie binnen die specifieke samenleving op dat moment een specifieke en bepaalde functie heeft. Door te onderzoeken wat de functie van een heterotopie als de Jongerenwerking in onze huidige samenleving is, zouden we scherper kunnen krijgen welk licht deze ten opzichte van het centrum afwijkende plek schijnt op de huidige samenleving

7 EVALUATIE

Het maken van een documentaire als onderdeel van mijn methode was een experimentele keuze, niet alleen omdat dit naar mijn weten nieuw is binnen de praktische theologie, maar ook voor mijzelf was dit iets nieuws. Ik had wel wat ervaring met het maken van kleine video's voor eigen gebruik, maar dit was van een heel andere orde. Het proces is uitdagend en leerzaam gebleken.

Ik durf te stellen dat het aspect van de documentaire waardevol is in diaconaal onderzoek, omdat deze vorm, zoals ik ook in de inleiding aangaf, bijdraagt aan het collaboratieve aspect van het onderzoek en bepaalde elementen, zoals de vreemdheid, beter communiceert dan enkel een geschreven tekst. Een onverwachte uitkomst daarbij was dat de documentaire als catalyst fungeerde. Door het terugkijken van de documentaire *Een ander Verhaal* raakten de jongeren inhoudelijk meer geëngageerd. Er was duidelijk verschil tussen het daaropvolgende gesprek en de eerdere individuele interviews. De nadruk kwam te liggen op het maatschappelijke, tegenover het persoonlijke.

Mijn grote onderschatting was dat ik dacht voor dit onderzoek niet veel langer nodig te hebben dan gebruikelijk is voor een masterthesis. Het uitgebreide praktijkonderzoek en de documentaire, net als de combinatie van filosofie en diaconiewetenschap vergde aanzienlijk meer tijd dan van tevoren voorzien. Ik heb ook geworsteld met de vraag wat een heterotopische perspectief inhoudt. Precies die worsteling maakte echter spannende vragen zichtbaar.

Al met al is deze aanvliegroute om aan de hand van Foucaults heterotopie en deels middels een documentaire deze ervaringen van andersheid en vreemdheid te onderzoeken zeer zinvol gebleken, om de andersheid van deze concrete plek en van de ervaringen van de jongeren te bespreken, met name omdat de confronterende andersheid van de ander serieus genomen kon worden en niet opgelost hoefde te worden.

BIBLIOGRAFIE

- Ammermann, N.T. (2014). *Sacred stories, spiritual tribes: Finding religion in everyday life*. New York: Oxford University Press.
- Antonissen, J. (2022). Jongerenwerking in cijfers. in Schippers, P. (Red.), *Protestants Sociaal Centrum Antwerpen 2021 Jaarverslag* (pp. 29-30).
- Bourdieu, P. (1991). *Language and symbolic power*. Cambridge: Polity.
- Dehaene, M., & L. De Cauter. (2008). *Heterotopia and the city: Public space is a postcivil society*. London: Routledge.
- Denys, J. (2022). *Op zoek naar het maatschappelijk draagvlak voor migratie*. Randstad Research. Geraadpleegd op 31 oktober 2022, van [https://www.randstad.be/s3fs-media/be/public/2022-10/Randstad Research migratie.pdf](https://www.randstad.be/s3fs-media/be/public/2022-10/Randstad%20Research%20migratie.pdf)
- Dubois, W.E.B. (1903). *The souls of black folk*. Chicago: A.C. McClurg & Co.
- Fanon, f. (2018). *Zwarte huid, witte maskers*. (J. Holierhoek Vert.). Amsterdam: Octavo Publicaties. (origineel gepubliceerd 1952)
- Foucault, M. (2021). *De woorden en de dingen: Een archeologie van de menswetenschappen*. (W. van der Star, Vert.). Amsterdam: Boom. (origineel gepubliceerd 1966)
- Foucault, M. (1977). *Discipline and punish: The birth of the prison* (A. Sheridan, Vert.). New York City: Pantheon Books. (origineel gepubliceerd 1975)
- Foucault, M. (1986). Of other spaces. (J. Miskowiec, Vert.) *Diacritics*, 16(1), 22–27. (Origineel gepubliceerd 1984)
- Gunnes, G.K. (2017). Our Lady of the heterotopia: An empirical theological investigation of heterotopic aspects of the Church of Our Lady, Trondheim. *Diaconia*, 8(1), 51-68.
- Lefebvre, H. (1991). *The production of space*. (D. Nicholson-Smith, Vert.) Malden, MA: Wiley-Blackwell.
- Harvey, D. (2000). *Spaces of hope*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Hetherington, K. (1997). *The badlands of modernity: Heterotopia and social ordering*. London: Routledge.
- Jeugdonderzoeksplatform. (2015). *Facts and figures: Religie bij Vlaamse jongeren*. Geraadpleegd van <https://www.jeugdonderzoeksplatform.be/nl>
- Johnson, P. (2013). The geographies of heterotopia. *Geography Compass* 7(11): 790–803.
- Kirkebøen, H., & K.D. Schultz. (2009). New rooms for others. In T. Wyller (Red.), *Research in contemporary religion: Vol. 4. Heterotopic citizen: new research on religious work for the disadvantaged* (pp. 59-71) (H. G. Heimbrock, S. Knaus, D. Pezzoli-Olgati, H. J. Sander & T. Wyller, Reds.). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Lopdrup Hansen, A. (2021) "Making sense of place. An anthropological study of homemaking and non-meetings between 'newcomers' and 'natives' in Antwerp, Belgium." Masterthesis, KU Leuven.

- Meininger, H.P. (2008). Disturbance: Theological reflections on strangeness and strangers, and the inclusion of person with intellectual disabilities in faith communities. *Journal of Religion, Disability & Health*, 12(4), 347-364.
- Meininger, H.P. (2013). Inclusion as heterotopia: Spaces of encounter between people with and without intellectual disability. *Journal of Social Inclusion*, 4(1), 24-44.
- Mikaba, P. (2018). *Special Eurobarometer 469 Infographics*. European Commission. Geraadpleegd op 31 oktober 2022, van https://ec.europa.eu/migrant-integration/library-document/what-do-people-europe-think-about-migrants-special-eurobarometer-survey_en
- Nieuwe Bijbelvertaling, de. (2021). Nederlands Vlaams Bijbelgenootschap. (Origineel werk gepubliceerd in 2004)
- Noordegraaf H., & J. Wissink. (2018). Fundamentele reflecties over diaconie en methoden van diaconaal handelen. In H. Crijns, H. Noordegraaf, & H. Arts-Honselaar (Reds.), *Diaconaal doen doordacht: Handboek diaconiewetenschap* (pp. 16-32). Utrecht: Uitgeverij Kok.
- PSC Antwerpen. (z.d.). *Jongerenwerking PSC*. Geraadpleegd op 7 oktober 2022, van <https://www.psc-antwerpen.be/jongerenwerking-psc/>
- Radford, C.L. (2020). Creative arts-based research methods in practical theology: Constructing new theologies of practice. *Practical Theology*, 13(1-2), 60-74.
- Roest, H. de. (2020) *Theology in practice: Vol. 8. Collaborative practical theology: engaging practitioners in research on christian practices*. (B. Miller-McLemore en E. Graham Reds.). Leiden: Brill.
- Rønsdal, K.S. (2018). *Research in contemporary religion: Vol. 27. Calling bodies in lived space: spatial explorations on the concept of calling in a public urban space*. (H. G. Heimbrock, S. Knaus, D. Pezzoli-Olgati, H. J. Sander, & T. Wyller, Reds.). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Rønsdal, K. (2021). Addressing the Spatial Turn in Diaconia. In G. Ampony, M.E.H. Büscher, Martin, B. Hofmann, F. Ngnintedem, D.T. Solon, & D. Werner (Reds.), *International handbook on ecumenical diakonia: Contextual theologies and practices of diakonia and Christian social services - resources for study and intercultural learning* (pp. 515-520). Oxford: Regnum Books.
- Sander, H.J. (2009). Europe's heterotopias: Pastoral power within the signs of times. In T. Wyller (Red), *Research in contemporary religion: Vol. 4. Heterotopic citizen: New research on religious work for the disadvantaged* (pp. 172-190) (H. G. Heimbrock, S. Knaus, D. Pezzoli-Olgati, H. J. Sander, & T. Wyller, Reds.). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Sander, H.J., V. Villadsen, & T. Wyller. (2016). Introduction: Discovering spaces of hospitality beyond the religious/secular divide. In H.J. Sander, V. Villadsen, & T. Wyller (Reds.), *Research in contemporary religion: Vol. 21. The spaces of others – heterotopic spaces: Practicing and theorizing hospitality and counter-conduct beyond the religion/secular border* (pp. 9-19) (H. G. Heimbrock, S. Knaus, D. Pezzoli-Olgati, H. J. Sander, & T. Wyller, Reds.). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.

- Schultz Rønsdal, K. (2018). Spaces of diaconia: The future yet to come? *Diaconia* 9(1), 73–84.
- Skaerbaek, E. (2009). On equal terms? In T. Wyller (Red.), *Research in contemporary religion: Vol. 4. Heterotopic citizen: New research on religious work for the disadvantaged* (pp. 191-205) (H. G. Heimbrock, S. Knaus, D. Pezzoli-Olgati, H. J. Sander, & T. Wyller, Reds.). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Soja, E. (1996). *Thirdspace: Journeys to Los Angeles and other real-and-imagined places*. Oxford: Blackwell.
- Steenbergen, F. van (2020). *Zonder marge geen centrum: Een pleidooi voor rechtvaardige transitities*. Alblasterdam: Ridderprint.
- Sudradjat, I. (2012). The other spaces, and human behaviour. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 36, 28-34.
- Tromp, T. (2019). *Inclusieve ontmoetingen: Over de bijdrage van de diaconie aan inclusie*. [Lezing] Geraadpleegd van https://www.stichtingrotterdam.nl/user/file/diaconale_lezing_2019.pdf.
- Tromp, T. (2020). Diaconaat en de praktijk van inclusie. *Handelingen: Tijdschrift voor praktische theologie en religiewetenschap* 2, 8-15.
- Tromp, T. (2020). *Kerk in de marge: het diaconaat als inclusieve praktijk*. [Rede geschreven ter gelegenheid van de aanvaarding van het ambt van bijzonder hoogleraar Diaconaat aan de Protestantse Theologische Universiteit] Geraadpleegd van <https://www.pthu.nl/media/downloads/oratie-thijs-tromp-uitgesproken-versie.pdf>.
- Tønnessen, A.V. (2009). Representing the other - presenting oneself: a critical reflection on the history of international diaconia. In T. Wyller (Red.), *Research in contemporary religion: Vol. 4. Heterotopic citizen: new research on religious work for the disadvantaged* (pp. 98-114) (H. G. Heimbrock, S. Knaus, D. Pezzoli-Olgati, H. J. Sander, & T. Wyller, Reds.). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Unia. (z.d.). *Racisme in cijfers*. Stopracisme. Geraadpleegd op 31 oktober 2022, van <https://www.stopracisme.be/nl/racisme-in-cijfers>
- Ven, J.H. van der. (2009). Social care for minorities: A chapter in religious heterotopology. In T. Wyller (Red), *Research in contemporary religion: Vol. 4. Heterotopic citizen: new research on religious work for the disadvantaged* (pp. 129-157) (H. G. Heimbrock, S. Knaus, D. Pezzoli-Olgati, H. J. Sander, & T. Wyller, Reds.). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Villadsen, K. (2009). Religious care and social citizenship: the ambiguous return of philanthropy. In T. Wyller (Red), *Research in contemporary religion: Vol. 4. Heterotopic citizen: New research on religious work for the disadvantaged* (pp. 72-97) (H. G. Heimbrock, S. Knaus, D. Pezzoli-Olgati, H. J. Sander, & T. Wyller, Reds.). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Villadsen, K., & T. Wyller (2009). The heterotopic citizen? From the spatial heterotopos to the deterritorialised (heterotopic) hope. In T. Wyller (Red), *Research in contemporary religion: Vol. 4. Heterotopic citizen: New research on religious work for the disadvantaged* (pp. 218-229) (H. G. Heimbrock, S. Knaus, D. Pezzoli-Olgati, H. J. Sander, & T. Wyller, Reds.). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.

- West, G. (2009). The not so silent citizen: Hearing embodied theology in the context of HIV and AIDS in South Africa. In T. Wyller (Red), *Research in contemporary religion: Vol. 4. Heterotopic citizen: New research on religious work for the disadvantaged* (pp. 23-42) (H. G. Heimbrock, S. Knaus, D. Pezzoli-Olgati, H. J. Sander, & T. Wyller, Reds.). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Wyller, T. (2009). The heterotopic citizen? Some aspects for a “science in the making” In T. Wyller (Red), *Research in contemporary religion: Vol. 4. Heterotopic citizen: New research on religious work for the disadvantaged* (pp. 8-17) (H. G. Heimbrock, S. Knaus, D. Pezzoli-Olgati, H. J. Sander, & T. Wyller, Reds.). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Wyller, T. (2009). The extended heterotopia a new foundation for diaconia? In T. Wyller (Red), *Research in contemporary religion: Vol. 4. Heterotopic citizen: New research on religious work for the disadvantaged* (pp. 206-217) (H. G. Heimbrock, S. Knaus, D. Pezzoli-Olgati, H. J. Sander, & T. Wyller, Reds.). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Wyller, T. (2016). Heterotopic ecclesiology: Critical reflections on what the church on the margins might mean, *Diaconia* 7(1), 43–56.

BIJLAGE 1: STRAATINTERVIEWS 29-4-2022 EN 4-5-2022

I: interviewer

S: student

Straatinterview 1

I: Hoe vaak kom je op deze plek?

S1: Ongeveer drie keer per week, drie a vier keer.

I: Studeer je hier?

S1: Ja.

I: En wat studeer je hier?

S1: Rechten

I: Is je wel eens opgevallen, dat hek daar en wat daar is?

S1: Nee eigenlijk niet, ik wandel daar altijd snel snel over.

I: Geen idee wat daar eigenlijk is?

S1: Nee eigenlijk niet

I: Daar zit een jongerenwerking voor jongeren die naar hier gevlucht zijn zonder familie, en die kunnen daar terecht om te relaxeren, of om ergens bij geholpen te worden bij van alles en nog wat. En ik ben wel geïnteresseerd wat weten de studenten die hier rondlopen daar nou eigenlijk van?

S1: Nou heel eerlijk gezegd niets. Ik had daar niet echt bij stil gestaan. Ik wandel daar altijd snel voorbij.

I: En hoe zou je het vinden om daar een keer langs te gaan?

(Nadenken) Ja misschien wel, waarom niet.

I: We organiseren met drie jongeren van daar en drie studenten dat we samen volgende week iets gaan bakken en dan mekaar een beetje beter leren kennen. Zou je dat tof vinden om daaraan mee te doen?

S1: Uhm, ja, eigenlijk wel. Alleen ik zit een beetje met een drukke planning met school en ik heb ook een studentenjob dus ik heb het eigenlijk heel druk, maar als dat op een ander moment zou zijn zou ik daar wel voor open staan.

I: Oké, zou ik je gegevens zometeen mogen noteren mocht het op een ander moment nog gebeuren?

S1: Ja, jazeker

I: En wat zo je verwachten van zo'n soort ontmoeting?

S1: Ik heb eigenlijk geen idee. Ik weet het niet.

I: Zou je er nerveus voor zijn?

S1: Nerveus? Nier per se. Misschien een beetje spannend of nieuwsgierig, maar niet nerveus.
(uitwisselen gegevens)

I: En wat vind je van het project? Heb je er nog vragen over?

S1: Dus het is voor jongeren om hun eigenlijk een beetje beter te helpen?

I: Nou vooral omdat daar dus een jongerenwerking zit, maar dat zo'n afgesloten wereld is van de studentenbuurt eromheen. Het is eigenlijk gek dat dat zo langs elkaar heen beweegt, en die willen we met elkaar in contact brengen, want het zijn jongeren van dezelfde leeftijd, maar toch in een hele andere wereld.

S1: Ja, dat is waar. Oké, mooi.

Straatinterview 2

I: Hoe vaak komen jullie hier?

S5: Bijna dagelijks

I: En zijn jullie bekend met wat er achter dat hek zit?

S3-5: Nee.

I: Geen idee?

S5: Nee.

I: Daar zit een jongerenwerking voor jongeren die hierheen gevlucht zijn zonder hun ouders en-
(Lachen)

I: Daar hadden jullie geen idee van?

S3-5: Nee (lachen)

I: Zij doen daar dus spelletjes en ze kunnen daar terecht voor hulp en dat soort dingen. Als zij jullie zouden uitnodigen zou je dan mee naar binnen gaan? Zouden jullie daar komen kijken?

S2: Als ik er tijd voor zou hebben zou ik dat wel doen misschien ja.

I: We zijn een activiteit aan het organiseren met drie studenten van hier en drie jongeren van daar zodat die elkaar kunnen ontmoeten. Zouden jullie daar eventueel aan mee willen doen?

S5: Ik denk niet dat ik daar veel tijd voor zou hebben

S4: Het is wel druk met de bachelorproef en al dat af moet. Niet echt tijd.

I: Dat zou dan waarschijnlijk volgende week donderdag zijn.

S4: Ik moet werken

S3: Ik heb ook mondelingen dan denk ik dan

S5: Ja het is wel echt veel deadlines enzo.

I: Snap ik en stel jullie zouden het doen, wat zou je er dan van verwachten van zoiets?

S4: Ik heb geen idee.

S3: Het is gewoon spelletjes spelen met die mensen of wat bedoelt u?

I: Waarschijnlijk samen iets bakken

S3: A ja. Ja, nieuwe mensen ontmoeten en iets meer over die cultuur te weten komen, ik weet het niet? (lacht)

I: En zouden jullie nerveus zijn voor zoiets?

S3: Ja.

S4: Ja

S5: Ja, ik ook wel.

I: Waarom?

S5: Nieuwe mensen he?

S4: Ja, ik weet niet wat er gaat komen dus dat is dan zo..

S3: Het is niet iets dat je alle dagen doet.

I: Zou het anders zijn als het een activiteit is met medestudenten die je nog niet kent?

S3: Goh, dan zou ik ook stress hebben.

S4: Ja.

S5: Zelfde denk ik.

Straatinterview 3

I: Hoe vaak lopen jullie hier langs?

S7: Veel.

I: Veel.

S6: Ik af en toe, één keer per maand of zo?

Hebben jullie enig idee wat daar is?

S6: Hier?

I: Achter dat hek?

S6: Nee.

S7: Nee, ook niet.

I: Daar is een jongerenwerking voor jongeren die hierheen gevlucht zijn zonder familie.

S6: Hm?

(lachen)

I: Daar hadden jullie geen idee van?

S6: Nee.

I: Terwijl jullie hier heel vaak langsgelopen zijn. En we zijn aan het organiseren dat we iets gaan bakken of zo met drie studenten die hier rondlopen en drie jongeren van daar. Zouden jullie het misschien leuk vinden om daaraan mee te doen?

S6: Nee, dank u.

S7: Om te bakken? Nu? Om dat nu te doen?

I: Nee, een andere keer.

S7: O, ik zou nog down zijn daarvoor.

S6: Ga jij ook mee bakken? (naar meisje dat liever buiten beeld blijft)

S7: Allee kom, weet je, we moeten dat toch gewoon doen? En, van waar zijn die?

I: hoe bedoel je?

E: Verschillende landen.

S7: Oe, dat is wel cool toch? Vind ik wel cool.

E: Ja, meestal is van Azië.

S7: Dat is wel cool.

S6: Bakken, iets bakken (richting meisje buiten beeld)

S7: Iets bakken.

E: Nieuwe mensen leren kennen.

En jij aarzelt nog een beetje? (richting S6)

S6: Ja, ik weet niet goed wat ik daarvan moet verwachten.

(S7 lacht)

I: Wat verwacht je dan?

S6: Ehm, niet veel?

S7: Gewoon bakken. Gewoon praten, chillen.

S6: Gewoon iets bakken zowat? Cake of zo?

S7: Wat zou je anders bakken? (lacht)

S6: Ik weet niet?

S7: Ik ben nog wel, ja, leuk!

I: Oké, tof. zou ik jullie gegevens op mogen schrijven? Waarschijnlijk is het volgende week. Ik kan het jullie wel laten weten.

S6: Volgende week...

S7: Kijk, als ik kan-

S6: Ja, ja, is dat in het weekend of door de week?

I: In de week, op de namiddag. Op donderdag waarschijnlijk.

S6: Ah, nee, ik heb dan school. We hebben school.

I: Maar het is nog niet zeker, dus als jullie opschrijven dan kan ik altijd nog laten weten als het anders is.

S6: Ah, voila oké.

(schrijven gegevens op)

S6: En zij wonen daar of zo?

E: Nee, nee. Iedereen woont in zijn appartement. Maar als er iets is, problemen met brieven.

S6: Ah, dan kunnen zij naar hier komen? Ah, ok.

S7: Waarom wordt dat eigenlijk gefilmd?

I: Ik vind het heel interessant dat die plek daar is en dat hier heel veel studenten rondlopen, eigenlijk zijn dat studenten van dezelfde leeftijd en toch gaan die werelden zo langs elkaar heen. Dus studenten zoals jullie weten vaak niet-

S7: Ik vind dat inderdaad heel erg. Ik wist dat niet.

S6: Nee, ik wist dat ook niet.

S7: En zo zou dat niet moeten zijn. Ik vind dat heel, echt heel erg. Dat is wel goed dat jullie dat doen, ik heb daar wel respect voor. Dat jullie mensen aanspreken daarover, dus.

I: Merci.

Straatinterview 4

I: Hoe vaak loop je hier langs? Door deze straat?

S8: Ik heb hier ik vier jaar gestudeerd, dus ik heb hier best wel vaak langs gewandeld.

I: En heb je er wel eens bij stil gestaan wat daar eigenlijk is?

S8: Ik was daar net nog aan het- Ik studeer nu aan een andere campus in Brussel, maar ik kom altijd nog terug naar deze bibliotheek, omdat ik de weg en daar alles weet en gewoon de buurt van de bibliotheek. En elke keer loop ik langs dat pleintje, die kerk daar, prachtige pleintje en de

bloesemboom - nu is daar geen bloesem meer. En ik heb ooit daar gelezen dat daar een... Wacht even. Het was geen christelijke kerk als ik me dat goed herinner.

I: Een protestantse kerk.

S8: Maar er waren ook andere dingen daar.

I: Ja. Er zit onder andere een jongerenwerking voor jongeren die naar hier gevlucht zijn zonder hun familie. En die kunnen daar dan allerlei activiteiten, ze kunnen geholpen worden, of ontmoeten andere jongeren. Ja. Maar dat wist jij niet.

S8: Nee.

I: En wat vind je ervan dat dat daar zit?

S8: Ik vind dat op zich wel een goeie - allee dat is een jongerenwerking toch? - ik vind dat op zich wel een goeie locatie, omdat het dicht bij de universiteitsbuurt is. Maar dat er misschien wat meer... aantrekkingskracht - want het is een redelijk afgesloten - ik kijk vanuit het punt van een architect, het is eerder een intieme plaats en niet veel mensen gaan daar langskomen zeg maar.

I: Dat is precies waar wij mee bezig zijn. Ze zijn van dezelfde leeftijd die jongeren, maar die twee werelden ontmoeten elkaar niet. En daarom organiseren we een activiteit met een paar studenten en een paar jongeren om samen te gaan bakken. Zou jij het eventueel leuk vinden om daaraan mee te doen?

S8: Samen bakken? Ja.

I: Ja?

S8: Ja. Tof. Wanneer is dat?

I: Waarschijnlijk volgende week donderdag namiddag, is nog niet helemaal zeker.

S8: Ik moet wel werken op donderdagen. Maar als er nog zo'n activiteit gebeurt doe ik daar wel graag aan mee.

I: Oké. Dus ik zou wel je gegevens mogen noteren?

(knikt instemmend)

I: En wat zou je ervan verwachten van zoiets?

S8: Ik denk dat ik eerder zonder verwachtingen zou gaan. En gewoon ervaar.

I: Zou je het spannend vinden.

S8: Zeker. En dat is voor allee voor vluchtelingen - van verschillende landen? Of voor nu voor mensen uit Oekraïne?

E: Verschillende landen, van Azië, Afrika, Afghanistan.

S8: Ah, oké.

E: Syrië, Irak, Palestina.

I: En wat vind je van het project?

S8: Ik vind dat er wel meer van dat soort projecten mogen komen. En zeker de verbinding met de universiteit. Is daar al een verbinding tussen?

I: Nee.

S8: Want het is redelijk dicht bij elkaar.

(noteren gegevens)

(gesprek gaat nog verder over heterotopie, over dat ze vaak langsloopt, dat de hekken vaak dicht zitten wanneer de jongeren samen komen (dan zegt Emran ook weer iets) ze geeft aan de docu te willen zien)

Straatinterview 5

Hoe vaak lopen jullie hier langs?

S11: Dagelijks

S10: Ja, vier keer per dag

Jullie studeren hier?

S11: Ja, alledrie. Zelfde richting ook.

En dat is?

S11: Filosofie, wijsbegeerte

Hebben jullie enig idee wat daar is?

S11: De Ossenmarkt

S10: Een straat

Achter dat hek.

S10: Achter dat hek

S9: Een kerk

S11: De kerk bedoelt u?

Er is een kerk maar er is ook iets anders.

S10: Een boom?

S11: Geen idee, nee.

Er is daar een jongerenwerking voor jongeren die hierheen gevlucht zijn zonder familie.

S11: O, absoluut geen idee.

S10: O, daar gaat het over. (wisselt betekenisvolle blik uit met S11)

(lachen)

Hoe is het dan om te horen dat dat daar is? Dat je hier zo vaak bent langsgelopen en dat nog nooit geweten hebt.

S9: Confronterend

S11: Ja, confronterend

S10: Niet overdrijven he.

S9: Nou nee, maar jij studeert daar en daar zit een jongeren die, wat was het, zonder ouders?

Die zijn hier heen gevlucht zonder familie

S10: Antwerpen is ook wel zeer immigratievriendelijk. Er zijn veel van die werkingen. Ik verschiet daar niet van eigenlijk.

S11: Ja, het verschiet niet, je kunt zeggen het is raar dat we daar misschien niet van weten en voorbij zijn gelopen. Maar er zijn zoveel plekken waar ik snel voorbijloop met een speciaal doel, zoals hier naar de les gaan, waardoor ik naar binnen en naar buiten ga, dus geen oog heb voor wat dat er nu specifiek gaande is in dat gebouw. Dus het is nieuwe informatie, maar...

I: En we zijn bezig om een activiteit te organiseren om te gaan bakken met een paar jongeren van daar en een paar studenten. Zouden jullie daar aan mee willen doen.

S11: Ik bakken? Dat is een ramp, dat schiet in brand.

Je hoeft niet de leiding te nemen. Je kan gewoon instructies opvolgen.

S11: Ik zet mij wel graag voor dingen in als ik er tijd voor heb.

S10: Nee, ik zou daar niet aan mee doen.

Kun je uitleggen waarom?

S10: Waarom? Omdat dat niks voor mij is. Wat zijn nog van die redenen daarvoor? Omdat ik andere dingen te doen heb. Studeren of zo.

En jij? (richting S9)

S9: Nou eventueel wel, maar niet elke week of zo, maar zo is een keertje.

Eenmalig

Nou misschien wel.

En wat zouden jullie verwachten van zoiets?

Straatinterview 6

I: Hoe vaak lopen jullie hierlangs?

S13: Elke dag ongeveer, want we studeren aan de universiteit van Antwerpen.

I: En hebben jullie enig idee wat hier is?

S14: Nee, eigenlijk totaal niet.

S13: Een kerk of zo.

I: Er is een kerk, maar er is ook een jongerenwerking voor jongeren die naar hier gevlucht zijn zonder hun familie.

S14: Dat wist ik niet.

S13: Dat wist ik niet nee.

I: Wat vind je ervan dat je hier zo vaak langsloopt en dat je dat niet wist?

S13: Het verbaast me wel.

S14: Ik vind dat dat niet echt duidelijk is aangegeven. Dat er, er staat niks van dat dat hier is. Ik denk gewoon dat dat een kerk is, meer niet.

I: We zijn een activiteit aan het organiseren waar we met een paar studenten, van hier van de straat en een paar jongeren van daar samen iets gaan bakken, zouden jullie daaraan mee willen doen.

S14: Waarom niet hè?

S13: Ja, dat kan nog wel, ja.

I: Wat zou je van zoiets verwachten?

S13: Ja, gewoon zo nieuwe mensen leren kennen ook en eh, misschien hun, die jongeren, allee, ook wel ondersteuning geven en allee een leuke avond, een leuke middag.

I: Zou je nerveus zijn voor zoiets?

S14: Neu, dat denk ik niet.

S13: Nee, ik zou gewoon nieuwsgierig zijn eigenlijk.

Straatinterview 7

I: Hoe vaak lopen jullie hier langs?

S15: Meerdere keren per dag.

S16: Ja, als we les hebben.

I: Wat studeren jullie?

S15: TW

S16: Handelsingenieur

I: En hebben jullie er ooit bij stil gestaan wat hier is?

S15: Een kerk.

S16: Eh, nee?

I: Er zit inderdaad een kerk.

S15: Ja.

I: Er zit ook een jongerenwerking voor jongeren die hierheen gevlucht zijn zonder hun familie.

S15: Ja, dat wist ik niet.

S16: Dat wist ik niet.

I: En eh, wat vind je ervan dat je hier zo vaak langsloopt en dat je dat niet weet?

S15: Hoe zouden we het moeten weten?

S16: Ja, toch nergens vermeld of zo?

S15: Ja, ik ben nu ook aan het kijken en het wordt niet echt ergens vermeld. Ik vind dat normaal dat we dat niet weten als dat ook niet vermeld staat.

I: We zijn een activiteit aan het organiseren voor een paar studenten en een paar jongeren van daar, om iets te bakken. Hoe zouden jullie het vinden om daaraan mee te doen?

S16: Awel, om samen iets te?

I: Bakken?

S15: Eh, niet meteen, niet meteen mijn ding.

I: Bakken of zo'n ontmoeting?

S15: Ja, ehm, mwa.

S16: Ik kook niet echt graag.

I: Een andere activiteit, zouden jullie dat wel willen?

S16: Misschien? Ik weet het niet.

S15: Ik vind dat wel moeilijk te zeggen.

I: Waar zit de aarzeling?

S15: Goh. A, je weet niet hoe dat gaat lopen hè? Allee, misschien is dat ongemakkelijk ofzo dus, ja, ik weet niet.

I: En stel het was een activiteit met andere studenten, die je ook niet kent, zou je het dan eerder doen?

S16: Die wij ook niet kennen?

S15: Ook niet.

S16: Allee, ook niet per se. Denk het zelf niet zo, omdat we die ook niet kennen.

S15: Ja, niet meteen door aangesproken eigenlijk.

I: Merci.

Straatinterview 8

I: Hoe vaak loop je hier langs?

S17: Relatief vaak. Ik fiets hier vaker langs dan ik loop.

I: En heb je er wel eens over nagedacht wat daar is? Achter dat hek?

S17: Nee?

I: Daar zit jongerenwerk voor jongeren die hierheen gevlucht zijn zonder hun familie. Dus, eh, we zijn iets aan het organiseren, een soort activiteit voor een paar studenten van hier en een paar jongeren van daar, om dan daar iets te gaan bakken. Zou je daar eventueel aan mee willen doen?

S17: Ehm, liever niet. Want ik ben zeg maar, ik ben niet zo goed met vreemden, dus ik raak daar een beetje ongemakkelijk van. Dus het is niet tegen hun o fzo. Maar eerder dat ik, ehm, ja.

I: En als het met studenten zou zijn?

S17: Studenten die ik niet ken? Nee.

Straatinterview 9

I: Hoe vaak loop je langs deze straat?

S18: Ehm, ik heb ik bijna elke dag les, dus bijna elke dag toch wel. Eh, in deze straat ja.

I: Wat studeer je?

S18: Rechten.

I: En heb je enig idee wat hier zit, hierachter?

S18: Hm, nee, ik heb geen idee.

I: Daar zit een jongerenwerking voor jongeren die hierheen gevlucht zijn zonder hun familie.

S18: Oo... Nee, dat wist ik niet.

I: En wat vind je ervan?

S18: Joh, als dat goed geregeld is vind ik dat wel mooi dat dat hier is.

I: En we zijn een activiteit aan het organiseren dat we met een paar studenten en een paar jongeren samen iets gaan doen, iets gaan bakken of zo, zou je daaraan mee willen doen?

S18: Eh, ik denk dat wel, als ik kan zou ik wel komen.

I: Wat zou je van zoiets verwachten?

S18: Van die activiteit of?

I: Ja. Om de jongeren te ontmoeten.

S18: Ehm, ik bedoel ik hoop waarschijnlijk dat wij een meerwaarde zijn voor de mensen die daar dan hulp zoeken. Dat wij een beetje extra Nederlands kunnen leren of weet ik veel wat en dat we in de tussentijd de mogelijkheid kunnen geven om vrienden te maken die waarschijnlijk in de buurt wonen. Dan heb ik het vooral over jongeren, maar waarschijnlijk ook als er ouderen komen.

Straatinterview 10

I: Hoe vaak loop je door deze straat?

S19: Per week of eh? Drie keer?

I: En heb je enig idee wat hierachter zit?

S19: Nee.

I: Er zit een jongerenwerking voor jongeren die hierheen gevlucht zijn zonder hun familie. Wat vind je ervan dat dat daar zit?

S19: Dat is goed denk ik? Eh, ja.

I: En we zijn een activiteit aan het organiseren, waarschijnlijk gaan we iets bakken met een paar studenten van hier en een paar jongeren van daar. Zou je daar misschien aan mee willen doen?

S19: Ja, misschien wel.

I: Hoe zou je dat vinden?

S19: Eh, leuk denk ik?

I: Zou je er ook nerveus voor zijn?

S19: Misschien een beetje?

I: En waarom eh, waarom zou je eraan meedoen?

S19: Misschien is dat interessant om zo te weten van waar die komen en om hun verhaal te weten en ja.

Straatinterview 11

I: Hoe vaak loop je door deze straat?

S20: Ehm, goh, toch wel vier keer per week?

I: En heb je je wel eens afgevraagd wat hier achter zit?

S20: Ja, toch wel.

I: Ja?

S20: Ja, zeker toen dat de boom daar in bloei stond, ben ik toch zo wel eens binnen geweest om te gaan kijken. Maar wat het is, geen idee eigenlijk.

I: Er zit een kerk, maar er is ook een jongerenwerking voor jongeren die naar hier gevlucht zijn zonder hun familie.

S20: Ah.

I: En ehm, wat vind je ervan om dat nu te weten?

S20: Toch wel interessant. Ik had geen idee. Dat het een kerk is dat had ik wel een beetje door aan het uitzicht, maar dat er nog iets achter zat eigenlijk niet verwacht, ik vind het wel een tof idee.

I: Wat vind je er tof aan?

S20: Gewoon, dat zo iets bestaan, ik vind het wel nodig dat zulke organisaties bestaan waar iedereen toch z'n plaatsje kan vinden.

I: We zijn een activiteit aan het organiseren met een paar jongeren van daar en een paar studenten om dan samen iets te gaan bakken. Zou je daar misschien aan mee willen doen?

S20: Ja, hangt er van af wanneer dat het valt, maar dat lijkt me wel leuk.

I: Hoe zou je dat vinden, zoiets?

S20: Ik denk wel leuk.

I: Zou je er ook nerveus voor zijn?

S20: Misschien wel, ik denk het wel. Ik ben niet megasociaal of zo, dus ik denk dat ik wel een beetje zenuwachtig zou zijn.

I: Merci

Straatinterview 12

I: hoe vaak lopen jullie hier langs?

S21: Bijna elke dag, allee als we hier les hebben.

S22: Ja, meerdere keren per dag eigenlijk.

S23: Weekdagen.

S21: Ja.

I: En hebben jullie je wel eens afgevraagd wat hierachter zit?

S23: Ja, eigenlijk wel. Maar wat is dat, een kerk of zo, een kapel, of?

S21: Ja, ik zag dat wel altijd, maar, ik ben nog nooit gaan kijken of zo.

S23: Nee, ik ook niet.

I: Er zit inderdaad een kerk en daarnaast zit er ook een jongerenwerking voor jongeren die hierheen gevlucht zijn zonder hun familie. Wisten jullie dat?

S22: Nee.

S21: Nee, dat wisten wij niet.

I: Hoe vind je het om dat te horen?

S23: Ehm, goe? Allee, ik, ik weet niet wat ik daarop moet zeggen, goed denk ik?

S22: Wel gek dat dat zo verborgen...

S21: Ja, ik vind dat wel vreemd dat niemand dat weet precies.

S23: Er gaat wel altijd zo'n pingpongtafel aan de straatkant, maar, ik wil daar wel eens een potje op spelen, maar ik wist niet waarvoor dat was.

S21: Ja.

S23: Ik dacht misschien is dat iets van de campus ofzo.

I: We zijn een activiteit aan het organiseren voor een paar jongeren van daar en een paar studenten, om samen iets te gaan doen, iets te gaan bakken bijvoorbeeld. Zouden jullie daar misschien aan mee willen doen?

S23: Aan iets te bakken?

I: Ja.

S22: Gewoon een activiteit.

S23: Ja, ik houd wel van activiteiten. Ja.

I: En wat zou je van zoiets verwachten.

S23: Ik denk wel tof. Niet?

S21: Ja.

S22: Ja.

S23: Je leert nieuwe mensen kennen, dus, beetje geeft misschien meer...
S21: Andere cultuur ook.
S23: Ja. Geeft misschien ook wel een beetje een gevoel van, hoe zeg je dat.
S21: Saamhorigheid.
S23: Ja, saamhorigheid. Dus, eh..
I: En zouden jullie het spannend vinden?
S23: Ja, ik denk wel.
S21: Misschien een beetje.
S23: Gewoon benieuwd naar de verhalen enzo.
S22: Ja.
S23: Of, hoe dat ge ineens zo in een ander land terechtkomt.
S22: Niet spannend op een slechte manier, maar op een goeie manier.
S23: Ja, benieuwd eerder.
S22: Ja.

Straatinterview 13

I: Hoe vaak passeer je door deze straat?
S24: Wekelijks twee keer.
I: En heb je wel eens stilgestaan bij wat achter dat hek is?
S24: Ah, klooster, of kerk of zo. Meer weet ik ook niet nee.
I: Er zit inderdaad een kerk en er zit ook een jongerenwerking voor jongeren die naar hier gevlucht zijn zonder hun familie.
S24: Ah, oké.
I: Die kunnen daar anderen ontmoeten of spelletjes spelen, zoiets. Wat vind je ervan om nu te horen dat dat daar zit?
S24: Ja, is goed, hè? Als die jongeren elkaar kunnen ontmoeten in zo'n omgeving. Beter dan ze vaak, eh, beter dat je iemand kent die dezelfde taal spreekt of die dezelfde situatie heeft meegemaakt. Dat is misschien handig voor de jongeren. Dus, ja, op zich positief.
I: We zijn een activiteit aan het organiseren voor eh, met een paar van de jongeren en we dachten om samen iets te gaan doen, bijvoorbeeld om samen iets te gaan bakken samen. Hoe zou je het vinden om daaraan mee te doen?
S24: Eh, op zich zou ik zeggen zeer fantastisch, ik zou zeker meedoen, maar momenteel heb ik wel echt geen tijd. Dus ja, sorry.
I: Dus de komende weken zou je niet kunnen meedoen.
S24: Nee, nee. Ik zit met mijn thesis.
I: Oja, en als je, stel je zou meedoen, hoe zou je dat dan, wat zou je ervan verwachten?
S24: Eh, goh, wat zou ik daarvan verwachten? Ja, misschien een beetje in gesprek gaan met de jongeren met hoe ze zich daarbij voelen, van dat vluchten en hoe ze het vinden hier in België. En proberen om hen toch een beetje gerust te stellen dat ze, ja, dat ze in België zijn nu en dat ze veilig zijn of zo. Iets in die manier of zo.

I: Zou je er ook nerveus voor zijn?

S24: Eh, misschien een beetje. We weten toch niet wat die jongeren hebben meegemaakt, om hoe ze daarop gaan reageren, als je dat ze vraagt of zo.

Straatinterview 14

I: Hoe vaak loop je door deze straat?

S25: Goh, eh, bijna dagelijks.

I: En heb je er wel eens bij stilgestaan wat hierachter is?

S25: Hier, ik weet dat hier een kerk is of zo? Maar voor de rest niet echt.

I: Wist je dat er een jongerenwerking zit voor jongeren die hierheen gevlucht zijn?

S25: Nee, nee, geen idee.

I: En hoe vind je het om dat te horen?

S25: Het klinkt wel goed, allee, waar is het voor, mensen uit het buitenland of zo?

I: Ja.

S25: Ja, nee, het is zeker, eh, een goed initiatief.

I: We zijn een activiteit aan het organiseren met een paar jongeren van daar en een paar studenten om dan samen iets te gaan bakken of samen iets te gaan doen daar. Hoe zou je het vinden om daaraan mee te doen?

S25: Dat zou afhangen van wat ik zelf te doen heb die dagen of zo, ja, klinkt wel leuk om te doen.

I: Als je zou kunnen zou je het wel doen?

S25: Denk het wel ja.

I: Wat zou je ervan verwachten?

S25: Goh, eh, moeilijke vragen. Eh, ja, gewoon leuke kennismaken met mensen die gevlucht zijn dan. Eh, leuke atmosfeer. Ja, gewoon open zijn voor iedereen, zoiets.

I: Zou je er ook nerveus voor zijn?

S25: O, nee, nee, denk het niet. Ik weet niet waarom nerveus zijn.

I: Merci.

S25: e-mailadres of?

I: Ja, wat je wil, of telefoonnummer.

S25: Ah, ja.

I: Het gaat erover dat de jongerenwerking daar zit in de universiteitsbuurt. Dus je hebt eigenlijk jongeren hier en daar die zijn van ongeveer dezelfde leeftijd, maar die werelden ontmoeten elkaar nooit.

S25: Ja, klopt, klopt.

I: Dus daarom dat we dit organiseren.

S25: J.a, ik wist inderdaad dat er een kerk is, maar nooit van een jongerenorganisatie, of jongerenwerking gehoord. Vooral, allee, ik denk dat dat wel iets belangrijks is voor eh, mensen die gevlucht zijn. Allee, ik denk dat meer mensen dat ook moeten weten. Ook allee, niet per se, aan meedoen, maar gewoon dat dat bekend is

I: Weten dat het daar is.

S25: Ja, voila. All right.

Straatinterview 15

I: Hoe vaak komen jullie hier?

S28: Dagelijks.

S26: Ja, dagelijks.

S27: Meerdere keren per dag.

I: En hebben jullie enig idee wat daar is?

S26: Wat bedoelt u met daar?

I: Je kan daarboven kijken, je heb daar ook zo'n hek daar, er is daar ook een kerk.

S28: Ik weet enkel dat de kerk daar is. Ik weet niet wat er daar gebeurt.

S26: Ik heb geen idee.

I: Er zit namelijk ook ene jongerenwerking, voor jongeren die haar hier gevlucht zijn zonder hun familie.

S26: O!

S27: Dat wist ik niet.

I: En ik vroeg me af of jullie dat wisten.

S25: Nee, dat wisten we echt niet.

S28: Nee.

I: Nee? En hoe is het om dat te horen?

S28: Ja, wel, verrassend eigenlijk, want ik zit hier al zes jaar, en ik wist dat totaal niet. Er wordt ook niet echt iets georganiseerd, of er hangt ook niet echt iets dat dat aanduidt. Wij wisten dat totaal niet. Allee, ik wist dat totaal niet.

S27: Nee, ik wist dat ook niet. Wel verrassend en ook wel leuk dat dat daar is.

S26: Ja, het is goed dat dat daar is.

I: En we zijn een activiteit aan het organiseren met studenten van hier en jongeren van daar. En zouden jullie daar misschien aan mee willen doen?

S26: Ah, ja.

S28: Ja, allee, wat is dat dan, of wat voor activiteiten zijn dat?

I: Morgen om drie uur gaan we samen iets bakken daar. En dan dus een beetje elkaar ontmoeten enzo. Hoe zouden jullie dat vinden?

S26: Ja, lijkt me wel een goed initiatief.

S27: Jawel.

S28: Zelfde

I: Kunnen jullie toevallig ook?

S26: Eh, morgen, ja ik kan wel niet, want ik heb een groepsproject voor een bachelorproef.

S27: Ik kan ook niet.

S26: Allee, hangt ervan af hoe lang dat duurt.

I: Een paar uur.

S28: Denk het niet. Ik heb morgen les van twee tot vier. Dus dan valt het er middenin. Maar misschien daarna.

I: O ja.

S28: Hangt ervan af wat jullie bakken.

I: En stel jullie zouden kunnen, wat zouden jullie dan van zo'n ontmoeting verwachten?

S26: Ja, ik denk gewoon om hun ervaring te horen en hoe dat voor hun is om hier in België te zijn.

S28: Hetzelfde, eh, ik ben, allee, ik weet van ervaring hoe moeilijk dat is om te emigreren, of immigreren, ik weet niet wat het verschil is maar-

S26: Immigreren.

S28: Eh, er zijn wel wat speciale verhalen en ervaringen. Zou wel, allee, goed zijn om ook eens dat beeld te horen van iemand anders.

I: En eh, zouden jullie nerveus zijn voor zoiets?

S28: Ik niet.

S27: Een beetje. Gewoon zo gezonde spanning, om te zien, hoe hun verhaal is.

I: En wat vinden jullie van dit project?

S27: Leuk initiatief. Leuk dat dat gebeurt.

S28: Ik denk dat dat ook wel nodig is.

S27: Leuk dat die jongeren inderdaad ook die aandacht krijgen.

S26: Ja, ik denk dat er nog wel zo'n scheiding is van allee, dat wij zo niet zo makkelijk in contact komen, buiten als die dan ook hier studeren, of ja, allee anders is er zo minder contact.

Straatinterview 16

S30: Ah, ja we moeten wat dichterbij gaan staan.

I: Ik stel mijn vraag gewoon opnieuw.

S30: Ah, ja, en dan zullen we hetzelfde antwoord geven.

I: Ja. Hoe vaak komen jullie hier ongeveer.

S30: Elke dag van de week eigenlijk, want we zitten hier in de straat op kot, dus we komen hier elke dag van de week.

S29: Minstens één keer per dag.

I: En hebben jullie enig idee wat hier is?

S30: Hierachter, ja, wat het exact is, weet ik eigenlijk niet, maar wij kunnen er wel, we kijken er elke dag op vanuit onze kamer, dus we zien ook wel, dat er in de tuin door allemaal mensen gewerkt werd enzo, maar wat het exact is.

I: Eh, (aan Chérif), kun je vertellen wat het is?

Ch: Eh, ja. Filmend?

I: Al filmend? Is oké, hoor.

Ch: Eh, dat is een organisatie die bezig is, die bezig is met jongeren.

S30: Ah, ja.

Ch: De meeste jongeren zijn vluchtelingen. Dus wij doen een beetje van alles. De jongens kunnen langskomen als die vragen hebben over school, werk, ziekenhuis en alles. En wij organiseren ook

zo activiteiten, we gaan op kamp, gelijk als scouts of Chiro of zo. Dus, eigenlijk, dat is gewoon jeugdorganisatie.

S29: Ja.

I: Dus hoe vind je het om nu eindelijk te weten wat daar zit?

S30: Ik heb het mij al eens afgevraagd omdat ik wel veel zo verschillende talen heb gehoord enzo. en dat ik dacht er zal misschien wel een soort organisatie zitten of zo.

S29: Is dat verbonden aan de kerk zelf?

Ch: Ah, ja, eigenlijk, maar niet aan deze kerk, maar aan, de, de, coördinatie is wel christelijk.

S29: Ah, ja.

Ch: De coördinatie is allemaal christelijk. Vroeger was dat stedelijk, maar nu is dat echt maar.

S30: En is dat al lang, bestaat dat al lang?

Ch: Dat is al lang, bijvoorbeeld ik kom naar hier. Naar Handelsstraat, dus ik kom daar al lang, al zes jaar of zo.

S30: Ah, oké.

Ch: En ik ken jongens die komen daar al tien jaar.

S30: O, toch wel lang dan.

Ch: Dat is een beetje lang wel.

I: En hoe zouden jullie het vinden om daar eens lang te gaan.

S30: Ja, ik wil daar wel eens langskomen.

Ch: Langskomen, iets drinken, eten, samen koken, dat kan.

I: Morgen organiseren we een activiteit, gaan we samen iets bakken met een paar studenten van hier en een paar jongeren van daar.

S30: Ah ja.

Ch: Ja.

S30: Als we tijd hebben...

I: Om drie uur, zouden jullie dat wat vinden?

S29: Tot drie uur?

I: Om drie uur.

S29: Om drie uur.

S30: Ja, als we dan geen les hebben, maar dat weet ik niet exact van buiten, maar we zullen wel zeker eens langskomen.

S29: Het is niet ver van ons.

Ch: Hah?

S29: Het is niet ver van ons.

Ch: Nee, hè? Zou wel echt leuk zijn als jullie langs kunnen komen. Ook niet voor lang. Efkes babbelen. Wat thee drinken.

I: Wat zouden jullie verwachten van zoiets?

S30: Goh.

Ch: Moeilijke vraag.

S30: Dat is een moeilijke vraag. Nee, maar ik vind het sowieso een leuk initiatief. Ook om zo mensen uit de buurt erbij te betrekken.

I: Waarom eh, wat vind je er leuk aan?

S30: Tja, eh, dat is niet iets dat overal gebeurt, of dat altijd gebeurt, dus dat is wel tof dat dat initiatief genomen wordt.

Ch: Ja, dat is waar.

I: Oké, merci. Zouden jullie je -

Ch: En eh, uw naam is?

S30: Tuur.

Ch: Tuur, Chérif, Tuur en?

S29: Mattias.

Ch: Mattias. Aangenaam. Chérif. Dus eh, misschien tot morgen.

S30: Als we tijd hebben morgen kom ik zeker eens kijken.

I: Zou ik misschien jullie gegevens mogen? Dan kan ik nog even laten weten hoe het precies zit.

Straatinterview 17

Ch: Eh, weet je wat een beetje hier gebeurt hier?

S31: Wat hier gebeurt? eh, nee?

Ch: Je ziet alleen maar een kerk, maar je ziet ook vaak jongeren zo binnenkomen.

S31: Ja, dat wel, maar ik ga meestal na mijn campus naar huis, allee ik blijf niet hier.

Ch: Allee, dat is, hier een jeugdorganisatie. Zij wou een documentaire maken en zij wou een beetje eh, studenten jullie en ons de jongeren, dat wij iets samen doen.

S31: Zoals?

Ch: Zoals babbelen.

S31: Gewoon een activiteit?

Ch: Ja, gewoon een activiteit.

S31: Oké?

Ch: Ja, als jullie tijd, eh...

I: Hoe zouden jullie dat vinden, zoiets?

S32: Ja, ik vind dat wel mooi.

S1: Ja sowieso, allee. Zijn hier veel jongeren die... Is dat voor opvang of?

Ch: Nee, dat is eh.. dat is geen opvang, dat is gewoon jeugdorganisatie voor jeugd, gewoon werking. Jongens die komen om vragen stellen over school, eh, school, werk, ziekenhuis.

S32: Gewoon studenten?

Ch: Nee, niet per se studenten, maar vluchtelingen.

S31: Ah, ja, oké, vluchtelingen.

Ch: De meest jongeren zijn vluchtelingen.

S32: Ik denk dat dat wel mooi kan zijn om, de jongeren van hier, en dan de anderen, die vluchtelingen zo een beetje samen te...

Ch: Samen ja, en dat willen we doen. En zij had bedacht om iets samen te koken, te eten, iets te bakken morgen.

S31: Ah, ja, dat is wel een mooi idee.

Ch: Zou je tijd hebben morgen?

S31: Dat is morgen? Ja, ik heb heel de dag les morgen.

Ch: Ah.

I: Om drie uur.

S31: Ja, dat is wanneer ik les heb, sorry. Maar dat is wel echt een heel leuk idee. En dan zo echt koken, allee bakken jullie zelf iets? Of wordt er gebakken en eten jullie dat.

Ch: Nee, we bakken het zelf. We bakken dat zelf. We gaan zelf naar de, de winkel en we komen, we bakken dat zelf.

S32: Ik vind het ook een keileuk idee, maar ben niet hier weg.

Ch: Ja, jij bent niet van hier. Jij bent op bezoek komen dan?

S32: Ja, dat is mijn zus. Ik woon hier wel in de buurt, maar ik studeer niet hier.

Ch: Oké, allee.

I: En stel jullie zouden wel kunnen, wat zou je van zoiets verwachten?

S31: Eh, ik zou het op zich niet weten, maar ik zou misschien horen of er nog vrienden van mij zouden meegaan ook wat meer volk aantrekken en gewoon, wat het volgens mij gewoon gezellig eten is en sociaal leren kennen denk ik hè?

Ch: Dat is waar.

S31: En genieten van het eten.

Ch: Natuurlijk, natuurlijk. Uiteraard. Altijd lekker eten. Allee, spijtig dat jullie morgen niet-

S31: Ja, sorry.

Ch: Nee, dat is niet erg, dat is niet erg, volgende keer misschien.

S32: Ja, als er nog iets, als ik jullie nog eens tegenkom, dan graag.

I: Nou, merci.

S32: Veel succes!

I: fijne dag.

S32: Hopelijk komt er veel.

Ch: Oké, merci. Geen tijd.

I: Helaas.

Straatinterview 18

I: hoe vaak kom je hier?

S34: Eh, een paar keer per week. Ik geef daar les op dat gebouw dus ik kom hier zeker een paar keer per week. En daarnaast nog een paar keer wel.

I: En weet je ook wat, wat hier is?

S34: Nee, eigenlijk niet, nee.

I: Daar zit een jongerenwerking.

S34: Ah!

I: Waar eh, vluchtelingen komen, die komen daar soms voor hulp of soms om een beetje te chillen. Maar ehm, en wat, jij had geen idee dat dat daar zat?

S34: Nee. Totaal niet. Ja, je loopt zo wat door de straten en je weet niet wat er achter elke gevel schuilt. En nee, ik wist dat niet.

I: En wat vind je ervan dat dat daar zit?

S34: Ja, fantastisch. Super dat er zo'n plekken zijn. Ik vind het jammer dat dat niet meer in de picture wordt gezet eigenlijk. Zou wel mogen. Ja ik weet niet, ja. Super leuk.

I: We zijn een activiteit aan het organiseren om samen met een paar mensen die hier vaak komen en een paar eh, jongeren van daar samen iets gaan bakken. Hoe zou je het vinden om aan zoiets mee te doen?

S34: En samen, niet op dit moment bedoel je? Echt als, als een soort evenement of zoiets.

I: Ja.

S34: Ja, absoluut. Als daar goed over gecommuniceerd wordt, dat ziet er aantrekkelijk uit, dan zou ik dat zeker willen doen.

I: Het is morgen om drie uur.

S34: Drie uur 's middags.

I: Ja.

S34: En wat bakken we?

I: Iets, iets Syrisch, ik weet zelf niet precies wat, maar één van de jongeren neemt de leiding.

S34: Oké, oké, dat is leuk. Ik ben aan het denken, om half één heb ik wel nog een presentatie in de M, maar daarna kan ik op zich wel aansluiten. En hoe lang duurt het ongeveer? Want ik ben wel aan het werken eigenlijk.

I: Misschien tot vijf?

S34: Ja, oké, oké, dat is goed.

I: Ja?

S34: Ik wil dat eventueel wel doen, ja. Dat is leuk.

I: En, eh, wat verwacht je van zoiets?

S34: Goh, eh, ik weet het niet goed. Ik ken er te weinig over natuurlijk, maar ik denk dat dat zo wel leuk is om zo'n beetje internationaal, internationaal is misschien wat vaag, maar om bij andere... type mensen dan mijzelf eh, zoiets te doen, denk ik. Allee, dat is wel leuk om zo in interactie te gaan met andere soorten mensen zal ik zeggen. Dus lijkt me wel leuk om daarvan te leren. Dus...

I: En wat vind je van dat we dit project doen?

S34: Eh, dat is, ja, ik weet ook niet zo goed wat het project juist inhoudt? Is het zo om vluchtelingen wat meer te betrekken of heb ik dat een beetje fout misschien? Of om jongeren...? Of?

I: Het gaat er eigenlijk om dat die jongerenwerking daar zit en dat de mensen die hier rondlopen, dat dat eigenlijk zo twee werelden zijn die zo langs elkaar heen bewegen.

S34: Ja, ja, ja, ja.

I: en om dat dus een keer met elkaar in contact te brengen.

S34: Superleuk, nee, ja, dat vind ik super tof. Zo'n beetje grenzen te doorbreken. Dat is eh, daar ben ik altijd wel voor te vinden. Dus ja, eventueel wel. Als je de informatie een beetje geeft waar enzo dat het is, dan eh.

Straatinterview 19

I: Hoe vaak komen jullie hier?

S35: O echt, al vijf jaar lang ongeveer, dus heel vaak.

S36: Ja, echt veel keren en we kennen het hier heel goed.

I: Jullie studeren hier?

S35: Ja, we studeren hier.

I: En als jullie het zo goed kennen weten jullie dan ook wat hier is, hierachter?

S36: Iets met kunst of zo, ik weet het niet?

S35: Amai, daar zou ik geen antwoord op kunnen geven.

S36: Oké, zo goed toch niet.

I: Er zit een jongerenwerking voor jongeren die hierheen gevlucht zijn en die kunnen daar anderen ontmoeten, of hulp krijgen bij formulieren en dat soort dingen.

S35: Ah, oké, dat is super goed.

S36: Ja.

I: En we zijn bezig met een project om de straat, want op de straat, de mensen die hier komen en die wereld met elkaar in contact te brengen.

S36: O, oké. Dat is wel echt supergoed.

S35: Ja, heel interessant.

S36: Ik wist dat niet, nee.

I: En waarom vind je dat goed?

S36: Omdat dat belangrijk is sowieso. Allee, maatschappelijke kwesties enzo, dat interesseert ons beide superhard. En we zijn daar wel veel mee bezig en het lijkt me welk moeilijk om als jongere te vluchten of moeilijke dingen mee te maken.

S35: Ja, exact. Het is een goeie manier om te integreren denk ik ook. Om hier zo tussen de studenten en tussen het 'gewone leven' zeg maar direct erin te komen denk ik.

I: We zijn een activiteit aan het organiseren om met een paar studenten van hier en een paar jongeren van daar iets te bakken. Hoe zouden jullie het vinden om daaraan mee te doen?

S36: O, leuk.

S35: Ik zou dat wel leuk vinden.

S36: Ja, ik wil dat eigenlijk wel doen.

I: En waarom lijkt je dat leuk?

S35: Dat is een moeilijke vraag. Ik vind het sowieso leuk om met mensen van andere culturen in contact te komen, te leren hoe dat zij bepaalde dingen ervaren, hoe wij dat ervaren, ja.

S36: En bakken is gewoon lekker.

S35: Dat is gewoon gezellig. Leuke combinatie.

S36: Ja, leuke combinatie.

I: We doen dat morgen om 15:00. Kunnen jullie dan toevallig?

S35: Oei, morgen...

S36: Of in de, in de avond? Allee, 15:00 is wel een vervelende tijd omdat veel studenten studeren tijdens de dag, maar zeker nu deze maanden. Maar als het bijvoorbeeld 's avonds zou zijn, later, zou ik wel echt willen komen.

S35: Ja, zelfde voor mij.

Straatinterview 20

I: Hoe vaak komen jullie hier?

S37: Oei, één keer in de week of zo? Twee keer in de week denk ik?

S38: Ja, ja.

I: Jullie studeren hier?

S38: Ja.

S37: Ja, wel hier, maar niet aan de, aan de universiteit. Aan Thomas More.

I: En eh, jullie komen hier dus best wel geregeld langs?

S37: Ja, we zitten daar op kot dus als je naar de Meir wilt dan moet je langs hier passeren.

I: En hebben jullie misschien enig idee wat hierzo boven zit?

S38: Nee.

S37: Gij?

S38: Nee, nee.

I: Wel eens over nagedacht ofzo? Daar achter dat hek? Wel eens afgevraagd?

S37: Nee, eigenlijk niet.

S38: Wel nieuwsgierig als je daar zo voorbijloopt, maar voor de rest...

I: Er zit een jongerenwerking voor jongeren die naar hier gevlucht zijn zonder familie. En die doen daar activiteiten, of ze kunnen geholpen worden of anderen ontmoeten, dat soort dingen.

S38: Ja.

I: Hoe vinden jullie het om te horen dat dat daar zit?

S37: Ik vind dat wel heel goed. Ik denk allee, ik weet niet hoe ik zelf zou zijn, maar ik vind het wel positief dat er zo dingen worden opgezet enzo, maar ik had dat nooit gedacht dat dat hier zou zijn. Het ziet er niet zo uit. Er hangt geen bord - allee, niet dat er zo'n bord moet hangen.

S38: Nee, nee, ja.

S37: Het is niet dat je het langs de buitenkant ziet of zo, maar ik vind dat wel heel positief. Gewoon.

I: Kun je uitleggen waarom je dat positief vindt?

S37: Pff, ik weet niet, ik ben daar wel zo veel mee bezig, ik vind dat wel zo belangrijk dat zo jongeren die naar hier - niet alleen jongeren - die naar hier komen dat wij die ook wel echt kunnen opvangen en helpen en dat die niet terechtkomen en ja, aan hun lot-

S38: Ja, aan hun lot, ja.

S37: Ja, aan hun lot worden overgelaten eigenlijk. Dus ik vind dat wel goed dat we die echt proberen op te vangen en te helpen.

S38: Ja.

I: We zijn een activiteit een het organiseren om met een paar jongeren van daar en een paar studenten van hier of van Thomas More, dat is ook oké, om iets te gaan bakken samen. Hoe zouden jullie het vinden om daaraan mee te doen?

S38: Dat is wel tof.

S37: Ja, ik zou dat wel leuk vinden, denk ik.

S38: Jij kan goed bakken, ik niet.

S37: Ja, bij u wordt dat aangebrand. Maar ik weet niet, ik zou dat wel leuk vinden denk ik.

I: Eh, en eh, we zijn dat aan het organiseren voor morgen om 15:00 in de namiddag. Zouden jullie dan toevallig kunnen?

S38: We hebben les dan, denk ik.

S37: Ah, ja. Ik denk dat wij les hebben dan. Ik denk meestal, of ja we zitten dan bij statistiek, dus meestal is dat van drie tot half zes denk ik. Dus ik denk dat dat moeilijk is.

I: En stel jullie zouden wel kunnen, wat zou je dan van zoiets verwachten?

S37: Ik denk vooral veel plezier denk ik.

S38: Ja, ik ook.

S37: Ik denk, langs beide kanten, je kunt allebei wel bijleren van elkaar. En voor hun is dat ook wel fijn wel van hier mensen, allee.

S38: Dat ze toch steun krijgen, ja, ja.

S37: Dat ze toch steun hebben misschien, mensen hebben waar ze ook terecht kunnen daarna denk ik? Dus ik denk dat dat wel leuk, allee, ik denk dat daar wel veel plezier wordt gemaakt.

I: En eh, wat vinden jullie van het project, dat we hier mee bezig zijn?

S37: Ja, ik vind heel goed.

S38: Ja.

S37: Ik vind dat echt heel goed. Ik vind echt dat er meer zo dingen-

S38: Moeten georganiseerd.

S37: - Moeten gedaan worden, niet onverschillig zijn tegen andere mensen, dus ik vind dat heel goed.

I: Top, merci.

Straatinterview 21

I: Hoe vaak komen jullie hier?

S39: Elke dag.

S40: Bedoelt u hier de campus of?

I: Nou hier, deze straat.

S40: Deze straat dagelijks bijna. Om naar de stageplaats te gaan.

I: En hebben jullie enig idee wat daar zit? Daarboven?

S39: Eigenlijk niet.

S40: Een kerkje dacht ik, iets denk ik, maar?

S39: Ik heb geen idee.

S40: Ik ben daar in het voorjaar wel een keer gestopt toen die magnoliaboom in bloei stond. Dan ben ik er een keer gestopt, maar voor de rest ben ik er eigenlijk nooit echt geweest.

S39: Nee, ik ook niet.

I: Er zit inderdaad een kerk, maar er zit ook een jongerenwerking voor jongeren die naar hier gevlucht zijn. Die kunnen daar activiteiten doen en anderen ontmoeten, of hulp krijgen bij dingen. En we zijn een activiteit aan het organiseren met studenten van hier en jongeren van daar. Waarschijnlijk gaan we dan samen iets bakken. Hoe zouden jullie het vinden om aan zoiets mee te doen?

S39: Goh, op zich, als ik daar tijd voor heb.

S40: Ja, het ligt er wel aan of ik daar tijd voor heb. Maar het lijkt me wel een leuke activiteit.

S39: Ik kan zelf wel niet goed bakken, dus aan mij zou je heel weinig hebben, maar ik zou het wel leuk vinden.

I: En wat zou je van zoiets verwachten?

S39: Goh, dat dat een moment is waar dat ge samenwerkt om iets te bereiken, dat de taart goed afgeraakt en ge sociaal zijn met andere mensen en dat ge een beetje mekander leert kennen op een leuke manier.

S40: Ja, inderdaad, zoiets, ja.

I: en wat vinden jullie van dit project?

S40: Ik vind dat wel leuk, dat dat zo betrokken wordt van mensen die naar hier vluchten dan en met de studenten die hier dan komen. Ik vind dat wel leuk dat dat samengebracht wordt, dat mensen die echt van hier zijn, ja, mee betrokken raken.

S39: Ja, we zijn allemaal mensen, dus ja op dat vlak is dat wel leuk, om gewoon, allee, hoe zeg je dat, dat we gewoon allemaal samen één geheel kunt vormen, dat het niet uitmaakt van waar dat ge komt.

I: We gaan in elk geval morgen om drie uur in de namiddag samen iets bakken. Zouden jullie daaraan mee willen doen?

S39: Wij hebben stage.

S40: Dat is binnen onze uren, dus dat gaat niet lukken. Helaas.

S39: Dat gaat spijtig genoeg niet lukken.

Straatinterview 22

I: Hoe vaak loop je hier in deze straat?

S41: Goh, ik heb eigenlijk maar één keer in de week les, dus, één keer per week zou ik zeggen.

I: En heb je er wel eens bij stil gestaan wat daar is, achter dat hek?

S41: Achter welk hek? Of?

I: Sorry?

S41: Achter welk hek? Of?

I: Dat daar.

S41: Eh, een kerkje denk ik? Een soort kerkje.

I: Er zit inderdaad een kerk en er zit ook een jongerenwerking voor jongeren die naar hier gevlucht zijn en die doen daar activiteiten en die kunnen anderen ontmoeten en ook soms hulp krijgen bij formulieren invullen en dat soort dingen. En eh, wat vind je ervan dat dat daar zit?

S41: Ja, eh, goed initiatief. Maar, ik zou het precies inderdaad meer in de verf zetten, want ik wist het bijvoorbeeld niet, dus, eh, en duidelijker maken dat dat daar is, want ik vind het zeker wel een goed initiatief.

I: Zou je het goed vinden als het meer zichtbaar is?

S41: Ja. Ik denk het wel

I: Waarom zou je dat belangrijk vinden?

S41: Ja, gewoon om te laten zien wat hier de initiatieven zijn en als mensen zich daarvoor willen ook inzetten enzo, dat het wel duidelijk aan bod komt, ik weet niet.

I: We zijn een activiteit aan het organiseren om met een paar studenten van hier en een paar jongeren van daar samen iets te gaan bakken. Hoe zou je het vinden om aan zoiets mee te doen?

S41: Samen iets te gaan bakken? Ja, ik weet niet, ik vind bakken altijd wel tof.

I: Wat zou je van zoiets verwachten?

S41: Hoe bedoelt u? Dan, wanneer?

I: Van zo'n activiteit.

S41: Wat ik zelf verwacht als ik daaraan mee doe of? Ik weet niet, dat er afspraken worden gemaakt wie dat wat doet, en dat er een duidelijke organisatie is zodat alles goed kan verlopen, denk ik.

I: En het eh, idee is een beetje om dus, omdat die plek zo'n beetje. Die jongeren daar en de jongeren hier zijn zo ongeveer van dezelfde leeftijd, maar die ontmoeten elkaar nooit zo. Het zijn een beetje twee verschillende werelden. Dus we willen het een beetje met elkaar in contact brengen. Wat vind je van dat project?

S41: Ehm, ja, goed project denk ik? Ik zou niet weten waarom het slecht zou zijn om die met elkaar in contact te brengen. Allee, zeker niet.

I: En eh, we gaan dus morgen om drie uur in de namiddag met elkaar iets bakken. Zou je het leuk vinden om mee te doen?

S41: Ehm, ja, ik heb wel redelijk veel werk nu voor mijn deadlines, dus ik denk wel dat dat erg moeilijk gaat, eh, dus ja. Mijn studies zijn wel belangrijk, dus eh...

I: En als je wel zou kunnen, zou je het dan doen?

S41: Als ik tijd zou hebben wel ja. Ik heb het gewoon heel druk met mijn studie, sowieso, waardoor ik niet zoveel ontspanningstijd heb, dus dat is wel lastig. Maar als ik tijd zou hebben zou ik wel zo'n dingen doen, allee, uiteraard.

Straatinterview 23

I: Hoe vaak komen jullie hier? Zeg maar in deze straat?

S43: Ehm, deze straat, allee niet meer zoveel tegenwoordig. Allee vroeger-

S42: We zitten in ons laatste jaar architectuur en we hebben eigenlijk les aan de andere kant, dus het is eigenlijk heel uitzonderlijk dat we hier...

I: Maar eerder kwamen jullie hier wel meer.

S43: Ja, vroeger wel, hadden we meer les hier ook in de blokken.

I: Hebben jullie enig idee wat daar zit, achter dat hek enzo?

S42: Een kerk.

S43: Ja, de kerk.

I: Er zit ook een jongerenwerking voor jongeren die naar hier gevlucht zijn zonder familie. En die kunnen daar activiteiten doen of anderen ontmoeten of hulp krijgen bij dingen. Hadden jullie enig idee dat dat daar zat?

S42: Nee.

I: En wat vinden jullie daarvan?

S42: Klinkt goed.

S43: Ja, inderdaad wel goed initiatief denk ik wel.

I: En dat het op deze plek zit?

S43: Ik denk dat dat op zich wel goed is, omdat er veel jongeren in de buurt ook zitten.

S42: Ja, op zich zouden ze wat meer kunnen betrekken bij, het leven of zo.

S43: Ah, ja, omdat dat nu zo achter een muurtje zit. Ja, dat kan wel. Maar op zich qua locatie, want jongeren gaan wel...

S42: Ja, ja, dat is waar.

I: We zijn een activiteit aan het organiseren met een paar studenten van hier en een paar jongeren van daar met elkaar iets te gaan bakken. Hoe zouden jullie het vinden om mee te doen met zoiets?

S42: Ja, natuurlijk. Maar dat hangt er van af wanneer dat dat is.

S43: Het is wel een leuk initiatief, sowieso.

I: En wat lijkt je er leuk aan?

S42: Om die eigenlijk, die jongeren ook te betrekken met het studentenleven, of ook de studenten zelf, denk ik, dat dat wel leuk is.

I: Voor de studenten zelf ook.

S43: Eh, ja, ook maar ook wel deels voor de jongeren denk ik dan?

I: En eh, wat zou je verwachten van zo'n activiteit?

S42: Eh, ik zou daar niet met veel verwachtingen naar toe gaan, eerder dat ge nieuwe mensen leert kennen en dat je die kunt helpen om hier te integreren in de maat- allee, het leven ofzo. Eerder om hun te helpen en ik zou niet met verwachtingen zelf gaan.

I: We gaan dat morgen doen om 15:00, zouden jullie dan toevallig kunnen?

S42: Nee.

S43: Ja, we hebben net twee dagen heel de tijd presentaties, dus. We zijn ook net klaar.

S42: Ja, we moeten verplicht presentaties volgens op school. Net vandaag een hele dag achter de rug en morgen ook tot zes uur. Van negen tot zes.

S43: Dus dat wordt moeilijk vrees ik.

I: En stel jullie zouden wel kunnen, zou je dan nerveus zijn voor zoiets?

S42: Nee,

S43: Nee.

I: En wat vinden jullie van het project?

S42: Ja, ik ken het niet- allee, ik weet er niet zoveel over.

I: Dus het idee is dat, zeg maar omdat dat zo afgesloten zit eigenlijk. De jongeren daar en de studenten hier zijn ongeveer dezelfde leeftijd, maar die twee werelden komen nooit met elkaar in contact. Dus het idee is om dat een keer met elkaar in contact te brengen.

S43: Ik vind dat een keigoed idee.

I: Vinden jullie het belangrijk dat zoiets gebeurt?

S42: Sowieso.

S43: Ja, ik denk niet dat iemand dat niet belangrijk zal vinden. Omdat dat wel...

S42: Ik zou dat ook geen probleem vinden om daar aan mee deel te nemen. Ik zou dat zelfs leuk vinden. Dus ik snap niet wat daar niet goed zou aan zijn.

Straatinterview 24

I: Maar je kent deze plek dan waarschijnlijk ook niet zo goed.

S44: Nee, niet echt, ik kom hier een paar keer per jaar.

I: Er zit hier een jongerenwerking voor jongeren die naar hier gevlucht zijn zonder hun familie. En die kunnen daar activiteiten doen en anderen ontmoeten en hulp krijgen bij het invullen van formulieren enzo. En eh, we zijn een activiteit aan het organiseren om iets te gaan bakken met wat studenten en wat jongeren van daar. Hoe zou je het vinden om daaraan mee te doen?

S44: Echt, allee, een jongerenactiviteit of zo?

I: Ja.

S44: Dat ligt mij nu niet echt zo, omdat ik ook niet echt van in de buurt ben, dat is ook niet zo makkelijk om hier te geraken ook.

I: Oja, waar woon je?

S44: Ollegem.

I: Oja, nee snap ik en stel je had in de buurt gewoond hoe zou je het dan vinden?

S44: Eh, ja, gewoon iets gaan bakken of? Ja, het interesseert me wel. Dan zou ik wel langsgekomen zijn.

I: Oja, en het idee is eigenlijk, want, heel weinig studenten weten maar dat dat hier zit, dus willen we, de jongeren zijn eigenlijk van dezelfde leeftijd als de studenten, dus het is eigenlijk gek dat die werelden zo langs elkaar heen bewegen. Dus die willen we dan met elkaar in contact brengen.

Wat vind je van dit project?

S44: Ik vind dat wel een leuk project, om die leefwerelden meer met elkaar te betrekken, maar ik weet niet of jullie veel dat ook al hebben gedaan?

I: Nee, dit is voor het eerst.

S44: Ah, oké, want het lijkt mij niet makkelijk ook om die leefwerelden met elkaar te connecteren.

I: Wat lijkt je er lastig aan?

S44: Omdat het, ja, twee totaal andere typen jongeren zijn, zou ik durven zeggen.

I: Kun je dat wat meer uitleggen?

S44: Ja, de een zijn wat meer studenten die misschien niet zo graag... want dat is dan meer vrijwilliger of zo basis? Of echt in de vrije tijd dat jullie met elkaar gaan?

I: In de vrije tijd.

S44: Ja, het kan wel zijn dat sommige jongeren dat willen doen, maar ik weet niet of iedereen daarvoor geëngageerd gaat zijn.

I: Dat het te verschillende werelden zijn.

S44: Ja, dat ze bijvoorbeeld liever iets anders gaan doen of zo. Maar, ja, het kan wel zijn dat jullie een paar enthousiaste mensen wel kunnen vinden.

I: Ja, het is nog best lastig inderdaad.

S44: Ja, het klinkt lastig.

Straatinterview 25

Hoe vaak kom je hier in deze straat?

S45: Eh, per week? Vier keer per week ongeveer, drie, vier per week.

I: En heb je er wel eens bij stil gestaan wat daar is?

S45: Dit? Die, dat huis, daar eh? Nog nooit nee.

I: Of achter dat hek misschien?

S45: Ah, nee nog nooit nee. Ik heb daarnaast wel geweest, maar eh, al hoewel, ik heb me wel eens afgevraagd wat daar is, maar ik heb het niet opgezocht of zo.

I: Er zit een jongerenwerking voor jongeren die naar hier gevlucht zijn. En er worden wel activiteiten georganiseerd. En eh, ze kunnen ook hulp krijgen bij dingen of anderen ontmoeten.

S45: Oké, interessant.

I: Had je enig idee dat het daar zit?

S45: Nee, nee, helemaal niet.

I: En hoe vind je dat dat hier zit?

S45: Ik vind dat heel goed, ja, dus sowieso. Dus een organisatie dat jongeren opvangt eigenlijk.

I: Ze kunnen daar van alles doen. Het is niet dat ze daar wonen, maar ze kunnen er wel overdag langsgaan.

S45: Een beetje meehelpen integreren dan?

I: Bijvoorbeeld.

S45: Ja, dat is heel mooi zo'n initiatief, dat is ook nodig, hè? Maar ik wist niet dat dat daar was.

En hoe komt het dat dat zo nog onbekend is? Er hangt zo niks aan de buitenkant of zo, hè? Is dat erom gedaan?

I: Nou nee, daar zijn we nu mee bezig. Vind je dat dat zichtbaarder zou moeten zijn?

S45: Ja, ik vind dat wel. Dat geeft nog meer inclusiviteit aan deze omgeving, aan de stad. Als dat zichtbaar is, dat kan een positieve impact hebben denk ik. Ik denk niet dat, Ja, ik denk wel dat dat kan bijdragen, ja.

I: Bijdragen aan?

S45: Aan, aan, het gevoel, ik denk. Als daar iets zou staan van 'jongeren', iets van 'werking', dat is positiviteit. Ik denk wel dat dat, dat kan zeker niet misstaan zoiets.

I: We zijn een activiteit aan het organiseren om met een paar studenten van hier en een paar jongeren van daar iets te gaan bakken. Hoe zou je het vinden om mee te doen aan zo iets?

S45: Dat zou ik, ja, waarom niet, dat zou ik wel leuk vinden.

I: Wat zou je ervan verwachten?

S45: Eh, om samen iets te gaan... Ik weet het niet? Ik heb geen idee? Ik weet niet wat ik ervan moet verwachten. Ik heb geen idee, ik heb echt geen idee.

I: En ehm, we gaan dat morgen doen om drie uur, zou je dan misschien kunnen?

S45: Morgen heb ik les, de hele dag.

I: Jammer.

S45: Ah, ja, het is morgen al. Ja, morgen heb ik sowieso les. Komt er nog een andere dag?

I: Misschien, maar voor nu in elk geval eerst alleen dit.

S45: Ah, ja, en is er iets te volgen of zo?

I: Nog niet, zou je daarin geïnteresseerd zijn?

S45: Mwah, wel gewoon, voor algemeen hè, ik denk wel dat dat kan bijdragen. Eventueel.

I: Ze hebben bijvoorbeeld wel een Facebookgroep en een Instagrampagina. En wat vind je van dit project?

S45: Goed. Ja, heel goed, sowieso. Ja, zo'n ding moet ondersteund worden natuurlijk, hè? Ik ben zelf ook maatschappelijk werker. Mijn vorige opleiding. En dat is positief hè. Dat draagt bij aan de samenleving aan de maatschappij in z'n geheel. Dus eh, zo'n dingen moet zeker ondersteund worden. Dat vind ik wel hè.

I: en stel je zou wel kunnen, zou je er ook voor jezelf iets uit kunnen halen.

S45: Dat zou ik pas kunnen zeggen als ik dat ervaren heb natuurlijk, hè? Dat is een ervaring hè? Ik weet dat niet. Misschien wel. Andere waarden en normen misschien. Misschien dezelfde waarden en normen, ik kan dat niet eh, ik kan niet. Ik moet dat eerst eens meemaken voor ik daar iets over kan zeggen.

Straatinterview 26

I: Hoe vaak kom je hier?

S46: Op de campus zelf?

I: Ja, in deze straat?

S46: Ja, bijna elke dag wel ondertussen. Buiten in het weekend dan iets minder, omdat ik dan thuis zit of in mijn kot.

I: En heb je je wel eens afgevraagd wat daar is?

S46: Eh, in de tuin daarachter? Eh, eigenlijk wel, want ik heb zelf eigenlijk geen idee wat dat precies is.

I: Er zit een jongerenwerking voor jongeren die naar hier gevlucht zijn, die kunnen dan activiteiten doen of andere jongeren ontmoeten of hulp krijgen bij sommige dingen en eh, wat vind je ervan dat dat hier zit?

S46: Ja, ik vind dat heel goed natuurlijk. Ik wist dat zelf niet dat dat daar zit dan, maar ik vind het wel goed dat daar veel aandacht naar toe gaat dat ze goed worden geholpen op die manier.

I: Kun je uitleggen waarom dat belangrijk is?

S46: Eh, gewoon om de samenwerking een beetje, en de mogelijkheden die er natuurlijk ook zijn dat je naar België komt, beginnen de stad een beetje beter te leren kennen, integreren in de samenleving hier dan.

I: En ehm, we zijn een activiteit aan het organiseren om iets te gaan bakken met een paar jongeren van daar en een paar studenten. Hoe zou je het vinden om aan zoiets mee te doen?

S46: Ehm, ja, het is, ik denk dat het een heel goeie initiatief is. Ik weet niet of het voor mij zelf, of ik daar genoeg tijd voor heb vooral en zo van die dingen dan, natuurlijk ik moet zien, maar het is zeker interessant om zoiets te doen.

I: En wat lijkt je er interessant aan?

S46: Om een andere cultuur te leren kennen en hoe mensen denken ook over Antwerpen en over, ja over België in het algemeen en hoe het hier is, op die manier. Ik denk dat wel een goeie manier is om zo het gesprek aan te kunnen gaan.

I: Het idee is ook een beetje om de jongeren van daar zijn ongeveer dezelfde leeftijd als de studenten die hier rondlopen, maar die werelden ontmoeten elkaar eigenlijk bijna nooit. Dus die willen we met elkaar in contact brengen.

S46: Ja, inderdaad.

I: Wat vind je van dat project?

S46: Eh, ja, dat is een heel goed project, ik heb hier zelf op de faculteit ook verschillende vakken gevolgd waar heel hard wordt gepromoot om samen te werken met internationale studenten dan ook. Zo'n dingen, zo'n initiatieven die helpen wel heel goed om tussen verschillende culturen.

I: En we gaan dat morgen doen om drie uur. Zou je dan mee kunnen doen?

S46: Ah, ik heb morgen les van twee tot vier, dus dat zal niet gaan. Verplichte les, dus ik moet gaan. Geen andere optie. Ook wel een vak dat ook met internationale studenten wel samenwerkt.

I: Oja. En wat studeer je?

S46: TW, hier aan de...

I: Wat is dat?

S46: Toegepaste economische wetenschap.

BIJLAGE 2: INDIVIDUELE INTERVIEWS 8-5-2022 TOT 19-5-2022

Interview Jasper 8-5-2022

I: Interviewer

JS: Jasper

I1	Kun je jezelf voorstellen? Wie ben jij?
JS1	Ik ben Jasper, ik ben student aan de faculteit taal en letterkunde. Ik volg daar Spaans en de lange versie: theater-, film- en literatuurwetenschappen. Altijd een mond vol. Ik ben iets later begonnen aan mijn studie. Ik heb daarvoor nog een aantal jaren gewerkt. Ik vond het nodig om mezelf een beetje te ontwikkelen. Ik za in- als buschauffeur zat ik in een vrij gesloten groep met veel vooroordelen, veel denken dat ze alles weten, maar eigenlijk die baseren op louter ehm, ja, roddel en elkaar opsteken. Dus ik had nood aan een reden van me daaraan te onttrekken en me geestelijk een beetje te verruimen en dat is al in de twee jaar dat ik hier nu les volg zeer goed gelukt. Ik woon nou ook op het Zuid ik ben ook een stadsmens. Ik heb geen kinderen of geen gezin. Ik ben eigenlijk een vrij open geest. Ik heb geen nood aan het perfecte beeld van huisje, tuintje, kindje. Dat is geen beeld dat ik nastreef. Ik heb daar een heel open blik over.
I2	En hoe oud ben je?
JS2	Ik ben nu 33. Maar ik voel me 25. (lacht)
I3	Zou je gewoon eens wat willen vertellen over hoe je het gisteren allemaal beleefd hebt.

JS3	<p>Ja. Het was heel onverwachts moet ik zeggen. Ik werd ineens aangesproken om deel te nemen en ik had eigenlijk nog maar de helft begrepen van waarover het ging. Maar ik voelde ineens wel die klik van dat leek me nu eens wel iets leuks om te doen. Vooral ook want de klassieke onderzoeken waar je aan deelneemt zijn altijd enquetes of vul dit papiertje eens in en ik voelde me nu wel aangesproken om echt een keer in de praktijk dat om te zetten. Dus dat leek me enorm leuk om aan deel te nemen. En het was eigenlijk nog leuker dan ik verwacht had. Het was echt iets ehm. Ja, iemand ontmoeten die je op tv altijd volgt. Kijk naar Terzake of objectieve programma's, of, hoe objectief ze kunnen zijn. We kijken daar altijd vanuit een toeschouwersstandpunt en dan voel je daar even in meegetrokken, maar na een half uurtje dan zet je dat af en denk je daar niet meer over na. Nu heb ik het eigenlijk tot op dit moment nog altijd over zitten na te denken en eventueel heeft het met mijn voeten meer op de grond gezet, omdat je na een bepaalde tijd weer gaat zweven op een ander niveau en dan hoor je, ja, zou maar zeggen 'overlast' (maakt aanhalingstekens in de lucht) weer op tv en dan zie je weer programma's waarin dat ze niet goed in beeld komen en dan ga je je daar ook weer in mee laten slepen en nu ben ik toch weer even terug met beide benen op de grond gezet dat het toch niet altijd zo is. Het kan ook anders zijn op een positieve manier, vanuit hun perspectief gezien.</p>
I4	En hoe ziet dat er dan uit?
JS4	<p>Ja, we hebben altijd het beeld van, het lijkt alsof ze profiteren van de maatschappij en dat het niet echt helpt, heel veel sociale groepen lijken precies te investeren in iets dat niets opbrengt en ik denk aan artikel 60-ers. Ik weet niet of je daar vertrouwd mee bent. Dat is een programma door de overheid opgesteld en die plaatst mensen die niet op de arbeidsmarkt terecht kunnen en dat is voor 80% ongeveer allochtone mensen die bijvoorbeeld de taal niet machtig zijn, die geen diploma's hebben, die worden dan ingeschakeld als artikel 60-ers. Die moeten dan bijvoorbeeld de straten schoonmaken, vuilbakken legen. Dat zijn dan artikel 60-ers. Omdat die toch moeten werken, verplicht worden om te werken, worden die in dat soort programma's ingeschakeld. Dan krijg je precies een beeld van, ze doen er iets voor. Ze doen het omdat ze verplicht worden om iets te doen. Dat krijgen we precies weer een verkeerd beeld van, het lijken allemaal profiteurs en mijn, bij de deelnemers, of deelnemer, goh deelnemers, had ik die indruk niet. Hij is hier in zes jaar tijd perfect Nederlandstalig geworden. Hij heeft denk ik twee of drie keer gezegd: sorry kun je het nog eens herhalen? En dan herhaal je het en dan heeft hij het begrepen.</p>
I5	En dan gaat het over Mohammed.

JS5	Ja, Mohammed vooral. En hij had het direct begrepen. Dus hij spreekt na zes jaar al zeer goed Nederlands, hij spreekt eigenlijk perfect Nederlands. En hij had intussen al werk gevonden op eigen houtje. Niet dat iemand echt zijn handje heeft moeten vasthouden. Oké, hij is er wel in terecht gekomen dankzij de steun van andere mensen, maar hij heeft het wel zelf gedaan. Het is niet dat iemand anders zegt van: oké, nu ga je dit werk doen. en hij kijkt er ook heel positief tegenover. Hij staat er ook heel positief tegenover. En dat is wel een heel ander beeld dat je hebt van artikel 60-ers en dat is het grote beeld dat heel veel mensen toch voor ogen hebben.
I6	En hoe maakt het verschil voor jou dat hij het zelf gedaan heeft?
JS6	Indrukwekkend. Moest ik in zijn plaats zijn. Vooral met zijn achtergrond kennende, als oorlogsslachtoffer. Hij is ook moeten vluchten. Hoe hij getraumatiseerd is. En dat allemaal in zes jaar bereiken vind ik indrukwekkend. Ik denk moest ik moeten vluchten naar Syrië, of naar Rusland, of een ander land waar een ander alfabet, een andere cultuur, een totaal andere mentaliteit is, en ik zou in zes jaar tijd de taal moeten spreken en moeten integreren in een totaal andere maatschappij, ik denk dat ik het heel moeilijk zou hebben. Ik zou niet weten of ik het ook zo zou kunnen en er ook zo positief tegenover zou staan, want hij kan erover praten, je ziet soms dat hij het moeilijk heeft als je er echt diep op in gaat, maar hij houdt z'n eigen toch heel sterk. En ik denk dat er heel veel mensen zijn die al lang gebroken zouden zijn. Dus op dat gebied vind ik het toch heel indrukwekkend, dat hij dit toch allemaal presteert en nog in zich heeft en nog zo positief kan denken.
I7	En wat als dat niet zo was? Wat als hij de taal bijvoorbeeld niet machtig was?
JS7	Het is natuurlijk een ander perspectief dan gezien, maar, je moet het niet bekijken vanuit het standpunt, dan is het iemand die de taal niet machtig is, iemand die niet wilt, iemand die niet kan? Want niet iedereen die de taal niet spreekt na zes jaar is omdat hij het niet wil. Sommige mensen kunnen het niet, sommige mensen of omdat ze te getraumatiseerd zijn. Dus ik denk dat we daar eerst aan- dat we eerst de achtergrond eens moeten bekijken en dat we niet direct een oordeel vellen, van het is, dat is het probleem. Het is niet omdat hij het niet wil. En natuurlijk bij de artikel 60-ers kunnen we dat misschien ook zeggen. Het is natuurlijk dat beeld dat wij ons voor ogen houden, direct, wij zien de menselijke geest direct in een oordeel, klaar hebben zonder eigenlijk de achtergrond te kennen. Maar of het echt een verschil gemaakt zou hebben, ik denk het niet.
I8	En zie je die manier-
JS8	-Maar ik heb er eerlijk gezegd nog niet over nagedacht, over wat als, dus.
I9	Zie je die manier van denken veel om je heen?

JS9	Clichédenken? Of ik dat veel tegenkom? Ehm, toch wel. In het begin is de discussie nog wel vrij open. Dan, als we dan met andere mensen erover praten, dan lijkt het alsof iedereen een vrij open standpunt heeft, maar gaandeweg in het gesprek merken we dan al heel snel dat door subjectieve ingevingen toch een andere mening uitgaan en dat de conclusie dikwijls toch leidt naar, een vooroordeel dat dikwijls niet klopt.
I10	Is dat eigen aan de Vlaamse samenleving? Of de Belgische samenleving?
JS10	Ik denk het wel. In het zuiden merk ik dat ze daar minder problemen mee hebben dan, dan hier. Ik denk, als je naar landen gaat als Denemarken hebben ze het daar ook vrij moeilijk mee met deze, allee hebben ze dezelfde manier van redeneren, heb ik de indruk. Ik heb er natuurlijk nooit gewoond, maar ik kan er wel uit bepaalde ervaringen met mensen van die indruk hebben. En ik denk inderdaad als je nu kijkt naar Wallonië, het Franse gedeelte, zijn ze al iets opener tegen dan, dan de Vlaamse gemeenschap.
I11	Waren er ook momenten dat je het lastig vond gisteren?
JS11	Ik kan me daar niet direct iets bij voor de geest halen. Soms dan dacht ik van, op een bepaald moment gingen we vrij ver in over hoe hij het in zijn thuisland had. En op een bepaald moment had ik precies de indruk dat hij het even moeilijk had. En dan had ik wel even een momentje van: oei, misschien moeten we toch maar even dat ontwijken en er even over iets anders spreken, maar.
I12	En op welke momenten merkte je dat zijn leven echt anders is dan dat van jou?
JS12	Op momenten waar we de materie aanspraken. Want in het begin, gaandeweg, leek hij gewoon alsof hij hier geboren was, gewoon met het koken: ik heb dit nodig, ik heb dat nodig. En we zijn begonnen en we hebben ook niet direct iets gehad van: oei dit is totaal anders. Misschien wel de manier dat hij (lacht) berekent, hij werkt niet met maten en gewichten, maar, dat kan een Vlaamse man ook zo doen. Ik bedoel, dat is niet eigen aan een cultuur of zo. Dus ik ben pas gaan beginnen nadenken op het moment dat we de materie aanspraken, over zijn thuisland, de situatie. Maar om dan te zeggen ook 'anders' is, is een vrij breed woord vind ik. En er is niet bepaald 'anders' in de gevoel van, ja hij komt ergens anders vandaan, maar niet hij <i>is</i> echt anders.
I13	Het voelde vertrouwd?
JS13	Voor mij wel. Ik heb eigenlijk geen enkel moment gehad dat ik zeg van, oei dit is totaal vreemd. Of totaal anders... dan... dan onze cultuur.
I14	Zijn er ook dingen die je verrast hebben?

JS14	<p>Ehm. Tja. eigenlijk de hele opzet. Vanaf dat we naar hier kwamen met de intentie we gaan met vluchtelingen koken en ik had me al voorgenomen en dat is ook weer het vooroordeel dikwijls van: ja, hoe gaan we ons uitdrukken. Hoe gaan we moeten praten met elkaar. Gaan we veel gebaren moeten maken? En met dat hij binnenkwam, vlot Nederlands, dat was wel even: o, oké, het gaat toch heel vlot en het was eventjes van: moeten we echt omzichtig zijn, kan ik hier ook gewoon mijn eigen blijven doen. Mijn manier van praten moet ik daar ook echt iets aanpassen om geen gevoelige snaar te raken? En eigenlijk ging dat vrij vlot. We konden eigenlijk direct al praten over de situatie in zijn thuisland en hij praatte er direct al heel open over. Dat heeft me eigenlijk wel verrast want ik had meer eigenlijk verwacht dat hij wel meer terughoudend zou zijn. Misschien iets minder spraakzaam op die manier. Niet omdat hij de taal niet kent, maar spraakzaam omdat het te gevoelig ligt en hij ging dan eigenlijk vrij open en vlot in mee. En dat had mij wel verrast ja. Ik had een veel terughoudendere houding verwacht en dat is totaal niet geweest.</p>
I15	Het contact leggen ging eigenlijk heel makkelijk
JS15	Ja, heel makkelijk. Er zijn Vlamingen waar dat ik moeilijker contact mee kan leggen dan met Mohammed (lacht). Dat heeft mij echt wel verrast.
I16	Emran was er natuurlijk niet de hele tijd bij, maar hoe heb je het contact met hem ervaren?
JS16	<p>Eigenlijk op dezelfde manier, maar, bij hem had ik natuurlijk het gevoel: hij was al bij een kennis en ik heb het gevoel dat dat misschien, kan verkeerd zijn natuurlijk het beeld dat ik daarvan heb. Hij had al iets om heel sociaal mee te kunnen in leven. Hij kon al een grapje maken of zeggen van die koekjes zijn heel goed. Maar ik zou eigenlijk benieuwd zijn hoe het zou zijn geweest zijn als we hem apart hadden, alleen hadden. Of hij dan op dezelfde manier zou... zou ja praten. Zou hij dan even sociaal kunnen zijn als in het bijzijn van Mohammed. Maar op zich, ehm, als ik zijn beeld bekijk, eigenlijk hetzelfde qua richting. Ik zie wel een ander, qua werk, qua mentaliteit misschien nog. Allee, mentaliteit nu niet echt. Klein beetje anders, andere interesses. Maar qua benadering eigenlijk geen verschil tussen beide. Ook humor. Hij gebruikt ook heel veel humor. En dat is misschien iets meer het verschil bij Mohammed. Mohammed is misschien iets serieuzer dan Imran.</p>
I17	Eh, Emran.
JS17	<p>Emran, sorry, Emran. Emran is dan ook iets, iets jonger ook wel, denk ik. Iets jonger, nog eh, nog eh. Hij zit volgens mij iets minder serieus, iets speelser in het leven. En terecht. Dat kunnen we hem niet kwalijk nemen. Hij heeft echt een heel open blik. Ook zijn mode-ambities. Hij denkt echt wel out of the box. En Mohammed denkt echt wel aan een meer afgebakende carri- allee ambitie, mensen helpen. Hij denkt niet van: ik ga volgende week naar Italië, ik ga volgende week naar daar. Ik denk dat hij meer een gezinsman gaat worden en Emran meer een carrière, een carrière ja, tegemoet gaat. Ze hebben wel twee verschillende visies. Maar qua sociaal contact leggen, ik denk dat ze echt wel gelijklopend zijn.</p>

I18	Op den duur vertelde Mohammed hoe belangrijk het voor hem is om de taal te spreken. En dat hij, hij noemde het woord 'waardig'. Nu hij de taal spreekt is hij waardiger. En is het bijvoorbeeld makkelijker om een studio te krijgen hoe vind je het om zoiets te horen?
JS18	Ik denk dat we toch hetzelfde probleem aansnijden als zo net met onze vooroordelen. Het is een heel gekend probleem. Dat, mensen het beeld hebben en direct de naam of iemand de taal niet honderd procent machtig is of niet op de juiste manier uitspreekt of met een accent spreekt, dat we dan direct het beeld hebben van 'dat is onbetrouwbaar'. En dat vind ik eigenlijk een heel negatief beeld. Het ergste daarvan is dat dat echt een serieus beeld is. Er is pas een onderzoek gebeurd van de KU Leuven daarna, over het feit dat- en dan hebben ze een test gedaan met iemand met een Vlaamse achternaam tegenover iemand met een vreemde achternaam en dat de vreemde dan eigenlijk echt geweerd worden. En dat vind ik enorm, ja, ik zou zelfs zeggen aanstootgevend aan het worden is. Dat we echt aan het verschuiven zijn. Dat we als maatschappij heel nationalistisch aan het worden zijn. Ik denk dat nationalisme echt een probleem aan het worden is. En ik kan eerlijk gezegd ook niet echt denken wat een oplossing daarvan zou bieden. Omdat we het niet kunstmatig kunnen samenvoegen. Je kunt niet zeggen van we gaan het nu honderd Vlamingen nemen en we gaan honderd allochtonen nemen en we gaan ze samen laten mengen met elkaar. Dat gaat niet lukken. Dat kunnen we niet doen. Ook omdat de geest van een mens wordt bepaald door, ook door de sociale omgeving, door de politiek en politiek is ook al vrij nationalistisch aan het worden als we zien van de laatste verkiezingen hoe de Vlaamse nationalistische partijen aan het scoren zijn. Dan merken we dat mensen toch heel sterk die kant op aan het gaan zijn. En dat baart mij wel, misschien toch wel zorgen hoe dat de maatschappij zich gaat vormen.
I19	Ik merkte in de interactie tussen jullie, [Julia] en jij en Mohammed en Emran, dat jullie vooral vragen stelden en zei vooral antwoordden, en soms draaide dat om maar meestal was het wel die kant op. Dat viel me op. Heb jij dat ook gemerkt?

JS19	Ik had inderdaad de indruk dat we het gesprek echt aan het leiden waren. Dat we echt een, heel veel wilden weten eigenlijk vooral. Dat we misschien gewoon te weinig weten van hoe het exact is. Je kunt heel veel programma's kijken over die problematiek, maar een documentaire is ook niet altijd objectief daar wordt ook altijd in gezet wat interessant is voor de kijker om hem niet te vervelen. Dus een documentaire waarin we dit gaan zien, zal zelden voorvallen, want dit is voor de kijker niet interessant. Als we een documentaire laten zien waarin we misschien allochtone jongeren die zich provoceren in de maatschappij gaan laten zien, nou dat gaat kijkcijfers veel hoger de lucht in laten schieten en dat is dan het clichébeeld dat heel veel mensen gaan kijken. En nu had ik de kans om zelf eens een keertje. Ik had daarvoor ook al wel eens met allochtonen of zo gepraat, maar die, maar dat was natuurlijk gewoon een natuurlijk gesprek, tijdens het werk of iets en nu zaten we echt in, ja, in het onderzoek, in uw onderzoek, van om dat toch een beetje boven te brengen. En nu kreeg ik toch wel de kans om veel van die vragen te stellen van hoe zij dat zien, en het beeld dat ik ervan had is eigenlijk voor het grootste deel wel uitgekomen. Want ik heb nooit het vooroordeel gehad van zij gaan zich allemaal provoceren of zij gaan zich, in een sociaal programma laten meesleuren en nooit initiatief nemen en dat is totaal niet. en dat is ook wel gebleken uit het vragenuurtje, allee.
I20	Hoe vind je het dat er een plek als dit bestaat?
JS20	Ik vind het een heel positief verhaal. Ik wist niet eens dat het hier was. En dat vind ik eigenlijk wel jammer. Want ook omdat het hier in een studentenbuurt zitten en daar zitten veel mensen die nog niet helemaal gevormd zijn. Dus hun eigen denken wordt hier eigenlijk gevormd. Dus zou het wel interessant zijn om te weten dat die mensen ook hier eens samen kunnen komen, al is dat maar voor activiteiten. Ik zie daar bijvoorbeeld een pingpongtafel staan, een voetbaltafel. Het zou denk ik een ideale manier zijn om elkaar een beetje te integreren. Het hoeft dan ook niet te kunstmatig te zijn. We lopen altijd voorbij omdat we niet weten wat er hier gebeurt en ik denk dat het ook voor hen een positieve invloed zou zijn.
I21	Voor wie?
JS21	Voor hen, voor de... (gebaart met hand)
I22	Voor de jongeren?

JS22	<p>Voor de organisatie hier denk ik ook wel dat het een positieve invloed zou zijn, omdat jonge mensen veel ideeën hebben. En ik denk als we twee verschillen, twee verschillende achtergronden wat samen kunnen voegen, dat beide ideeën, dat beide mensen hun ideeën wat kunnen verruimen. Maar om nu specifiek op deze organisatie terug te komen, ik vind het een hele positieve organisatie, omdat het ook heel individueel gaat. Het is niet, eh. Als je het nu vergelijkt met OCMW, als je problemen hebt: hier is een nummer van de psycholoog en je kan gaan. Hier wordt echt met de jongeren zelf gewerkt, individueel. En er wordt ook niet gezegd van: op die leeftijd kan je binnen en op die leeftijd is het gedaan. Er wordt wel een grens gemaakt natuurlijk om het een beetje te kaderen, maar het is niet, oké nu ben je vandaag 19 of 21, en nu moet je ergens anders naar toe. De deur blijft toch altijd open staan en ze trekken elkaar ook mee. De ouderen zo, de mensen die hier al langer zitten, zo de jongeren wat meer gaan omarmen en zo krijgen we een soort treintje, ja ik weet niet hoe we dat moeten formuleren. (maakt soort cirkelbeweging met zijn handen). En ik denk dat ze elkaar ook vooral ook meetrekken. Ook omdat je hoort over de vriendschappen die hier ontstaan, ook over Mohammed, die zei het ook: ik heb hier twee goeie vrienden aan overgehouden, dus, ze houden er toch veel aan over.</p>
I23	En Emran was een tijdje weg tijdens het bakken.
JS23	Hij ging iemand helpen dacht ik.
I24	Ja. Hij was iemand die nieuw hier is aan het helpen met vertalen. Die dus de Nederlandse taal nog niet goed kent.
JS24	<p>O, oké. Awel, dat is natuurlijk de hele opzet hè. Ze beginnen elkaar te helpen, ze beginnen elkaar te kennen, ze beginnen elkaar ook te motiveren om hier iets te komen doen. Hij doet dat niet omdat hij hem moet gaan helpen, of haar moet gaan helpen. Hij doet dat omdat hij dat ook wil, hij is gemotiveerd, hij vindt dat leuk, hij voelt zich ook door voldaan. Hij voelt zich daar ook mee goed. En dat hoeft niet negatief te zijn, dat je je goed voelt omdat je iemand hebt geholpen, dat gebeurt spontaan. Dus allee, het is een heel, een vrij open organisatie. Het is niet, dat het de druk wordt opgelegd. Er wordt ook niet gezegd van: je moet een artikel 60-er gaan worden en straten gaan vegen. Totaal niet. Ik zie wel kijk, de ene zit in de mode en de ander zit in de zorgsector nu. Nou dat zijn toch vrij uiteenlopende beroepen en hun geest wordt ook opengehouden hier. Dat vind ik ook wel belangrijk. Ze worden echt wel gestimuleerd zonder te pushen om hun weg te zoeken in de maatschappij.</p>
I25	Is dat anders dan je verwacht had?

JS25	<p>Ja. Veel, ja, zorgsector die ik ken die werken echt met targets, met we moeten dit, we moeten zoveel opvangen of we kunnen zoveel opvangen. En we hebben gesprekken van: om 10:30 hebben we een afspraak en om 11:00 staat de volgende klaar. En dat is een systeem dat volgens mij niet werkt, of toch niet werkt voor iedereen. En hier is het echt een open huis. Hij komt na zijn werk hier binnen en we gaan koken. Het is nu niet omdat wij daar waren dat hij moest koken. Want hij kookte meer hij bakte meer koekjes, dus het is iets, het is hier echt een open, je kan hier binnenkomen wanneer je wil en je kan ook, ja wanneer je wilt. En je bent welkom. Er wordt niet gevraagd van: wat kom je doen? Of, heb je een afspraak. Dus je gewoon komt binnen en er bestaat een spontaniteit tussen de mensen. Er werd aan ons ook niet. Toen we binnenkwamen zaten er ook veel mensen, en er werd aan ons ook niet, ze waren misschien ook wel op de hoogte van wat we gingen doen, maar ik denk dat als ik hier nu morgen terug binnenkom dat niemand aan mij gaat vragen: wat kom je hier doen, of: kunnen we u helpen? Ik denk dat ze mij gewoon zouden laten rondlopen zonder echt, misschien specifieke vragen te stellen. Ik denk dat ze mij gewoon mee laten, gewoon. Ik denk: als ik hier nu gewoon binnen zou komen met wat boodschappen en ik zou gewoon beginnen te koken, dat niemand mij vragen komt stellen. Dat ze mij misschien zelfs nog zouden komen helpen, daar ben ik absoluut van overtuigd, dus dat is wel totaal ander beeld dat ik heb van een organisatie zoals ik die voor ogen zie waar alles gepland is waar alles een target heeft en, dat is het traject: je hebt die tijd om iets te doen en doe je dat niet dan gaan we je zelf een bepaalde richting in duwen. Ik heb zelf nog in een bepaalde sector gewerkt, waar ze artikel 60-ers hadden. En die man die kwam ook uit, ik weet niet meer welk land, maar die man had sociologie gestudeerd. En hij had daar een universitair diploma van, maar omdat dat diploma hier niet erkend werd werd hij als artikel 60-er geplaatst. Dat werkt niet. Je kunt iemand die een universitair diploma heeft, oké, in een land waar dat diploma van ons niet erkend wordt, omdat hij sociologie heeft gestudeerd kun je die niet straten laten vegen of timmerman laten worden. Dat werkt niet.</p>
I26	Het is tien over half, als je moet gaan, moet je gaan.
JS26	Heb je nog vragen?
I27	Ik kan nog doorvragen. Zeg jij maar wanneer.
JS27	Vijf minuutjes.
I28	Oké, ja. Ehm.
JS28	Gaat het in de richting dat het hoort te lopen of?
I29	Ja, jazeke.
JS29	O, oké. Ik kan soms nogal wat abstract uit de hoek komen.
I30	Nee, nee, het is super. Kan je je voorstellen dat zij, dat de jongeren hier zich anders voelen? In deze buurt?

JS30	<p>Anders in de zin van, beetje vervreemd? Dat kan ik mij voorstellen ja. Natuurlijk hun, in hun achtergrond is, zoals denk ik Emran ook aanhaalde, de muziek die hij hoorde toen hij hierboven woonde was totaal niet zijn stijl, ik denk van Mohammed ook niet. En zij hadden alle twee natuurlijk. Ze komen uit een land waar dit soort muziek niet, alledaags is. En ja, in de studentenbuurt vloeit veel alcohol. Dat gebeurt voor hun godsdienst ook niet. Dat zijn direct al twee aspecten, als je hier rondloopt, dan is het, ja, harde muziek en alcohol dat de klok slaat. Dus dat kan soms wel een heel vreemd beeld geven. Maar ik heb gemerkt dat ze dat niet echt ervaren hebben als, we zijn hier vreemd. Misschien in het begin wel, dat ze daar vreemd tegenover stonden, maar ik denk dat ze vrij snel al wel gewoon geworden zijn, en dat ze duidelijk hebben gezegd, zie dat zijn gewoon verschillen tussen onze cultuur en de Vlaamse cultuur. Maar kunnen ze zich daardoor vreemd voelen. Als ik naar hun kijk kan ik het moeilijk bevatten. Dat ze zich echt vreemd voelen. Ik kan me heel moeilijk in hun situatie inleven. Het is, ik kan het mij moeilijk voorstellen.</p>
I31	Jij denkt dat ze zich niet zo vreemd voelen.
JS31	<p>Dat is het beeld dat ik van hun gekregen heb. Als ik met hen spreek, dan ervaar ik niet echt dat ze zich vreemd voelen. Dus dat is natuurlijk wel het beeld, allee, de conclusie die ik daaruit getrokken heb. Die kan natuurlijk heel anders zijn.</p>
I32	Ervaar je een verschil tussen jou en hen?
JS32	<p>Ja. Dat wel. Ehm. Het is natuurlijk ook, op het gebied van interesses. Ik heb andere interesses. Hoewel Emran ook wel een heel open geest heeft. Ik kan me misschien eigenlijk meer inleven in Emran dan in Mohammed. Dat Emran ook zo, meer een open visie heeft van reizen en een carrière. Dus ik kan me eigenlijk meer bij Emran aansluiten dan bij Mohammed. Maar ehm. Ja. Moeilijke vraag eigenlijk. Ik moet daar nog eens over nadenken. Ik kan daar eigenlijk niet zo direct op antwoorden. Ik heb daar eigenlijk nooit over nagedacht. Nooit echt over nagedacht nee.</p>
I33	Je ervaart wel een verschil maar je kan het niet helemaal onder woorden brengen.
JS33	<p>Ja, ik kan niet vertellen wat het verschil eigenlijk precies juist is. Het is een, een onderliggend verschil ja. Misschien in openheid? Ik denk dat ik misschien veel meer gesloten ben dan ik misschien zelf zou denken. Misschien ook omdat het, ja dit is natuurlijk ook mijn thuisland. dit is ook een gewoonte voor hen is iets, een plaats waar ze ook een beetje gedwongen worden om naartoe te gaan. Ja en we hebben of het nu Antwerpen of Nederland, maar ze zijn hier wel echt naar moeten gaan. Ik denk dat zij ook meer zo'n beeld hebben van, het kan zijn dat ik misschien morgen weer naar ergens anders kan. Ik heb meer zekerheid hier denk ik dan. Ik denk dat dat bij hen iets meer afgenomen is, die zekerheid, ik denk dat dat het gevoel is. Dat zij het makkelijker kunnen accepteren om ergens, als morgen de oorlog uitbreekt om te zeggen, nou, oké dan gaan we. Ik denk dat ze minder, vertrouwen, minder trouw.</p>
I34	Heb je tot slot nog vragen of nog iets dat je wilt zeggen?

JS34	Hm. Neu, niet direct. Ik vond het wel een interessant onderzoek. Ik vond het echt een boeiend onderzoek.
I35	Waarom?
JS35	Echt omdat het terug efkes, de voetjes op de grond heeft gezet. Omdat je altijd op een bepaald moment terug gaat beginnen te zweven en de vooroordelen klaar hebt. En nu is het weer even. Ik moet zeggen als je even door Antwerpen-Noord loopt, dan kan dan soms een beetje dat gevoel opwekken van, zij zijn anders dan wij. en nu heb ik weer het gevoel van: eigenlijk is dat maar een vertekend beeld. Want als ik nu ga rondlopen daar, dan gaan de paar figuren die eruit springen er even nuanceren en dan ga ik even in het rondkijken en dan ga ik merken dat veel meer zijn die niet opvallen, dan degenen die eruit springen. en dan gaan we terug efkes anders denken. En ik denk dat dat af ten toe toch nodig is, om dat de mensen te laten zien.
I36	Top. Merci.

Interview Julia 8-5-2022

I: Interviewer

JvA: Julia

I1	Kun je jezelf allereerst eens voorstellen?
JvA1	Ik ben dus [Julia] Ik ben student hier aan U Antwerpen. Al drie jaar nu, dus ik zit in mijn laatste van mijn bachelor toegepaste taalkunde, Frans, Engels.
I2	En hoe oud ben je?
JvA2	Ehm, ik moet altijd even nadenken. Twintig. Ik word 21. (lacht)
I3	En waar woon je?
JvA3	Zoersel. Niet zo ver van Antwerpen. Maar ik zit wel op kot nu voor het eerste jaar.
I4	En waar zit je op kot?
JvA4	Bij Kipdorp, dus niet heel ver van hier.
I5	Dat is best wel dichtbij. Kun je misschien gewoon wat vertellen over hoe je het gisteren ervaren hebt?
JvA5	Ja. Ik vond het eigenlijk heel tof. Ik had er wel een beetje zenuwen voor, omdat ik niet wist wat ik moest verwachten, hoe groot de groep ging zijn en omdat je dan al had gestuurd van dat niet iedereen kon dacht ik: allee ga ik misschien alleen zijn met dan een grotere groep van de andere kant? Maar uiteindelijk vond ik het heel tof dat het zo'n klein groepje was, omdat ik mij direct op mijn gemak voelde. En allee Mohammed was direct heel vriendelijk en Jasper ook dus ik vond het allee heel tof direct. En allee, het praten ging ook goed. Ik vond het ja, gezellig en het was zo interesse langs beide kanten en dat vond ik ook wel leuk. Dat het niet, want anders vind ik dat zo erg als je de hele tijd vragen stelt over zijn ervaringen. Dat je dan precies zo focust op zijn leven. Ik vond het leuk dat hij soms ook wel vragen stelde van hoe ervaren jullie zo'n dingen of zo. Dus ik vond het heel tof.
I6	Was dat voor jouw gevoel een beetje gelijk?
JvA6	Ja ik had zo niet het gevoel dat het echt zo'n onderzoek was naar vreemdheid of zo. Ik had gewoon het gevoel van ah dat zijn zo gesprekken. We zijn zo samen aan het koken, precies zoals je samen op kot zit of zo en aan het koken bent.
I7	Was het wat je ervan verwacht had?

JvA7	Goh, ik weet niet. Ik had het helemaal anders verwacht. Ik wist helemaal niet wat ik moest verwachten, maar ik had een grotere groep verwacht, zo dat het dan in groepjes ging verdeeld worden en dat je dan om de beurt met mensen in contact kwam en ik vond het eigenlijk heel interessant dat het de hele tijd met dezelfde persoon was. Gewoon omdat je die dan echt leert kennen heb ik wel het gevoel. En ik vond het zelf ook heel interessant omdat ik denk ik nooit echt zo diep in gesprek ben gegaan met allee iemand die een vluchtelingen achtergrond heeft en zeker die zo alleen hierheen gekomen zijn. Dat vond ik wel alleen een extra factor die het interessant maakt ook, om eens in gesprek te gaan als bevoorrechte Belg. (lacht)
I8	Voel je je een bevoorrechte Belg?
JvA8	Ja, allee, ik verschoot er toch ook wel van, van het verhaal dat hij vertelde over die nachtmerries. Dat, na zes jaar hier te zijn dat hij nog steeds zo die dingen terug in zijn hoofd ziet. Ergens is dat te verwachten, van dat hij zo'n dingen meemaakt, maar het is toch choquerend om te horen en dan besef je wel van eigenlijk hebben wij het hier heel goed. En soms als je je over dingen u zorgen maakt dat dat eigenlijk heel klein is tegenover zoiets. Als je zoiets hebt meegemaakt en helemaal alleen naar hier moet komen.
I9	Het plaatst dingen in perspectief.
JvA9	Ja, inderdaad.
I10	Heb je voor jou gevoel - verschil jij van Mohammed en Emran?
JvA10	Misschien, in levenservaring enzo denk ik sowieso, want ze hebben een hele andere achtergrond, omdat ze dingen alleen hebben moeten doen en hier helemaal alleen zijn aangekomen, zonder eigenlijk iets te weten van de taal of zo en zelf aan de slag te moeten gaan, allee je hebt daar heel veel hulp bij nodig, denk ik? En dan ook wel, grotendeels is aangeboden, wat ik wel heel goed vind, zoals hier, maar ik denk dat dat nooit echt te vergelijken is qua, ja, levenskennis, maar voor de rest voel ik mij wel, allee, hij gaat nu werken, dus dat is ook een verschil met studenten, dat hij gaat werken, maar voor de rest voel ik mij gewoon leeftijdsgenoten eigenlijk.
I11	Dat allereerst?
JvA11	Ja.
I12	Waren er ook momenten die je lastiger vond?
JvA12	Ik vond het soms bijvoorbeeld in de keuken vond ik het lastig omdat ik niet wist hoe comfortabel hij was met het spreken over zijn verleden in Syrië, want ik weet ook niet - allee het zal ook heel pijnlijk zijn op momenten, omdat hij herinneringen oprakelt. En dan soms vond ik het moeilijk van hoe diep mag je gaan voor het vragen stellen, want ik vind het wel allemaal heel interessant om te weten hoe hij dat heeft beleefd en hoe hij zich nu hier voelt, maar toch vind ik dat moeilijk om dat zo, allee om met zo'n eerste kennismaking daar direct al zo op in te gaan. Dus dat vond ik soms wel moeilijk om te weten van vindt hij dit nog oké of vindt hij dit misschien al te ver voor zo'n eerste ontmoeting?

I13	Waren er nog meer dingen die je lastig vond?
JvA13	Voor de rest eigenlijk niet nee, ik vond het gewoon wel gezellig. (lacht)
I14	Wat verraste je?
JvA14	Ja, eigenlijk gewoon al het feit dat hier een organisatie zit en dat dat toch wel veel mee gedaan wordt terwijl ik dat helemaal niet wist dat hier iets zat en dat er hier iets gedaan werd. En dat er eigenlijk zoveel mensen met verschillende achtergronden toch wel samenkomen. Ja ik had dat nooit gedacht, allee voor mij was dat helemaal onbekend en ik vond dat toch wel verrassend ten eerste en ja, ik vind de verhalen natuurlijk allemaal verrassend, omdat je daar niets van afweet. Je ziet de dingen natuurlijk op het nieuws en nu ook met Oekraïne krijg je daar ook zo wel zo'n beetje extra beelden nog, omdat ik nu zelf ook wat ouder ben nog en het wel beter begrijp. Maar toch vind ik het wel interessant om zo persoonlijke dingen te horen en dat verrast mij nog wel altijd.
I15	Ik vond het wel - op den duur vertelde Mohammed over hoe belangrijk het voor hem is om de taal te leren en hij noemde daarbij ook het woord 'waardig', dus dat hij zich nu 'waardiger' voelt, hoe vind je het om zoiets te horen?
JvA15	Ik snap dat langs de ene kant wel, want ik denk dat dat wel heel erg meespeelt met hoe andere mensen naar u kijken als je toch probeert de taal te spreken, maar ik snap ook dat dat heel moeilijk is voor mensen die de taal niet spreken dat je u precies minderwaardig voelt, alhoewel dat eigenlijk niet is, vind ik. Maar ik snap wel waar dat vandaan komt, omdat de taal toch wel belangrijk is en dat helpt ook om verder te gaan hier in de samenleving. Je kunt dan werk zoeken enzo. Dus ik snap van waar het komt, maar toch vond ik het een beetje pijnlijk om te horen precies omdat we zo allee als Belgen mensen niet accepteren zolang ze de taal niet spreken. Dus ik vond het zo'n beetje dubbel.
I16	Denk je dat dat zo is in de praktijk?
JvA16	Ik denk het wel, want hij gaf dan zelf ook het voorbeeld van die huurcontracten enzo, dat het moeilijk is als mensen zijn accent horen, terwijl ik eigenlijk vind dat hij heel goed Nederlands spreekt. Het is wel erg dat mensen nog steeds terwijl hij zoveel moeite heeft gedaan, hier al zes jaar woont en het zelf zo belangrijk vindt, dat hij alles eigenlijk, dat hij zo goed mogelijk hier integreert, dat mensen nog steeds hem zo pakken op de kleine dingen vind ik dan eigenlijk heel erg.
I17	En hoe vind je het dat er zo'n plek als dit bestaat?

JvA17	Ik vind dat heel leuk. Ja, zoals ik al zei, ik had geen idee dat het hier was. Ik wist ook zo niet goed wat ik ervan moest verwachten ik had ook de site zo opgezocht en ik zag dat er zo hele leuke initiatieven worden gedaan. Maar ik had dan geen idee hoe dat zo in de praktijk zich zou uiten. Ik ben blij verrast, het is ook gewoon als je daar binnenkomt gewoon precies een woonkamer, waar dat je gezellig kan samenzitten en ook zoals Mohammed vertelde, je kan gewoon binnenkomen of hulp zoeken, of gewoon een praatje doen of samen koken. En ik denk dat dat heel leuk is dat het zo'n open gegeven is dat het niet is van aja, we organiseren alleen vaste activiteiten en dan kan je meedoen en voor de rest is er niets, eigenlijk kan je ook gewoon binnenkomen als je hulp nodig hebt of als je gewoon een gesprek wilt hebben met iemand. Dus dat vind ik wel tof dat het zo gevarieerd is.
I18	Waarom vind je het belangrijk dat er een plek als dit bestaat?
JvA18	Goh ja, ik denk misschien dat we ook niet beseffen dat er in de kleine dingen ook moeilijkheden zitten. want hij was dan aan het vertellen ook dat bijvoorbeeld voor hobby's, hij voetbalt ook graag en in het begin was het dan moeilijk om zelf aan die informatie te geraken, van hoe geraak ik in een club om te voetballen als hobby hier en dat je hier ook dan hulp kunt vragen daarvoor. Of ja, voor van die kleine dingen zoals, via hier dan ook werk vinden uiteindelijk. Ik denk dat dat allemaal van die kleine dingen zijn waar we niet over nadenken als, als, gewoon Belg, dat dat eigenlijk heel belangrijk is om je hier thuis te voelen.
I19	En wat vind je van de ligging van deze plek, zo in deze buurt?
JvA19	Heel idyllisch eigenlijk. Ik vond het heel mooi toen ik hier binnenkwam, ik ben er alleen nog maar voorbijgelopen en ik vind het heel gezellig met dat tuintje en met de kerk dan. En van binnen is het ook heel gezellig ingericht. Het is zo wat een precies een herenhuis, zo typisch Antwerpen en dan zo tof ingericht met eigenlijk kleine dingen die het toch gezellig maken, vind ik.
I20	En ik bedoel ook de buurt, als in de Universiteitsbuurt.
JvA20	Ja dat vind ik ook inderdaad tof dat het in de Universiteitsbuurt ligt. Alleen jammer dat het allee, naar mijn weten weet geen enkele student ervan dat het hier ligt, dus dat vind ik dan wel spijtig. Want anders zou je bijvoorbeeld inderdaad hier ook, allee als je hier gewoon wat stoeltjes en bankjes zet dan zou je hier gewoon kunnen komen studeren of pauze hebben. En dat je dan inderdaad mensen kan ontmoeten die dan misschien een babbeltje willen doen of zo. Dus dat vind ik dan wel spijtig misschien. Allee er kan wel meer gedaan worden om het bekend te maken aan studenten die hier les volgen en voorbij komen zonder iets te weten. (lacht) Hopelijk is het hoorbaar. (over de kerkklok op de achtergrond)
I21	Ja. Ehm. Waarom zou je het belangrijk vinden als er contact zou zijn tussen de studenten en de jongeren hier?

JvA21	Ik vond het ten eerste zelf al heel leuk om contact met hen te hebben en erover te praten ook om wel dingen meer te leren over andere culturen ook, maar ook over hun - ja wat ze hebben meegemaakt vond ik ook wel heel interessant om te beseffen van a ja, hier komen ze vandaan en ze zoeken naar iets veel beters en we kunnen dat hun bieden en dat is erg dat we dat dan met vooroordelen bekijken soms. Maar ik denk ook om dat ze het zelf aangaven van het is heel leuk om met jullie te praten en met studenten van hier in contact te komen in plaats van mensen die hetzelfde hebben meegemaakt. Dat je een beetje kan uitwisselen wat die ervaringen zijn. Ik denk dat dat wel heel tof kan zijn als dat meer kan gebeuren en met verschillende studenten.
I22	Is zoiets nodig in de Belgische samenleving?
JvA22	Ik denk het wel, omdat het voor - misschien vooral voor ja 'Belgen' dan zo gezegd, het meer in perspectief zou zetten van a ja, kijk, zoiets is er aan de gang in zo'n organisatie, maar die mensen hebben dat ook wel nodig en dat helpt eigenlijk beide kanten alleen maar om het meer te begrijpen vind ik, dat we een multiculturele samenleving zijn. Ik denk dat voor sommige mensen dat kan - voor sommige mensen die dat moeilijker aanvaarden die dat bijvoorbeeld thuis nog allee nogal conservatief op dat vlak zijn opgevoed of zo. Om dat los te laten en te beseffen van, allee we zijn nu eenmaal multicultureel, en dat is juist het mooie eraan: dat je verschillende dingen kan leren van elkaar. En, ja, ik denk dat dat wel belangrijk kan zijn.
I23	Vaak gaat het in België over integratie. Hoe zie jij dat?
JvA23	Ja, ik denk dan, misschien net zoals Mohammed het ook zei, vooral de taal, dat dat een hele belangrijke barrière is, om je misschien ook zelf goed te voelen in het land, dat je zelf dingen kan aanpakken en niet altijd om hulp hoeft te vragen om kleine dingen. Voor de rest, ja weet ik niet. Ik vind wel bijvoorbeeld dat ze zelf hun eigen cultuur gebruiken in het koken of zo zie ik dan niet als probleem of zo. Het is dan niet dat ik zeg van ja, je moet elke dag frieten met stoofvlees eten of zo. Dat is voor mij niet integratie. Want ik vind het juist interessant dat je andere aspecten ook naar hier worden gebracht en dat het dan een beetje vermengt. En ja zelfs qua taal vind ik ook dat ze hun moedertaal zeker niet mogen vergeten of zo, allee, bijvoorbeeld als ze dat in familie zouden spreken of dat je dat in de bus hoort of zo, dat er mensen een andere taal spreken, dan denk ik niet van die moeten zich beter integreren, dat is gewoon een kans om uw moedertaal te spreken als je iemand tegenkomt die ze ook spreekt. En misschien een kans inderdaad om te zorgen dat niet iedereen u verstaat op de bus of zo. Dus ik vind dat wel een mooi gegeven dat je beide hebt en dat u alleen maar rijker maakt als persoon of zo, dus voor de rest. Ik zou niet weten goed weten hoe dat meer zou kunnen integreren, ik denk dat gewoon, ja zoals Mohammed de taal wel machtig zijn en voor de rest gewoon in de samenleving meeleven. (lacht)
I24	Even een andere vraag tussendoor. Nu weet ik niet of ik deze vraag al gesteld heb. Ehm. In het contact, je had vooral contact met Mohammed, Emran was er niet altijd bij. Maar hoe ervaarde je het contact met Emran?

JvA24	Goh, ik had ook wel het gevoel dat hij misschien wel iets verlegener was dan Mohammed. En ik weet niet waarom dat, hij zei het ook wel zelf van dat hij de taal iets minder machtig is dan Mohammed en misschien ligt dat daar ook wel aan dat hij minder zelf contact opzoekt en ik ben ook niet een persoon die dan gaat doorvragen. Ik ben zelf ook wel een beetje verlegen, dus misschien dat dat daaraan ligt dat we beide zo een beetje hetzelfde zijn op dat vlak en dat dan dan met andere personen, en daarom zou het misschien interessant zijn als andere personen naar hier zouden komen, dat andere mensen daar misschien wel verder in zouden gaan. Dus ja, ik voelde wel dat het beter ging met Mohammed, dat hij daar wat meer open voor stond. Maar aan de andere kant zag je ook wel toen hij thee aan het maken was, dat hij helemaal in zijn nopjes was en ook met het serveren van de gebakjes enzo en dat vond ik wel leuk om te zien, dat hij ook wat ging vertellen, met zijn hobbies en met de muziek enzo. Dus naar het einde toe bloeide hij ook wel wat op en dat vond ik wel leuk dat je ook van hem wel wat te weten kwam.
I25	Hoe zie jij het verschil tussen de jongeren hier en de jongeren van de universiteit?
JvA25	Goh. Ja, ik vind het moeilijk omdat het nu, allee vooral dan met Mohammed en hij werkt dan al eigenlijk. Allee ik heb dat nooit geweten hoe dat is voor hem als student zijnde, maar ik zou niet weten allee hoe ik er een verschil op kan plakken, misschien gewoon achtergrond. En voor de rest, zou ik er geen - want allee ik ben het ook wel gewoon wat Antwerpen is ook wel multicultureel, dus het is niet dat ik zou zeggen van a ja, ee, hij ziet er iets oosters uit of zo. Allee voor mij is dat geen verschil meer, omdat ik dat wel gewoon ben om zo het multiculturele te zien in de samenleving en dan is dat niet echt vreemd volgens mij.
I26	Dus jij ervaart dat verschil niet zo heel erg.
JvA26	Nee.
I27	Denk je dat je medestudenten daar ook zo over denken?
JvA27	Ik denk dat tegenwoordig, ik denk dat onze generatie daar wel redelijk open voor staat. Maar ik denk dat het natuurlijk altijd wel moeilijk als je bijvoorbeeld heel landelijk bent opgegroeid. Zo'n dorpjes zijn vaak wel iets minder multicultureel en dan is het misschien wel meer aanpassen aan het multiculturele in Antwerpen. Maar ik denk dat het juist het mooie is hier dat je zo van alles hebt en dat iedereen zich wel hopelijk een beetje thuis voelt.
I28	Waren er momenten gisteren waarop je dat soms meer soms minder een verschil ervaarde?
JvA28	Goh. Eens denken.
I29	Momenten waarop dat meer een rol speelde.

JvA29	<p>Als hij zo vertelt over wat hij heeft meegemaakt merk je wel dat verschil, van goh eigenlijk weten we daar heel weinig van af ook. Wat daar exact gebeurd is en gaande is. Ook omdat het begonnen is toen ik nog een beetje jonger was en allee het nog minder goed begreep, maar toch verschiet ik daarvan hoe weinig daarvan in het nieuws is gekomen en ook nu nog in het nieuws is. Allee dat is zo'n beetje op de achtergrond verdwenen vind ik. Terwijl dat voor hem nog heel actief is en heel pijnlijk is om het nu nog verder te zien gaan en met zijn ouders dan ook. Dus misschien op dat moment ook voelde ik wel zo het verschil van ik heb nog nooit zoiets meegemaakt en ik ga waarschijnlijk en hopelijk ook nooit zoiets ervaren. En dat maakt ook wel een verschil in uw persoon, want ik vond wel dat hij heel, zoals jij ook soms zei van hij lacht soms dingen weg en dat hij heel positief staat in het leven, hij kan daar toch niets aan doen dus dan is het maar zo en uiteindelijk kom ik wel op een goede plaats terecht, dan denk ik wel van ja, dat is iets dat ik nooit in die mate ga zijn, omdat ik nooit ga weten van zo is het als het echt slecht is of negatief.</p>
I30	<p>Dus dat is eigenlijk een onoverbrugbaar iets dan. Dat zal je nooit kunnen begrijpen.</p>
JvA30	<p>Ja misschien, door veel met mensen met die ervaring te praten dat je wel beseft van, dat is echt negatief. Wij denken vaak van dat die kleine dingen ook erg zijn. Maar het zet het meer in perspectief als je met mensen praat die echt erge dingen hebben meegemaakt en uit hun land hebben moeten vluchten. Ik denk dat dat wel een verschil is, maar toch, alleen voelde ik dat niet van jij bent een hele andere persoon, maar je bent iemand van wie ik wel kan leren. Dus ja, ik vind het moeilijk om zo te zeggen van dat is echt een verschil, maar dat voelde ik wel aan van a ja, ik kan niet over zo'n dingen praten, maar ik vind het wel interessant om naar te luisteren.</p>
I31	<p>Zijn er dingen die je meeneemt?</p>
JvA31	<p>Ja, ik denk zo een beetje de hele ervaring op zich. En zo het hele persoonlijke eraan. Dat je zo persoonlijke verhalen hebt gehoord en ja die nachtmerries ook, dat gaat me echt wel bijblijven. Van ja, het is niet omdat het zes jaar geleden is dat hij gevlucht is dat hij daar niet nog altijd last van heeft en dat hij niet met zijn ouders, of met, ja, het hele gebeuren daar en dat er nog altijd onrecht is, of gevaar. En ik denk wel dat het het in perspectief zet voor mij, om het zo echt eens te horen uit iemands mond van ja, dat heb ik meegemaakt en daar heb ik nog steeds last van en dat is nog steeds moeilijk maar toch hier dan een nieuw leven eigenlijk durven opstarten vond ik heel interessant en ook wel leerrijk. En ook qua wel interessant om dat te ervaren van ook nu met Oekraïne vond ik dat heel belangrijk dat die hier goed werden onthaald. Maar wat dan met mensen die van verder komen zoals van Syrië. Daar was dat dan precies moeilijker voor Europa om die te onthalen en nu vind ik het belangrijk om dat zo te horen van dat iedereen een goeie plek krijgt en dan maakt dat niet uit waar dat dat is.</p>
I32	<p>Dus op die manier ben je wel ook een beetje anders gaan denken daarover?</p>

JvA32	Ja, het is niet dat, ik had nooit echt problemen of zo met vluchtelingen. Ik vond het altijd heel belangrijk, alleen ik snapte dat die een nieuwe plek nodig hadden en dat die echt wel terecht zijn gevlucht van ergens. Maar het heeft mij ook wel geholpen ook om bijvoorbeeld aan mensen die dan misschien zo opmerkingen zouden maken daarover, om ze nog meer te overtuigen van, kijk, het is echt nodig. Van na zoveel jaar, het zijn echt traumatische dingen die zij meemaken, het is niet dat die zomaar hier even komen, dat die hier in de zetel komen zitten. Je hoort zo wel van: die komen hier werk overnemen, maar dat is eigenlijk, allee, ze doen gewoon mee aan de samenleving en nu heb ik zo'n specifiek voorbeeld waarop ik mij dan kan richten eigenlijk, om dat zo'n beetje tegen te gaan. En ook om dat zo te beseffen eigenlijk, van dat gebeurt er als je hier aankomt.
I33	Heb je verder nog vragen of iets wat je hierover wilt zeggen?
JvA33	Goh. Nee, niet echt eigenlijk. Allee ik hoop dat de jongens het ook beide hele leuk vonden. Allee ik vond het zelf echt leuk en ook interessant om zo eens iets te bakken van een andere cultuur dat vond ik ook heel leuk. Ik vond het een zeer leuke manier ook om elkaar te leren kennen. Je hoefde niet zo aan een tafel zitten en constant praten. Je kon ook gewoon, allee eens in de potten roeren enzo. Dus dat vond ik wel leuk die combinatie, dat het zo niet te hard gefocust werd op a ja vragen stellen aan elkaar en zorgen dat er interesse was van beide kanten. Nu kwam het vanzelf los en dat vond ik wel heel leuk.
I34	Ik ga later vandaag ook nog met Mohammed en Emran praten. Heb je nog vragen voor hen?
JvA34	Goh. Ja, misschien zo een beetje of dat zij een verschil merken, of zij dat verschil ervaren. Of dat zij dat ook niet meer hebben. Zo van wij zijn hier allee, ook gewoon Belgen in de samenleving. Ik ben wel benieuwd of zij dat misschien meer ervaren van we zijn nog altijd verschillend of niet. Want ik denk dat dat moeilijk is als je als vluchteling hier naar toe komt om dan na een tijd te zeggen van, allee nu ben ik eigenlijk gewoon een deel van de samenleving en niet meer vluchteling. Allee het zou altijd deel van u blijven, omdat je een andere nationaliteit hebt en een ander moederland, waar dat je nog altijd banden hebt. Maar ik ben wel benieuwd of ze dat toch al wat meer ervaren van, allee we zijn één allee geheel, of van de studenten hier of allee van de werkende bevolking, dat vraag ik me wel af. Hoe ze zichzelf zo'n beetje definiëren hier in België.
I35	Jij en jijzelf ervaart dat verschil dus heel weinig en je bent benieuwd of zij dus- of dat voor hen ook geldt.
JvA35	Ja, want ik denk dat allee voor hen persoonlijk misschien moeilijk is, om te zeggen van, ik ben Belg, omdat zij natuurlijk die achtergrond nog hebben en misschien ook, omdat ze zich, ja zoals Mohammed ook zei, nog altijd gediscrimineerd voelen op sommige vlakken en door de slechtere ervaringen in de samenleving zich in een hokje gedrukt voelen van ik ben vluchteling in kom van ergens anders en zich niet puur Belg voelen of zo. Hoewel dat, allee, bijna niet meer bestaat denk ik. (lacht)
I36	Nou, merci. Ik denk dat wel, dat ik alles wel heb zo ongeveer.

JvA36	Oké, ik vond het heel leuk. Een toffe ervaring.
	(kort nagepraat over het vervolg, grapje over tweede documentaire.)

Interview Mohammed 9-5-2022

I: Interviewer

MS: Mohammed

I1	Kun je iets over jezelf vertellen?
M1	Moet ik naar daar kijken, of...
I2	Je mag naar mij kijken.
M2	Eh, dus, ik ben Mohammed. Ik ben vijftientig jaar oud. Ik ben in januari afgestudeerd. Als jeugdbegeleider van de opleiding jeugd- en gehandicaptenzorg. En ik ga vandaag beginnen werken. Ik ben al zes jaar in België. Meer dan zes. Mijn hobby's zijn voetbal, koken, fietsen en joggen. Ehm. Ja.
I3	Oké. Je vroeg waar dit over gaat. Het gaat over deze plek en de jongeren die hier komen zijn eigenlijk ongeveer wel dezelfde leeftijd als de studenten van de universiteitsbuurt. En toch lijken dat twee verschillende werelden. En de jongeren hier die voelen zich misschien ook anders dan, ja, wat eromheen gebeurt, of dan de Belgische samenleving ofzo. En, daar ben ik eigenlijk benieuwd naar, hoe dat is. Of dat zo is en hoe dat dan voelt. En daarom heb ik ook die activiteit georganiseerd waarbij we gingen bakken met studenten. Kun je misschien eerst eens gewoon wat vertellen hoe je dat vond. Hoe was dat?
M3	De activiteit?
I4	Ja.
M4	Eh. Ik vond eigenlijk leuk. Ik ga wel eigenlijk zeggen sowieso, in het begin dacht ik dat de studenten zo ja, niet zo comfortabel gingen voelen om zo direct zo contact te hebben met ons. Misschien is dat normaal of niet, is dat gewoon iets van karakter. Dat kan. Maar ja, dat was eigenlijk niet. Ik vond dat echt leuk eigenlijk. Want ja, ik had dat niet verwacht, dat ze direct zo contact zouden nemen en gewoon elkaar kunnen leren, of vragen kunnen stellen, dat was makkelijk. En vooral met activiteit meedoen. Ze waren ook geïnteresseerd om te weten van: oké, wat ga je doen, wat is dat en waarom deze enzo. Bijvoorbeeld de, ja zo van dessert, dus eh, het was eigenlijk ook interessant en ik was ook blij dat ze toch mee komen doen.
I5	En je had van tevoren niet verwacht dat je zo goed contact, dat zij zo goed contact zouden maken.
M5	Hmm. (instemmend)
I6	Bedoel je dan, voor de activiteit of bedoel je in het begin, toen jullie net begonnen.

M6	Nee, voordat we echt gaan beginnen dacht ik van, ja, dit gaat misschien zo'n beetje, de eerste helft gaat misschien zo raar zijn voor hun, of niet zo.. comfortabel voelen. Snap je, zo van, soms heb je gewoon nog een beetje tijd nodig voor, allee gewoon, je zo goed te voelen met iemand anders om te kunnen praten, zo. Soms heb je gewoon tijd nodig, maar dat was eigenlijk niet. Dat vond ik echt goed. Dat had ik niet echt verwacht.
I7	En van jezelf dan? Vond je het in het begin zelf ook raar of ongemakkelijk?
M7	Neu, voor mij was oké. Allee ik vind vooral omdat ik die, die, activiteit, kook- zeg maar workshop, die ik al een paar keer gedaan heb, dus het was voor mij geen probleem. Maar ik probeerde zo rustig te zijn en wat duidelijk te praten zo zij kunnen mij ook verstaan.
I8	En, ehm, kun je ook vertellen waarom je eigenlijk hieraan meedeed?
M8	Met de activiteit?
I9	Ja.
M9	Eh, ja eigenlijk, ik wou ook, ik heb ervaring, allee, ook, ik heb sowieso migratieachtergrond. Maar ik heb ook, ervaring ook, ik ben al lang op PSC ACM Jongerenwerking en ik weet hoe dat eigenlijk hier is en ik kan ook zelf vertellen hoe, beetje van alles over ACM, ik kan ook, ja zij gaan ook denk ik, vooral de meeste mensen gaan ook beetje, benieuwd zijn om te horen van de andere verhalen van de jongeren. En dacht ik van, oké, dan kan ik ook meedoen, want ik heb al meegemaakt, dat kan interessant zijn voor hun. Dat kan ook soms niet hè, maar toch, dacht ik van oké, dat wil ik doen. Ik doe dat graag hè, koken, en ik heb dat een paar keer gedaan, van oké dat was een goede idee eigenlijk. Dat was een idee van jou, maar dat was echt goed, zeker. Dat zou ik wel graag doen.
I10	Vind je het dan ook belangrijk dat de studenten iets weten van wat er hier is?
M10	Zeker, dat is zeker belangrijk, want dit zijn studenten en niet alle studenten kunnen naar tv kijken of naar de sociale media ofzo, denk ik. Of waarschijnlijk, want ze hebben zelf ook tijd nodig om te studeren, maar ook toch, dat is gewoon, minder, er is geen straat tussen ons hè, de universiteit en de PSC plek dus dacht ik van oké, waarom niet eigenlijk, dat dat belangrijk is, ze kunnen een beetje horen van de jongeren hier, wat is gebeurd eigenlijk, wat kan altijd gebeuren, wat zijn de verschillende verhalen van alle jongeren. En ja, het is soms belangrijk om de andere wereld een beetje te kunnen horen, te kunnen horen allee daar is er iets, daar weten we een beetje van. We hoeven niet veel te weten, maar weten we een beetje.
I11	Toen ik op straat studenten ging uitnodigen, toen vroeg ik van- waren er best veel studenten, die vonden dat wel leuk, en als ik dan vroeg waarom ze dat wilden zeiden ze, sommige zeiden: a ja, dat vind ik interessant, dan kan ik die culturen en verhalen horen, maar er waren ook best veel mensen die zeiden, ehm, dat ze dat wel wilde, want dan konden ze jullie helpen met bijvoorbeeld de taal, dat het goed was voor jullie, om de studenten te leren kennen. En jij zegt het eigenlijk andersom valt me op.

M11	Ja, ik, ik, want in het begin, allee, je hebt sowieso de taal nodig om met elkaar te kunnen communiceren. Maar het is niet altijd nodig. Allee, het is wel altijd nodig, maar ik bedoel: soms hebben mensen nodig die jou kunnen, die binnen jou kunnen voelen wat je nodig hebt. Zo van, hoe kan ik dat zeggen? Zo van, zo te kunnen praten om, ja, te kunnen horen van, oké, ik ken een beetje van jouw achtergrond, ik zou wel kunnen helpen van- ja, ik weet niet goed hoe dat te zeggen, maar ik ja, de taal leren enzo is belangrijk en zij kunnen ook helpen, maar toch. Het is meer belangrijk dan de taal om te leren denk ik. Dat ze contact kunnen hebben zo, ook de jongeren zelf, die kunnen eigenlijk voelen dat iemand anders hier in de buurt - of niet in de buurt alleen maar zeg maar hier in België, dat ze ook, ja, steun kunnen geven, zeg maar. Het is een grote woord, maar.
I12	Maar voor jou zelf ging het hier bijvoorbeeld niet om steun voor jou. Jij was niet op zoek naar steun in deze activiteit, maar jij wilde eigenlijk hun iets laten zien.
M12	Ja, want er zijn ook veel mensen die hebben een andere beeld dan wat er eigenlijk het is. Snap je wat ik bedoel? Ja er zijn veel mensen die denken van, oké die weten niet niks, die weten niet veel. zij hebben niet echt genoeg, zo van die cultuur, van die achtergrond, zo van alle dingen, maar eigenlijk is het niet. En ja daarom is het nodig ook, van oké, wan ik had ook een vriendin enzo en zij wist het meeste, meestal wist zij eigenlijk niet genoeg van oké wat zijn die jongen, wat hebben meegemaakt en wat hadden zij eigenlijk daar in hun land bijvoorbeeld. Ik heb een keer een vraag gehad van iemand van hebben tv in Syrië? Hoe kan dat eigenlijk? (lacht en haalt schouders op) Ik had een laptop toen ik vijftien jaar oud was, dus. Ja, snap je? Dat is raar hè? Ja, er zijn veel mensen die gewoon echt een heel ander beeld hebben dan echt het moet zijn eigenlijk of dan is eigenlijk. Ja, en het is belangrijk om te laten zien van oké, hun zijn gewoon gelijk aan alles iedereen. Want ik heb veel meegemaakt, dus ik vind het belangrijk om te kunnen vertellen wat er <i>echt</i> is.
I13	En hoe voelt dat dan als iemand zoiets zegt als dat je in Syrië geen tv hebt, of als mensen van alles van jullie denken?
M13	Ik vind dat eigenlijk beetje raar, want nu in deze tijd, je kunt overal kijken, van sociale media, tv of zo, je weet, je kunt van alles weten, maar je gaat ook niet, schrijven op Google van: is er een tv in Syrië? Dat gaat ook niet kunnen, hè? (lacht) Want dat is, dat kan toch niet? Allee, dat was wel vijf, vier, vijf jaar geleden, maar toch. Ja. Ik voelde me eigenlijk niet zo erg, maar ik was echt aan het lachen, van oké, goeie vraag. (lacht)
I14	En merk je vaker dat mensen van alles denken over jou wat niet klopt? Vooroordelen?
M14	Maar dat is overal.
I15	Kun, kun je een voorbeeld noemen?
M15	(denkt lang na) Op dit moment heb ik geen voorbeeld maar, dat gebeurt wel
I16	Als je nog iets bedenkt kun je dat nog zeggen.
M16	Oké.

I17	Waren er ook dingen die je lastiger vond? Bij het samen koken met de studenten?
M17	Nee eigenlijk, ze waren ook echt geïnteresseerd in het koken eigenlijk vooral. Want niet iedereen doet dat toch, ik kan dat wel zien soms, als iemand die met jou gaat bijvoorbeeld koken of iets te doen en begint te vragen stellen enzo, dan hebben zij gewoon interesse om mee te doen, maar als zij gewoon blijven staan en kijken of, gewoon als jij vraagt hun wat te doen, dan is het wat minder interesse, maar bij hun is het wel anders. En dat was keileuk.
I18	En ehm, waren er ook dingen die jou verraste?
M18	Hoe bedoel je?
I19	Nou ja, zeg maar, iets wat je niet verwacht had?
M19	Ah, zo. Van 'verrassing' die woord. Ja, verrast. Dat is verleden tijd. (lacht) Oké. Ja, ik heb dat net gezegd, zo van direct mee te kunnen, bijvoorbeeld ze waren direct zo van, oké, ik kom meehelpen, ik kom mee naar de keuken. Ik ga mee naar boven de dingen te brengen enzo. Het was gewoon ehm, zo wat vlot gegaan met kennismaking. En ik hoop ook dat ze een andere keer ook kunnen koken, dat was leuk. Ook voor de andere jongeren. Ook zo wat een grotere activiteit. Ook zo andere studenten kunnen meebrengen, dat zou ook leuk zijn.
I20	Jij zou wel willen dat dit soort dingen vaker gebeuren?
M20	Ja.
I21	Ehm. Ik merkte dat, eh, dat het vaak wel zo wat dat [Julia] en Jasper vooral dingen aan jullie vroegen en jullie vooral veel vertelden, jij en Emran.
M21	Ja, ik heb dat gemerkt.
I22	Jij hebt dat ook gemerkt?
M22	Ja.
I12	Eh, hoe kwam dat denk je?
M23	Ja, ik denk ook hetzelfde wat ik daarnet zij van: de meeste mensen hebben niet echt genoeg zo van, hoe, niet informatie, maar dat is niet het juiste woord denk ik.
I24	Ervaring?
M24	Ervaring ofzo, met met mensen met een migratieachtergrond. En ik dacht van oké, dus, misschien was het de kans om zo genoeg vragen te kunnen stellen en ik had gewoon het gevoel van, vooral omdat ze ook over veel dingen, ook over politieke dingen hadden gevraagd van, oké, ja, want, als er iemand zo van niet veel dingen weet of van andere mensen dan gaat niet ook zo veel vragen stellen. En ik dacht zo van, ja, daarom is het nodig om zo altijd dit activiteiten gebeuren. Maar ook met andere studenten als het kan.
I25	En voelt het dan wel gelijk zeg maar?
M25	Eh. Oef, ik weet niet of dat mee te maken heeft, maar.
I26	Omdat zeg maar, zij weten nu veel meer van jou dan jij van hen weet bijvoorbeeld.

M26	Neu, ik vind dat normaal. Ik vind, het is belangrijk om zij meer te weten over ons dan wij over hun.
I27	Is dat ook omdat jij al veel weet van hun wereld?
M27	Ja, ik denk het wel ja.
I28	Zeg maar, jij leeft elke dag in hun wereld en zij zien nu één keer jouw wereld.
M28	Ja. En ja, ik woon gewoon hier, dus. Ik ook in de buurt. Ik woon ook in de buurt, dus, ja daarom denk ik. Maar het was ook interessant om zo wat dingen over hun te weten hè. Bijvoorbeeld van studie, van dingen, van hun leven, van hobby's. Ik probeerde dat af en toe ook te vragen en zo niet alleen vragen te ontvangen maar zo ook zelf vragen. En ja. (haalt schouders op)
I29	En, ik vroeg jou net, 'waren er ook dingen die jij lastig vond?' en dat heb ik ook aan hun gevraagd en zij zeiden allebei dat ze, dat ze, toen op den duur waren we in de keuken aan het praten en vertelde jij best wel persoonlijke dingen over Syrië en over je familie. En dat zij dachten van oei, vragen we niet veel te veel aan Mohammed.
M29	Aa! Nee. Nee, want dat is hetzelfde punt eigenlijk. Dat ze, gewoon, kunnen weten wat er eigenlijk aan het gebeuren is. Dat is belangrijk denk ik. Dat is echt belangrijk. Want het eerste beeld moet vooral zijn. Want ik heb dat veel meegemaakt dat ik tegen mensen kom die echt gewoon niks van weten en ze zeggen van oké. Bijvoorbeeld zoals wat in Syrië gebeurt bijvoorbeeld, ze denken, ik ben mensen tegengekomen, ze denken van ze zijn gewoon bijvoorbeeld tegen elkaar, maar zo is het eigenlijk niet. Ik vond dat ook zo vreemd van hoe kwam dat eigenlijk van dat ze niet wisten van wat daar eigenlijk aan het gebeuren was? Daarom, ik vind dat normaal. Maar ik ga sowieso altijd niet beginnen van wat daar gebeurt, maar als ik vragen krijg dan is dat geen probleem voor mij.
I30	Jij vind het belangrijk om mensen daarover te vertellen.
M30	Ja, overal. Ook bij de andere jongeren, overal eigenlijk. Allee, niet alleen over mij, maar over anderen ook. Want als ik een keer praat dan is dat meestal van mijn land, ik ken ook niet zoveel van wat er bij ander land gebeurt, maar ik bedoel over mijn land een beetje misschien ook zo midden-oosten ook zo, want we waren ook aan het praten over de gerechten van Midden-Oosten, Syrië, bijvoorbeeld. Maar iemand anders zou ook kunnen praten over, zoals bij Emran heeft ook zo dingen verteld over Afghanistan bijvoorbeeld. Dat is het zo eigenlijk. Er zijn hier veel jongeren van andere nationaliteiten, dus ja.
I31	Hoe vind je het eigenlijk dat, dat deze plek bestaat, Jongerenwerking PSC.
M31	Wat bedoel je?
I32	PSC Jongerenwerking, dat er zoiets is, wat vind je daarvan?

M32	Ja, pff, bijvoorbeeld, het is echt belangrijk om, dat er PSC hier is, en ook te blijven bestaan is nog belangrijker, want het is eigenlijk altijd nodig. Het is niet alleen bijvoorbeeld dat als er activiteit is om te komen meedoen. Het is niet alleen voor dat eigenlijk, maar als er bijvoorbeeld, als ik mij niet goed voel bijvoorbeeld kan ik hier komen om te komen praten, babbeltje te hebben met iemand. Niet alleen van begeleiders, maar ook van de jongeren zelf dat, ik heb ook hier vrienden gemaakt. Bij documenten bijvoorbeeld, bij alle vragen kan je hier terecht. Dat is echt belangrijk om te bestaan. Dat is echt belangrijk, want, ik ben vijf jaar, vijf jaar meer eigenlijk, bij ACM, ACM-PSC, dus ik weet echt hoe dat belangrijk is voor de mensen die nog gaan komen. Alleen voor de jongeren zeg maar. Die gaat echt helpen. Soms helpt het niet, hangt van persoon af, want sommige jongeren hebben echt slechte achtergrond van wat ze meegemaakt hebben van hun landen. Dat is normaal. Dat heeft tijd nodig. Maar, alle begeleiders gaan nog blijven ondersteunen eigenlijk om terug hun weg te kunnen vinden hier in België en dat is belangrijk.
I33	Zijn er ook dingen die je minder goed vind aan PSC?
M33	Nee?
I34	Als je iets zou kunnen veranderen, wat zou je dan veranderen?
M34	Eh.. Meer op kamp gaan! (lacht) Nee, hoor. Of gewoon geld kunnen geven.
I35	Aan de jongeren?
M35	Nee, aan PSC om meer activiteiten te kunnen doen. Dat zou, want meer geld, dan kunnen ze meer doen.
I36	Ja. Dus bij deze meteen even een reclamespotje: geef meer geld aan PSC!
M36	(lacht) Ja.
I37	Ehm. En, wat vind je ervan dat ehm, dat de jongerenwerking in de universiteitsbuurt ligt? Maakt dat voor jou uit?
M37	Nee. Nee, eigenlijk niet.
I38	Heb je, zeg maar, jij komt echt veel hier, maar heb je dan ook een band met de buurt?
M38	Nee, want ik denk altijd meestal, want de studenten ze zijn zelf bezig, altijd zo. Ze zijn gewoon zelf bezig, ja, en je ziet als er iemand binnenkomt of naar buiten gaat is het direct van naar huis of naar ergens. Ik bedoel, ze blijven niet echt staan ofzo en ja het is moeilijk om gewoon zo te komen zo dag te zeggen en je zou niet kunnen verwachten wat de reacties is. Ja. Maar ik denk, ik denk, misschien, het zou eens leuk zijn om, om zo, PSC zo wat eens, zeg maar, ja, zo in contact te kunnen nemen om zo binnen te kunnen gaan in een groep van om een rondje te kunnen doen in de universiteit zou leuk zijn.
I39	Ben je daar ook anders over na gaan denken sinds dat samen koken?
M39	Wat bedoel je?
I40	Over, dat je misschien nu wel meer zou willen met de studenten.

M40	Je bedoelt niet alleen koken?
I41	Ik bedoel, sinds die ontmoeting met [Julia] en Jasper, ben je dan anders gaan denken over de studenten?
M41	Eh.. Allee ja, want, een beetje denk ik wel. Want ik denk altijd dat niet iedereen hetzelfde is, sowieso. Maar wel een beetje, zoals wat ik daarnet zei van, ik had dat niet verwacht dat ze zo direct contact gaan hebben van zo, maar toch ja, dan zijn er nog veel andere studenten die zo zijn.
I42	Voel jij een verschil tussen, bijvoorbeeld tussen jou en de studenten?
M42	Voordat we begonnen, allee begonnen eigenlijk, misschien wel. Ik weet dat niet, ik dacht misschien. Maar eigenlijk tijdens de activiteit je voelt gewoon niks van verschil met studie ofzo. Je voelt gewoon niet. Dat is belangrijk ook voor de jongeren. Dat ze niet voelen dat ze minder zijn. Terwijl de jongeren hebben wel heel slecht gehad vroeger. Konden ook niet verder bijvoorbeeld, met veel dingen. Zo, allee, bij mij ook, ik wou wat anders studeren dan wat ik nu had eigenlijk. Maar omdat ik niet meer de kans had omdat ik zo wat ouder was, ik had de kans niet meer. En ook bij de jongeren hetzelfde. En daarom is het belangrijk om niet echt deze verschil te voelen tussen bij elkaar, met studenten en jongeren.
I43	En heb je dat, zeg maar, normaal wel? Dat je dat verschil voelt? Of dat je dat meer voelt?
M43	Wanneer?
I44	Nou ja, gewoon hier in België bijvoorbeeld? Heb je het gevoel dat je anders bent dan jongeren van jouw leeftijd?
M44	De jongeren van België bedoel je? Ja dat is normaal. Maar ik denk dat dat te maken heeft van cultuur. Dat is een andere cultuur. Ja, ik heb veel meegemaakt dus, ja, dat is normaal denk ik, dat er een beetje anders ben dan de jongeren.
I45	Is dat, zie je dat als iets negatiefs of iets positiefs, om anders te zijn.
M45	Alle twee. (lacht)
I46	Kun je dat uitleggen?
M46	Eh. Ja. Maar ik ben aan het denken want, dat zou een beetje raar zijn denk ik. Mm. Ja, ik ben hier gekomen. Ik was al achttien jaar, dus ik had al veel slechte ervaring in mijn land. Ik heb helemaal iets anders, de oorlog begon toen ik veertien jaar oud was. Dus, ja, het was helemaal anders. Ja, het is anders, dat kun je niet echt vergelijken met de jongeren die hier zijn met de jongeren die gewoon gevlucht zijn. Ja dat is anders. Ik weet niet, hoe kan ik anders uitleggen, maar.
I47	Ik denk dat ik het wel begrijp. Maar je zei, dat is iets positiefs en iets negatiefs. Het is goed en niet goed om anders te zijn. Wat is er goed aan?

M47	Ja. Dat is niet bij alle jongeren denk ik, maar, wat goed is, bijvoorbeeld dat ik veel meegemaakt heb, dat ik sterker ben geworden. Dat is positief. En dan ben ik naar hier gekomen en dan dacht ik oké, ik ga verder. Het leven gaat niet stoppen, alles gaat verder. Want, de eerste periode hier, toen ik in asielcentrum was, was heel moeilijk ook. Ja, daarna dacht ik van, oké, dat moet gewoon, ik moet gewoon door blijven doen. En ja, want, ja, daarom. De oorlog maakt mij wat sterker, meer geduld hebben, dat is normaal. Wat echt nog, denk ik niet veel niet, maar gewoon wat sterker. Gewoon om te zijn van oké, we gaan verder, dan moeten je verder gaan, oké, dan moet je leren, laten zien gewoon van dat je hier bent, om gewoon ja, een nieuwe toekomst te hebben. En het was eigenlijk zo. Allee, noem wat, ik ben nu afgestudeerd, ik denk van van allee ik heb het goed gedaan. Dat is sowieso niet wat ik wou eigenlijk, maar ja, dat is nog iets, dat is nog iets denk ik. Ja.
I48	Dus je gaat, je gaat door. Je kunt dat. Je hebt dat geleerd.
M48	Ja. Nou. Terwijl ik eigenlijk echt heel moeilijk had. Nog steeds soms. Minder maar nog steeds. Ja. Het moet gewoon zo. Het kan niet anders zijn. Ja.
I49	En ehm, merk je dat er ook naar jou gekeken wordt, ja dat zei je ook eigenlijk, dat er naar jou gekeken wordt dat je anders bent? Ehm. En dat ze dan ook vooroordelen hebben enzo? En ehm, is dat dan het negatieve eraan?
M49	Ja. Denk het wel.
I50	Vind je dat wel eens lastig?
M50	Nee. Mensen kunnen denken wat ze willen. Ja. Ik ken mijzelf ook. Dus laat maar, allee, laat ze maar denken wat ze wil. Dit is zo. We moeten proberen, we moeten proberen <i>dit</i> te veranderen. Hun gedachten. Dat is belangrijk.
I51	Ja. Maar zij kunnen jou niks doen, want je weet zelf wie je bent.
M51	Ja. Ik bedoel voor de mensen die vooroordelen hebben.
I52	Ja. Die moeten hun gedachten veranderen. Niet jij.
M52	Nee, nee, nee. De mensen die vooroordelen hebben.
I53	Ja. Ik ga je wat papieren geven. Kijk, dit zijn cirkels van bijvoorbeeld de Belgische samenleving. En voel jij je dan insider of outsider. Zeg je van, ja dit is echt mijn plek, waar ik me helemaal bij hoor voelen. Of dat je zegt, nee ik voel me echt heel anders, zeg maar. Snap je?
M53	Ja, ja, ik snap het.
I54	En dat heb ik dan met de Belgische samenleving, eh, leeftijdsgenoten in België en hier bij de Jongerenwerking. Wil jij eens, dan geef ik jou stickers en dan mag je op elke plakken waar jij ongeveer jezelf ziet. Je mag er even over nadenken hoor.
M54	Dat weet ik al (lacht) (over eerste papier) Is het goed hier?
I55	Het is jouw keuze.

M55	Nee, ik bedoel op de lijn.
I56	O ja, prima.
M56	Bedoel jij hiermee, om te omgaan met de leeftijd hier in België.
I57	Ja, of jij je deel voelt van de groep. Voel jij je echt onderdeel van de Belgische samenleving, of voel jij je er een beetje buitenstaan.
M57	Dat is moeilijk. Ja want, ik ben al iemand die, niet echt gaat met veel mensen naar buiten gaat. Is het de bedoeling van om vrienden te maken? Ik weet niet wat echt de bedoeling is.
I58	Ehm, bijvoorbeeld als je hier, als je door Antwerpen loopt ofzo, denk je dan: ja, ik hoor bij deze mensen, die zijn net als ik, ik ben net als zij en ik weet hoe het hier gaat en wat er van me verwacht wordt, dat soort dingen. Kan je laten zien, allemaal? Begin maar bij de samenleving?
M58	(laat het papier zien met een sticker op cirkel 2 (als de binnenste cirkel 4 is)).
I59	Dus je hebt het op die cirkel?
M59	Ja.
I60	Kun je daar wat over vertellen? Dus niet echt erin, maar ook niet helemaal erbuiten?
M60	Nee. Ja, ik denk. Misschien kun je vragen stellen, misschien is het makkelijker.
I61	Ehm, nou ik ben wel benieuwd, drie jaar geleden, als ik je toen dezelfde vraag had gesteld, had je dan de sticker ergens anders geplakt?
M61	Ik denk buiten.
I62	Beter?
M62	Buiten.
I63	Buiten, ja, ja.
M63	Ja, eigenlijk ik voel mij niet buiten nu, niet helemaal binnen. Ik heb Belgische vrienden al en ik heb soms goed contact met sommige van Belgische vrienden, maar dat is nog steeds iets anders dan. En misschien is dat mijn cultuur ofzo, en dat is moeilijk denk ik, mijn cultuur.
I64	En zou je wel in de cirkel willen zijn?
M64	Misschien nog tot hier (wijst één cirkel meer naar het midden toe aan) en dan is het goed voor mij. (lacht) Want ik wil ook, wat ik ben, wat ik had, blijven hebben ook. Ik wil mij ook niet veranderen door waar ik woon. Oké, ik ken de regels hier, ik kan alles, maar en ook voor de samenleving enzo, maar voor mijn eigen zou ik graag willen tot hier en dan is het goed.
I65	Mooi. En met leeftijdsgenoten? (Mohammed laat de het diagram zien) Kun je hem ietsje hoger houden? (de sticker zit tussen de tweede en derde cirkel in) Daar zit je dus wel ietsje meer...
M65	Ja. Komt meer en meer binnen hè? (lacht)
I66	Ja.

M66	Eh, ja. Ik voel mij niet zo echt, ik bedoel, er is niet groot verschil misschien, als ik hier overal loop. Het is voor mij eigenlijk, ja, ik voel me gewoon veilig. Ik voel me goed overal hier. Soms toch niet, want je hebt toch mensen die een beetje raar naar u kijken, maar, pfff, 't boeit mij niet.
I67	En met leeftijdsgenoten heb je daarbij ook dat je niet echt helemaal in het midden wil staan?
M67	Ik hoor jou niet goed.
I68	Heb je met leeftijdsgenoten ook dat je niet zou willen dat de sticker helemaal in het midden zit? Net zoals bij die?
M68	Mm. Misschien wel een beetje? Ja, dat kan niet erg zijn ook.
I69	Je wil gewoon ook jezelf blijven en je bent nu eenmaal anders dan de mensen die hier zijn opgegroeid?
M69	Ja. Dat kan niet echt veranderd worden.
I70	En dat wil je ook niet.
M70	Maar dat wil niet zeggen dat, dat dingen soms die kan gebeuren of onbewust dingen. Of voor de, of bijvoorbeeld als ik Arabisch praat, soms spreek ik Nederlandse woorden. Ik vind dat een beetje grappig, want. Maar dat is, ja, ik woon hier al zes jaar, ik gebruik de taal. Soms als ik met mijn broer praat ofzo. Ja, dan gebruiken wij gewoon onbewust zo, Nederlandse taal. Ja. Dat is eh...
I71	En dan merk je van: O, ik word toch steeds Belgischer.
M71	Ja, ja. (lacht) Integratie hè? (lacht)
I72	Integratie! (lacht) Wat vind je van integratie? Want daar gaat het bijvoorbeeld vaak over. Wat vind je ervan als het op het nieuws gaat over integratie bijvoorbeeld?
M72	Het is belangrijk om gewoon alles te weten hier, alles te leren kennen, overal, te weten wat jouw rechten zijn, wat de rechten hier, wat moet je hebben, wat moet je niet, wat mag je doen, wat mag je ook wel? Dat is gewoon belangrijk. Om gewoon hier ook veilig te voelen zeg maar. Want, ja, dat is altijd denk ik, overal. Ja.
I73	En heb je daarbij dan niet het gevoel dat je, te veel moet veranderen?
M73	Ik word soms gevraagd van mensen om dingen te doen of bijvoorbeeld kom maar efkes, bijvoorbeeld, sommige mensen vragen van: drink jij niet? bijvoorbeeld. En ik zeg: nee, maar, nee helemaal niet, nee. Ja. En zeggen van, oké, je hebt tien jaar, je hebt veel jaar van je leven verloren als je dat niet proeft. En ik zeg: nee, maar, dat is normaal. Ja bijvoorbeeld. Zo'n dingen, maar. Dat is normaal. Dat is normaal dat je echte verhalen, bedoel ik. Maar, ik blijf gewoon wat ik ben. En dat is belangrijk voor mij.
I74	Zou je die laatste nog kunnen laten zien?
M74	Ja. (Houd het derde papier 'Jongerenwerking PSC' omhoog, waarop hij de groene sticker precies in het centrum heeft geplaatst)

I75	Helemaal in het midden.
M75	<p>Ja, want, de jongerenwerking is eh.. alles. Ja. De jongerenwerking is echt alles. Zij hebben mij altijd geholpen met alle dingen eigenlijk. Soms met hobby. Met mijn hobby eigenlijk bijvoorbeeld om te kunnen doen. Ja, zoals voetbal. Ze hebben mij een club gevonden bijvoorbeeld. Eh.. Ja. Bij vragen, bij alle dingen. Bijvoorbeeld, bij een appartement te vinden bijvoorbeeld als het nodig was. Toen het eigenlijk nodig was. Eigenlijk bij alles. Bij activiteiten, 't was altijd leuk. Eigenlijk elke jaar wachten wij gewoon op de kamp, dat we eigenlijk naar toe gaan. Elke jaar, we gaan soms twee, allee normaal gezien twee jaar, eh, normaal gezien gaan we twee keer per jaar op kamp, in de zomer en de winter. Door corona was een beetje soms minder, ene keer. Maar, het is altijd leuk. We weten sowieso als, als die tijd komt om op kamp te gaan, dan gaan we sowieso blij zijn en gaan we alles vergeten, een beetje Antwerpen achter de rug, beetje ver eind verder. (lacht) Eh, ja. Ook, ook gewoon een gesprek te hebben met iemand, of een babbeltje te hebben dan, dat geeft echt veel hier op PSC ASM jongerenwerking. En, daarom is het, ik zeg het altijd om de jongerenwerking te blijven bestaan. Voor iedereen, voor alle jongeren, voor de nieuwe jongeren ook, dat is belangrijk. We hebben de hulp gekregen vroeger en nu is het ook, voor de nieuwe jongeren is het ook belangrijk om hulp te krijgen, om hun weg te kunnen vinden hier in België. En ja, dat is zo.</p>
I76	Help jij daar soms zelf ook bij? Help jij soms zelf ook jongeren?
M76	<p>Ja, zeker. Ja, gewoon, allee zo'n gesprek te hebben enzo wel hè, met één soms, met één ja, niet zoveel als de begeleiders. Maar soms toch wel een babbeltje te hebben met één van de jongeren die zich minder voelt probeer ik zo wat een babbeltje te hebben met hem of wat ook. Is belangrijk. Ik heb dat ook gestudeerd hè? (lacht) Dus, ja.</p>
I77	Je weet hoe het moet.
M 77	Ja.
I78	Ehm, de, de eerste keer dat je hier kwam, of in het begin, was het toen, spannend om hier te komen?

M78	Ja, het was eigenlijk, het was, via mijn oudere broer, dus eh.. want, ik ben verhuisd na één jaar te wonen in asielcentrum ben ik verhuisd naar Antwerpen, en eh, ja, ik moest lang wachten om een school te beginnen enzo. Mijn Nederlands was gewoon niks, echt zo wat woorden of zinnen misschien te kunnen praten. En dan ja, ik moest vier maanden wachten voor Nederlandse les te beginnen. En ja, mijn broer heeft de begeleiders laten weten over mij. Dat ik zo thuis zit en nu momenteel kan ik niet naar school ofzo, en ze hebben mij gevraagd om langs te komen. Dus, ja, het eerste moment was, ik kan dat nog niet vergeten. (lacht) Het was eh, het was spannend eigenlijk. Het was wel leuk. Ja, ze hebben me echt geholpen met alles. Het was eigenlijk ook, ik heb mijn richting gekozen ook omdat ik, omdat ik alle begeleiders heb gezien hoe ze ons helpen en proberen echt alles te doen om te kunnen, ja, ons ondersteunen. Dacht ik van, ik zou dat ook graag willen. Dan wil ik later ook de andere jongeren kunnen helpen ondersteunen. En ja, dat was in, ja, het was zo.
I79	Dat is tof. Dat klinkt mooi. Ehm, je mag hem weggelaten hoor.
M79	Ja.
I80	Ehm, [Julia] had nog het idee van- want eigenlijk wat jij zei: het zou leuk zijn als we meer zouden doen met studenten, eigenlijk zeiden Jasper en [Julia] dat ook. En [Julia] die zei, misschien kunnen gewoon studenten hier kunnen komen pauzeren enzo.
M80	O, ja.
I81	En ik vond het wel een tof idee, maar ik dacht ook, maar dan heb je, dit is eigenlijk soort van, voor de jongeren hier hun eigen plek, en als hier ook allemaal andere mensen komen, zou dat dan nog wel hetzelfde zijn?
M81	Dat zou denk ik niet hetzelfde zijn, maar zou toch leuk zijn eigenlijk. Om ja, zo meer in contact te komen. Dat zou goeie idee zijn. Dan gaan zij ook misschien zo wat beter voelen om, ja om gewoon te komen, of voor een activiteit ofzo, dan gaan ze wat beter voelen. Maar, ik denk dat het een goed idee is.
I82	Want ik dacht misschien is het juist wel ook wat dit zo'n goeie plek maakt is juist wel dat je hier vooral bent met jongeren die een beetje hetzelfde hebben meegemaakt als jij en dat je dus niet de hele tijd zeg maar zoals [Julia] en Jasper die hadden heel veel vragen enzo en dan moet je de hele tijd uitleggen hoe het zit en ik merk dat als ik hier ben dat je niet zoveel hoeft uit te leggen, mensen weten waarom je hier bent en mensen weten dat je gewoon even wil pingpongen ofzo. Dus dat zou wel veranderen.
M82	Soms is het ook nodig om gewoon niks over te praten van, van de verleden. Soms is het gewoon belangrijk gewoon voor iets te doen zoals de pinpong, voetbaltafel ofzo, gewoon voor iets te spelen, dat moet niet altijd over verleden praten, want sommige jongeren willen ook sowieso niet over de verleden praten. Er zijn jongeren die gewoon totaal niet willen. Ja, dat kan ik moeilijk eh...
I83	Maar jij zou het wel tof vinden als het meer is met studenten.

M83	Ja, voor mij is het geen probleem.
I84	Ehm, eigenlijk heb ik jou nu alles gevraagd wat ik wil weten. Maar ik ben wel benieuwd of je ook vragen hebt aan mij, over dit onderzoek of over de documentaire. Nou, jij kent mij nu al een tijdje, al meer dan een half jaar kom ik hier.
M84	Ja.
I85	Ehm, ja. Vind je je het goed als ik naast je kom zitten, dan kun je mij vragen wat je wil weten. Zal ik die aanpakken. Ja, dan kom ik naast je zitten.
M85	Eh... Ik wou vragen eigenlijk: waarom heb je hier gekozen en vooral de doelgroep? Ik weet dat dat niet makkelijk is, denk ik, ook om hier te komen. Vooral, ik doe stage, dus dat is ook niet makkelijk. Hoe het komt idee dat je hier wilde komen, stage doen en waarom heb je dat gekozen?
I86	Ehm, ehm. Nou ik zocht dus een plek, eh, waar mensen zijn die zich op een bepaalde manier een beetje anders voelen dan de rest van de samenleving. Want ik ben, ik voel me zelf soms ook wel anders. Ik heb wel zelf bijvoorbeeld ADHD, ik weet niet of je dat kent?
M86	Ja, dat ken ik
I87	Dus ik vind studeren bijvoorbeeld best wel lastig en ook ander dingen werken, mijn manier van denken is vaak anders dan de mensen om me heen en dat maakt dat ik me soms zo voel van, o, maar ik moet eigenlijk zijn zoals zij zijn.
M87	Mm, ja ik snap het.
I88	En, ehm, dat vond ik heel lange tijd heel, best wel lastig. Maar toen ik ouder werd ben ik steeds meer gaan leren van: nou, maar juist dat ik anders ben is eigenlijk ook wel eh, dat is juist wel tof. Dan kan ik op mijn manier iets toevoegen.
M88	Dat klopt ook.
I89	En, eh, betekent niet dat alles nu makkelijk is voor mij. Dus nog steeds vind ik dingen moeilijk. Maar wel dat ik nu inzie van ja maar, ehm, ik hoef niet te veranderen. Niet anders te worden. En daarom vind ik dit een heel interessant onderwerp van, ik weet dat ik niet- ja, voor mij is het eigenlijk nog makkelijk, want ik ben nog gewoon wel, want ik spreek bijvoorbeeld hier gewoon de taal en ik snap hoe dingen hier werken enzo. En als ik me al anders voel, hoe is het dan voor mensen van mijn leeftijd die eh, uit een heel ander land, andere cultuur komen, van alles hebben meegemaakt en de taal niet spreken. En ja, en ik vond het dus ook belangrijk om te laten zien eh, dat dat dus goed is, dat het goed is om anders te zijn. Eh, ja, en daarom vind ik dus bij de jongerenwerking hier, merk ik dat dat, eh, dat je hier niet anders hoeft te zijn.
M89	Oké, dat is fijn om te horen.
I90	Ja. Heb jij dat ook hier?
M90	Ja. Ja.

I91	Zeg maar als ik hier ben dan is het altijd: a, hé, Willie, en dan hoor ik er gewoon meteen bij en dan vragen mensen, dan stellen mensen geen moeilijke vragen.
M91	(lacht)
I92	Dan is het gewoon gezellig.
M92	Ja, is wel gezellig. En eh.. had jij ook een andere keuze van project te doen en heb je dit dan gekozen?
I93	Nou, ik heb ook wel. Ik ben begonnen in Nederland, op een andere plek. Dat was op een plek, dat was in een wijk, waar veel armoede was. Maar dat waren vooral oudere mensen en die wel al heel hun leven daar gewoond hadden en die elkaar ook al kenden in de wijk enzo. En die hadden dat toch wel wat minder dat ze echt zich anders voelden. En die hadden het wel lastig, maar ik merkte toch dat die, ja, die als ik ze die cirkel zou laten zien van 'jou en de samenleving' dan hadden die zich nog wel meer deel van de samenleving gevoeld, dus dat was toch niet helemaal wat ik zocht. En ik vond het interessant met jongeren, omdat ik zelf ook jong ben.
M93	Ja, dat snap ik wel.
I94	Ja.
M94	Oké, interessant.
I95	Ja?
M95	Ja. Ehm, Had je ook zo'n andere ideeën van hier voordat je hier komt voor de jongeren? Wat voor ideeën had je?
I96	Dat is een goeie vraag. Ehm.
M96	Dacht je van, het is een uitdaging eigenlijk of iets normaal, ik kom gewoon hier binnen, ik...
I97	Ik vond het best wel spannend hier in het begin.
M97	Ja.
I98	Ja, en ik denk ook eigenlijk, ik schaam me een beetje om het te zeggen, maar ik denk ook eigenlijk dat ik ehm, eh.. nou kijk, iedereen hier is echt heel lief. Maar dat had ik niet verwacht. Ik dacht dit zijn allemaal van die hele stoere jongens, van de de straat. Die hier dan stoer rondlopen met weet ik wat, messen ofzo, ik weet niet. Maar ehm, ik dacht, ja die hebben van alles meegemaakt, die zijn natuurlijk - ehm, daar kan ik heel moeilijk contact mee maken. Maar iedereen is vooral heel erg lief en heel aardig. En wat ik merkte in het begin, mijn, mijn onderzoek gaat dan dus over hoe het is om vreemd te zijn, om anders te zijn, dus ben ik hier, maar eigenlijk was ik hier vreemd.
M98	Ja, ik snap het. (lacht)

I99	En ging iedereen aan mij uitleggen hoe het werkt. Want ik was ook, ik woonde nog maar een maand hier in Antwerpen toen ik hier kwam dus ik wist ook niet waar alles was enzo en hoe de politiek werkt en naar welke winkel ik moest enzo. En iedereen hier ging me dan helpen met van alles.
M99	Amai! (lacht)
I100	Ja, of met Vlaamse taal ook. Dat ik sommige woorden niet kende en dan gingen mensen aan mij uitleggen. Dus eigenlijk had ik zelf toch weer vooroordelen.
M100	Ja, maar dat is normaal. Je komt gewoon. Dat is gewoon een andere wereld, dat is gewoon een andere wereld. Ik vind dat normaal. Maar als je binnenkomt binnen die wereld, de andere wereld, dan zie je wel verschil. Dan hier kun je wel dingen veranderen van vooroordelen enzo. Dus zoals jij zei, je wist helemaal niet.
I101	Ja, nee, nee.
M101	Amai.
I102	Ja.
M102	Mooi verteld (lacht)
I103	Ja hè (lacht) Ja. Terwijl ik dan dus wel allemaal ideeën heb over hoe het zou moeten zijn en dan doe ik het zelf toch eigenlijk ook weer.
M103	Ja, oké. Wat vond je eigenlijk van de activiteit zelf, want dat heb ik niet gevraagd?
I104	O ja, ik vond het heel tof. Ik vond het tof om te merken, ehm, dat jullie allevier er heel open instonden. Heel erg open naar elkaar. En ik had misschien verwacht dat bijvoorbeeld [Julia] en Jasper meer naar elkaar toe zouden trekken en jij en Emran meer naar elkaar toe, dat het twee groepjes zouden zijn, maar jullie maakten echt heel erg contact met elkaar. En ehm, in het begin stelde ik nog wat vragen, om een beetje het gesprek op gang te helpen, maar eigenlijk was dat niet nodig, want eigenlijk ontstond er vanzelf een heel mooi gesprek. Dat vond ik wel eh, ja, wel tof om te zien. Maar het viel me dus wel ook op dat, ehm, nou ja, dat [Julia] en Jasper, ze waren super geïnteresseerd, maar wel een beetje naar jullie waren alsof jullie, een beetje alsof jullie exotische dieren waren in de dierentuin, zeg maar.
M104	(lacht)
I105	Ze wilden alles weten. En, ehm, o, dat lijkt me wel gek als mensen zoveel vragen aan je stellen, dat lijkt me best wel, best wel heftig eigenlijk.
M105	(lacht)
I106	Maar ze bedoelden het heel goed natuurlijk, maar dat viel me wel op.

M106	Nee, maar dat was goed, vooral, ik zei dat ook hè. Zij weten niet veel en nu weten zij al misschien komen zij tegen andere studenten en die willen ook weten wat daar zit, of ze gaan zelf vertellen van oké we waren langs hier, we weten nu een beetje meer over enzo. En dat blijf doorgeven aan de anderen ook. Ja, de informatie blijft gewoon, misschien ook aan andere studenten dat zou interessant zijn. Daarom dacht ik van oké dat is geen probleem.
I107	Ja. En ik denk ook dat jullie het een beetje gewend zijn?
M107	Ja.
I108	Dat mensen allemaal vragen stellen.
M108	Ja.
I109	Ja. Ja. maar ik vond het wel tof. En ik vond het ook, eh. Eerst voelde ik me een beetje van: o, kan ik dit wel vragen van jou en Emran en van die studenten, gewoon zo de hele middag vrijmaken voor dit project en eh... dus ik, ja, dacht oei vinden ze dit wel leuk? Dus ik dacht dan doen ze vooral om mij te helpen. Maar ik merkte dat iedereen het wel heel tof vond om dit te doen. Dus dat het, eh.. Dus dat was ik eigenlijk wel door verrast. Dat het zo'n succes was.
M109	Oké, dat is echt goed. Ik ben ook blij voor jou dat dat gelukt is.
I110	Ja, ja. (lacht)
M110	Ja, want dat was ook voor jou wel iets spannends zeker.
I111	Ja, ja, dat klopt.
M111	Maar, je moet altijd durven.
I112	Altijd durven inderdaad!
M112	Durven vragen, daar kan nikst mee kwaad hè.
I113	Nee, nee, is ook zo. Klopt. En hoe vind jij het eigenlijk om mee te doen aan dit hele project, om ook gefilmd te worden enzo?
M113	Wat bedoel je?
I114	Om mee te doen, dat wij samen ook dit helemaal doen. Dat ik, ook nu jou weer vragen stel en om er zo samen over na te denken van: hoe kunnen we dit het beste doen met die studenten enzo? Hoe vind je het om dat allemaal te doen?
M114	Ik vond dat echt eh, leuk eigenlijk. En ook, de andere helpen eigenlijk. Met alles. Zo bedoel je?
I115	Ja, ja.
M115	En ook vooral, dat er iemand anders dat nodig heeft, als ik kan waarom niet dan?
I116	En als mensen, stel dat deze film een groot succes wordt en dan wordt dat zo op de televisie in België, ik denk het niet, maar stel je voor, ehm, wat zou je dan willen dat mensen ervan onthouden?

M116	Dat er jongeren zijn die hier echt willen zo alles, alle jongeren die willen studeren die willen een goeie toekomst hebben en ze zijn gewoon gelijk aan de anderen. Dat wil ik zeker dat zij onthouden. Want iedereen is gelijk en dat wil ik zeker... Ja, dat eigenlijk.
I117	Ja, dat zou mooi zijn.
M117	Ja.
I118	Heb jij nog vragen?
M118	Mmm, nee. Maar, is dat het einde van jouw project?
I119	Eh, nu bedoel je? Nou, ik denk dat ik nog wat meer mensen ga interviewen. En dan eh, nog wat meer jongeren. En dat is het dan denk ik.
M119	Tot wanneer moet het klaar zijn?
I120	Voor september.
M120	O ja, nog wel tijd.
I121	Ja, maar ik moet het ook nog wel monteren, verwerken en schrijven.
M121	Ja, dat is moeilijk zo.
I122	Ja.
M122	Ja, ik weet het dat dat echt moeilijk is. Dat vraagt veel, geduld. Oké, succes.
I123	Dan gaan we nu nog een koekje eten. (lacht)
M123	Zeker
I124	Oké, bedankt Mohammed.
M124	Graag gedaan.

Interview Emran 9-5-2022

I: Interviewer

E: Emran

I1	Kun je wat vertellen over jezelf?
E1	Over mezelf?
I2	Wie ben jij?
E2	Ik ben Emran Salim sai. Ik woon in Antwerpen ik heb gestudeerd voor mode. Nu ik weer bij mode-atelier. Al vier jaar. En tot nu bezig bij dezelfde firma. Ja. En mijn ouders wonen bij mij. En kleine broer.
I3	En waar woon je?
E3	Deurne.
I4	Deurne.
E4	Ja.
I5	Ehm. Heb je een beetje eigenlijk een idee waar dit over gaat? Waar we mee bezig zijn?
E5	Bij Jongerenwerking?
I6	Nee met de film enzo.
E6	O. Is voor jou speciaal toch?
I7	Ja.
E7	Voor jouw school.
I8	Voor mijn school.
E8	Ja.
I9	Het gaat erover dat de jongeren van de jongerenwerking die zijn eigenlijk dezelfde leeftijd als de jongeren- de studenten, maar dat zijn, die jongerenwerking is zo'n afgesloten wereld. Heel veel studenten weten daar niet van en de jongeren die hier komen die zijn sowieso vaak wel anders, denk ik, dan de Belgische jongeren dan en die worden misschien ook wel door de Belgische samenleving gezien als vreemd of anders en ik vraag me dus af hoe dat is, ja voor jongeren als jij. En hoe het is als mensen je anders vinden en als je misschien jezelf ook anders voelt. Dus daar gaat het over. En daarom heb ik dus ook die ontmoeting georganiseerd met studenten. Kun je wat vertellen, hoe vond je dat, dat samen koken?

E9	Ça va, is leuk en je hebt ook nieuwe mensen beetje leren kennen en ook die studenten misschien beetje weten voor ons hier wat gaat gebeuren, wat is er hier en waarom komt de jongens daar. En daar ook stagiaire komt soms. En die, wij soms ook zit met de stagiaire die ook weet, allee, van begin wat gaat gebeuren hier en die graag ook nieuwe mensen leren kennen en plus die helpen mensen, de jongeren die meestal is van buitenlanders. Die komt van Azië of andere landen. Dus altijd die krijgen helpen. Ook activiteiten die hier gebeuren.
I10	En waarom vind je het belangrijk dat de studenten het weten, dat het hier is?
E10	A, dus. Ik weet niet waarom die, ik denk is beter dat die weten ook wat gaat gebeuren hier. Allee voor die jongeren die is van buitenland. Hoe loopt zijn leven of, hoe kan die hier help krijgt of, ik heb nooit zo iemand gezien die zoiets vragen. Ik heb nooit zo iemand gezien die zoiets vragen.
I11	Hoe bedoel je zo iemand? Een student?
E11	Ja. Dat wat gaat hier gebeuren of wat is hier?
I12	Dus het zou goed zijn voor hun als ze dat weten dat, dat, ja, dat ze weten dat de jongerenwerking er is, of dat er vluchtelingen zijn? Of wat, hoe zit dat precies?
E12	Veel studenten denk ik die weet denk ik over al die bijna over vluchtelingen. Die oorlog begint in Afghanistan, Syrië, Irak, Palestina en begint nu ook in Oekraïne. Dus ik denk ik bijna allemaal die studenten die weten ook wat gaat gebeuren.
I13	En ze weten wat er gebeurt, ze zien het op het nieuws.
E13	Normaal ja, ik hoor bijna elke dag op de radio.
I14	Maar toch vind jij het belangrijk dat die studenten echt hier komen en jullie ontmoeten.
E14	Ja, als die hier komen dan kan we samen zitten en babbelen over hoe het gaat.
I15	En dat ze jullie leren kennen.
E15	Ja.
I16	Ehm. Wat had je ervan verwacht? Hoe dacht je dat het zou gaan met de studenten?
E16	Ja, ik dacht. Ik wist het niet eigenlijk. Hoe het gaat. Maar dat studenten was echt leuk. Lieve jongen en meisje was dat en ja, was een beetje babbelen en samen koken, beetje samen zitten en eten, beetje praten, beetje elkaar leren kennen. Was echt leuk, echt.
I17	Was het leuker dan je van tevoren had gedacht?
E17	Ja.
I18	En waarom is dat?
E18	Ja. Ik wist het niet zou het gaat. Die was echt lief dus. Ik dacht gewoon een beetje babbelen en dan gaat het klaar zijn. Een beetje praten waar woon jij? Een beetje samen zitten, en koekjes eten. En ja, die willen graag nog eens hier komen voor activiteiten of voor hier iets te doen.
I19	Wat zou je daarvan vinden?

E19	Ja, leuk.
I20	En waren er ook dingen die je lastig vond?
E20	Ik vind lastig, door gemeente die bezig echt lang duurt. En ook bijvoorbeeld ACM maakt afspraken met tandarts. Je moet wachten een maand, soms twee maanden. Allee ik vind echt als iemand probleem hebben, die krijgt afspraak twee maanden later. Ik vind dat is echt allee, ik snap niet waarom, maar ja, dat is echt. Ook die, als je bezig met gemeente voor jouw identiteitskaart, dat is ook echt duur. Jij aanvraag doen, is bijna twee maanden, drie maanden wachten voor jouw identiteitskaart. Dus mijn broer heeft identiteitskaart, is vervallen. Over alles die gaat, die kijkt ah, maar die heeft volgens zo bijlage 15, en die soms zeggen ah, is oké, en soms zegt nee, jouw identiteitskaart moet nieuw worden. Allee, ik denk deze is...
I21	Ik heb dat ook, ik moet ook een nieuwe identiteitskaart krijgen en ik ben echt al sinds oktober ermee bezig en ik heb hem nog steeds niet.
E21	Ah, kijk.
I22	Dat is België, hè? (lacht)
E22	(lacht) En ook de weer van België is ook een beetje raar.
I23	(lacht) Maar ik bedoelde nu ook donderdag met de studenten, waren er momenten die je moeilijk vond met hun?
E23	Alle, ik vind ça va, niet zo moeilijk, allee, voor mij eigenlijk.
I24	Ehm, toen we op straat studenten gingen aanspreken, toen-
E24	Ja, dat was ook, die studenten was geen tijd en sommigen vertrek snel trein pakken en naar huis, boodschappen. Dat was een beetje moeilijk, allee.
I25	En jij vond het ook lastig qua taal.
E25	Ja, is een beetje moeilijk, ik kan niet praten zo goed. Speciaal mijn grammatica is helemaal kapot (lacht) ja is moeilijk nieuwe taal leren kennen en ja, is niet makkelijk.
I26	En vond je dat ook donderdag zo?
E26	Ja. Ook was een beetje moeilijk.
I27	Zeg maar met de studenten vond je dat ook?
E27	Sommige studenten ook wij zeggen die snapt niet en ja, een beetje zo duidelijk praten en allee niet zo dialect. Als die praat zo dialect of zo iets en hij snapt niet wat ik bedoel.
I28	Ja, als ze een dialect eh...
E28	Ja.
I29	Dan kan ik het ook niet verstaan.
E29	Ja, en Belgische taal is ook, allee, is niet makkelijk, met veel grammatica, allee. Tot nu ik snap niet zo goed. De grammar is echt een beetje moeilijk.

I30	Mohammed vertelde dat voor hem het leren van de taal hem meer waardig voelde.
E30	Moeilijk?
I31	Dat hij zich meer waardig voelde. Hij voelde zich eigenlijk beter alsof hij meer waard was, toen hij de taal beter snapte.
E31	Ja, dat is normaal, als je met Belgische werken. Of veel praten. Jouw taal wordt meer beter.
I32	Ja, maar ook zeg maar als je dus, dat je je beter voelt ook. Dat je voelt alsof je beter bent als je de taal snapt hier in België.
E32	Ja, klopt.
I33	Ja?
E33	Ja, als je weet veel, dan je weet ook wat je moet doen waar je moet gaan, hoe je moet spreken, met dokter of met andere problemen of bij gemeente, of als contract kunt krijgen ergens. Dus je snapt niet goed soms, wat staat in contract, gewoon handtekenen en klaar dan later jij hebt probleem.
I34	Heb jij het gevoel dat, als jij zo, toen we zo met die studenten waren, dat jij anders bent dan de studenten?
E34	Nee, eigenlijk niet.
I35	Je voelt geen verschil.
E35	Nee.
I36	En heb je het gevoel dat zij anders naar jou kijken?
E36	Nee, is normaal zo. Vriend zo was hij bezig.
I37	Sorry?
E37	Zo normaal zo vrienden zo was hij bezig.
I38	Is dat vaak zo als je met mensen praat, met Belgische mensen?
E38	Nee, dat is niet zo vaak. Maar ja, sommige is een beetje racist. Sommige die je ziet op straat, je voelt zo dat allee, je niet graag zo buitenlands ofzo, maar sommige die is echt zo normaal. Je voelt niks zo vriendelijk, maar allemaal is niet hetzelfde.
I39	En hoe is het als op straat, als mensen zo racistisch zijn?

E39	Ah, als ik zie zo, dat ik gewoon zo zeg, ik gewoon zo door ik ga, ik laat ze. Ik niet zoveel babbelen en ik gewoon doorga ik. Ik heb een politie was ook gezien. En ik kwam buiten van moskee. En die was, ik weet niet, gewoon zo van rare vragen: waarom jij komt naar die moskee? En wat doe jij hier? Blablabla, en tijdens ik was in school, efkes pauze en ik wou even naar buiten voor salat en ik trok naar Scholgem, en die zei geef mij jouw identiteitskaart waarom ik naar die moskee? Ik zeg, wat is er, wat is het probleem? Niks. Alleen, zo was denk ik een beetje racist. Ik heb iets gedaan? Nee. Gewoon zo van moskee buiten kom. En die vraag waarom jij komt naar hier? Maar allemaal ik zie niet zo zelfde. Ik heb ook goeie politie gezien. Die helpt mij ik was naar even in Brussel ik zoek een plaats voor een vriend, dus die help mij, die brengt mij naar die plaats, dus er bestaat ook zo'n politie.
I40	Dus sommige mensen zijn goed en anderen niet.
E40	Ja, maar, dat is normaal. die vijf vingers zijn niet hetzelfde (laat hand zien).
I41	Ja. Dat is ook weer waar.
E41	Dus ook bij mensen is niet allemaal hetzelfde. Ook goeie mensen, ook racistische mensen, ook lieve mensen, ook vriendelijke mensen.
I42	En word je wel eens boos ervan als mensen zo doen?
E42	Op mij boos?
I43	Nee, dat jij boos wordt. Bijvoorbeeld op zo'n politieman.
E43	Nee, ik niet zo boos eigenlijk. Allee, als ik boos gewoon zo ik doorga. Is het probleem, ik praat niet veel. Maar eigenlijk gewoon ik word niet boos.
I44	Ook niet van binnen.
E44	Nee. Ik heel rustig. Ik heel rustig. (zwaait en lacht) Mohammed is hier.
I45	Dus normaal ik niet boos zijn, ik heb nooit zo echt, zo agressief zo nooit echt gewild.
E45	(interruptie)
I46	Hoe vind je het dat de jongerenwerking er is?
E46	Ik vind het heel leuk daar. Als er is probleem. Bijvoorbeeld soms ik krijg brief van belasting. Ik snap niet helemaal die, die nummers moet controleren, en hoe moet je aanpassen daar, ook als het is probleem voor familie of zo ik krijgt niet leuk, altijd als probleem, ik kom hier.
I47	En jij helpt ook anderen.
E47	Ja, soms ik zie iemand en die vraagt van mij iets en die kan niet hier komen, bijvoorbeeld. Die is boven vijftientig jaar ofzo. Soms Eva helpt mij. Ik zeg ja, iemand zo probleem en wat kan hij doen ofzo. En dan kan zij zeggen jij moet daar gaan, of jij daar moet. Op die manier ik soms mensen ik help. Of soms taal. Iemand die praat niet goed zo ik vertaal voor hem.
I48	Dus jij wordt geholpen en je helpt.
E48	Ja.

I49	Zijn er ook dingen die je minder goed vindt bij PSC?
E49	Nee, ik zie niet zoiets. Het is altijd, altijd leuk.
I50	Ja.
E50	Alleen is een beetje druk nu op het moment. Drie, vier jaar geleden was het niet zo druk. En ja, is niet zoveel mensen daar ook werken.
I51	En wat vind je ervan dat het in de universiteitsbuurt is?
E51	Ik vind deze buurt is echt leuk. Ik woonde ook daar. bij mij die studenten was ook echt lief. Echt een leuke buurt.
I52	Heb je veel contact met studenten?
E52	Nee, ik heb niet veel contact. Ja, ik ben eigenlijk bezig met werken meestal. Dus van werk naar thuis. Winkelen of boodschappen. Niet meer tijd heb met studenten, om hier te zitten.
I53	Te druk.
E53	Ja.
I54	Je hebt inmiddels ook een ander leven omdat je werkt. Ja, snap ik. Weet je nog de eerste keer dat je hier kwam?
E54	Ja. Ik was echt. Allee zo spannend voor mij. De eerste keer ik kom ik was CAW, was niet hier in Lange Winkelstraat, was bij Handel. En allee, ja, ik was echt blij omdat, met brieven ik was gekregen en ik was ook nieuw hier in België en ik snapte niet wat ik moest doen. Die helpt mij voor de brieven en daar ik leren kennen nieuwe mensen daar en ook stagiaire daar die helpt mij ook voor alles. Dus was super leuk.
I55	Maar ook een beetje spannend soms.
E55	Ja. Soms wij samen zitten daar een beetje eten, soms ook dansen, soms ook naar park daar barbecue maken, was echt zalig. Maar spijtig nu ik heb niet veel tijd hier. Ik ben bezig met werk, dus jammer.
I56	Waarom is het belangrijk dat de jongerenwerking er is?
E56	Ja, omdat veel mensen, die snap niks, die snap ook niet voor talen goed en ja, die kan niet, wat die doen alles, die krijg zo een brief of probleem met huurbaas of probleem met dokter dus altijd die CAW helpt voor electriciteit voor andere dingen.
I57	Dus het is echt goed dat het bestaat.
E57	Ja.
I58	En je zei net dat je wel meer contact zou willen, dat de jongerenwerking, dat er meer gebeurt met de studenten, toch?
E58	Ja.
I59	Meer van die activiteiten samen enzo.

E59	Ja, ja, ja.
I60	Ehm, Maar waarom is dat leuker? Waarom is het niet genoeg om alleen iets te doen met de jongeren van hier?
E60	Ja maar, als het niet de studenten ook, je leert van hun iets misschien, of nieuwe mensen leren kennen. Of ja, die weet iets, of die jongeren weet iets die studenten weet niet.
I61	Wat kunnen de jongeren bijvoorbeeld leren aan de studenten/
E61	Bijvoorbeeld, hier is ergens een plaats voor sporten, die jongeren weet niet. Of een plaats voor sauna. Of een plaats voor cafe, zo een goeie plaats. Dus de jongeren weet niet.
I62	Maar ook andersom, wat zouden de studenten kunnen leren van de jongeren?
E62	Bijvoorbeeld als je iets weet, of voor eten iets weten, of wat gaat gebeuren, of voor talen of problemen ofzo. Bijvoorbeeld wat gaat gebeuren in Afghanistan. Veel studenten weet niet. [voorbeelden van zaken die in Afghanistan spelen, hier weggelaten op verzoek van respondent] Zoveel dingetjes gebeuren in Afghanistan. Die studenten weet niets.
I63	En jullie zouden daarover kunnen vertellen.
E63	(Knikt)
I64	Ik heb drie papieren. Kijk dit is een cirkel. Dus dit is de Belgische samenleving. De mensen in België. En dan, eh, is de vraag, als jij hier zegt dan betekent dat dat jij helemaal erin zit, dat je helemaal, zo hier rondloop van, ja dit is mijn plek! zegmaar. En hier helemaal niet. Snap je? En die heb ik ook met leeftijdsgenoten in België. En de jongerenwerking. Begrijp je het idee?
E64	Ja, ja, ja, ja.
I65	En dat heb ik stickers die je mag opplakken waar jij jezelf ziet.
E55	(neemt de cirkels door) Voila se.
I66	Kun je ze laten zien, één voor één? Eerst die van de Belgische samenleving?
E66	(laat cirkel zien, met groene stip in het centrum) Ik ben echt blij ik ben echt binnen, mijn alle problemen is klaar, ik heb goeie appartement, mijn ouders wonen bij mij, ik heb goeie werk, ik heb Belgische paspoort. Belgische nationaliteit. Dus alles loopt goed.
I67	Jij voelt je eigenlijk ook echt Belg.
E67	Ja.
I68	Ja?
E68	Ja, ik heb ook Belgische nationaliteit. Dus bijna vijf, zes jaar in België. Dus ja, voor mij alles ça va, alles oké.
I69	Voel jij je meer Afghaan dan Belg, of meer Belg dan Afghaan?
E69	Zelfde voor mij.
I70	Dat is bijzonder.

E70	(laat de cirkel van de jongerenwerking zien, met opnieuw de groene stip in het centrum) En voor jongerenwerking: Ik ben wanneer ik heb probleem, ik altijd iets bel, en ik ben altijd hier in mijn problemen die helpt voor alles.
I71	En dit voelt als een thuis.
E71	Ja. Speciaal voor Joran, ik bel 's nachts soms, zes uur, acht uur, die antwoordt mij. En die vraagt wat probleem is. (Laat cirkel leeftijdsgenoten in België zien, met de groene stip op de eerste cirkel vanuit het midden). En hier ook allee, bijna zelfde.
I72	Maar deze wel net ietsje minder.
E72	Ja.
I73	Waarom is dat?
E73	Beetje tijd nodig. (lacht)
I74	Ja?
E74	Ja.
I75	En waarom is dat denk je?
E75	Ja, ik ben nog niet zo lang hier in België. Dus nog tijd nodig, dat...
I76	Dat je echt mensen leert kennen enzo.
E76	Ja, ja.
I77	Heb je Belgische vrienden?
E77	Ja. Soms. Alles iets zijn is vrij, dus die contact nemen met mij. En ja, die is met hem familie iets doen, die contact nemen met mij. Dus wij gaan samen daar iets eten of drinken. Belgische familie. Die mensen ik heb hier leren kennen. Hij was samen zo spelletje doen en in het park, dus daar die mensen een beetje meer leren kennen. En nu alles zij is echt mijn goeie vriend, dus nu alles, zij contact nemen met mij.
I78	Dat is tof.
E78	Ja.
I79	Mohammed. Ik had Mohammed ook die cirkels gegeven en die zat meer naar buiten toe. En die zei, dat hij ook niet, hij wilde ook niet in het midden. Want hij zei, ik wil niet kwijtraken dat ik anders ben. Dat hij zeg maar, zijn eigen cultuur enzo.
E79	Ik heb ook mijn cultuur. En ik niet veranderen mijn eigen cultuur. Dat is voor mij eigen. En Belgische mensen heeft geen probleem met mijn cultuur. Ik doe mijn bidden, die heeft geen probleem, of wat ik dragen, of schoenen of kledjes, dus ik, nikst gemerkt dat iemand zegt tegen mij nee, mag niet deze niet dragen, dat is hetzelfde. Ik volg mijn, wat is mijn geloof en ik ook heb, ik heb ook geen probleem wat jij volgt, dus ik heb respect ook voor iemand anders, voor ander geloof ook.

I80	Dus je bent helemaal Belg en Belgen zijn gewoon verschillend. Iedereen is anders.
E80	Ja.
I81	Je kunt ze teruggeven hoor. Even kijken hoor. Vind jij anders zijn iets positiefs of iets negatiefs.
E81	Negatief, ik heb gezegd toch van dokters hier.
I82	O, dat is van, je bedoelt dat-
E82	Ja, dat is echt moeilijk. Soms ik wil afspraak maken met dokter. Die zegt, ah, kan niet op deze dag. Of twee dagen later, of drie dagen later. Allee, dat is echt, niet leuk.
I83	Denk je dat het makkelijker zou gaan als je.
E83	Allee, ja, zonder afspraak kan ik wat tijd geven, zonder afspraak kan het wat tijd geven. Zonder afspraak kan het ook mensen zeggen.
I84	Maar ik bedoel, heeft dat ermee te maken dat je niet van hier bent?
E84	Ik snap niet goed.
I85	Dat het eh.
E85	Wat is negatief in België bedoel je?
I86	Nee, maar jij ziet jezelf dus eigenlijk niet als anders, als ik het goed begrijp.
E86	Nee.
I87	En denk je dat dat geldt voor de meeste jongeren?
E87	Ik weet niet voor de andere jongeren.
I88	Hier in de jongerenwerking
E88	Ja. Voor mij eigenlijk is ça va, alles hetzelfde.
I89	En is dat altijd zo geweest?
E89	Ja.
I90	Vanaf het begin dat je hier was.
E90	Helemaal perfect. Bij werken, bij school, bij stage.
I91	Dus het is voor jou wel heel belangrijk dat je werkt.
E91	Ja, heel belangrijk. Ja, ik graag ik zit niet zit zo. Is beter werken en ook studeren, ik heb zo gedaan. Ik heb alle twee samen gedaan zo, ik heb deeltijdschool begin. En ik vind het niet leuk zo. Misschien. Ik heb niet probleem gekregen, maar ik zie sommige mensen, die krijgt problemen met OCMW. Die zegt je moet dat doen, je moet dat probleem in orde maken, blablabla. Dus ik vind het is beter dat zelf werken en geen enkele probleem.
I92	Dan heb je niet met die dingen te maken.
E92	Nee, geen contact met OCMW of andere dingen.

I93	Dat klinkt wel fijn ja. Ehm. Ik heb je geloof ik alles gevraagd wat ik wilde vragen. Maar ik ben nog wel benieuwd of je ook vragen voor mij hebt. Of over wat we aan het doen zijn of zo. Je kent me nu al een tijdje ik loop hier al een tijdje rond.
E93	Ja, ik heb je echt weinig hier gezien.
I94	Anders kom ik wel even naast je zitten. Dan moet jij een klein beetje verschuiven denk ik, een beetje naar links. En dan mag je mij iets vragen, als je een vraag hebt.
E94	Ja, ik heb de eerste keer jou gezien, ik dacht jij komt zo stagiaire hier ook, helpen, jongeren. Maar ik wist niet, jij komt voor je schoof ofzo.
I95	Ja, klopt ja. Ik studeer theologie. Dat gaat over geloof.
E95	A.
I96	En ik doe dan hier dus onderzoek voor mijn studie. Over dus hoe, ja, hoe het is om anders te zijn.
E96	O, ik wist niet dat jij studeer voor geloof. Ik wil een paar vragen stellen (lacht)
I97	Stel maar.
E97	Deze, meestal ik heb gehoord voor Bijbels, dat hier is het een beetje anders. In Italië is anders.
I98	Je bedoelt dat hier prot- dat het hier katholiek is, of?
E98	Nee, niet dat het katholiek is. Maar dat de Bijbel bestaat niet dat het vroeger was.
I99	Dat de Bijbel verandert is? Oei, dat is een moeilijke vraag.
E99	Ja, want ik ben ook in Italië geweest, zo bij een kerk. Ik graag veel culturen leren. Dat is een beetje zo kleine hobby van me.
I100	O, wat tof!
E100	Dus ik graag ook veel informatie over Jezus. Dus wij geloven ook zo, profeet Jezus. En wij geloven alles. Maar tegenwoordig, veel is verandering. In de Bijbel.
I101	Dat is, wel, de Bijbel wel zoals ie nu is, is al wel 1700 jaar zo. Dus dat is wel al heel lang. Dus die is niet echt veranderd. Dus ik weet niet zo goed wat je bedoelt.
E101	En heb je ook informatie dat de profeet ook staat in de Bijbel?
I102	Over Mohammed? Nee.
E102	Heb jij niet gehoord?
I103	Nee, dat staat niet in de Bijbel.
E103	Nee, kijk dat is veranderd, normaal in onze Koran.
I104	Ja, maar dat is dus, Jezus komt wel voor in de Koran, maar -
E104	Ik heb gehoord, maar - sorry.
I105	Nee, geeft niet.

E105	Ik heb ook een professor, die is van India, maar die woont nu in Saudi Arabia, is ook heel bekend. Dr. Zakerne, ken je die? Je kan ook Google search, of in Youtube, je ziet alle informatie. Dus, ik heb van hem gehoord dit bestaat.
I106	Dat de Bijbel verandert is,
E106	Niet verandert, maar de Bijbel ook, in de Bijbel.
I107	O, echt waar? Interessant. En zijn dat dan christenen?
E107	Nee, die heeft alles gestudeerd, over christenen over hindi.
I108	Maar die Bijbel is dat een christelijke bijbel.
E108	Ja.
I109	Nog nooit van gehoord.
E109	Ja, je kan ook searchen in youtube.
I120	Ik ben benieuwd, ik ga het opzoeken.
E120	Schrijf gewoon dr. Zakerne, je ziet alle informatie. Die is echt grote professor.
I121	En heb je nog vragen over de film, of over. Ik heb heel veel gevraagd namelijk, dus als je nog vragen..
E121	Nee, nee, ik heb gevraagd je studeert van geloof, dus ik heb vragen. Dus ook als je informatie boeddhisten of die?
I122	Nou, vooral van christendom ook.
E122	Dus niet zo van Hindu.
I123	Daar weet ik wat minder van af.
E123	Zo van koe. Ja, dat die dan heilig is. Van. Van heel verschillende dingen. Van vuur. Ik heb ook hier in België gehoord van een paar mensen die geloven van vuur, nee van zon. Ken je dat?
I124	Nee. Nou, je weet veel dan.
E124	Ja, ik heb gehoord die bestaan in België. Ja. Ik graag zo veel, want toen ik was student, ik was graag, maar ondertussen ik geen tijd gehad.
I125	Waarom ben je zo geïnteresseerd in andere culturen?
E125	Ja, ik graag wil weten veel. Voor culturen.
I126	Wat leuk.
E126	Ja, ik heb van India van films gezien, dus.
I127	Wat vind je dan van de Belgische cultuur?
E127	De Belgische cultuur? Meestal ik die studenten, ik zie niemand die komt naar kerk, of die volgt niks bijna. En ook in België ik heb gehoord, was ook een collega van me en die gelooft niks. Snap je, die gelooft niks, geen God, niks.

I128	Vind je dat raar?
E128	Ik vind dat een beetje raar. Dat is iemand die bestaat. Dat is gemaakt. Is normaal je moet geloven bijvoorbeeld, je gelooft dat iemand heeft je jas gemaakt, toch?
I129	Ja.
E129	Dus of iemand die heeft alle, de zon, die bestaat. Die kan niet gewoon, allee abracadabra, dus als jij gelooft dat iemand heeft jouw jas gemaakt, dan jij ook gelooft dat jij gemaakt, dus wie heeft jouw gemaakt.
I130	Ja.
E130	Ja? Ja, allee, dus iemand heeft jou gemaakt in de buik gemaakt. Heb jij gezien van iemand die maakt zo vinger, of lichaam of ogen? Niemand kan.
I131	Dat is wel mooi gezegd.
E131	Ja, ik geloof Allah.
I132	En hoeveel ga je dan naar de moskee.
E132	Normaal vroeger ik ga naar de moskee voor salat, nu ik heb geen tijd, ik doe de bidden in werkplaats. Dus we bidden in de dag vijf keer.
I133	En zijn al jouw collega's ook moslim?
E133	Nee, ik heb twee collega's die is moslim en die ander is christen. En ook eentje, die gelooft niks.
I134	En praten jullie daar wel eens over?
E134	Soms een beetje praten, maar ik heb respect voor iedereen. Dus ik gewoon zo informatie te vragen.
I135	En hoe reageren ze als jij gaat bidden.
E135	O, nee, nikst, normaal zijn beter. En samen zitten en eten. Wij weten alle vrienden van ons, die weten allemaal, dus bijvoorbeeld als we iets eten in werkplaats, die vragen eerst van wat jij wil eten. Die weet dat wij eten meestal vegetarisch of halal. Dus voor ons altijd die bestel hallal en die wil graag die zelf eten.
I136	Dat is wel verschillend dan.
E136	Ja, het is verschillend...
I137	Maar dat gaat dus prima.
E137	Ja, dat is geen probleem. Respect. En ook respect voor ons.
I138	En zo heb je dat eigenlijk altijd wel hier in België.
E138	Ja.
I139	Dat is wel heel fijn.
E139	Soms heel veel praten hier over België wat was geboren, hoe die België gemaakt.

I140	O, de geschiedenis van België enzo.
E140	Ik heb ook zo rond van Antwerpen gelopen. Toen was oorlog, tweede wereldoorlog en die Duitsland heeft gebombardeerd, welke plaatsen. Bij Groenplaats, die gebouwen .
I141	Ja, klopt ja, dat heb ik ook gehoord.
E141	Ik heb rondgewandeld. Ik heb alles gezien zelf, dus alle stad voor mode wel. En ook die tijd was van mode wel. En ook die mensen gingen naar Amerika. Ik heb ook in die museum gezien. Ik vergeet de naam van die museum. Dichtbij de MAS.
I142	Eh, oja. Red Star Line.
E142	Ja, ja, klopt.
I143	Is een mooi museum.
E143	Vind je het belangrijk om veel van België te weten?
I144	Ja, als ik zie iemand nieuw. Dus ik beetje ook zo discussiëren, dus iemand zegt iets wat ik niet begrijpen en ik graag wil weten over culturen over.
E144	En ook speciaal over België omdat je hier woont? Is dat dan belangrijker?
I145	Ja, ja, omdat ik ben ook nieuwe Belg, dus ik wil graag ook veel weten. Soms ik ook discussiëren hier. In jongerenwerking met Eva of met Joke. Er was ook een andere collega, Anna, maar zij stoppen nu hier. Ook ik was veel praten.
E145	Tof, Ehm, jij moet denk ik zo gaan.
I146	Heb je nog vragen?
E146	Succes met je examen!
I147	Hoe vond je het om dit te doen?
E147	Leuk. Kijk ik wist het niet dat je studeert over geloof
I148	Wat vind je daarvan, dat ik dat doe.
E148	Dat is leuk, echt waar. En jij moet ook langs gaan bij Palestina, bij Israël.
I149	Ik weet niet wat dat is, maar dat moet je me maar een keer vertellen.
E149	Dat is altijd, hier is vechten. Daar is een speciale moskee voor moslim. Dat is, bij Israël.
I150	Kan ik daar gewoon heen?
E150	Ik weet niet. Ik denk de Europese mensen kan wel. Die andere landen kan niet daar. Mag niet.
I151	Als je me een keer mee wil nemen lijkt me tof. Als je dat een keer kan vragen.
E151	Ja, ik kan gaan met jou, maar ik weet niet. En ik ga daar niet. Dus ik ben daar moslim dus ik kan niet bij de joodse daar.
I152	O, je bedoelt de joodse. De joodse wijk enzo. Oja, daar ben ik ook wel geweest.

E152	Ja, en ik heb veel gehoord dat, ik weet niet of jij weet die vrouwen, wanneer die trouwen die wordt kaal.
I153	Ja. Met een pruik hebben ze dan.
E153	Ja. Allee, dat is echt een beetje raar. (lacht)
I154	(lacht) ja. Cultuurverschillen hè?
E154	Die met speciale kleedjes altijd zo. Zie je al kep.
I155	Bedankt.
E155	Allee, dankjewel.
I156	Jij moet maar weer aan het werk denk ik.
E156	Allee, succes.

Interview Chérif 18-5-2022

I: Interviewer

C: Chérif

I1	Kan je iets over jezelf vertellen?
C1	Ik ben Chérif. Ik kom uit West-Afrika, speciaal, allee, in Guinea. Allee, ik denk niet dat dat zo bekend is in België, want ik heb dat al heel vaak tegen mensen gezegd, Guinea. Allee, er is ook drie Guinee in Afrika, dus, ja. Guinea Conakry, daar kom ik vandaan. En ik ben hier al acht jaar. Beetje van alles gedaan. Naar school gegaan, gewerkt en beetje meegedaan met jeugdorganisaties en zo. Ja, dat is het.
I3	En waar woon je?
C2	Ik woon in Borgerhout.
I4	En eh, hoe oud ben je?
C3	achten- eh, dertig. Dertig.
I5	Hoe vind je het om hier in Antwerpen te wonen?
C4	Ik vind het, ik vind het leuk, leuk. Eh, nu eigenlijk, ik vind het heel veel beter, want vroeger was het nog een beetje moeilijk, tijdens school enzo. Maar nu is het wel leuk. Op zich, het is een hele mooie stad en ja, soms kom je hele leuke mensen tegen, niet altijd, maar ik vind het wel heel leuk om te wonen, ja. Het is leuk om te wonen.
I6	Ik maak deze documentaire dus onder andere met jou. Je hebt ook een beetje meegedacht.
C5	Ja.
I7	En het gaat dus over, hoe is het om anders of vreemd te zijn hier.
C6	Ja.
I8	En dan in het speciaal ook in relatie tot de universiteitsbuurt. Die zijn eigenlijk even oud als de jongeren die hier komen.
C7	Als de meeste jongeren van hier, ja.
I9	En eh, toch zijn dat zo twee verschillende werelden.
C8	Ja, dat is waar, dat is waar.
I10	Heb jij je wel eens vreemd, of anders gevoeld hier in België?

C9	Eh, allee, vreemd dat wel. Dat is, ik weet dat heeft ook niet te maken, omdat je, omdat je zwart bent ofzo. Ik denk maar dat is gewoon, ja, mensen die hier opgegroeid zijn en mensen die vluchteling zijn, hebben twee verschillende problemen, dus twee verschillende werelden. Die andere heeft het goed, dus die gaat naar school, studeren. Dus die gaat zich amuseren. En die ander moet heel veel aan verleden denken en proberen veranderen, of snap je, opnieuw beginnen. Dus ja, ik denk dat dat wel een beetje vreemde is, in het begin altijd. Dan komen er altijd van die vragen zo van: waar kom je vandaan en allee, het is wel een beetje vreemd in het begin. Het is niet dat dacht echt, je komt in een wereld en dan, je bent welkom. Mensen hebben ook twijfel enzo. Dus mensen kijken naar jou en die willen weten wat is uw intentie om hier te zijn, waarom kom je naar hier en waarom speciaal hier. Dus dat is alles, dat je, eigenlijk moeten bewijzen, dus extra doen, dus, voila se.
I11	Hoe ervaar je dat?
C10	Soms goed soms slecht. Soms goed soms slecht. Bijvoorbeeld ik heb toen ik op school zat, dat was een leerkracht naar mij en hij heeft mij heel erg geholpen. Met mijn talen, op school en alles. Want elektriciteit heb ik gestudeerd en hij was mijn praktijkleerkracht en hij was heel goed. Dus dat werk en hij nam mij. En met hem was heel aangenaam om te werken dus. En, soms ook, want ik ben nu aan het praten van schoolvlak, en ondertussen ben ik ook naar stage geweest en dat was niet zo aangenaam bij sommige mensen. Dat waren echt zo, ik weet het niet (lacht) echt rare vragen en echt zo gevoelige dingen. Ja, misschien voor hun is dat niet gevoelig, maar ik bijvoorbeeld ik vind dat wel dat dat-
I12	Vragen die te persoonlijk zijn.
C11	Nee, vragen van, ja soms ook wel, soms niet, maar vragen van eh, ja, als je bijvoorbeeld zo, hoe kan ik dat zeggen, dat je dat je die vragen aan jou om iets te doen en je probeert dat te doen je beste en dan krijg je nog altijd zo echt van die rare commentaren van dingen en alles, echt. En soms dat is een beetje, een beetje te veel. Dat is een beetje te veel.
I13	Kan je een voorbeeld noemen?
C12	Ja, ooit, ik heb eh, ik was gaan solliciteren voor mijn stageplaats en mijn broer was daar al stage aan het doen en dat was geregeld door school. Dus ik was daar gegaan en ondertussen ik hoorde dat zo, die oude man, hij was heel lang al, het was bedrijf hier Hugo de Jong, maken liften. En hij was met mijn broer aan het praten en hij zei echt 'neger' echt letterlijk, echt waar. En eh, voor iedereen in de groep die daar was, dat was normaal, dus niks gezegd. En ik zei, oké, all right, (lacht) dan weet ik ook, maar van binnen was ik een beetje geraakt en ik vond dat niet oké. Maar, ik heb dat ook meegemaakt op school. (lacht en wijst naar iemand buiten beeld) Ik heb dat ook meegemaakt op school. Je probeert je eigen te verdedigen, maar ze zien je als de agressieve jongen. Je had niks moeten zeggen, gewoon doorgaan. Je weet dat is gewoon voor een paar dagen, je bent daar niet de hele tijd, dus, gewoon een paar dagen, move on.
I14	Daar moet je even doorheen ofzo?

C13	Je zegt gewoon tegen jezelf: ja ik heb geen keuze. Ik heb geen keuze. Ik ben hier sowieso voor mijn diploma, voor mijn stage. Dus ik moet goeie punten hebben. Maakt niet uit waar. Als ze zeggen, ik ga gewoon doorgaan. Op uw tanden bijten dan, gewoon doorgaan.
I15	Maar ik kan me wel voorstellen dat je daar soms boos over wordt.
C14	Ja, ja, ik ben heel veel boos over geworden. Ik ben twee keer ook weggestuurd van mijn stage. (lacht) Ja, ja, ik ben twee keer weggestuurd geweest van mijn stage. Nadien ik moest, over nadenken. Die mensen hadden niks te verliezen, ik wil mijn diploma. En als die mensen goeie punten aan mij geven, moeten slijmen, doe ik. Mohammed. (knipoogt naar iemand buiten beeld) Sorry. (lacht)
I16	We zijn aan het interviewen (naar persoon buiten beeld).
C15	Dat is mijn vriend.
I17	Als jij (wijs naar Chériff) er oké mee bent, mag je hier zitten, maar je moet niet Chériff afleiden.
C16	Hij is een mooie jongen geworden, schatje gewoon.
I18	(antwoord op iets onverstaanbaars van de jongen) Nee, prima hoor, je mag hier zitten! Maar je moet niet, Chériff niet te veel laten lachen enzo.
C17	Hij zal niet afleiden, komt goed. Hij gaat niet afleiden.
I19	Is ook wel leuk, met publiek zo.
C18	Ja, ja.
I20	Ik ben Willemijn trouwens. (de jongen stelt zich voor)
C19	Ey, je hebt zelf een nieuwe tattoo, yo, ha! (lacht, waarop de jongen besluit dat hij maar beter weg kan gaan)
X	(lacht)
C20	Ik kom sebiet, yo.
I21	Tot zo! Ehm, even kijken hoor. En je zei net dat het positief en negatief is.
C21	Ja, positief en negatief, soms, eh, dat is moeilijk te zeggen, allee ik noem dat positief. Want soms, dan bijt je op je tanden, dan ga je vanuit, sterk of, dan zeg je dat over, dan maak je ruzie daarover en dan heb je nog altijd spijt. Dus slecht of goed. (maakt afwegend gebaar met zijn handen) Dat bedoel ik.
I22	Hoe bedoel je?

C22	Bijvoorbeeld als iemand reageer u, dat kan u boven zetten. Dus hij heeft 'neger' gezegd, ik kan hem rustig stappen en gewoon met hem praten. Dus, zet u op een plaats. In de dag van vandaag niemand gebruikt die woord, dus óf ruzie maken met hem en alles kapot maken en ja, op het einde spijt hebben. Dat heb ik gedaan, dus ik heb ruzie gemaakt met die mensen en dat was slecht en ondertussen heb ik het ook op een ander manier leren aangepakt. Dus daarom die positief ook. Dat is niet helemaal positief, maar op dat moment dan zie ik wel als iets positiefs, want ik heb geen tijd verloren om mijn energie te geven aan zo'n discussie.
I23	O ja, dus positief zie je als, dat je toch gewoon oké, laat ze maar praten, ik doe gewoon mijn ding.
C23	Ja, ik doe gewoon mijn ding. Ik ben hier naartoe gekomen voor een doel, ik haal mijn diploma, ik ben weg.
I24	En, dat je anders bent dan de mensen om je heen, heeft dat ook - kan dat juist ook iets positiefs zijn?
C24	Eh, ja. Ja. Als wij zo, allee, we leren van elkaar. Dat vind ik wel positief. Sommige mensen, sommige mensen die leren heel veel van elkaar ook. Dus, Belgische, Belgische traditie en Afrikaanse traditie. Dus, jullie leren van elkaar.
I25	Wat kunnen mensen die hier geboren zijn van jou leren? Of jouw collega's?
C25	Mijn collega's. Nou, dat weet ik niet (lacht). Ik zelf weet het niet, wat kunnen ze van mijn leren. Koken? Afrikaans te maken? (lacht) Zoiets, of eh, ja, eh, ja, dat weet ik niet. Misschien van mijn karakter of misschien iets anders, maar ik zelf dat ik iets aan iemand kan leren. Dat weet ik niet.
I26	Bijvoorbeeld door iets wat je hebt meegemaakt.
C26	Dat wel, dat wel, dat kan ik wel altijd vertellen. Als mensen mij vragen. Maar soms, sommige mensen, bij sommige mensen helpt dat niet. Dus, ik weet dat niet. Ze kunnen wel van mijn leren, maar op een positieve manier hoop ik (lacht)
I27	Ik heb hier drie papieren, met cirkels en dan gaat het erom voel jij je hier helemaal bijhoren of voel je je er helemaal buiten of iets er tussenin? Dus bijvoorbeeld dit is over de Belgische samenleving, of over leeftijdsverschillen in België, of over Jongerenwerking PSC.
C27	Oké, dus outside is...?
I28	Dat je je er helemaal niet bij voelt horen.
C28	Niet bij.
I29	En hier dan voel je je er helemaal deel van.
C29	All right.
I30	Dus ik geef jou deze.
C30	Moet een sticker plakken.
I31	En dan mag je daar over nadenken en die plakken waar jij jezelf voelt.

C31	Jep, all right. Belgische samenleving... Dat is wel een mooie vraag hoor. Belgische samenleving, Belgische samenleving heeft met alles te maken. Hier is, Belgische samenleving snap je. Ja, bijvoorbeeld door organisaties enzo. Door PSC. Ik doe veel met andere organisaties en dat zijn veel Belgische mensen. Dus ja, eigenlijk wel. Alleen de jeugd.
I32	Als jij hier door, door Antwerpen loopt, voel jij je dan echt, deel- Je loopt over de Meir, je ziet al die mensen daar, heb je dan het idee, ja hier hoor ik bij?
C32	Nah, nee, nee, nee. Als ik soms sommige mensen tegenkom die ik ken. Dus zo.
I33	Kun je hem even omhoog houden? Even laten zien?
C33	Natuurlijk. (laat cirkels zien. Groene sticker zit tussen de buitenste twee cirkels, 3 en 4)
I34	en kun je uitleggen waarom dat zo is?
C34	Dat is, dat ik hier in Antwerpen- (kerkklok komt er doorheen)
I35	Wacht eventjes hoor. Ja! Het is drie uur.
C45	(lacht) Ja, Belgische, dat ik hier in Antwerpen loop dat ik voel dat ik bij hoor, nee. Dat heeft heel lang geduurd. Vroeger dat ik hier kwam ik ben mensen tegen gekomen en ik proberen mij, aan te sluiten gewoon als vrienden in het park, maar nee, dat ging echt niet. En sindsdien, hier geleerd, dat is gewoon, mensen niet tegen zomaar aanspreken op straat, dat mag niet. Dat is gewoon, jullie lopen tegen elkaar gewoon voorbij. En zelfs mensen die je kent, dat is gewoon, Hi, hi, hi, en (blaast tussen tanden) bye, bye, bye. Gewoon weg. Niemand neemt de tijd om elkaar, hallo even, hoe was je dag, ik wens u een goeie dag, of zoiets. Daarom heb ik, eh (wijst naar sticker) of ik erbij hoor, soms ik zie mensen met dezelfde kleren als ik, daarom heb ik deze hier.
I36	En zou je meer in het centrum willen staan?
C36	Ja, ja.
I37	Waar zou je willen staan?
C38	Helemaal binnen, (tikt op het centrum van de cirkel). Allee, ik wil niet echt een Belg zijn, maar ik wil gewoon dat eh, de Belgische mij, die mij zien dat, ja, dat die voelen, dat ik voel dat die weten dat het Afrikaanse jongen is. Dus dat die weten ja, hij is van Afrika en, ja.
I38	Dat wil je wel.
C39	Dat wil ik wel. Dus bijvoorbeeld, ik weet de Belgische, ik woon al acht jaar hier, ik heb met Belgische familie gewoond en dingen allemaal, dus, ik heb dat een beetje geleerd, maar, ja, dat was iets wat ik ook heel graag wil. All right. Next. Right? Leeftijdsgenoten. Dus mensen van dezelfde leeftijd? Buiten hier. Buiten de jongerenwerking. Ik denk, er is niemand ooit die eigenlijk mijn leeftijd hier heeft. Helemaal buiten ook. (houd papier omhoog met sticker buiten de buitenste cirkel). Dat is gewoon ik heb zelf geen vrienden die ook dertig is hier in België. Ik heb kennissen. Van zo eens samen gaan eten met, met PSC en zo van die andere organisaties, dus daar een beetje gebabbeld, maar dat ik ook zo vrienden heb waarmee ik, ja, me amuseer of afspreek, dan zo, dat heb ik niet nee. Dat heb ik echt niet, nee. Hier in België, nee.

I39	Zou je het willen?
C40	Ja, zeker, natuurlijk. Ik heb mensen, bijvoorbeeld mijn vriendin haar broer. Als die zo met zijn vrienden op zondag, zo met z'n allen gaan fietsen. Dus de Belgen die houden van fietsen zo op zondag en eh, zo een tourtje doen en eh, efkes stoppen in een cafe, en zo wat drinken. Dat is wel leuk.
I40	En waarom is dat dan niet zo, denk je?
C41	O, I don't know. (lacht) Misschien eh, angst, angst van elkaar ook. Ja, ik ken die niet, die ander is bang, ik ken die niet, ja, wat is die intentie ook ja. Ik ben bang als ik daar ga dat ik zo genegeerd wordt of, snap je. Of, uitgesloten wordt, zo iets. Mensen zijn gewoon bang van de reactie voor elkaar denk ik.
I41	Denk je dat het makkelijker was om vrienden te maken als je hier geboren was?
C42	Om vrienden te maken als ik hier geboren was? Ja, sowieso ja, natuurlijk. Als ik hier geboren was dan had ik veel vrienden. Want ik ben iemand die veel praat, dus dan sowieso had ik heel veel vrienden. Dus nu, zelf in organisaties, zoals PSC ik heb heel veel kennissen heel veel, de mensen bellen mij die sturen mij zo, dus ja, als ik hier geboren was, ik had heel veel vrienden gemaakt. Next! De Jongerenwerking, ah, yes! Dat is inside directly. I'll show you. I gotta tell you. Is binnen. Daar voel ik me (drukt ferm de sticker in het centrum en laat het diagram zien) Yes.
I42	Kan je daar wat over vertellen?
C43	Ik heb, alles, alles, alles meegemaakt met de jongerenwerking. Na één jaar dat ik hier in België was heb ik de jongerenwerking leren kennen door mijn leerkracht. Dus één keer dat ik binnenkwam ik was welkom, over alles, school, ziekenhuis, vrienden, activiteit, alles wat ik wil weten, alles, alles, alles. En dat is de enige plaats waar ik kom die ik ben wie ik ben, dat maakt niet uit, iedereen vindt mij leuk, zomaar, echt. Ik voel mij echt super welkom en ik kom binnen wanneer dat, en dat is gewoon echt, ja, ik weet niet hoe ik dat moet zeggen. Dat is gewoon super. En zelfs mensen die ik heb leren kennen, ik heb hulp van iedereen gekregen en dat is ook niet dat die iets verwachten van mij, gewoon echt, puur uit zo, hulp gewoon. Uit liefde, echt waar, en ik kan op hun rekenen. 24 op 7. Echt. 24/7 ik kan contacten. Echt, goeie organisatie, echt. zonder PSC denk ik niet dat veel jongeren- veel jongeren hadden echt probleem gehad om zich te integreren enzo. Op school en allee school, en integratielessen, dat is niet nee, dat is het niet, nee, dat alleen kan niet. Dat is te weinig. (zet hoed op) De zon is warm. (lacht) Ja, echt, ja de jongerenwerking dus, ja, ik voel mij echt eh.. Ik denk niet als ik de enige ben. Iedereen komt hier bijna, ja, zo nu en dan komen hier, ik, de meeste zelfs, ik kom hier alleen om tijd te trekken, niks te doen. Ik wil ook alleen maar niet thuisblijven. Als je hier komt, ja je kan babbelen over alles en niks. Dus dat is wel leuk.
I43	Kan je je nog, de eerste keer herinneren dat je hier kwam?
C44	bij het PSC?
I44	Bij PSC?

C45	Ja, ja, natuurlijk. Dat was, eh, nog Rosalie. En eh...
I45	Rosalie was toen de jongerenwerker.
C46	Jaja, die was toen jongerenwerker, maar Eva op zwangerschap. Haar eerste zoon. Heb je die jongen gezien? Die groot zijn. Dat was haar eerste zoon. zo klein, mini mini mini, was nog klein. Ja, ik herinner me wel was heel leuk. Ik kwam binnen echt met sad, sad, hoofd, sad, sad. Ik kom binnen, echt heeft al van die problemen, want ik kwam ook binnen. Want wij woonden ook bij mijn nonkel en dat was echt een familieprobleem, dat was echt, alle twee, ik was met mijn broer, maar eh, samen wonen bij mijn nonkel dat was een beetje te zwaar, dus dat was niet meer leuk na één jaar. En eh, ja, zo hebben we ACM leren kennen dat was echt, fjew, ze hebben echt bij alles, stap na stap weer opbouwen. Hoe je in België, je geluk kan maken. En dat was heel leuk. Focussen op je eigen, workshoppen, dingen, projecten, echt uw talenten ontdekken allemaal. Echt reflecten op je eigen, dat was heel goed.
I46	Het heeft jou erg geholpen.
C47	Ja, dat heeft mij, echt heel geholpen. Ja ik heb dat nooit meegemaakt zo. Ça va broeder (zwaait naar iemand buiten beeld) Ik heb dat nooit meegemaakt. Ja, was dat echt, oké, dat was heel goed.
I47	Zijn er ook dingen die beter zouden kunnen bij PSC?
C48	Eh, ja, bijvoorbeeld, ja, de medewerker enzo, een beetje goed zorgen voor de medewerker. (lacht) Want ja, ik, ik, ik ken Joke nu al vier jaar en elk jaar moet ze struggelen met haar contract. Want snap je, en zij doet veeeel, goh. Misschien is dat niet obvious voor andere mensen, maar zij doet veel gewoon voor die jongens, hè. Die jongens weten wel wat Joke hier betekent. Dus zij moet elk jaar, altijd hier altijd daar, dat is niet leuk voor haar. Zij moet, de jongerenwerking, dus ik denk gewoon, snap je. Zij moet.
I48	En Joke werkt hier vanuit ACM, toch?
C49	Ja, ACM snap je.
I49	Ja.
C50	Ah ja. Dat is ACM PSC is wat ik bedoel.
I50	Ja ja.
C51	ACM is de probleem eigenlijk zeggen en PSC is de redder. (lacht) Want zonder PSC was ook helemaal, de jongerenwerking gesloten en dat was echt een slecht idee. Veel jongeren waren echt verbonden met de jongerenwerking. Echt.
I51	En eh, je had het net ook even over integratie. Wat is integratie eigenlijk?
C52	Integratie, wat ik gewoon toen ik in België kwam, wat ik me hier moeten integreren, me echt moeten gedragen als een Belgische. Hoe kan ik me gedragen als een Belgische. Een Belgische, zo gedraagt hij zich in de maatschappij, zo moet ik ook me gedragen, omdat ik ook hier in België ben. En ja, ik heb geen andere keuze hè. (lacht)

I52	Maar je bent geen Belg.
C53	Ik ben geen Belg nee. Dat is waar. Ik ben geen Belg. Dus ik vond dat ook een beetje ja, helemaal vreemd aan, ik dacht oké, moet je nou gewoon helemaal verschillen zijn en toch geen probleem hebben met elkaar en u accepteren zoals jij bent en jij ons accepteren. Zeg, ja dat snappen we allemaal. Maar alle andere culturele waarden en normen en dingen dat is helemaal verschillen enzo traditie. Dus in één kant verstond ik dat wel, maar nog altijd vond ik dat vreemd. Dus ja, (lacht) integratie is mensen zich gedragen als een Belg.
I53	Doen alsof je een Belg bent.
C54	Doen alsof als ik een Belg bent ja, allee. Maar dat vind ik hè, dat vind ik, allee, want hè, ja, ik weet dat niet. Want integratie, je moet weten als Belg hoe je moet, hoe je uw leven gewoon eh, in België, kan eh, ja, kan maken. Hoe je je leven moet maken, allee, zonder probleem te hebben. (onverstaanbaar stukje) Uw rechten weten, uw, waar, wat allemaal wordt verwacht van jou, dus alle dingen.
I54	Denk je dat het ook zou kunnen werken hier in de Belgische samenleving zonder dat mensen die hier komen moeten leren integreren?
C55	Hm, dat wil niet zeggen van, en in een stukje snap ik dat wel, soms, dat ging moeilijk zijn. Ik kan niet zeggen dat helemaal niet ging werken, maar dat ging moeilijk zijn. Soms je komt, als mensen, als iedereen zou gewoon positief kijken (lacht) dat ging werken, maar eh, ik denk niet dat we problemen, we zijn allemaal verschil. Maar, ik heb gezien dat wat andere mensen gelukkig maken, maakt andere mensen heel, helemaal verdriet. Dus zo is de wereld. Dus integratie op zich vind ik helemaal niet slecht. Is oké. Maar je moet niet verwachten van mij dat ik helemaal zo mijn, mijn eigen, snap je, niet meer kan zijn, omdat ik hier in België ben. Dat vind ik een beetje overdreven. Ik kan niet helemaal. Ik kan niet veranderen dat ik van Afrika kom. Dat kan ik nooit veranderen. Daar kom ik vandaan, daar kom ik vandaan en dat zal altijd zo blijven. Dus ik zal sowieso proberen, alles proberen in orde, legale dingen te maken. Maar ja, ik kom nog altijd uit Afrika. (lacht) That's it. Ik kom nog altijd uit Afrika.
I55	Kan je wat vertellen over de hoed die je draagt?
C56	De hoed die ik draag? Dat is de hoed, eigenlijk, de hoed van eigenlijk de stam van mijn mama, Voela, Voela dat is een stam die een beetje, een beetje overal in Afrika. In Zuid-Afrika, in het Noorden, in dingen, dat is een nomaden. Die reizen heel veel. Maar ja, dus, omdat die reizen en dan meestal in die reizen in de dessert, in de woestijn enzo dus die dragen van die dingen tegen de zon. Maar ja, die hebben van die echte veel soorten en dat is met een hoofddoek en dingen allemaal die daar rond dragen. Maar deze heeft mijn mama naar mij gestuurd omdat ik dat had gevraagd, ik vond dat gewoon mooi, ik vind dat echt mooi, die Afrikaanse- In Afrika is dat altijd wat ik draag. Afrikaanse kleren. En dat is beter ook. Want ja, die merkkleding hier in Europa is duur, is echt, echt duur.
I56	Dus als je in Afrika bent draag je ander kleren dan hier?

C57	Ja, ja, dan draag ik echt andere kleren. Zo van die Afrikaanse kleren, allee, hier bijvoorbeeld in de winter kan ik die dingen niet dragen. Dat is echt koud, maar ik hou zo van Afrikaanse kleren, dat is voor mij gewoon comfortabel. Omdat misschien, dat ik zo ben ik opgegroeid daarin, daarin ben ik opgegroeid, dus ja.
I57	En waarom draag je dat hier dan niet in de zomer?
C58	Soms draag ik dat maar ook bijvoorbeeld. Soms, ja, op school enzo, dan krijg je van die opmerkingen allemaal dus, dan doe je dat niet, nee. En als iedereen dat op school zegt dat dat niet mocht, ja, van die opmerkingen allemaal, ja dat wordt gewoon niet gezien als normaal. Dat wordt gezien als, a, dat is speciaal. (lacht) En soms is is dat leuk, soms is dat echt, oké.. oké, het is goed, het is goed.
I58	Soms is het vervelend om altijd gezien te worden als anders.
C59	Voila. Om gewoon erbij te passen. Gewoon, niemand ziet mij, ik kan mij camoufleren in de massa. Dus niks gezien. Dat je niet opvalt. Daarom. En soms, dat is heel slecht hè, goeie strategie om in sommige dingen te raken. Dus, OC, fjiet, go. Ja.
I59	En met zo'n hoed op, dan kan je niet camoufleren.
C60	Nee, met die hoed kan je niet camoufleren. Zeker niet. Maar dat ben ik ook niet van plan vandaag. Ik ben echt klaar om helemaal op te vallen. (lacht) Nee, dat is wel mooi. Gewoon tegen de zon. Gewoon te warm om dat echt.
I60	Wat is de jongerenwerking eigenlijk? Hoe zou je dat uitleggen aan iemand anders?
C61	Goh, de jongerenwerking, dat is eh, Dat is een organisatie, maar dat is wel een organisatie dat mensen helpen elkaar, mensen doen voor elkaar, snap je? Dat is buiten, buiten zelf, de organisatieomgeving, snap je? Dus mensen helpen elkaar, dus afspreken. Dus beetje dat is gelijk als een familie horen. Ondertussen er zijn veel mensen die echt helemaal bezig zijn met andere dingen. Ja. Dat is altijd zo, een familie die groeit en die verkleint zich, hè? Groeit en verkleint zich, zo. Maar ja, we blijven altijd zo samen. We doen dingen samen.
I61	Een familie klinkt anders dan een soort hulporganisatie.
C62	Ja, dat bedoel ik. Als familie bijvoorbeeld, hier op ACM als je kan komen en eh, normaal gezien de jeugd- je jeugdwerking enzo daar zijn altijd regels: dat is dit... Dat is bepaald wat daar moet gebeuren, wat daar moet gebeuren, dat is bepaald. Dat is zo gefikst, dat moet zo. Andere dingen buiten de regels wordt niet gefikst buiten de organisatie en dat is anders bij ACM. Mensen kijken altijd a ja, hoe kan ik hem helpen. Kijken niet allee, mijn job doen, maar hoe kan ik hem helpen. Dus gaan ze zo zoeken, die persoon zo zoeken, alles voor de persoon doen, dus daarom zeg ik het is een beetje familie.
I62	Er wordt echt gekeken naar de persoon zelf.
C63	Er wordt echt naar je gekeken, naar de persoon zelf. En dat is ook niet dat dat mensen echt zo, zich opofferen van de persoon, maar die doen echt hun best om de persoon te helpen.

I63	Inmiddels ben jij zelf al wat ouder en-
C64	Als ik ouder ben voor de jongerenwerking?
I64	Jij bent al wat ouder dan toen je hier voor het eerst kwam.
C65	Ja.
I65	En is jouw rol veranderd hier?
C66	Nou (lacht) dat wel. Laat ik zeggen, mijn rol is wel veranderd, echt waar. Ik kwam van hier echt als gewoon, unknown jongen en nu iedereen kent me en dat is echt, ja, mijn rol is veranderd, dat is waar. Vroeger was ik de enige die echt zo hulp veel aan mensen moest vragen, maar nu komen ook mensen naar mij voor advies en dingen, dus.
I66	Dus jij kan het eigenlijk doorgeven, wat jij hier gekregen hebt.
C67	Ja, ja, ja, ja, ja, dat is waar.
I67	En wat vind je eigenlijk van de ligging van deze plek?
C68	De locatie?
I68	De locatie in de universiteitsbuurt?
C69	Dat is heel, heel leuk, ik vind dat echt heel aangenaam. Gewoon hier zo bij, gewoon, jeugd te zijn. Dus gewoon die komen hier en als die buiten gaan die zien ook gewoon jongeren, ook als die niet elkaar kennen. Dat is, misschien komt dat later, wie weet. We zijn hier ook nog maar een jaar. Maar, dat is echt, echt goed, dat is echt goed. Ik hoop dat dat in de toekomst de jeugd meer van de universiteit en de jongeren van hier echt bezig houden samen met een ding. Moet niet speciaal zijn. Maar die, dat die echt een beetje leren van elkaar. Moet niet veel zijn. Dat de jongeren misschien op de universiteit begrijpen waarom mensen zijn gevlucht. Niet begrijpen waarom, maar ook waarom de jongeren zijn weggegaan, van hun landen naar hier zijn gekomen, gewoon om te werken, snap je. Dat de jongeren ook weten hier dat die jongens daar zijn snap je. Dat ze, gewoon ook andere jongens. Niet zoals hun die hebben niet dezelfde problemen. Die moeten ook niet gewoon denken dat de jongeren naïef is hè. Die is gewoon, die hebben andere zorgen in hun leven. Jullie, dat is gewoon, ja, brute pech van het leven. Allee, die komen van een andere kant, dat zijn gewoon, gewoon verschillende stories, dus, een beetje, een beetje respect geven tegen elkaar. Allee, een beetje leren van elkaar, hè. Misschien in de toekomst meer wordt in de buurt, dat hoop ik wel.
I69	Je hebt ook een beetje geholpen, toen, toen we studenten gingen uitnodigen op straat. En jij noemt zo dat leren van elkaar maar er waren ook best wat studenten, dan vroeg ik van, die waren best wel enthousiast om te komen en om mee te doen.
C70	Dat is waar.
I70	En dan vroeg ik waarom ze dat wilden en dan zeiden ze, dat de jongeren, dat de jongeren hier dan, zouden kunnen helpen met taal en integreren.

C71	Taal, dat is ook goed.
I71	Maar jij noemt eigenlijk ook dat eh, dat zij ook iets zouden kunnen leren van de jongeren hier.
C72	Ja, iets leren van de jongeren hier. Want dat is ook iets. Ik hoor, dat is ook iets van de jongens van hier in België, die houden heel veel van reizen. En de meeste jongeren hier die komen ook van andere land. Dus de, ja, ik weet het niet. Hangt gewoon van af wat uw interesses zijn. Maar ja, hangt van af gewoon wat uw interesses zijn. wat vind je belangrijk, wat vind je niet belangrijk enzo.
I72	Maar ik krijg soms de indruk, ik weet niet hoor, maar ik krijg soms de indruk dat er naar de jongeren van PSC gekeken wordt van buiten als zeg maar zielige jongeren die hulp nodig hebben.
C73	Dat is ook waar, dat is ook waar. Maar in algemeen dat is gewoon niet, dat is niet de fout van de studenten. Dat is gewoon hoe er wordt gekeken naar die jongens, in het algemeen. Kijk, je moet gewoon, kijk je in asielcentrum, je moet, kijk aan de grens, waar het meeste vluchtelingen zijn. Dat is geen mooi, dat is geen mooie, ja, dat is geen mooie beeld gewoon van mensen. Normaal gezien dat mag nooit gebeuren, dat mensen zo voor hun leven moeten vluchten om, door oorlog die zij echt meesten niets van weten, gewoon politieke oorlog, grondstof en dit en dat. Allee, dat wordt gewoon op een slechte manier naar de jongens gekeken, overal, overal. Allee, de meeste jongens dat die agressief zijn en dingen allemaal wat. Dat is alles wat ze zeggen. Die jongen is aan het vluchten. Die jongen is aan het vluchten. die nemen niet, snap je, de tijd om te studeren, zeg maar. Waarom zijn die jongeren aan het vluchten? Snap je? Verhalen te horen, leren bijvoorbeeld te weten, wat bijvoorbeeld heeft die jongen helemaal gedaan, voordat hij voor zijn leven moet vluchten. Misschien heeft hij iets geleerd dat hij ook in de toekomst mee kan helpen. Who knows, snap je? Dus zo'n dingen, denk ik. Dus ja. Zo kunnen we veel van elkaar leren.
I73	Sorry?
C74	Ik zeg, zo kunnen we heel veel van elkaar leren.
I74	Dus het zit wat, eigenlijk is het beeld wat minder simpel dan dat, bedoel jij.
C75	Ja, dat is minder simpel dan dat. Dat is echt, ja. Vluchteling gewoon, ik weet het niet, maar, vluchteling ik weet niet hoe ik dat moet zeggen, vluchteling is, ja, bijvoorbeeld, dat is een term die ik hoor, dat is gewoon niet, soms dat ik voel dat de mensen gewoon niet zo, die zijn gaan vluchten en mensen die hier geboren zijn, gewoon de behave, de dingen de karakter. Die andere jongen voelt zich beschaamd, snap je, omdat hij vluchteling is. En die andere jongen voelt zich beter, omdat hij snap je, een persoon ziet die helemaal zo van zijn land naar <i>zijn</i> land moet, dus dat maakt je een beetje, van mijn land is goed, snap je. De karakter van binnen, dat kan niemand veranderen, maar vooral als we, ik denk ik weet het niet, dat is echt ingewikkeld, dat is echt moeilijk. Maar gewoon er wordt gewoon echt slecht naar vluchtelingen gekeken. Dat kan ik wel zeggen. Echt honderd procent zeker.
I75	Waarom is het belangrijk dat PSC Jongerenwerking bestaat?

C76	Omdat PSC Jongerenwerking dat is echt PSC kan wel zeggen dat is echt een verband tussen de maatschappij, de vluchteling, tussen de maatschappij en de vluchteling. Dat is het. Dat is echt, de anker, om een vis te vangen ja nu doorpakken naar u. Dus PSC jongens hier hier stappen, die stappen naar PSC. Die zijn beetje snap je, te leren, beetje te leren over de land zelf. Snap je over de cultuurverschil, waarom mensen zijn. Waarom denken zo, waarom denken zo en zo, snap je. Dus PSC leert mensen wel om zich snel te integreren. Ja, ja ja, mensen echt te zien. Dat is het beste verband volgens mij tussen de maatschappij en de vluchteling.
I76	Eén van de studenten die hier was die leek het wel tof als bijvoorbeeld studenten hier in de tuin pauze zouden komen houden en dat soort dingen. Hoe zou jij dat vinden?
C77	Hier binnen? Geen probleem. Als die respect voor de dingen hebt, voor de locatie. Dat is geen probleem. Zou wel heel graag willen, een beetje ambiance, joh. Ja, een beetje ambiance, maar ja, alle, moeten nog even wel een beetje kuizen, tussen kerk en achteraf, zullen sowieso mensen zijn die dan komen bidden ofzo, of ik weet het niet, de mensen op zondag, dus die respect voor de locatie hebt geen enkel probleem ik zou dat heel graag willen. Dat zou gewoon super leuk zijn denk ik. Ja.
I78	En jij noemde ook dat dit eigenlijk de enige plek is waar jij echt jezelf kan zijn.
C78	Ja.
I79	Zou dat nog steeds kunnen als hier allemaal studenten rondlopen?
C80	Ja, ja, natuurlijk, natuurlijk. Allee, ik, nu wel, nu wel. Vroeger, als studenten hier binnen zijn. Dan was ik misschien een beetje altijd zo, op mijn verdedigende stand gebleven. Snap je, dus, kijk hè. Wie gaat de eerste student zijn wie mij gaat aanvallen, snap je. Maar, nu zou dat echt. Geen probleem, geen enkel probleem, geen probleem.
I80	Dus zou het voor sommige jongeren wel lastig kunnen zijn?
C81	Denk ik, denk ik. Allee, ik ken ook niet alle jongeren, maar ik denk wel, dat wat ik zei het is niet dat die, dat die dat slecht gaan vinden, maar die gaan altijd zo, zo, aware blijven, altijd zo.
I81	Alert.
C82	Alert, alert zo altijd zo alert blijven. Ja, zich zo, echt zo, ja, een beetje sluiten. Niet echt zo enthousiast gaan zijn, maar gewoon een beetje rustiger blijven.
I82	En als je met andere jongeren bent die ook hierheen gevlucht zijn dan hoeft dan hoeft dat minder.

C83	Ja, maar ook wat minder. Bijvoorbeeld, als je hier bijvoorbeeld, je moet de jongeren hier pakken en je gaat naar school je gaat op bezoek naar een universiteit. En je ziet de jongeren hoe ze zich gaat gedragen, en je pakt diezelfde jongeren en je neemt die asielcentrum en je kijkt. Je gaat zien echt dat die enthousiaster zijn dan bij de jongens van de asielcentrum dan op school. Dat is omdat je daar de connectie ziet en direct dan, dat is hetzelfde als ik. Hij weet wat ik meegemaakt hebben. Hebben iets om over te praten. die anderen zij zo: waarom wil dat over mij weten, wat gaat dat zijn voor mij? Ga ik niet beschaamd zijn? Dat soort dingen. Dus dan wordt dat een beetje moeilijker.
I83	Dus dat de jongeren hier een eigen plek hebben, is eigenlijk ook wel belangrijk juist.
C84	Dat is wel belangrijk ja.
I84	En toch zou je ook wel contact willen hebben met de studenten.
C85	Ja, contact sowieso. Allee, ik zeg altijd, dat is in het begin, in het begin altijd is denk van als je iemand, als je iemand zo meer naar een relatie, in relatie willen opbouwen met iemand je moet ook aan die persoon de ruimte geven, je moet de persoon de ruimte geven om te pushen. Tot waar kan ik gaan. Snap je? Dus, tot daar kan ik. Dan weet je ook dan kun je zijn dingen respecteren. Maar als jullie naar hier gaan kan dat zon' beetje moeilijk zijn.
I85	Een soort veilige plek?
C86	Een soort veilige plek, ja.
I86	Ik heb eigenlijk al mijn vragen gesteld. Is er nog iets waarvan je denkt, o, dit wil ik nog vertellen als het over dit thema gaat, anders zijn, vreemd zijn, of in relatie tot de studenten.
C87	Ja.. Ja, ik wil dat er anders wordt gekeken naar vluchtelingen enzo. De meeste vluchtelingen die ik ken, ja, dat is niet, die komen, die komen uit oorlog, uit oorlogzone, oorloggebied en eh, de meeste hebben misschien ja, als je kijkt naar percentage de dingen, die hebben ook misschien nog minder educatie en alles. Ik bedoel op school en al die dingen leren. Maar dat is wel moeilijk voor hun, maar dat betekent niet dat die dat niet weten. Die zijn ook naar school geweest. Ja, dat is de technologie van vandaag, dat is een beetje worldwide. Dus, overal is, mensen zijn echt snel aan het leren, dus mensen moeten niet denken dat vluchtelingen zijn echt, snap je. Hoe kan je dat, eh, gewoon barbaren die echt eh, niks gezien hebben in hun leven dan bloed. Die hebben ook andere dingen, die hebben leuke dingen meegemaakt die hebben naar school en die hebben brute pech dat die hebben gekregen in hun leven, maar die hebben echt, die hebben ook echt potentieel, snap je, om als een mens gewoon, dus. Schrik en twijfel en dingen allemaal, ik hoop dat dat dat dingen op een dag allemaal verdwijnen dat wij op elkaar kunnen stappen en zeggen gewoon ik heb een vriend gemaakt vandaag. A ja, als Belg hè. Ik ga naar hem. Of zoiets. Ik hoop dat dat veranderd. Ja. Niks anders. Nee. Ja. That's it.
I87	Dan kom ik nog even naast jou zitten. Als je een beetje opschuift. Want nou heb ik jou heel veel vragen gesteld. Eh, maar misschien heb je ook wel vragen aan mij over, eh, deze film.
C88	Ja, eigenlijk wel. Deze film doe jij voor je school, hè?

I88	Ja, klopt.
C89	En, eh, moet je dat doen van je leerkracht, moet je dat voor je leerkracht komen presenteren? Of is dat een project dat je zelf.
I89	Ja, ik moet. Het is voor mijn masterscriptie. Dus ik ga afstuderen en ik moet een scriptie schrijven. Maar ik heb er zelf voor gekozen, om als onderdeel daarvan een film te maken.
C90	Dus vanzelf hè?
I90	Ja, dus dat doen mensen normaal niet. Ik had daar speciaal toestemming voor nodig.
C91	Oké, oké, en heb jij de toestemming? (lacht)
I91	Ja. Gelukkig wel.
C92	En waarom heb je dit thema vluchtelingen gekozen?
I92	Nou, ik eh, heb eigenlijk niet zozeer het thema vluchtelingen gekozen, maar wel hoe het is om anders te zijn. en toen ben ik uitgekomen bij het PSC omdat dit dus een plek is waar jongeren komen die die ervaring wel hebben. En ik was daarin geïnteresseerd omdat ik me zelf wel anders voel dan de mensen om me heen. Gewoon in, ja, ik heb ADHD en mijn hoofd werkt gewoon wel anders dan andere mensen. En in mijn studie en in andere dingen dan merk ik dat wel. En soms kan dat heel frustrerend zijn en kan ik zo denken, ah, maar waarom ben ik niet zoals de andere mensen. En dan kan ik ook wel zo druk voelen enzo, maar ik heb eigenlijk nog wel heel veel geluk gehad, want ik zie eruit als de mensen hier en ik spreek de taal goed en ik heb gewoon kunnen studeren en alles, eh, dus ja, voor mij valt het eigenlijk nog mee. Dus daarom was ik heel benieuwd hoe dat dan was voor anderen.
C93	En eh, en dat project dat breng je naar school en ga je aan je klas tonen?
I93	Ja.
C94	Wow.
I94	Ja, en ik wil het ook laten zien aan de jongeren van hier.
C95	Dat zullen ze echt leuk vinden, denk ik.
I95	Ja, denk je? En ik wil dan ook eigenlijk studenten uitnodigen zodat die het ook kunnen zien.
C96	Oké, super, amai.
I96	Ik ben ook wel benieuwd wat die ervan vinden.
C97	Dat is echt een goeie idee.
I97	Dan moet ik nog wel deze hele film in elkaar zetten. (lacht)
C98	Even werken.
I98	Even werken.
C99	Even werken.

I99	Klopt ja.
C100	Komt goed.
I100	Maar het is dus ook omdat ik denk dat, dat anders zijn juist ook goed is. En dat je niet allemaal hetzelfde hoeft te zijn, dat er juist heel veel kracht in zit in mensen die anders zijn.
C101	Ja, dat is waar.
I101	Ben je het daarmee eens?
C102	Ja, ja, ja, natuurlijk. Ik ben het daarmee eens, dat is waar. Natuurlijk. Ik vind het altijd zo speciaal mensen die zo ja, joh, ik vind dat echt zot dat jullie de tijd nemen om zo dingen... Ik heb dat, ik heb dat ook veel nagedacht om zo dingen te doen om een film te maken, om zo iets, snap je, ook zo niet dat te veranderen, maar wel kan tonen. Dat dat wel bestaat.
I102	O ja.
C102	Maar ik heb dat nooit gedaan. En ik vind echt echt zot dat je dat gedaan hebt.
I103	Om het zeg maar zichtbaar te maken.
C103	Om het zichtbaar te maken.
I104	Ja precies.
C104	Oké, iedereen doet alsof dat er niet is, maar dat is er wel. Ja. Snap je. Ik zeg niet dat mensen het lijkt niet dan dingen gaan veranderen, maar als we weten dan kunnen we samen nadenken en een oplossing vinden. Dus ik vind dat echt super.
I105	Ja, en dat is precies ook wat ik wel en ook om dat ik, dus zeg maar, het is heel tof dat de jongerenwerking hier zit, maar zoals je merkte met de studenten die ik heb aangesproken op straat, mensen weten dat helemaal niet. En, en, dus mensen weten niet dat dit hier zit, maar mensen weten ook niet van de verhalen van de jongeren die hier komen.
C105	Inderdaad, inderdaad, dat is waar.
I106	Dus ik hoop inderdaad dat, dat we dat een beetje zichtbaar kunnen maken.
C106	(kruist vingers) Super, echt chapeau, Willemijn, Chapeau, echt waar. Dat is echt goed van jou.
I107	Dat is tof dat je dat zegt.
C107	Ja, dus ja. Keep hope alive. Keep the hope.
I108	Keep the hope.
C108	Er zijn mensen die wel, dat initiatief nemen, zoals jij. Echt waar, bravo. En hoe kom je aan PSC terecht?
I109	Eh, via Petra.
C109	A ja, Petra, de predikant. Is die ook bekend in Nederland?
I110	PSC? Of Petra bekend is in Nederland? Ja, nou, of, nee mijn scriptiebegeleider die kende Ina Koeman.

C110	Ja, Ina, Ina, Ina.
I111	En Petra is de opvolger van Ina Koeman.
C111	Ja, ja, ja, ja. Dat is waar.
I112	Dus zo is dat gegaan.
C112	A, ja oké.
I113	Ja.
C113	Maar dus, er is ook niet een PSC in Nederland, toch? Het is niet dat er ook een PSC is in Nederland?
I114	Nee, dat is alleen hier. Ja. Best wel unieke plek dit hoor.
C114	Ja hoor. Dat is waar, maar dat is sowieso ook organisaties zo in Nederland.
I115	Ja, er zijn wel dit soort organisaties in Nederland, maar ik weet niet, ik heb zelf niet zoiets tofs gezien waar jongeren ook zeg maar elkaar heel erg op weg helpen en niet zo alleen maar geholpen worden en zo geluisterd wordt naar het hele verhaal en niet zo alleen van oké, ik ga je helpen met een formulier en dat is alles.
C115	Ja, ja, daarom heb ik het woord familie gebruikt.
I116	Ja, familie, het is echt een familie.
C116	Dat is echt leuk.
I117	Maar, wat ik ook merkte toen ik hier voor het eerst kwam, die eerste keren, dat ik er ook meteen in werd opgenomen in die familie.
C117	Ja hè? Dat zie je dat is direct, dat is waar. We kunnen echt de familie groter maken.
I118	Ja, de familie groter maken. Want ik was hier nog, ik woonde hier nog maar een maandje en toen kwam ik hier voor het eerst- ik was ook verdwaald op weg hierheen, ik kon het niet goed vinden.
C118	Ja, echt?
I119	En eh, zeg maar de eerste vier keer dat ik hier kwam had ik nog google maps nodig.
C119	(lacht)
I120	En toen kwam ik hier, ik vond het best wel spannend. Maar iedereen was superaardig. Iedereen was meteen zo van hé ça va.
C120	Echt, dat is altijd. Dat is echt tof dat je hier binnenstapt en dat mensen lachen naar jou.
I121	Ja, toch?
C121	Ja, ja, die accepteren jou, laat maar die problemen buiten en wees efkes blij.
I122	Efkes blij.
C122	Efkes blij.

I123	Wat er ook daarbuiten gebeurt of in je hoofd. Dat is het PSC.
C123	Bravo.
I124	Bravo.
C124	Bravo Willemijn. Echt waar. Echt waar. Maar deze project ben je alleen aan het doen.
I125	Nou, ja, eigenlijk met jullie. Jullie hebben wel veel geholpen.
C125	Maar het is niet dat je een collega hebt dat je.
I126	Nee.
C126	Wow, Dat is goed joh.
I127	Is ook wel veel werk.
C127	(lacht) Ja, dat snap ik, dat snap ik, dat kan ik me voorstellen. Maar wel heel leuk. Dus sebiet moet je nog die video al -
I128	(knikt)
C128	Ah, man, maar ben je goed met die gadgets enzo, met die gsm.
I129	Ik kan het wel een beetje. Ja.
C129	Ik ben echt slecht in joh. Dat is iets, ik wil dat heel graag leren van de studenten. Computeren jongens.
I130	Jij zou dat wel willen leren.
C130	Ja, ik zou dat wel willen leren. Heel leuk.
I131	Goed, merci. Had je nog vragen?
C131	Nee hoor, (handshake) allee Willemijn, merci echt waar. Om zulk initiatief te nemen. God Bless your way. Echt waar.
I132	(lacht) Dat is tof.

Interview Hamadi 19-5-2022

I: Interviewer

H: Hamadi

H1	Hallo.
I1	Eh, kan je iets over jezelf vertellen?
H2	Ja, ik ben [Hamadi]
I2	Je mag naar mij kijken.
H3	Ik ben [Hamadi], ik kom uit Palestina. Ik ben 25 jaar. Ik woon al vijf jaar in België.
I3	En waar woon je?
H4	Ik woon in Borgerhout?
I4	Borgerhout. Oké, en ga je naar school? Of werk je?
H5	Ja, ik doe VDB Technics Nederlands. En ik ga ook elke avond naar Nederlandse les ook. En ik ga volgen de opleiding automecanics.
I5	Sorry?
H6	Ik ga volgen bij VDB automechanics.
I6	O, automechanics. Oja. Ehm, hoe vind je het om in Antwerpen te wonen?
H7	Ik vind dat wel moeilijk en niet gemakkelijk, maar. Voor leven, bedoel je?
I7	Gewoon om hier te wonen in Borgerhout.
H8	Om te wonen, oja. Ik vind dat wel moeilijk. Want ik ben alleen wonen. Maar nu ik woon met mijn moeder. Dat is wel beter.
I8	Nu woon je met je moeder?
H9	Ja, ik woon met mijn moeder.
I9	O! Die is hierheen gekomen?
H10	Ja, bijna zes maand.
I10	O, wat fijn! Gefeliciteerd.
H11	Ja.
I11	Dat is tof. Ehm, voel jij je wel eens anders dan de mensen om je heen?
H12	Wablief?
I12	Voel jij je wel eens anders dan de mensen om je heen? Dat je je vreemd- zeg maar, ze hebben het bijvoorbeeld wel eens over vreemdelingen.
H13	Hm, ik verstaan dat echt niet.

I13	Ehm. Ik ga je die, even kijken hoor. Ik ga je deze cirkels geven. En dan kan jij invullen. Je mag het stickertje plakken bij of jij je thuisvoelt, of, voel jij je erbij horen, hier in de Belgische samenleving bijvoorbeeld.
H14	Hier in ACM bedoel je? Of?
I14	Eerste vraag is in België.
H15	In België overal.
I15	In België overal.
H16	Maar bedoel je voor, overal met alle mensen contacteren, of Belgische mensen, of?
I16	Of jij het gevoel hebt dat jij hier, eh, bij, zeg maar, bij de Belgen hoort. Voel jij je hier thuis? Kun je het laten zien?
H17	Ja, zeker, dat is het. (laat diagram zien met sticker tussen de buitenste twee cirkels, 3 en 4)
I17	Kan je daar wat over vertellen?
H18	Vertellen? Ik heb wel contact, maar niet met de Belgische mensen, snap je. Allemaal arabische mensen. Moeilijk om met de Belgische mensen contacteren, want als ik zeg bijvoorbeeld mij naam is Mohammed, ik zie ik voel dat die mensen zo bang van mij of zoiets. Snap je? Dat ik als ik zeg 'hoi ik ben Mohammed' dat ze veranderen. Bang van mij. Ik wist niet, want. Ik wist mijn situatie moeilijk. Ik kom van andere land enzo. En ik wist niet wat de mensen over denken over dat, maar, wat ik zie in de mensen ogen of wat ik voel.
I18	En hoe is dat voor jou?
H19	Dat is echt slecht. Want ik voel mij niet goed altijd zo. Waarom de mensen bang zijn van de naam ofzo. Snap je? Maar ik wist niet de mensen bang, of gewoon wilde niet de naam horen of wat is in die mensen. Ik weet niet in die mensen ofzo, ik kan niks zien binnen.
I19	Ja.
H20	Is moeilijk.
I20	Je mag het volgende...
H21	Die gaat dus over, leeftijdsgenoten, dus mensen die even oud zijn als jij. Voel je je daarbij horen, of juist niet?
I21	Jawel, ik heb paar vrienden. Wij hebben goeie contact, we zien elkaar bijna elke week. Dat we iets doen samen, chillen. Soms wandelen of zitten samen, drinken, eten. Naar andere plaats soms gaan, enzo.
H22	Kan je het stickertje...?
I22	De stickertje?
H23	Of tussen. (laat diagram zien met groen stipje tussen de eerste en tweede cirkel.)
I23	Dus je voelt je veel meer thuis met mensen die even oud zijn als jou dan met België helemaal.

H24	Ja, want wij kennen elkaar, begrijpen elkaar. En ook spreek dezelfde moedertaal, Arabisch.
I24	O ja, dus dan gaat het wel over mensen die ook eh, hierheen gekomen zijn.
H25	Ja. Ook Nederlands niet gemakkelijk, want door de taal ook, je kan niet goed contact met andere mensen enzo. Dat is ook moeilijk, maar.
I25	Heb je vrienden die hier geboren zijn?
H26	Hier geboren? Echt niet. Nee. Maar wel lang hier in België enzo.
I26	En op jouw school, heb je dan, dat je daar een beetje contact kan maken met mensen?
H27	Ik kan wel contact maken met andere mensen, maar de mensen ook, eh, niet echt Belgisch, snap? Allemaal van andere land, nieuwe mensen enzo. Maar ik heb contact met Belgische mensen in ACM, maar anders ik ken niemand dan. Alleen die mensen komt wel naar hier. Die kennen elkaar enzo. Maar andere straat ofzo, ik maak contact of iets, wanneer ik zeg mijn naam dan stopt alles. Dat is wat het is. (buigt zich over volgende diagram) Dat is met hier met de jongeren contacteren?
I27	Ja.
H28	(houdt diagram omhoog met sticker tussen tweede en derde cirkel) Dat is het.
I28	Dat is dus iets verder naar buiten dan leeftijdsgenoten. Ja, want eh, ook veel jongeren hier komen, ik ken nog niet elkaar. Ik heb van zes maand geleden, ik kom niet zoveel naar ACM, want ik moet hele dagen naar school. En elke dag, na de dag ik moet naar school. Ik heb geen tijd zelf om te komen met de activiteiten enzo te doen.
H29	Dus de nieuwere jongeren ken je nog niet zo goed.
I29	Eh, de nieuwe mensen, maar vroeger we konden zo grote groep wel altijd samen om te doen, maar de mensen zelf komt niet meer. Snap je? Iedereen heeft iets te doen, of te druk.
H30	Hoe was het eh, weet je nog de eerste keer dat je hier kwam. Kun je daar wat over vertellen?
I30	Ik kom zonder taal. En, zelfs kan niet spreek, 'hallo' zeggen 'hallo' Nederlands of iets. Kom nieuw, maar we komen naar Handelstraat, de andere CAW. Dat is, wel, in eerste, eerste één jaar, ik voel mij zo, niet slecht, maar ik voel mij niet goed, want ik spreek geen Nederlands enzo. Dan, eh, En ik ben, daarna, ik ben wel naar school. Dan ik spreek een beetje Nederlands, dan activiteiten met de jongeren enzo. Dan twee jaar heb ik zwaar gedaan, spelletjes, activiteit maken, samen eten, samen naar vakantie gaan enzo, met ACM. Toen was het wel goed. Daarna is het iets minder. Nu, die mensen komt niet meer enzo. Alles want, de CAW bijna gesloten, maar dan is het terug op, dat is goed. Van dat als we gaan op de straat lopen gewoon.
H31	Hoe bedoel je?
I31	Ik bedoel, als de ACM gesloten, we komen alleen naar hier. Anders we gaan niet naar andere activiteiten of iets. Want de mensen hier begrijpt ons, snap je? Want anders, gaan we denk ik hier de mensen al lang of zoiets, maar wij allemaal nieuw, we weten niks hier, we hebben hulp nodig om te weten, voor de taal ook. Dat is het.

H32	Dus, je vindt het wel belangrijk dat PSC er is.
I32	Ja, super belangrijk. En eh, als bijvoorbeeld ik heb een brief, ik wist niet wat ik moet doen met de brief. Ik ben niet hier geboren of zo. Want als ik lezen, of translate maken, dan de translate doet fout, weer fout. Dus ik wist niet, stress en gewone brieven, snap je. Dat is wel moeilijk. Wanneer beginnen ook met vele brieven en ik wist niet wat ik moet doen, ik kom gewoon langs naar hier: help mij. En dan wat, of moet ik bellen naar, de mensen hier ook bellen naar mij, help mij. Of een mail moeten sturen, of iets. Maar als ik ben alleen ik vind het lastig, want stress en ik versta niks. Als ook, ik bedoel translate, maar dat is translate niet altijd gelukt enzo.
H33	Heb je hier ook vrienden?
I33	Vriend?
H34	Heb je vrienden die je hier ontmoet hebt?
I34	Ik heb wel, maar. Bedoel je gewoon vriend, of?
H35	Zeg maar, zijn er mensen die je ontmoet hebt bij PSC en die jouw vrienden geworden zijn.
I35	Ja, ik zeg jou, we hebben veel jongeren als vrienden, maar iedereen niet meer komen.
H36	Ja.
I36	Snap je?
H37	De eerste keer dat je naar PSC kwam, was dat spannend?
I37	De eerste keer ik kwam naar ACM jongeren, niet naar hier.
H38	Ja.
I38	Andere plek.
H39	Andere plek.
I39	Maar was dat spannend?
H40	Dat was wel spannend. Eerste keer ook stress. Ik was bang, ik wist niks. Ik heb zelf, ik wist niet zelf de afspraak waarom ik heb afspraak. Ik weet niet zelf. Ik ben geweest naar ATLAS. Ik heb hier brief en ik heb problemen met de huisbaas en ik wist niet was ik moest doen. Alles in Arabisch ik zeggen. Dat is in ATLAS, en ATLAS sturen naar ACM. Ze gingen daar zij kan jou helpen enzo, met de brieven met de huisbaas of een probleem of zoiets. Dan ik ben gekomen naar ACM.
I40	En toen ben je nog heel veel teruggekomen ook.
H41	Jawel, ik kom heel veel. Bijna, ik zit hier meer van thuis. Ik zit heel de dag hier. Spelletje te doen. Maar daarna niet meer, want druk van school. Van de hele dag. Dat is wel minder.
I41	Ehm, je vertelde net dat jouw, of hoe mensen op jou reageren als je je naam zegt. Bedoel je dan als je je voorstelt als Mohammed? Maar je zei net een andere naam.
H42	Ik zeg bijna nooit mijn naam is Mohammed, want ik zeg altijd [achternaam].

I42	Waarom is dat?
H43	Want de mensen die weten mijn naam, dan zeg ik mijn naam Mohammed [achternaam]. Maar van binnen, want ik voel mij niet goed, want als ik zeg van andere mensen Mohammed, ik zie iets anders van die mensen of iets veranderen van die mensen. Daarna ik heb gezegd, ik wil niet meer zeggen Mohammed, ik ga gewoon [achternaam] zeggen. Want ik voel mij echt slecht, als...
I43	Zou je wel een Vlaamse naam willen hebben?
H44	Ik heb wel een Vlaamse naam, maar ik vergeet zelf. Ik heb dat gekregen van jongen uit Somalië en vriendin van hem, meisje van België. Ik heb de naam gekregen, maar de naam, ik vergeet, dat is echt Belgennaam. Beginnen met 'moe'. Ik wist niet. I don't know.
I44	Maar dat is wel een beetje ook, hoe zou je het vinden als iedereen je bij een Belgische naam zou aanspreken?
H45	Is geen probleem voor mij. Ik heb dat ook, de mensen zegt tot mij maar ik vergeet de naam, want ik niet onthoud dingen. Gewoon, ik ga, ik hoor hem maar ik wist niet van wie zeggen de naam tegen mij enzo.
I45	Voel jij je dan dus, anders dan de Belgen?
H46	Zeker wel. Ik voel mij niet goed want eh, ik voel ik ben anders, want eerste moedertaal, de probleem ook met de taal. Altijd want de taal ik spreek niet zo goed, want dat het niet goed is, snap je. Ik moet echt verstaan. Ik begrijp de mensen voor elkaar, ze spreken of antwoord. Maar zonder taal is slecht. Je voelt iets ander, je voelt je bent niet echt eh, België, of Belg geworden enzo.
I46	En, eh, heb je het gevoel dat je, dat er anders naar jou gekeken wordt omdat je de taal niet kent, of niet goed kent?
MA47	Jawel, als ik spreken, dan ik begin, tatatatata, handicap Nederlands. En als mensen zoveel zitten met de groep of zoiets eh, ik voel de mensen kijk naar mij altijd ofzo, of grappig, maar als ik kijk naar de ogen van de mensen, dan de mensen veranderen, maar wanneer de mensen help mij spreken, dat is handicap Nederlands, dan begin dat grappig. Dat is ik voel mij niet groep. Dat soort moment.
I47	Ja. En, wat vind je ervan dat PSC in deze buurt zit, op deze plek?
H48	Dat is wel goed, wel goed, maar, ik kom niet veel naar hier. Dat is wel beter, want de andere daar auto's en zo druk, hier we hebben tuin je kan zitten praten enzo. Ik vind dat wel beter hier, maar ik wist niet dat dat altijd of niet, hier gaat blijven of.
I48	Je zei net toen ik uitlegde waar de film over gaat, over dat contact met studenten enzo, toen zei jij, eh, dat jij dat wel zou willen, dat er meer contact is met studenten.
H49	Maar ik wist niet, ik verstaan dat niet.

I49	Ehm, voordat ik ging filmen toen legde ik wat uit over waar de film over gaat. En toen hadden we het erover dat de studenten eigenlijk- dat er zo weinig contact is, zo weinig ontmoeting tussen de studenten die daar zijn en de jongeren van hier.
H50	Maar die mensen als die jou zien, dat is niet echt België enzo, de mensen doen afstand, snap je. Die mensen vanzelf doen afstand. Ze kijken naar jou, ze zien jou van andere land komen, dan doen afstand vanzelf. Waarom? Ik wist niet. Dat is hier gebeurd wel, maar als je hebt vragen, dan de mensen wel vriendelijk. Niet allemaal, maar wel ik kan hier antwoorden krijgen zoals heb je iets nodig. Maar echt contact? Ik heb dat geprobeerd, maar dat gelukt niet.
I50	Zou het, zou je het willen dat er meer- bijvoorbeeld één van de studenten, ik heb dus wat studenten gesproken, die dacht o, misschien kunnen we wel eh, hier in de tuin pauze houden. Dus dan zouden de studenten naar hier komen. Zou je dat willen?
H51	Waarom niet? Dat is goed. Kan wij bijvoorbeeld, niet iedereen maar wel met soms mensen kan wij spreken. Snap je, want, we moeten ook Nederlands oefenen enzo. Ik probeer altijd, ga buiten roken waar de studenten daar, en ik praat met de mensen, maar, ik praat met jou, maar ook, zelf ik wat ik heb gezegd, doe afstand, Eén persoon dat is echt wel vriendelijk, hij blijft zitten, hij blijft ook babbelen. Hij doet ook advocaat, hij is student advocaat. En zo, en dan hij weg, dat is wel de eerste, daar heb ik echt contact en spreken. Ik ben daar een kwartier zitten babbelen. Ja.
I51	Dat is wel tof.
H52	Ja, dat is wel heel tof.
I52	Maar meestal is het dus niet zo.
H53	Meestal gewoon loopt of doet afstand. Gewoon snel, maar. Zo als je spreekt, zo blijft ze zo tot hier komen voor hem (houdt hoofd naar beneden gericht, om te illustreren). Als zo van afstand, je zegt 'hallo' of mag ik aansteker. Ze blijft zo of je hoort niks, snap je, bijvoorbeeld. Tot je komt naar hem, hallo, mag ik je vraag, mag ik een aansteker, 'Ah, ja, ik wist niet', en hij doet oortje weg enzo snap je, maar. Maar ik wist niet dat is van oortje, dat is van, de mensen willen enzo. Ik kan niet, dat is iets van binnen hun zelf. Misschien niet allemaal zo, of misschien de mensen uit- want die mensen met andere mensen zitten vind dat niet leuk naar andere mensen contacteren, ik wist niet, versta je?
I53	Ja. Ja. En je zei dat het dus kan helpen bij Nederlands leren bijvoorbeeld?
H54	Bijvoorbeeld.
I54	En zijn er meer redenen waarom het goed zou zijn als er meer contact was met studenten?
H55	Wat zei je? Nog eens, sorry.
I55	Eh, dus je zei dat je het tof zou vinden als er meer gebeurt tussen studenten en jongeren van de jongerenwerking, toch?

H56	Dat is ook goed, snap je? Want je oefent in Nederlands. Als bijvoorbeeld, wij komen hier, als we spreken veel fouten, niemand gaat zeggen met ons, dat is niet goed, dat is slecht, want laat ons gewoon praten, want gaat niet zeggen jouw Nederlands kapot of niet goed, of jouw Nederlands slecht maar met student je kan wel veel woorden want de zinnen goed of zoiets. Je kan veel leren van elkaar.
I56	Van elkaar.
H57	Ja.
I57	Dus jullie zouden hun ook iets kunnen leren?
H58	Misschien. Wij leren elke dag. We leren altijd. We leer altijd iets nieuw. Niet professioneel of iets. Ook de mensen studenten leren elke dag. Wij leven over leer. Wij leef en leer, of ander is niet leven. Zonder leer je kan niks.
I58	Ik heb dus allemaal studenten gesproken en heel veel studenten wisten niet dat de jongerenwerking hier was.
H59	Hier is?
I59	Ja.
H60	O, dat is wel. Dat is waar. Want de mensen komt student, al lang, van al drie jaar en wij bijna hier zes maanden zitten maar. Dat is waar, niemand weet het, want er staat niks buiten. Hier jongerenwerking, of zoiets. Dat is echt waar.
I60	Zou je het goed vinden als het duidelijker was? Als studenten zouden weten wat hier was?
H61	Dat is moeilijke vraag. Ik heb geen probleem om te weten, snap?
I61	Maar het hoeft ook niet voor jou.
H62	Hoeft niet maar, dat is de, iedereen heb een leven, snap je. Als de mensen wil weten van, ik wist niet hoe gaat de mensen weten zelf, de student, hoe gaat de student weet het. Als bijvoorbeeld we hebben geen naam op de muur of zoiets.
I62	Nee, maar dat zouden we dus wel kunnen maken.
H63	Dat is ook goed.
I63	Zeg maar, vind je het belangrijk dat de studenten die hier langs lopen weten wat hier zit?
H64	Maar dat is interessant voor de studenten of zoiets?
I64	Ja, is het?
H65	Dat is interessant voor de studenten om te weten hoe ik kom naar hier of zoiets?
I65	Denk je dat dat interessant is voor de studenten?
H66	Ik wist niet, ik vraag ook.

I66	O, nee, ja, dat vraag ik aan jou. Denk je dat dat, ehm, want nu is het dus een beetje onzichtbaar. Dus er zit hier een jongerenwerking waar jongeren heenkomen die naar hier gevlucht zijn, vaak zonder familie. En dat weet eigenlijk niemand. Of is dat ook oké?
H67	Ik vind het oké. Want, misschien de mensen denken, we komt naar de kerk ook. Dat is het, want hier kerken dan altijd de deur open. En de student weet het altijd, we komen naar kerk hier, niet naar PSC of ACM.
I67	Vind je dat er meer van dit soort plekken zouden moeten zijn?
H68	Meer plekken?
I68	Meer zoals de jongerenwerking? Zouden er in België - want dit is best wel uniek.
H69	Ja, ik vind dat wel heel goed, want andere mensen, de leven voor andere mensen, de nieuwkomers bijvoorbeeld, zoals mij en zo ander, dat is de leven begint daar moeilijk. Maar daarna, eerst spreek je wel een beetje de taal en dan de leven gaat een beetje wat maken. Want alles gewoon ik kom ik kreeg ik heb papieren en ik wonen hier, maar ik wist niks, snap je. Ik heb geen vrienden ik heb geen dat dit, dan wel je vindt het moeilijk. Maar als je vindt ACM of zoiets of PSC, dan je voelt iets ander, want je hebt contact met andere mensen, je kan andere mensen help jou. Dan jouw leven gaat beter, want je voelt niet alleen altijd. Als weer iets moeilijk, je langskomen. Helpt jouw enzo. Maar als je allemaal alleen dat is wel slecht, super slecht. Hier leven alleen dat is wel moeilijk. Geen familie, geen vrienden enzo.
I69	Ja. Dus daarom is het heel goed dat PSC er is.
H70	Ja, dat is wel heel goed.
I70	Zijn er ook dingen die je minder goed vindt aan PSC?
H71	Minder goed? We hebben geen tennis hier.
I71	Geen?
H72	Geen tafeltennis hier.
I72	(lacht) Ja, die komt wel hè?
H2	Ik heb dat gehoord. Ik heb dat gehoord.
I73	Dat is wel leuk. Ben je daar goed in?
H73	Ja, ik ben wel goed.
I74	Leuk, ik ook wel. Kunnen we wel een keer, dat lijkt me wel leuk. Ehm, eh, even kijken hoor. Wordt er eigenlijk ook iets van je verwacht hier? Moet je iets doen, iets kunnen? Zeg maar, als je naar PSC komt?
H75	Ik moet iets kunnen of?
I75	Als je... Wordt iedereen hier. Kan iedereen hier komen die maar wil? Of moet je wel eh, de taal goed spreken of eh..

H76	Ik zeg jou, de PSC zo beginnen met de mensen hebt geen taal. Ik hier komen ik zeg je zelf 'hallo' niet, want ik ken dat niet. Dan ik ben naar hier, of en ook, je hoort veel Nederlands, altijd je hoort bijvoorbeeld zelfde 'hallo' de mensen komt nieuw 'hallo' zeggen. Ik zeg 'hallo' en beginnen zo, snap je, 'hallo hoe gaat het' snap je. Dat, ik ben naar school ook. En na school ik kom ook hier oefenen met de mensen, zo dat komt Nederlands beter. Maar zonder ook PSC dan als ik ga naar school en dan terug naar huis, ik ga twintig jaar met de taal nog studeren. Maar als met iets is snel student, want je ziet andere mensen spreekt ook goed de taal. Als je hebt hulp nodig, dan je kan jou helpen.
I76	Ik heb ook Mohammed Saleh, heb ik ook geïnterviewd. Die doet ook mee aan de ontmoeting met studenten. En hij zei, als je de taal beter leert, dan voel je je waardiger.
H77	Je voelt je beter, snap je, want je vindt niks moeilijk. Voor mij niks moeilijk, gewoon de taal. Als je de taal kennen dan je hebt niks moeilijk, want je kan alles zeggen. Je kan alles doen, je kan wat je wil, je kan student zelf, zo. Maar zonder taal dat is wel moeilijk.
I77	Wat vind je eigenlijk van het idee van 'integratie'?
H78	Integratie?
I78	Daar gaat het vaak over, dat je moet integreren. Heb je het gevoel dat jij geïntegreerd bent?
H79	Ik verstaan de woorden niet.
I79	O, je kent het woord integratie niet. Eh...
H80	Kun je een voorbeeld geven?
I80	Ik zit even na te denken. Zeg maar, in, in, België gaat het vaak over mensen die nieuw hier zijn, die moeten integreren, die moeten Belg worden, die moeten de regels leren en weten de taal leren en de cultuur leren. Eh, heb je dat wel eens leren.
H81	Want we allemaal komen hier naar toe, de taal leren. Ik wil zelf ook perfect Nederlands spreken. Ik zoek naar dat, maar dat is wel moeilijk. En dat gaat komen, maar nog lang, snap je. Want hoe heb je meer contact, hoe heb je gemakkelijk Nederlands spreekt, of leren enzo. Als hier bijvoorbeeld naar school en naar thuis en je hebt geen contact, dan jouw Nederlands zakt, want je oefent niks.
I81	Ja.
H82	Maar als je hebt contact met andere mensen, je kan oefenen. Dat is wel belangrijk. Contact met andere mensen enzo.
I82	Maar dus ook moeilijk om te vinden.
H83	Ik weet dat is moeilijk. Daarom, dat is, leven moeilijk. Alle leven is moeilijk. Maar voor jou, bijvoorbeeld jullie gaat naar ons, je spreekt geen Arabisch, je gaat beginnen daar. Moeilijk voor je. Dat is het voor ons. Want de taal is de sleutel van de land. Als je de taal hebt dan alle slot. Niets moeilijk.
I83	Dan gaat alles voor je open.

H84	Alles gaat open, want je hebt de slot. Maar als geen, de taal niet kunnen dat is wel moeilijk. Maar met de tijd dat gaat wel komen beter, snap je.
I84	Heb je nog iets eh, ik heb eigenlijk alle vragen wel verteld die ik wilde stellen, maar heb jij nog iets te vertellen over dit onderwerp, over hoe het is om anders te zijn, er anders uit te zien dan anderen, iets over de jongerenwerking, iets over de studenten. Zeg maar, is er iets waarvan je denkt, dit moet je nog weten, als je een film hierover maakt dan moet je dit weten.
H85	Maar ik wist niet wat ik moest zeggen, maar, tegen alles, want we hebben alles gezegd.
I85	Sorry?
H86	Ik wist niet wat ik moet zeggen, want we hebben alles gezegd.
I86	We hebben alles gezegd. Oké. En ehm, heb je misschien nog vragen aan mij. Want ik heb nu allemaal vragen aan jou gesteld. Dus heb je misschien nog vragen voor mij?
H87	Nee, ik heb de vraag gesteld, waarom de film gemaakt en...
I87	Ik kom even, ik kom even naast je zitten. Als je een klein beetje naar rechts schuift? Ja. Dus ik heb allemaal vragen aan jou gesteld, en eh, jij hebt me ook al een paar keer gezien, we hebben een kaartspel gedaan enzo.
H88	Ja, ja.
I88	Dus heb je nog vragen aan mij of over dit onderzoek en de film?
H89	Ik heb de vraag gesteld over de film, waarom en zo heeft je gezegd van student.
I89	Ik maak deze film omdat ik het belangrijk vind dat dit soort plekken eigenlijk zichtbaar zijn. Dat mensen zien dat dit soort plekken bestaan. Want ik vind het een hele bijzondere plek, waar mensen naar toe kunnen komen die anders zijn dan de meeste mensen in België, maar dat dat oké is, dus je hoeft hier niet, je hoeft hier niet te veranderen of zo. Heb jij dat ook zo? Als je hier bij PSC bent, dan ben je oké zoals je bent.
H90	Als ik kom naar hier, je voelt zelf, ik ben in mijn land, bij mijn familie, snap je, daarom ik kom naar hier altijd. Ik vind dat niet moeilijk, maar ik bedoel buiten of op de straat dat is iets anders, maar hier ik voel niks, want ik voel me bij familie. Geen stress, mensen help jou, mensen vriendelijk, grappig maken, iets doen, activiteit, samen eten, samen maken, dat iets, snap je? Maar buiten je voelt iets anders, de mensen ander, de mensen andere mensen. Hier mensen andere want op de straat enzo, de mensen hier wel begrijp ons, want werk over ons bijvoorbeeld. Dan begrijp de situatie, maar de mensen op de straat verstaan niks van de situatie over ons, hebt niks gezien over ons, op tv, of zo iets. Zij weten bijna niks over ons. Want als ik ga vragen student, zelf heb ik contact met Arabische mensen. Als andere mensen, bijvoorbeeld alleen de student samen wel misschien gaat wonen de Arabische mensen ofzo, want anders je hebt geen contact. En mag de vraag bijvoorbeeld voor de student, eh, hoe noem dat, gewoon samen leven... Zo moeilijk om, gewoon samen leven zo, snap je.
I90	Dat zou je willen.

H91	Ja, dat is het. En heb je gevraagd de student zelf?
I91	(knik)
H92	Heb je film gemaakt? O, en wat antwoordt dan?
I92	Wat bedoel je, wat zij-?
H93	Gewoon wat contact eh, hebben mensen of de mensen met andere land?
I93	Nou, ik heb eh, ik heb dus een paar studenten heb ik uitgenodigd naar hier. En eh, ja, die, die vonden dat eigenlijk heel tof wel. Maar ik heb op straat heel veel mensen gevraagd van, willen jullie een keer meedoen met een activiteit hier bij de Jongerenwerking? En er waren best veel mensen die zeiden ja dat wil ik wel, maar uiteindelijk kwamen er maar twee. Dus het was wel moeilijk om mensen te vinden. Maar de mensen die kwamen die waren wel enthousiast en die vonden het het tof en die willen wel terugkomen enzo.
H94	Oké, mooi.
I94	Dus misschien dat het als mensen dan, dat mensen weten het niet en mensen vinden het misschien wel spannend, de studenten, maar als ze dan hier zijn dan vinden ze het volgens mij best wel, best wel tof. Denk ik. Wat denk jij?
H95	Ik denk ook, dat is tof, maar ik wist niet waarom de moeilijk contact. Wij zelf vind dat moeilijk, ga contact met de Belgische mensen, niet alleen de Belgische mensen denk dat is moeilijk contact met ons.
I95	Nee, ja.
H96	Want, de situatie ook niet zelfde, snap je. Is een beetje moeilijk.
I96	Ja. Dat is jammer hè?
H97	Ja.
I97	Ja. Ja, want jij voelt je dus, hier voel je je goed.
H98	Hier wel!
I98	Maar op straat niet.
H99	Ik voel ik ben, ik ben altijd alleen. Als kwam dan was tenminste ik ben alleen. Ik wist niet. Alle zo bijvoorbeeld. Iedereen met zichzelf, snap je. Zo.
I99	Mensen zijn met zichzelf bezig.
H100	Met zichzelf bezig. Enzo. Maar ik wist niet de leven zo, of dat is zoiets ander, zie de leven zo?
I100	Ik weet het niet zo goed. Misschien? Misschien wel. Ik ken dit alleen maar, dus ik weet ook niet zo goed hoe het bijvoorbeeld, eh, jij komt uit Palestina, of dat anders is, want ik ben daar nog nooit geweest. Maar misschien zijn mensen hier wel veel meer met zichzelf bezig.
H101	Ik wist niet, want, misschien door koud of-
I101	Ja precies. Ja. Dat zou kunnen.

H102	Dat is wel moeilijk. De leven, maar.
I102	Ja. Ja, want jij wil, jij wil eigenlijk echt je best doen, bijvoorbeeld om de taal te leren, maar dan moet je dus wel contact maken met mensen, maar dat lukt eigenlijk niet. toch?
H103	Hier in Antwerpen, dat lukt niet.
I103	Nee.
H104	Nee, maar buiten Antwerpen wel.
I104	O. Dus dat is echt in Antwerpen vooral.
H105	Buiten Antwerpen lukt contact met andere mensen snel. Supersnel je kan contact enzo, maar hier, in Antwerpen, Noord-Antwerpen, moeilijk voor alles.
I105	Hm, o ja. Heb je verder nog vragen?
H106	Vragen? Nee, denk eraan. Nee.
I106	Oké, heel erg bedankt, dat je.
H107	Hoe vond je het eigenlijk om dit gesprek te hebben?
I107	Ik vond het ook interessant, ook goed idee, Om wij elkaar kennen, of de mensen weten de andere mensen van andere land cultuur komen. Dat is ook goed om te weten. Als je, ik loop met de fiets en iedereen kijk naar me bijvoorbeeld, waarom kom naar hier bijvoorbeeld. Dan mensen weten nu zeker. Niet denken voor iets anders soms.
H108	Ja. Dus goed dat we dit doen.
I108	Dat is wel heel goed.
H109	Ja. Mooi zo. Oké.
I109	Dankjewel.
H110	Dat is graag gedaan.
I110	Je mag eh, opstaan hoor.
H111	Salut! (zwaait naar camera)

BIJLAGE 3: FOCUSGROEPGESPREK 20-11-2022

I: Interviewer

E: Emran

C: Chérif

M: Mohammed

H: Hamadi

I1	Eh, ja, het idee was dus van mij om een beetje na te praten over de film en ik heb dan ook nog wat andere vragen aan jullie en ik vind het ook supertof als jullie met elkaar een beetje in gesprek gaan. Dus je hoeft niet alleen maar op mijn vragen te antwoorden, maar als je bijvoorbeeld een vraag hebt aan elkaar of aan mij of zo, dat kan ook.
E1	Ça va.
I2	Wat vonden jullie van de film?
E2	Leuk.
C1	Goed.
M1	Ik vond het, ik vond het heel leuk eigenlijk, meer dan ik verwachtte. Echt waar.
C2	Ja.
M2	Om te filmen, eh, zo wat echt kwaliteit. Dat is ook belangrijk hè. Maar ook kwaliteit. Maar dat is ook niet makkelijk om te doen, hè. Je moet de hele video zien van,-
H1	Stukken, stukken.
M3	Ja, en dan hier stukje nemen en dan opkoppelen met een andere stukje en zo. Dat is ook niet makkelijk. Dat is heel, echt toffe job. Echt waar.
C3	Inderdaad ja. De scenario, de montage, zijn wel goed, echt waar.
M4	Chapeau.
E3	Ik ook. Zij succes met die program.
C4	Ik vind dat echt mooi ook, dat jij wilt, aan mensen tonen wie wij zijn. Snap je? Dat vind ik echt mooi. Dat jij, dat jij denkt aan ons, snap je? Dat je wilt proberen de jongeren bij elkaar te brengen.
M5	Dat is eigenlijk een goeie doel, hè?
C5	Een goeie doel, dat is echt waar.
M6	Een goeie doel en ik hoop ook zo dat dat meer bereikt, niet zo meer hè, maar toch zo mogelijk, zo ver mogelijk.

C6	Inderdaad, inderdaad. Ik vind het gewoon jammer dat, dat, snap je? Het is zo klein. Je bent Jre bent alleen die dat doen. Snap je? Het was echt niet zo'n grote project. Je bent alleen, je moet dat echt, met ook, snap je, met kleine, beperkte materialen en zo, snap je?
M7	En toch echt goed.
C7	En toch heel knap inderdaad.
E4	Goed gedaan.
M8	Echt. Ik vind het echt professioneel.
C8	Goed gedaan. Kort applausje! (<i>waarop ze allemaal één keer klappen</i>)
I3	(lacht) Dat was echt een heel kort applausje.
M9	Dat mag een beetje hè. Dat verdiend wel wat. (lachend)
C9	Kort zo ene keer: pouw! (lachend)
M10	Het verdiend ook hè.
E5	Wanner is jouw examen?
I4	Eh, in februari.
E6	O, februari. Ik hoop je succes echt.
C10	Ja. We wensen jou veel succes.
M11	Moet hè, allee, moet omdat het goed is.
E7	Als het is klaar laat weten. Ik ben echt benieuwd.
I5	Ja, ik zal het laten weten, ja.
M12	Je mag dat delen op jouw pagina en zo.
I6	Ja, ik wil ook nog een keer hier, met, voor iedereen van hier de film laten zien als die af is.
M13	Zeker proberen.
C11	Dat is goed.
I7	Eh, en zijn jullie het ermee eens hoe ik het verhaal verteld heb?
C12	Ja.
I8	Waren er dingen waarvan je dacht, o, hier ben ik het eigenlijk niet mee eens, of hier denk ik anders over?
E8	Neu.
C13	Allee, eigenlijk dat is, er is niks. U heeft aan ons gevraagd, gewoon letterlijk wat willen jullie zeggen, over jullie zelf, snap je? Dus, alles wat gezegd is, is waar. Is geweest. Dat is onze zelf die, wij willen dat de mensen dat weten over ons. Snap je, dus, ik denk niet dat er een stuk was, alleen voor bepaalde stukken, om voorzichtig te zijn voor de politieke-

M14	Ja ik vond het wel jammer dat dat niet echt kon, door de omstandigheden, dat dat gewoon echt niet kon, hè.
C14	Ja.
M15	Ik vond dat jammer, dat dat ook, want sommige dinges vind ik wel belangrijk om-
C15	Om te zeggen.
M16	Om te zeggen, ja, om te tonen aan andere mensen. We hebben niet alle mogelijkheden.
C16	Dat is niet, allee, de vrijheden die we niet hebben, dus. Bijvoorbeeld België hier mensen mogen hun mening zeggen over wat en dat is rechten en dat wordt allemaal gerespecteerd. en landen waar wij komen vandaan dat is echt pfff, gekke mensen gewoon. Dus uw mening kan echt eh, vermoord worden, om uw eigen mening.
I9	En daarom kunnen jullie niet helemaal over de politieke situatie praten.
C17	Ja, voila, dus alles wat met beelden te maken heeft, dat wordt getoond aan mensen daar moeten we zeker voorzichtig mee zijn. Daar kan altijd iets gebeuren. Dat hebben we vaak gezien, mensen die worden ontvoerd en al die dingen, omdat je dingen tegen der regering zegt.
M17	Dat is spijtig hè.
C18	Ja, dat is heel spijtig. En dat is, dat is meestal de reden waarom vluchten wij, snap je.
M18	Ja. Financiële zekerheid en de vrijheid, snap je, om te kiezen wat je wil doen en waar je wil staan en allemaal, snap je. Het is jammer dat gewoon dat ik voel dat sommige mensen hebben meer rechten dan anderen. Het is zo. Als je echt Europees lijkt, blauwe ogen, wit, ik denk van, ja dingen worden echt gemakkelijk voor jou. En ik zeg niet overal, maar hier in Europa. Misschien als je een Europees bent die helemaal naar Afrika gaat gaat dat ook moeilijk zijn. Talen en alle dinges. Maar ik bedoel gewoon hier Europa, de Europese komen eerst. De Europeanen komen als eerste. Dat vind ik wel een beetje jammer. Want de, met de, ja, met de wereld zo, hoe landen zijn met elkaar verbonden, ik denk dat rechten, rechtvaardigheid moet echt gerespecteerd worden. Iedereen is gelijk.
E9	Bijvoorbeeld, sinds we begint problemen in Oekraïne. en daar in Brussel alleen alle plaatsen geven voor Oekraïne. Afghanistan, Syrië, Irak, of van Somalië of andere landen, die alles op de straat blijven. Gewoon plaatsen geven gewoon voor mensen van Oekraïne. Allee, ik vind het echt, niet leuk dat.
C19	En ja, die verdienen dat, hè. Ik weet ze verdienen dat. Maar de vraag is waarom hun alleen. Snap je? Andere mensen hebben ook alles achtergelaten om hier. Allee, het is moeilijk.
H2	Ook de mensen al lang hierbinnen, tien jaar of zo, op straat leef. Maar de Oekraïne als komt hier die krijgt papieren, die krijgt loon. die krijgen gewoon hun documenten.
E8	Iedereen krijgt sociale woningen. Zeven jaar ik wacht ik ben op de lijst.

C20	Weet je, zo'n dingen, dat creëert gewoon een beetje allee, hoe kan ik dat zeggen, ongerust, tussen mensen, snap je. Ik begin te praten over, waarom krijgen ze die dingen, blablabla, en dan gaan ze sowieso vragen: ja, heb je iets daartegen? Dus dat zorgt voor een beetje, een beetje verdeling. Oekraïners, Afrikanen, een beetje, hoe kan ik dat zeggen, verdeling.
E9	Voor ieder voor zelf maken.
C21	Die worden verdeeld gewoon. Als volk. We worden verdeeld. Door de regering zelf.
M19	Ja, terwijl dat niet de schuld is van de mensen, hè. Van ons, of van de andere nationaliteit of zo, nee, dat is, nee.
C22	Dat is gewoon hoe dingen worden aangepakt.
I8	Dus van bovenaf
C23	Voilà.
M20	Ja, we weten zeker dat het niet de schuld is van de bevolking.
C24	Die volgen gewoon de regering, die maken regels, die weet allemaal dat je je moet aanpassen.
I9	Ik had een paar vragen aan Emran en Mohammed. Hebben jullie iets gehad aan de ontmoeting met de studenten?
E10	Allee, ik vind het leuk, die mensen een beetje leren kennen en niks zo, speciaal iets.
M21	Het was heel leuk natuurlijk, maar ik heb de indruk gehad dat zij echt, heel veel interesse hebben, om, om,
E11	Wat een ander soms doet.
M22	Van alles van, over jou, want ik had gewoon van gedacht dat zij gewoon echt heel weinig dingen en informatie weten over ons. Ik dacht van, allee, dat kan, dat is goed, ik vond dat heel goed. Het was echt interessant en het was ook een hele leuke namiddag om te hebben met die studenten, maar ik vond ook aan de andere zijde dat zij heel weinig weten terwijl er nu, vooral nu eigenlijk, en vooral ook in Antwerpen, zijn er heel veel andere nationaliteiten en we zijn echt met heel veel mensen, integreren enzo. En toch weten zij, wisten zij eigenlijk weinig over ons en over van alles. Maar dat was ook, dat was ook goed hè om te weten, want, zo was ook wat ik zei eigenlijk. Want als zij tegen andere studenten tegenkomen, dan gaan ze misschien toch misschien, ja toevallig eigenlijk, een gesprekje hebben, een babbeltje en dan gaan ze ook over de Jongerenwerking spreken, hè. Dus het zou wel kunnen, denk ik.
E12	Dat is wel leuk.
M23	Belangrijk. Dat is heel belangrijk.
I10	Maar het grappige is dus wel, dat jullie, maar die studenten weet je, die ik op straat had geïnterviewd, die zeiden dus allemaal van o ja, dat is goed voor die jongeren, dan kunnen ze integreren en zo, maar eigenlijk zeggen jullie dus vooral: zij hebben er eigenlijk wat aan gehad, die studenten. En voor jullie was het wel interessant om hun dat te kunnen leren.

E13	Ja.
M24	Ik vind het eigenlijk soms een beetje grappig, dus die zeiden van het is goed voor ons en belangrijk om te integreren, maar eigenlijk, is het ook belangrijk om zij bij ons te komen, om dat te kunnen tonen om te kunnen zien van hoe kun je dat integreren. Want die zeg is dat en oké dat is het. Je kunt integreren, maar niet zomaar hè. Niks kan van niks zijn en zo.
C25	Ik vind het gewoon jammer dat als iemand, wij komen, dat is, waar wij komen naar deze land, dus moeten zich integreren, maar dat betekent niet dat je ook niks over mij mag weten, snap je, dat je echt, ik moet de taal, ik moet uw taal leren en jij nooit de idee heeft gehad om te zeggen van ah, ik ga uw taal ook leren, bijvoorbeeld.
M25	Ja.
E14	Alleen was een beetje moeilijk, dat eh, onze taal is niet zo beter, onze grammatica.
C26	Allee, dat wordt niet gegeven in school en zo.
M26	Nee, nee, nee, gewoon kennis.
C27	Gewoon dialoog. Leren van elkaar culturen gewoon, snap je? Ik bijvoorbeeld, soms allee, dat zijn echt, ik heb veel verschillende vrienden. Ik ga naar Indisch feesten, naar Tibet en dingen allemaal, dat is allemaal verschillend. Dat soort dingen, snap je. Maar ik vind het heel leuk om andere, andere dingen te leren over andere cultuur, geschiedenis, godsdienst, allemaal.
E15	Nieuwe mensen.
C28	Dat is echt wel plezant gewoon, om anders te weten, dan wat je weet nu.
I11	Hebben jullie eigenlijk ook contact gehouden met die studenten?
E14	Nee.
M27	Bedoel je daarna?
I12	Daarna?
M28	Nee, ik heb ze nog steeds op Instagram en ja, ze doen zo soms like en soms wat commentaar. Ik vond het wel interessant, ze waren interesse.
E15	Ja, spijtig wij hebben geen tijd ook. Allee normaal wij hebben ook geen tijd.
M29	Maar het zou leuk zijn om het nog eens een andere keer te doen, met de studenten. Of gewoon ze uit te nodigen. Om met samen te eten op een donderdag bijvoorbeeld. Zou leuk zijn, denk ik.
C29	Ja, ik vind technologie, ook daarom ik heb dat niet, dat Instagram en dat soort dingen. Dat is echt geen vriendschap, geen contact, dat is gewoon digitaal dingen, gewoon like. Dan kan hij zeggen, ik heb ook geliked, snap je? Ook als je naar iemand liket [onverstaanbaar] snap je? Je kan niet meer eerlijk zijn. Het is de wereld hè. Ontwikkeling. Dat gaat weer verder ook.
M30	Ja.
I13	Ik heb op straat meer dan veertig mensen uitgenodigd.

E16	Amai.
I14	En uiteindelijk zijn er maar twee gekomen.
C30	Ja.
E17	Ik denk normaal die heeft geen tijd. Heel veel mensen dat wij was gesproken op de straat, iedereen was bezig met iets. Zij zeiden: allee ik heb een afspraak daar, ik heb geen tijd, ik woon daar, ik kan niet komen. Ik denk, door dit.
M31	Dat is deel van de reden, maar ik vind ook dat zij niet echt-
C31	Minder, minder interesse gewoon hebben.
M32	Minder interesse, maar ook niet, niet durven om met andere mensen in contact te komen gewoon, denk ik.
C32	Dat kan, dat kan.
M33	Als ik de beelden, allee, de video zie, dan dacht van ja, dat is wel zo, een beetje.
C33	Allee, het is waar. Ja zo'n dingen kun je nooit weten wat is er van binnen.
M34	Ja.
C34	Maar ja, ik vind ook dat die echt minder interesse tonen aan andere culturen ook. Bijvoorbeeld, eh, als, als eh.
E18	Spijtig veertig studenten kon helaas niet. Jammer.
C35	Ja, als, als, u. Jij bent van andere landen als je bijvoorbeeld de kleren van uw landen draagt hier in België, helemaal volledig, nou je krijgt echt veel compliment, maar niet normaal echt waar. "O, amai, dat is goed!" "Amai, dat is mooi!" Dat is precies die hebben dat nooit, nog nooit gezien, snap je? Dat is, dat wordt echt iets speciaal. En dat zijn echt plekken waar je zelf niet welkom bent als je dat aan doet. Snap je? Je bent niet welkom. "Ah, je moet wel chic hè, weet je, das en met kostuum dingen." En ik denk, ah, man, weet je, waarom, waarom moet dat? Dat moet toch niet? Ik ken u, jij kent mij, wat ik draag of niet draag, dat heeft echt geen belang, allee, wat wij elkaar, wat wij tegen elkaar zeggen, de dingen die wij delen met elkaar. Maar ja.
I14	Ik had de indruk dat eh, uit jullie verhalen dat mensen vaak naar jullie kijken als jullie zijn vluchtelingen, zielige vluchtelingen, of agressieve vluchtelingen, of vluchtelingen zijn dom, of dat soort dingen, klopt dat?
C36	Dat klopt, ja.
E19	Nee, denk ik.
C37	Ja, dat is niet dom ofzo. Meestal-
I15	Jij zegt van niet, Emran?
E20	Ik denk ik niet.
C38	Meestal de mensen denken-

E21	Ik heb nooit zo iemand gezien dat die kijkt naar mij zo raar of, allee, zo normaal ik woon in deze buurt, bij de studenten ook. Ik was twee jaar hier wonen, die was altijd lieve. Die altijd roept mij, ik komen, wij samen zitten en babbelen. Allee, van zo dingetjes, ik heb niks gemerkt.
I16	Maar jij wel?
C39	Allee, ik eh-
H3	Ik bedoel. Sorry.
C40	Noem maar, noem maar. (tegen Hamadi)
H4	Ik bedoel zo bang gewoon, dat wij kom van andere land en zo. Gewoon bang want... [arabisch woord].
M35	Eh, je komt uit oorlog.
H5	Oorlog en zo de mensen zo denk we zijn gevaarlijk want we kom vandaar.
M36	Ja, ze denken als je komt van land dat oorlog daar is, dan ben je een gevaarlijke mens!
H6	Je bent ook verantwoordelijk.
C41	Ja.
M37	Dat is totaal niet, allee.
C42	We kom, die denken echt, wat ik jammer vind bijvoorbeeld als wij...
E22	Ik denk niet iedereen, maar.
C42	Als wij hier naar school gaan, dan hoor jij, dan hoor jij, [onverstaanbaar] 'westerse wereld', 'derde wereld' of ik weet niet wat wat. Er is maar ene wereld, snap je? Dus de suprême wereld is de westerse wereld, daarna de tweede is de oost-Europa. De andere landen die echt in Oost-Europa zijn. En come on, Aziatisch, Afrika heéééélemaal in de bodem. Daarom wij zijn de derde wereld. Das das een term, allee, voor mij raakt dat, dat is een beetje beledigend snap je? Dat is waar, hier in Europa daar zijn ontwikkelingen, elektriciteit, veel zekerheid, technologie en dingen allemaal, maar voor de technologie en dingen allemaal hebben ze echt grondstof nodig die van Afrika komt, of van Azië, al die dingen, snap je? Dus, ik vind gewoon dat derde wereld en dingen dat zijn een beetje westerse wereld en meestal dat lijkt ook waar we komen vandaan is echt, is echt geen vrijheid. Dus de vrijheid die hier bestaat bestaat niet in onze landen, snap je? Dus hier wonen en zichzelf zijn allemaal. De dingen gewoon, in onze land, de armoede is wel groot. En als armoede groot is, iedereen weet, economie en dingen, dan is gewoon veel criminaliteit die boven komt. En mensen zien echt, dus mensen, buitenlanders die echt van die arme landen komen, als in gewoon hij komt uit crimineel buurt, dus hij kan niet helemaal gewoon, op rechte pad blijven, snap je? Die zien ons een beetje, ja, ik weet niet hoe ik dat moet zeggen.
E23	Ça va.

C43	Niet eigenlijk, ik denk, ik denk niet dat die. Ik bijvoorbeeld, als ik naar jou kijk, ik zie mijzelf, snap je? Een jonge vrouw die, snap je, gewoon bezig is met haar leven, snap je, probeer net is getrouwd, ik zie mijzelf, snap je? Ik ben ook een jonge mens die proberen, snap je? Ik denk, ik denk, ik ga nooit denken, ah, zij is van Holland en, snap je, ze heeft meer educatie dan mij gekregen, of, zij is opgegroeid in een goeie familie en dingen. Nee, daar denk ik niet aan. Je bent gewoon een jonge vrouw. Ik denk, ik ben vrij zeker, jij hebt potentieel en ik heb ook potentieel, snap je. En we kunnen daar echt, veel dingen mee maken, snap je? Maar als we de kans krijgen, als we de kans niet krijgen, dan is [onverstaanbaar woord].
I17	Wordt er hier bij het PSC anders naar jullie gekeken dan buiten?
C44	Ja, ja, helemaal anders.
H7	Tuurlijk.
I18	Voor jou is dat heel logisch?
H8	Helemaal anders, want hier die kijken naar jou naar probleem of die zoekt naar oplossing voor probleem of zoiets. Willen jou helpen, maar buiten denkt niemand over jou of zo. Als je zelf gewoon contact met mensen of zo gewoon spreken of neerzitten iets te drinken, dat gaat niet zo makkelijk. Maar hier dat gaat gewoon. Ik kom hier elke dag chillen, ik kom hier spelen, ik kom gewoon babbelen. Heb je brief voor iets, wil je iets vertalen, vind je iets moeilijk, wil je gewoon praten. Je mag hier alles, snap je zo. Je voelt iets beter, je voelt-
C45	Hier mag je jezelf zijn. Hier mag je wenen, hier mag je slapen, ik doe alles, snap je, je mag je emotie helemaal aan mensen zeggen en dat wordt ook gerespecteerd, snap je, op een normale manier mee omgegaan.
E24	Die helpen gewoon met alle problemen. Ook voor dokter, voor scholen.
I18	En word je hier ook gezien als zielig of agressieve vluchteling of zo?
C46	Nee. Daarom juist komen we hier. Als we hier komen, we zijn echt, gelijk als kinderen. Zoals kinderen die komen een spel doen.
E25	Ja. Iedereen is echt lief.
C47	Met iedereen gebabbeld, gewoon lachen, Joke, iedereen, de stagiaires iedereen lachen gewoon en ja, en nooit iemand zie je die echt, snap je, als agressief of zo, die gewoon echt van die rare vragen naar je achtergrond, snap je? "Ah, ja, is dat niet criminaliteit in jullie land of zo? Ik heb gehoord dat daar veel criminaliteit is" Nee dat hoor je niet. Dat interesseert mensen hier niet.
E26	Nee.
C48	Je bent binnen, we zijn vrienden. Ah ja, ik heb hulp met deze. Oké, we gaan u helpen met deze en dat mag hè. We kunnen dan nog praten over hobby's, dat ook.

M38	Ik denk dat gewoon, beetje gewoon beetje meer open moet zien. Beetje van ver kijken. Allee, ik bedoel niet de mensen die hier zijn hè, ik bedoel de andere mensen. Een beetje van ver kijken, niet gewoon zo (vormt een tunnel met zijn handen). Een beetje overal kijken ook. Ik vind dat dat belangrijk is. Je moet gewoon een beetje meer open zijn. Er is geen vergelijk tussen de begeleiders die hier zijn en buiten met hart en hersenen, iedereen heeft hetzelfde. Ze kunnen denken en voelen zoals iedereen, maar ze moeten dat goed kunnen gebruiken, dat is het, denk ik.
C49	Dat wel.
I19	En voelt het, hebben jullie, voelt het wel eens hier bij het PSC dat je moet integreren, dat je de taal moet leren, dat je een job moet vinden.
C50	Nee.
E27	Die helpt voor zo dingen, dus als wij gaan werken of andere dingen, hier is altijd stagiaire die helpt, hoe je werk zoeken of sollicitatie maken.
I20	Maar voelt het zeg maar dat ze naar jou kijken van je moet dat doen?
H8	Je moet dat doen, nee.
E38	Nee, dat niet.
C51	Allee nee, eigenlijk, die laat je zeker-
E39	Als jij wil, die helpen.
C52	Voila.
H9	Die geven jou zoveel manier om jou te helpen.
M39	Nee, ja, eigenlijk niet. Zo voelt het niet eigenlijk, maar door de manier die eigenlijk hier is. Ook door andere jongeren is onszelf zo motivatie gekregen om dat te doen.
E40	Werken, of studeren.
M40	Werken of studeren, een taal te leren, gewoon door een babbel te hebben of door een verhaal te horen van een andere jongere, dan ga je zelf zo wat motivatie krijgen om zo ah ja, dat zou ik kunnen. Als eigenlijk mijn opleiding, dat is gekozen doordat ik door de jongerenwerking, hè door de begeleiders. Ik heb gezien hoe zij ons aan het helpen waren, zo met alle liefde, met alle echt zo interesse en dacht ik van ok, ik zou dat ook graag willen leren studeren en later ook doen voor de andere jongeren, omdat ik dat heb gekregen, ok, ik geef dat ook door later, dus. Dat is het.
C53	Die laten u weten, als je in een land komt, je moet wel weten hoe die land werkt. Dat is voor uzelf.
E41	Ja.
M41	Ja.
C54	Dan heb je eigenlijk niet de hulp van anderen nodig.

E42	Zij wil jou maken, zo zelfstandig en alles leren.
C55	Die leren jou om zelfstandig te zijn.
M42	Ja, dat is echt zo, hè?
C56	Niet afhankelijk van iemand te zijn.
M43	Dat is echt gewoon hetzelfde. Dat is zo eigenlijk hè, we kennen dat van onszelf en nu meestal als ik iets krijg in de post of zo dan weet ik wat dat is en ook wat ik mee moet. Eigenlijk is het zo, om zelfstandig te leren eigenlijk. En ja, zo mogelijk alles zelf te kunnen doen en dat is het. Dat helpt, hè. Zo is het eigenlijk.
C57	Dat helpt heel veel. Dat is goed man. Dat is altijd, iemand die komen elke dag om hulp vragen, dan moet je die persoon helpen om niet meer naar jou te komen. Dan moet je helpen om voor zichzelf hele leve lang, dat betekent niet meer dat hij niet naar jou mag komen, maar echt, alleen maar voor zich. Dat hij niet afhankelijk van u wordt. Snap je? Dat hij gewoon echt zijn eigen dingen kan regelen, zonder jou. Want, ja, ik wil dat niet, je weet het nooit hè, vandaag zijn we samen, morgen wie weet zijn we niet meer samen.
M44	En ja, ik vond het ook eigenlijk, dat is ongelooflijk hè, de begeleiders hier en hoe de hulp, hoe ze allemaal doen en toch ze kijken niet echt naar de Jongerenwerking, of naar de organisaties die dat doet. Alléé, ik bedoel hè, ik weet niet wat hoe dat helpt of zo of geeft zo van hulp, maar toch ze kijken niet echt goed wat alles de Jongerenwerking allemaal doet, of wat de begeleiders doet. Dat moet toch eigenlijk wel hulp aanbieden, hulp geven ook. Want wat hier wordt gedaan voor de jongeren en voor de nieuwe jongeren, dat is ongelooflijk. Hoe ze proberen op de weg te brengen.
E42	Is het lekker warm?
C57	Nee, mijn phone alsjeblieft.
M45	Ja, dus, eh...
H10	Je wist de camera is daar, je kan dat zien.
E43	Geen probleem zij gaat...
M46	Nee, ik vind het spijtig dat ze-
E43	Niet veel vragen stellen, zij moet vragen stellen dat wij moeten antwoord geven. Andere dingen niet zeggen, ik moet naar werk gaan.
M47	Nee, ik vind het gewoon spijtig dat, de begeleiders moeten gewoon, zo'n beetje meer waardig laten voelen ik weet niet door de overheid of zo, ik weet niet, door de staat. Zo dat zij wat zij doen voor de jongeren en val alles om op een goeie weg te brengen en ook voor toekomst van alles dat is belangrijk. Zij doen heel iets echt goed, heel heel belangrijk hier in het leven. En toch worden minder betaald, soms hebben minder geld om te geven, of om nieuwe medewerkers te brengen om de jongeren te helpen, zo veel problemen. En dat vind ik echt jammer.

C58	Die verdienen meer dan die zelf krijgen. Die verdienen heel meer.
M48	Ja.
C59	<p>En ik weet niet of andere organisaties ook zo zijn, maar op PSC de begeleiders die hier zijn, zij zijn echt, je voelt eerlijkheid in hun vriendschap. Snap je. De dingen die die delen met jou.</p> <p>Bijvoorbeeld een persoon, in privéleven, sommige mensen gaan nooit een jongere in zijn privéleven allee, over kunnen babbelen en zo. Maar hier, familie, we kennen bijvoorbeeld de hele familie van Eva bijvoorbeeld. Kindjes, haar kinderen kennen ons, haar man, allemaal. Joke ook, haar vriendje kennen ons, die komen elke Valentijns, snap je, als wij dingen organiseren mee-eten. dus, je voelt gewoon dat dat niet, dat gaat niet alleen maar om de werk zelf. Snap je? Dat is echt gewoon een plek waar, snap je, waar je kan warmte, snap je, warmte warm gevoel krijgen van mensen gewoon. Echt liefde. Niet dat is mijn job ik moet dat doen. Ik doe dat uit mijn hart. Niet omdat ik krijg betaald, ik word betaald, maar ik doe dat ook uit mijn hart. Snap je, zo zijn de dingen hier.</p>
I20	Ehm, ik ga door naar de volgende vraag, omwille van de tijd. Ehm, die studenten die naar de bakworkshop kwamen, die zeiden, o, het is net alsof Emran en Mohammed hier geboren zijn. Is dat een compliment?
C60	<p>Eh, ik kan dat op manieren zien, snap je? Dat is wat ik bedoel. Als je hier komt dat moet u echt zich gedragen als een Belg. En voor sommige mensen dat is echt goed. En voor sommige, allee voor mijzelf, ik kan ook zien. Dat hangt van af welke soort persoon, allee, welke karakter snap je. Want, sommige mensen die kunnen niet hunzelf zijn in de ogen van andere mensen. Snap je? Als andere mensen krijgen snel invloed op hun. Snap je? En soms dan verlies je de persoon die je bent, snap je? En eh, omdat je komt van andere landen, dan begin je, dan gedraag je niet zoals, zoals was jij bent, echt. Snap je? Je begint je te gedragen als een Belg. Snap je? Omdat je voelt dat dat moet. Als ik, als ik begin te dragen als een Belg, dan wordt het echt gemakkelijk om dingen te bereiken.</p>
I21	En jij Emran, vind jij het een compliment als mensen zoiets zeggen?
E44	Voor mij is, nee, ça va. Ik vind echt al zo normaal. Wat vind jij?
I22	En jij?
M49	Eh, ja, kan een compliment zien, ja.
C61	Zeker een compliment, allee meestal mensen zeggen mensen dat echt, om te zeggen dat jij goed bezig bent.
M50	Ja, ja.
C62	Jij hebt je best gedaan en niemand kan zeggen dat je allemaal, snap je, dat je helemaal van andere landen komt.
M51	Vooraf dat niet zo lang hè, dat je echt niet zo lang bent, dus.

C63	Dus ik kan dat zien echt als een compliment. Want, dan maakt je geen verschillen tussen jullie. Dat is heel mooi en dat bedoelt ook dat je hier geboren bent. Dus, dat vergelijken dat is wel een compliment. Maar als ik van een andere kant, ik wil ook niet dat de mensen mij behandelen omdat ik mij gedraag als een Belg. Dat vind ik helemaal niet goed. Ik vind dat de mensen mij graag hebben, omdat ik ben mezelf. Niet omdat ik probeer iemand te zijn die zij willen. Ik wil dat de mensen mij respecteren voor wie ik ben.
I23	En jij dan Hamadi als iemand tegen jou zou zeggen, ehm, O, het is net alsof ik met een Belg praat, hoe zou je dat vinden?
E45	Ça va, toch?
H10	Ja.
E46	Niks.
I24	Wat zijn eigenlijk 'Belgen'?
E47	Ik ben Belg.
C64	Hier, Emran, dat is een Belg. Dat is zo wat normaal. Niks veranderd.
H11	Ik voel mij niet goed met hem. Ik voel slecht.
C65	Ja, want, wat is een Belg?
E48	(lachend) Waarom, wat heb ik gedaan?
H12	Want jij praat met jouw neus, broer. Want jij praat met je neus, want jij bent Belg.
E48	(lachend) Allee, ik praat met mond.
H13	Ja, is wat ik zie.
E49	(lachend) Ik praat met mond, wat is dit.
M52	Nee, ok.
C66	Een Belg is gewoon een mens als iedereen.
E50	Maar deze vijf vingers niet hetzelfde. Sommige Belg is goed, sommige is slecht. Bij ons ook.
M53	Dat is overal hè. bij anderen.
C67	Overal heb je goede en slechte mensen.
E51	Iedereen is niet zelfde.
H14	We zeggen Arabische: jouw vinger allemaal, de tien vinger niet hetzelfde, toch. Allemaal verschillend.
E52	Goeie mensen, slechte mensen.
H15	Allemaal verschillend, niet allemaal zelfde.
M54	Voor mij gewoon als wat Chérif zij, dat zijn gewoon mensen.

E53	Ja, normaal.
H15	Stel voor de papier, dat is, eh, ik vind dat echt niet belangrijk of zo.
E54	Maar vanwaar komt papier hier?
H16	Want het is de persoon zelf.
E55	Geen probleem Belg of Afghaan is hetzelfde. Human.
H17	Je praat met jouw neus, want je bent Belg.
M55	Oei, oei, oei, dat is niet goed hè.
H18	Als ik met hem moet praten hij praat met mij zo (steekt zijn neus omhoog).
I24	Ik heb in de film steeds dat ik een soort spanning voel tussen aan de ene kant ben je trots op dat je anders bent en aan de andere kant wil je wel geaccepteerd worden. Kunnen jullie dat uitleggen? Je wil niet dat mensen, dat mensen zeggen, o, je bent anders, maar je wilt ook niet dat mensen niet meer jouzelf zien.
C67	Ja, je pas u aan, omdat je denk, als je, als je dat niet doet, dan voel je jezelf buitengesloten van de groep gewoon, of van de maatschappij zo. En ik weet niet, als, ik denk niet dat iemand dat graag hebt. Om buitengesloten te worden door mensen, snap je? Dan ben je echt, dat is een soort pestgedrag, snap je? Allee, bijvoorbeeld. Als we hier binnenkomen, dan-
I25	Buitengesloten worden is eigenlijk nooit goed. Liever aanpassen dan buitengesloten worden.
C68	Ja, liever aanpassen. Ik vind dat iedereen we hebben gewoon elkaar liefde nodig om verder te kunnen natuurlijk.
M56	[legt in het Arabisch iets aan Hamadi uit] Eh, ah ja.
E56	Het is vertrektijd. Hoe laat is het?
H19	Ah, een Belg is dat.
I26	Kwart over drie.
E47	Ça va.
I37	Hebben we nog even?
H20	We hebben nog twee uur, dat is afspraak. Want jullie houden van afspraak. (naar Emran)
E48	Afspraak was tot drie uur.
I27	Ik dacht we kunnen nog misschien tot, tot zes uur doorgaan? (iedereen lacht)
H21	Ja, dat is geen probleem. Perfect.
C69	Ja, man. En nu deze keer is pizza.
H22	Zeker, nee ik wil iets anders.
C70	Avondeten hè. (lacht)

H23	Ik kan zo restaurant barbecue maken.
C71	O, echt man. (lacht)
M57	Trakteren ons, ga je ons trakteren of wat?
H24	Nee, ik ga niks. Emran wil dat
E49	Ik ga jou trakteren hoor.
H25	Ja, doe maar, succes.
E50	Ja? Wat wil jij eten? Ik ga jou trakteren.
I28	Ik merkte dat de studenten best wel schrokken van de verhalen die Mohammed en Emran verteld hadden. En dat zij ook zeiden van, o, daar moeten we iets aan doen, dit moeten meer mensen weten en we moeten, we moeten dat verbeteren. Terwijl als ik jullie hoor, vaak hoor zo van ja, wat kun je doen? Ik kan beter gewoon goeie punten halen, of doorgaan. Waarom, waarom is dat zo dat zij eigenlijk. Het lijkt wel haast alsof zij meer boosheid voelen dan jullie zelf.
E51	Eh...
C72	Dat is ook, ja. Ik denk dat die dat niet meegemaakt hebben. Ik denk daardoor ook. Als je dat hebt meegemaakt, denk van dat je dat, dan ga je dat kunnen loslaten, dat is gelijk, want als, ja. Je weet niet hoe, hoe moeilijk dat dat is om dat mee te maken.
E52	Ja, dat is niet makkelijk in het begin. Je begint van nul in een nieuw land. Dat is echt niet makkelijk. Je weet van niks. De eerste keer toen ik was naar school gegaan, maar ik snap nul. Dat is niet makkelijk.
I28	Maar ik bedoel ook zeg maar, ook als het gaat over discriminatie en dat soort dingen. Dat jullie dat veel meer van je af laten glijden, terwijl als zij dan jullie daarover horen vertellen dan zeggen zij: maar dat is toch niet ok.
C73	Dat is wat ik bedoel. Die hebben dat niet meegemaakt. Want anders als je dat één keer meemaakt, twee keer, drie keer, dan ga je zelf echt beginnen weten, man, ik moet echt geen energie steken in zulke dingen, echt waar. Ik moet gewoon verder gaan met mijn leven. En het is beter.
E53	Ja.
C74	Ik moet mijn energie besparen voor zo dingen.
E54	Voor andere dingen.
C75	Dat heeft, dat heeft toch geen nut, snap je? Ik vind gewoon mensen die racist zijn, of gewoon naar anders kijken dat is gewoon niet zicht op en ik vind het jammer dat die zich zo voelen, snap je? Want je kan niet blij zijn, of je kan niet gewoon normaal doen tegen iemand, omdat je, omdat hij van ergens anders komt. Dat is jammer voor jou. Jij kan niet verder zien. Ik kan niet verder zien dan de huidskleur en de cultuur ook. Zoveel dingen buiten in de wereld dan buiten waar kom je vandaan, wat is je achtergrond.

M58	Ja-
C76	Je kan veel dinges anders dingen, je kan vééél andere dingen doen dan dat die niet weten.
E55	(naar Mohammed) Chérif gewoon laten praten.
M59	Ja, dat is waar, daarom zeg ik ook, dat hoop ik eigenlijk, die video, die film kan zo mogelijk verspreid worden dat mensen ook onze verhalen horen, dat- ik hoop het hè, ik weet niet of dat zou echt kunnen, maar ik hoop het, want ik vind het altijd belangrijk als de mensen weten wat zijn we eigenlijk. Waarom zijn we hier gekomen, wat waren de redenen dat dat echt, ja, dat dat gewoon handig was om te vluchten, vertrokken ons land ja, gewoon achter te laten, want voor de oorlog bijvoorbeeld ik ga efkes over Syrië, want voor oorlog, je zou bijna geen Syrische mensen in Europa zien, ja. Bijvoorbeeld. Dus. Ik vind het soms raar dat de mensen soms geen interesse hebben om te weten hoe komt dat zo. Er zijn denk ik ongeveer vijftien miljoen Syrischen uit Syrië vertrokken vanwege de oorlog. Zijn de mensen gewoon niet geïnteresseerd om dat te weten vind ik, maar, ik vind het gewoon soms belangrijk om te weten verhalen van alle landen van alle culturen van verschillende dingen te weten te komen, dus, zou interessant om plan is om gewoon echt is van te weten van wat zijn we eigenlijk en wat doen we hier en waarom zijn we hier, dat is nog belangrijkste.
C77	[onverstaanbaar] allee, de jeugd is de toekomst hoor ik altijd.
M60	Ja.
C78	En als wij al verdeeld zijn, nou ik denk niet dat er dan een toekomst is voor ons, als de jeugd is al verdeeld. Ah, ja dat zijn buitenlanders, dat zijn Belgen, dat zijn Afghaanse,
E56	Oekraïne,
C79	dat zijn Afrikaanse, iedereen apart, ik denk niet dat dat een goeie samenwerking gaat worden. Zijn veel talenten, veel, veel, veel talenten dus, die echt, dat zit gewoon in de jeugd ook. Dus gewoon de kans geven aan de jeugd ook, snap je. Zich te bewijzen, zich te ontwikkelen. Dat vind ik wel belangrijk.
M61	Maar dat gebeurt niet eigenlijk. Zo kans geven, echt niet. Dat is heel moeilijk.
C80	Voilà. Een kans krijgen mensen heel weinig.

M62	Ja, dat is altijd moeilijk, zelfs als je papieren hebt, dan ga je beginnen met studeren of leren, je wilt iets doen en dat is waarschijnlijk niet mogelijk door leeftijd waarschijnlijk of doordat het die studie duurt lang of dat dat hier een beetje daar zijn te weinig vacatures daarover dan kan je dat niet doen, dan, dan moet je gewoon helemaal iets anders doen. Dat is het. Dat vind ik heel jammer. Ik snap het, misschien een beetje, van ah ja, dat kan moeilijk zijn. Ze willen niet helemaal alles geven en doen om de talen en misschien ga je dat toch niet doen. Maar je zou wel een kans moeten geven denk ik. Dat is gewoon belangrijk. Je weet, je weet als iemand komt tegen jou te zeggen, ik zou dat zo graag willen doen en echt van, ah, dat is mijn doel en mijn toekomst en mijn droom, dan kan je zien hè. Dan kan je dat gewoon zien: ah je wil echt dat doen. Dan kun je gewoon zien. Maar dat is jammer dat dat wordt niet echt gedaan een kans geven aan de jongeren die dat echt willen, maakt niet uit. 25 Jaar zijn of twintig of dertig. Je zou wel een kans kunnen geven. Ik vind toch als je een studie is van drie jaar lang is, kan je toch een semester lang doen of een jaar bijvoorbeeld. Als het niet lukt ok, niet. Maar ja.
I29	Ik, ehm, jullie zijn naar België komen vluchten. En voelt het dan ook dat dat een soort van grens is in de tijd, van er was een tijd voordat jullie hierheen kwamen en een tijd nadat, zeg maar, sinds jullie in België zijn?
C81	Ja, dat zijn twee verschillende leven. Dat is-
E57	Helemaal anders.
C82	Een leven voor vluchten en een leven na vluchten. Dus dat zijn twee verschillende dingen.
E58	En ook dat, democratisch landen anders is. Mannen en vrouwen zelfde-
C83	Zo gezegd hè, democratie hoezo?
E59	Ja. (lacht)
M63	Ja, ja. (lacht)
E60	Echt waar.
C84	Ik hoor 'democratie', o, hier is 'democratie', we mogen zeggen en doen wat we willen
M64	Dat is het eigenlijk niet hè.
C85	Dat is allemaal bias man, echt waar. Bullshit. Echt waar.
M65	Ja. (lacht)
C86	Misschien is dat een grof woord maar echt war, altijd democratie, democratie, dingen, allee. Democratie ook letterlijk is gewoon de volk. De volk maakt beslis dingen, maar nee democratie is anders. Illusie, illusie gewoon.
E61	Ja, alleen voor naam is democratie.
C87	Dat bestaat niet. De regeringen die beslissen, niet de volk. Dus dat democratie man, sorry but I don't believe it. I'm sorry.
M66	Ja. (lacht)

C88	But I just don't believe in democratieshit.
M67	Ja. Ik ben eens met hem.
I30	Dus er is een leven voor en na de vlucht.
E62	Heel verschillend, ja.
C89	Ja.
I31	En gaat de tijd sneller of langzamer sinds je in België bent?
E63	Nee, langzamer.
C90	Laaaangzamer.
H26	Sneller.
E64	Kijk, Chérif verliest bijna tien jaar. Echt waar. Hij heeft geen document niks, hij kan niks doen.
C91	Ja...
M68	Ja, dat is ongelooflijk. Tien jaar in België.
E65	Dus hij verliest tien jaar. Dus tot nu hij kan niks doen.
M69	Ik weet niet wat de reden is, zeg maar, dat er niks in zijn land is, dat zijn land zelfs rijk is of zo. en toch geen verblijf kunnen krijgen. Ik weet niet, ik snap dat niet. Ik kan dat gewoon niet begrijpen, waarom. Tien jaar, hè. Hij spreekt de taal. Hij spreekt de taal zelfs dat hij hier geboren is. Hij kan werken, hij kan doen. Er is niks mis met hem. Waarom geen papier en geen verblijf?
H27	Spreekt Nederlands en Frans.
M70	Er is geen reden volgens mij-
E63	Als hij van begin krijgt iets, dus hij kan iets te doen voor hem leven. Of kan niet goeie business, of kan goed studeren extra.
H28	Jij focust te veel op [onverstaanbaar]
E64	Ja.
M71	Maar toch ik zie bijvoorbeeld nu kan hij gewoon werken met zijn diploma en zo, maar toch kan hij dat niet, want hij heeft een verblijf nodig. Hij heeft een papier nodig.
H29	Kan niks krijgen gewoon, ja. Je krijgt geen cent.
E65	Altijd die identiteitskaart vragen.
M72	Hij kan zelf denk ik geen, een,
H30	Geen rekening bank.
M73	Ja, geen bankrekening opendoen bij een bank.
C92	Kan zelfs niet naar ziekenhuis.
H31	Dat mag niet.

C93	Moet Eva vragen om me te helpen.
M74	Stel tien jaar kan je niet naar ziekenhuis. Dat is eh, dat is echt gek hè. Tien jaar kan je niet naar ziekenhuis-
H32	Dat is echt gek.
C94	En dat zijn dingen, ik weet niet, dat is echt, afhankelijk zijn van OCMW. Ik wil, wat ik doe, wat ik verdient geef dat gewoon aan mij. Echt waar, alle dat hun pijn, dingen allemaal, gewoon help mij om echt een eigen dingen te kunnen fiksen voor mijzelf. Ik heb echt niet de geld nodig van de regering en dingen. Gewoon een job, werken en ik verdien mijn eigen brood. That's it.
I32	En hebben jullie het gevoel dat je een leven hebt opgebouwd hier in België of is dat nog. Ben je dat nog aan het doen.
C95	Ja, we zijn allemaal nog bezig hè. (lacht)
E65	Ja.
M75	We zijn nog nog maar net begonnen denk ik.
C96	Precies joh. Precies we zijn net begonnen
E66	Sparen, of een goeie business te maken.
C97	Ja.
E67	We zijn, bijna vijf jaar, zes jaar in België.
H33	We nog leren hoe gaan leven hier. Maar wij nog niet begonnen, nee.
E68	Veel dinges, we weten nog niet van België.
H34	We zijn nog jong en zo.
C98	We zijn nog bezig.
I33	Jullie zijn nog niet echt eh, begonnen zeg maar.
C99	Nee, nog niet.
E69	Nee.
M76	Nee, niet echt.
C100	Er zijn veel dinges wij, allee, ik zie veel de jeugd in België allee, mensen die gewoon echt een normaal leven hebben hier, die hebben plannen voor de toekomst, snap je? Die hebben plannen voor de toekomst en die kunnen direct al beginnen. Maar jongeren zoals ons, we kunnen de toekomst wel plannen in onze hoofd, maar dat blijf ook een grote vraagteken. Gaat dat lukken? Dat weet ik niet. Gaat dat helemaal zo lopen? Dat weet ik niet. Hele tijd die vraagtekens. Snap je? Die komen echt super veel vragen. Daarom.
I34	Ehm, zijn jullie alle vier gelovig?
C101	Ja.

E70	Ja.
M77	Ja.
H35	Ja.
I35	Alle vier moslim.
E71	Alle vier is moslim.
C102	Allemaal moslims.
M78	Ja.
I35	Eh, ik ben christen en geloof is voor mij best belangrijk. Is het voor jullie anders om gelovig te zijn hier in België, dan, dan vroeger in je thuisland?
C103	Ja. Ja.
M79	Jazeker is dat.
E72	Ja.
C104	Bij ons land hebben we ook, eh...
H36	[iets in het Arabisch] (tegen Mohammed)
M80	Christen. (tegen Hamadi)
H37	Christen.
M81	Wij hebben dat ook in onze landen, zo christelijke mensen, zo.
C105	[onverstaanbaar] Dat is niet dat we iets hebben tegen de andere geloof.
E73	Nee, nee, nee.
I36	Nee, maar ik bedoel is het voor jullie om zo, voor je eigen geloof, is het anders om-?
C106	Dat is, dat is anders.
M82	Dat is anders hè.
E74	Ja.
H38	Als ik, ik, ik, geloof ook m'n zo, zo, ik geloof... [iets in het arabisch]
C107	Wat je wil.
M83	Eh, eh... gelovig. Gelovig.
H39	Ik gelovig.
E75	Wij hebben niks tegen andere geloof.

C108	Allee, hier bijvoorbeeld, bij alle wat gebeurt in de wereld, soms, snap je, als moslim is het dan echt niet, als eerste dingen aan mensen zeggen over jou. Snap je? Als mensen vragen van ja wie ben je. Ik ben moslim. Waarom? Omdat, snap je, mensen zijn islamofoben, die hebben echt schrik van islam, snap je door al die dingen die gebeurt in de wereld. Maar ja, daarom soms hier eh, je kan niet bijvoorbeeld volledig uw, uw, godsdienst uitoefenen zoals je dat deed in uw land. Snap je? Dat, dat kun je hier niet doen. Want, rekening mee houden met maatschappij. Je weet, regering allemaal. Bijvoorbeeld ik vind heel jammer dat mensen zijn gefocust op vrouwen die hoofddoeken hebben. Ik vind dat jammer.
E76	Ja.
C109	Ik vind dat heel jammer. Altijd vrouwen die, zelf op school, meisjes bijvoorbeeld die op school geen hoofddoek op houden. Dat vind ik heel jammer. Wat is zo grote probleem daarmee. Dat is gelijk als een meisje die gewoon een ketting draag. Hebben gezegd ja, jullie mogen geen ketting dragen meer.
E77	Dat is echt jammer.
C110	Bijvoorbeeld ik heb, in de als in, als in christendom vrouwen. Allee, ik weet niet wat, want ik zie heel weinig mensen die naar de kerk gaan.
E78	Dat is niet in heel Europa. Dat is alleen in België.
C111	In mijn land bijvoorbeeld, de vrouwen in christendom hebben ook allemaal hoofddoek..
H39	Hoofddoek.
C112	Als je naar de Vaticaan kijkt, al die vrouwen hebben hoofddoek.
H40	Zelfs handen zie daar niet. Ziet alleen de ogen, zo.
C113	Ook, ja man. Al die vrouwen hebben hoofddoek. Maar ik vind dat heel jammer dat dat zo gefocust is op moslim, omdat die denken moslimvrouwen zijn echt onderdrukt door de geloof snap je?
E79	In Nederland is niet. Daar is geen probleem. In Nederland helemaal geen probleem.
M84	Dat is helemaal, dat klopt helemaal.
E80	Allen bij België ik snap niet, dat is echt...
C114	Echt waar, snap je? Dat is echt, mensen zijn gewoon islamofob. Echt waar. Als je subiet eh, tussen mensen-
E81	Wat die gaat is probleem, ik heb hier zo (zet een kussen op zijn hoofd) of zo (houdt kussen tegen zich aangedrukt), maar ik studeer toch?
C115	Snap je? Dat heeft echt, dat heeft echt geen belang. Ik weet het niet waarom mensen kijken gewoon achter-
E82	Die gewoon maken een beetje moeilijk.

C116	En die kijken niet, jij bent voor mij, ik moet met jou dealen, snap je? Niet wat achter jou is. Wat is helemaal achter jou gebeurd.
E83	Ik heb veel vrienden hier zo in België gestudeerd, zo familie, door de hoofddoek die verhuizen naar Duitsland.
C117	Dat vind ik heel jammer.
H41	Ja want, mag niet naar school met hoofddoek, moet je uitdoen in de school.
E84	Met hoofddoek. Ook veel die verhuizen naar Nederland. Is gewoon voor hoofddoek
H42	Bijvoorbeeld-
C118	En als je hier de jodenbuurt gaat, dat is ook door geloof dat die mensen hebben dezelfde kleren altijd.
H43	[iets in het Arabisch] (tegen Mohammed)
M85	Een rode kruis. Rood. Kruis. (tegen Hamadi)
E85	Kruis. (tegen Hamadi)
H44	Kruis.
C119	Snap je, aan één kant, daar hebben ze geen problemen mee, snap je. Maar dat is gewoon de moslim. Want de moslim, wij hebben geen respect voor onze vrouwen, wij slaan die, wij onderdrukken die, die moeten hoofddoek dragen, die mogen niet gaan werken. Altijd dingen, snap je. En ja, proberen-
M86	En terwijl, terwijl de vrouwen staan bij ons echt op de hoogte, echt zo hoog.
C120	Boven echt! Vrouwen thuis Is de baas!
E86	Respect voor de vrouwen, echt.
H45	Dus mogen niet werken.
C121	Thuis is de baas! De mannen moeten niks doen, gaan geld-
H46	Geld maken!
C123	Geld maken en brengen naar de vrouw. [onverstaanbaar]
H47	Is de vrouw de baas. Is alles.
E87	Hier in België de vrouw moet werken. De vrouw kan niet tijd geven voor kindje.
C124	Dat is niet, dat is niet te zeggen dat vrouwen mogen niet werken, hè. Maar, dat is gewoon, moet kiezen. Of ik blijf, ik zorg voor de kinderen, vrouw jij gaat werken. Of ik ga werken en jij zorgt voor de kinderen. En je mag zelf kiezen.
E88	Ik heb collega die heeft geen probleem. Die is ook werkt, en die [onverstaanbaar] ah, iedereen is ziek, die kindjes ziek, kom jouw kindje meenemen.
C125	Jij mag zelf beslissen of jij wil gaan werken, snap je?

E89	Allee, ik denk dat is echt, bij ons, die vrouw is thuis, die zorg van kindje, die altijd met kindje, tot zij is een beetje groot, of hij is een beetje groot, kan gemakkelijk naar school.
C126	Dat is gewoon uit zorg.
E90	Gewoon extra respect.
C127	Ja, jij bent gewoon mijn koningin, jij moet niks doen dan gewoon voor ons zorgen. Ik ga werken voor ons. Jij moet, jij moet, snap je, jij moet uw handen niet kapot maken en alle dingen. Dat is gewoon een soort respect. Dat is niet dat wij, een vrouw, een vrouw geen rechten willen geven.
E91	Een vrouw moet niets doen.
C128	Wij willen die recht van de vrouw afpakken, nee. We behandelen die gewoon echt als, als je een vrouw moet behandelen gewoon, echt een koningin. Jij bent mijn koningin, jij moet niet werken.
E92	Gewoon rustig jouw boodschappen, winkelen.
C129	Je moet gewoon zo je taak, de huis echt in goeie tempo, met goeie familie, eten en dingen allemaal, snap je? Dat is gewoon ja, de taak van een vrouw.
M87	Ja, ze denken dat vrouwen thuis moeten zijn voor boodschappen, wassen, koken, maar nee, dat klopt niet eigenlijk, hè?
C130	Ja, nee!
E93	Nee!
C131	Dat moet niet, dat is echt gewoon om, snap je, gewoon een leuke huis.
E94	Vrouw is zachtig een goeie huidje, is niet voor werken.
C132	Nee, maar echt waar! Als je, als je echt een goeie vrouw hebt in je familie, geloof in de familie, dat is echt mooi, dat gaat echt goed gaan.
E95	En bijvoorbeeld bij moslim dat is altijd 3, 4 kindjes. Als jij zorgt van die kindjes, die ook tijd nodig. Kleren, alle dinges maken.
C133	Ja! Kinderen hebben tijd nodig. Spellen.
E96	Dat is bijna zelf een werk dat jij in thuis doet.
C134	Echt waar. En in moslim, als de vrouw echt wil werken, echt een job wil, ze mag dat doen.
H48	[iets in het Arabisch] tegen Emran.
M88	Dat mogen wel, de regels-
C135	Dat is geen probleem. Ze mogen dat helemaal doen. Maar dat weten mensen niet.
E97	Die kent niet. Die zorg van die kindjes. Kindje naar school brengen.
C136	Dat is heel jammer dat mensen, dat is heel jammer dat mensen proberen dat niet te weten, snap je?

I36	En dus, en jullie merken dus dat, dat, er op zo'n manier gekeken wordt naar als je moslim bent. Dat je vrouwen onderdrukt en weet ik niet wat. Ehm, maar hebben jullie zelf ook, sinds je in, sinds je in België bent terechtgekomen steun aan je geloof juist in dat je anders bent?
E98	Nee...
C137	Dat je zelf uw geloof steunt, of je wordt gesteund?
I37	Zeg maar, hoe helpt je geloof jou.
M89	Ah, zo!
C138	O!
M90	Zeker!
C139	Juist! Heel veel! Heel veel! Door mijn, door mijn, door mijn geloof snap je, sta ik in de ochtend, want ik geloof dat God heeft echt een beter toekomst, snap je, heeft al bepaald. Maar, weet je, dat is, dat is een gezegde in mijn, in mijn taal. Dat zegt God helpt mij en hij zegt op de weg die Ik u zie, ga ik erop helpen, snap je?
E99	Ja.
C140	In die vorm ik ga je helpen in die vorm. Jij wil een directeur worden, ik ga jou helpen een directeur worden, maar je moet wel elke dag opstaan en vragen aan God.
M91	Zeker, vooral-
C141	Zeker vragen aan God, help mij alsjeblieft op deze.
E100	Dat betekent dat wij geen hoof. Als ik heb iets probleem, ik bidden, ik vraag van Allah en mijn problemen opgelost, altijd.
C142	Alles, alles wat ik doe, alles wat ik doe, God is eerste. God is eerste. Alles wat ik doe. Ik, ik, plaats God als eerste overaal. God is mijn openingsdeur, snap je. Hij staat voor me en als ik binnengaat is mijn God alsjeblieft mijn mensen is in uw handen.
E101	Hij zorgt voor ons. Wat is best voor ons-
C143	Jij bepaalt dat.
M92	Vooraf jij bent in nieuwe land, je zou, dat vraag heel veel geduld, hè. Dat, dat, hier dat heeft ons geholpen om zo geduld te hebben, om, om te wachten van oké, dat komt in orde, om te wachten van dat gaat beter worden. Dat komt allemaal door ons geloof.
C144	Ja.
E102	Ja.
M93	Ik heb één jaar in asielcentrum gewoond, dat was met twaalf kamer in ene kamer, dat was altijd moeilijk, dat was altijd slecht eten, maar en toch dacht ik van-
C145	Chapeau.
H49	[vraagt iets in het Arabisch]

M94	Geduld. (tegen Hamadi) Geduld. Ik zeg, ja, dat komt in orde, er komt een beter tijd. Alles gaat het beter zijn.
E103	En wij gelooft, Allah helpt ons.
M95	en ik weet het, ik weet nu ik ben, waar ik sta, wat ik nu heb, dat komt allemaal omdat ik gelovig was en ik was altijd zo. En ik ben altijd nog steeds zo. Dus dat heeft altijd een grote steun. Vooral door studie ook, ik was, ik wou eigenlijk al een paar keer stoppen met studeren, ik dacht ik kan niet, hier tegen, met alle moeilijke situaties en achtergrond. Ik dacht ik ga werken, ik dacht van nee, toch, dat komt, en ik ga nog proberen zo en geduld hebben, van alles dat dat beter komt. En dat is eigenlijk zo.
I37	En, ehm, staat God aan de kant van mensen die anders zijn of aan de kant van de samenleving?
E104	Wat bedoel je?
C146	God staat voor iedereen. Iedereen.
E105	Ja, dat is niet voor mij alleen. Of alleen voor Mohammed. Dus ook voor jou, wij geloof dat.
C147	Dat is wat ik bedoelde, God staat voor iedereen, voor slechte, voor goede, God staat voor iedereen.
E106	Ja.
C148	Jij zegt, ik wil deze worden, God gaat u helpen. Daarvoor allemaal.
M96	En als dat dan niet gebeurt dat bekend dat niet dat eh...
C149	Je gaat wel uw verantwoordelijkheid moeten nemen. Jij wou dat, jij gaat daar ook voor moeten staan.
E107	Je moet zoeken, je moet zoeken wat is echt de echt. Je moet zoeken, allee.
H50	Misschien soms je krijgt dat niet, eh, direct maar, je krijgt dat op andere manier. bijvoorbeeld je wil, je wil werk, maar je krijgt geen werk, maar je krijgt zo bijvoorbeeld eerst een stage en daarna wordt aangenomen. Zo. Op andere manier komt.
M97	Ja, je moet niet, ja, niet dat je bijvoorbeeld, ik wilde iets anders studeren, dat is niet gelukt door paar reden. Nu heb ik helemaal iets anders gestudeerd. Ik ben aan het werken. Ik dacht van, dat ging helemaal anders, misschien als ik dat toch wilde doen, die andere studie zo, dan heb ik toch afgestudeerd en misschien zal ik niet direct een goeie job hebben, of zal ik niet direct werk vinden. Of zal ik het moeilijk hebben met een job, dus het is niet gelukt. Ik heb iets anders gekozen. Nu ben ik echt blij dat ik dat gekozen heb. En ik weet dat God heeft mij geholpen. Zeker, omdat, omdat ik hier zit.
E107	Ja, daarom misschien is moeilijk voor later.
M98	Ja, dat zou zeker anders zijn.

C150	Zelfs dat, om terug te komen op uw, op uw, voorlaatste vraag. Dat is ook moeilijk soms, snap je, Overal wat je, wat je allemaal doen, om God als eerste te plaatsen hier in België, snap je. Want ze willen echt dat je, dat je, te veel bijvoorbeeld als je iets gedaan heb die heel knap is, als je iets zeg maar die hele knap is mensen, mensen, je krijgt complimenten van mensen. En jij blijft humble, snap je. Jij zegt, ah, nee, ik heb dat niet gedaan, God heeft dat aan mij gegeven, snap je. Ik heb dat, hier die reactie gekregen. Ik weet niet wat voor. Maar een vriendin zij had een job voor mij gefikst en toen zei zij, we waren op kamp, snap je, we waren op kamp en haar vriendin en dingen allemaal. O, Chérif ik heb een job voor u. Ik zeg: O! Thanks God! O, maar haar vriendin: Thanks God, nee! Thanks Margot! Ehhhhh, oké. Thanks Margot. (lacht)
E108	(lacht)
C151	Echt waar! Snap je? Precies, precies, ik weet dat, dat komt ook door Margot, maar niet Margot alleen. Door God en Margot. Dat is wat ik bedoel. Dat betekent niet omdat ik God, eh, snap je? Zichzelf daar niet zien dat echt, eh, als een extreem. Echt, hè, van hij vindt God, niet normaal, man.
I38	Wat vinden jullie ervan dat dit in het gebouw van een kerk is?
C152	Deze?
I39	Wist je dat?
M99	Ja.
C153	Dit gebouw van de kerk, jajaja. Het is heel mooi, ja.
M100	Ik vind het heel goed eigenlijk wat zij doen.
C154	Wij hebben de beste plek.
M101	Ook wat zij doen, dat is heel goed.
C155	Ja, dat is echt goed.
M102	Ik, ik vind het ook belangrijk, ik weet niet of dat ook weet bij ons is, eh, allee, zo, nu praten we over christelijk en moslim en zo, maar bij ons Jezus is gewoon een profeet.
E109	Wij geloof, zo geloof.
C156	Ik ga vaak naar kerk, hè. Ik ga heel vaak naar kerk.
E110	Ik ook zelf, dus.
C157	Mijn vrienden gewoon zo zitten en luisteren.
E111	Ik heb geen problemen. Ik heb juist-
C158	Sympathiseren gewoon. Blijven lachen, drinken, zoiets.
M103	Zoals bij joden ook de profeet, geloven wij alle profeten, zijn allemaal islam ook.
C159	Maar dat is de ding. De regering bijvoorbeeld, die zijn de enigen die de mensen samen moeten brengen. Maar die zorgen voor verdeeldheid.

E112	Ja.
M104	Ja.
C160	Echt waar, die zorgen voor verdeeldheid.
M105	Zelfs in onze landen.
C161	Altijd wijzen naar, snap je, een bepaalde groep mensen, deze, daar, daar.
I39	Terwijl voor jullie dat verschil dus helemaal niet zo-
C160	Daar is geen verschil. Helemaal geen verschil.
M106	Nee.
C161	Snap je? Jij geloven in, ik heb heel veel respect voor jou, snap je.
E113	Jij geloven, wij gewoon jouw antwoord geven.
C162	Voila.
E114	Ik niet jou antwoord geven dus, ik heb geen problemen met jou. Je moet zelf zoeken wat is de best, wat is, wat is gelijk, allee, je moet zelf zoeken.
C163	Je moet zelf weten wat is goed voor jou, snap je. Daar heb ik niks mee te maken. Dat is tussen jij en uw diviniteit. Snap je? Waar jij daar ook maar in gelooft, dat heeft niks met onze relatie te maken, snap je? Maar ja. Meestal mensen nemen van alles, van alles.
E115	Wij kunnen trouwen met christelijke mensen. Voor ons is geen probleem.
C164	Snap je, mensen daar echt, eh, conditie over alles. Om mijn vrienden te zijn moet jij zo, zo, zo, zo, zijn. Snap je, of anders we zijn, we kunnen geen vriendschap opbouwen.
E116	Allee, met dingetjes niet trouwen, die Hindische mensen, die geloven niks. Die zeggen koe is onze God. (tegen Mohammed)
M107	Is waar, 't is waar. (tegen Emran)
E117	Wij kan ook trouwen met christelijke mensen, bijvoorbeeld ik kan ook trouwen met jou. Ik heb geen probleem.
I40	Nee, kan niet, ik ben al getrouwd.
M108	(lacht)
H51	(lacht en klapt in handen)
E118	(lacht) bijvoorbeeld, zeg!
C165	(lacht) Jongen niet te snel hè, hallo!
I41	Sorry, Emran, sorry.
E119	Gewoon voorbeeld ik zeg! (lachend) Dus betekent dat wij kan trouwen met christenen.
C166	(houdt hand tegen hoofd als telefoon) Hallo Finland!

I42	(lacht)
E120	(lacht)
H52	(lacht)
M109	(lacht)
C167	Ik ga bellen echt waar man. (lachend)
H53	Geef mij nummer. Ik ga hem bellen. (lachend)
C168	Ik zeg het, ik ga hem bellen: laat Willemijn niet meer naar hem komen. (lachend)
M110	Nee, maar hij is ook verloofd, hij is verloofd, hè! Hij is verloofd, bel efkes naar zijn dingel! (lachend)
C169	Laat Willemijn niet maar naar ACM komen. Een jongen is iets van plan. Hij is iets van plan, pas op hè! Hij komt eraan! Hij komt eraan!
H54	(klapt één keer) Hij wil trouwen, hij is verloofd. (schud zijn hoofd)
E120	(lacht) Geen probleem ik kan twee trouwen.
M110	(lacht) Maar hier, hier mag dat niet, in Europa.
E121	Kan illegale. Je kan ook trouwen met twee vrouwen
C170	Hier mag je geen twee vrouwen.
M111	Hier mag dat niet.
E122	Wettelijk mag dat niet, maar zo je kan doen alles.
C171	Jajaja.
E123	Gewoon voor gemeente is niet ok.
C172	En zelfs dat, weet je mensen denken dat moslims trouwen vrouw gewoon zo maar. Die vragen eerst aan uw eerste vrouw, ik wil deze vrouw en de vrouw zij geeft haar toestemming: ja je mag die andere vrouw trouwen. Maar die mensen weten dat niet, snap je. Die denken gewoon echt, islam is echt, ja ik weet niet (lacht) extreem, maar, en echt waar geloof me, toen ik klein was, die hadden me bijna overtuigd dat de islam slecht was, hè.
M112	Ja, dat is altijd, dat gebeurt nog steeds.
E123	Dat is niet waar.
C173	Als je echt hoor: Alahoe Akbar, je denkt gewoon, we zijn fini, klaar, we zijn allemaal dood man, echt waar. (lacht)
E124	(lacht)
H55	(lacht)
M113	Terwijl dat gewoon, gewoon, woorden zijn.

E125	Dat betekent Allah is de biggest.
C174	Allah is de grootste, snap je. Maar echt-
E126	Je kan niet op straat zeggen allahoe akbar. Iedereen gaat naar die kant, naar die kant. (lacht)
C175	Direct!
E127	Dat is politiek heeft die slecht gemaakt.
C176	Direct!
M114	Ja.
C177	Maar echt hè. En het is niet zo lang geleden zelf, in Ierland. Ik weet niet, Ierland. Noord en Zuid. Die hebben elkaar kapot, kapot gemaakt. Christenen hè. Dat was geen moslim, christenen hè. Protestanten katholieken die hebben elkaar kapotgemaakt, met aanslagen en dingen allemaal. Maar, snap je, allemaal coooo!
M115	Ze, ze, ze willen gewoon exact over iets speciaal Islam en dan laten alles, als je naar de geschiedenis kijk, oioioioi.
C178	O, man.
M116	Ik bedoel niet over islam, maar de geschiedenis van ander.
C179	O, man, tijden van de rode kruis. O, yo! (lacht) Als je weet wat helemaal gebeurt is, ja (lacht) in christendom, dat zal allemaal, snap je. Dat zijn mensen die echt de geloof op extreme niveau nemen.
M117	Ja, ja, ja.
E128	Ja.
C180	En dat heeft niks te maken met geloof. Dat zijn gewoon mensen die te ambitieus zijn, gewoon macht hebben.
M118	En ook politiek hebben, ook politiek.
E129	Dat is alles politiek.
C181	Ja.
E130	Wat, wat heeft Hitler gedaan. Alle joden doodgemaakt. Kijk.
C192	Amai.
I43	Ik heb al mijn vragen gesteld eigenlijk. Hebben jullie, willen jullie nog iets vertellen of zo?
E131	Nee...
C193	Ah.
E132	We heb te veel verteld.

M119	Ik hoop gewoon dat die video zoals we [onverstaanbaar] zoveel mogelijk verspreid is en dat de mensen ook hopen dat een beetje anders gaan denken, die ons verhaal, hopelijk, als dat niet, dan is dat zo.
C194	Allee, ik wou, wou, nee. Ik wou, ik wou u eigenlijk bedanken vooral.
M120	Ja. Heel veel.
E133	Ja. En wij hoop-
C195	Voor deze te doen. Echt.
E134	...dat jij heel veel succes hebt met je studie.
C196	Merci dat je zo onze verhaal wou weten en horen, want eh...
E135	En groetjes aan jouw vriend, ik heb niks te maken gewoon dat was voorbeeld.
H55	Niet vriend, haar man, man, man, man!
M121	(lacht)
C197	Man, man, man, man! Hè! Zij is getrouwd, jongen!
H56	Haar man!
C198	Ben jij iets van plan of zo?
E135	(lachend) Ah, nee, dat is echt grappig.
C199	Maar bedankt, echt waar, bedankt.
M122	Erg, heel erg bedankt.
I44	Ja, ik heb het heel tof gevonden. Ik vond het ook heel bijzonder dat jullie het zo open wilden vertellen.
C200	Dat is ook bijzonder, wat jij doet. Snap je, dat is ook bijzonder wat jij doet.
H57	Ik vind dat heel interessant.
M123	Ja.
C201	Het is eh, wel, het interesseert mensen niet, daar juist in de dinge (wijst naar beeldscherm waar de documentaire op vertoond was) ik heb dat gehoord hè, toen jij vroeg aan jongens wil je langskomen. "Ah, nee, dat is mijn ding niet." Snap je? Veel mensen, dat interesseert die niet. Dus iemand die toont interesse aan uw verhaal, betekent veel, hè, betekent heel veel. Allee, voor ons. Allee, ik kan voor mijzelf spreken. Dat betekent heel veel voor mij wel, echt heel veel, echt bedankt, bedankt. Het is heel mooi wat je gedaan hebt.
M124	Later ga jij zo een, jij gaat zo een...
E136	Journalist.
M125	Je gaat gebeld worden door andere organisaties: ah, kun je efkes komen filmen? Je hebt het goed gedaan.

I45	Dat zou wel cool zijn.
C202	Je doet dat echt goed, je hebt dat echt goed gedaan.
H58	Ja, wist, ik wil weten hoe doe je filmpje zo stukken, stukken maken in de film.
M126	(lachend) Broer dat is niet nu hè.
E137	Dat is moeilijk
C203	Technologie, man.
M127	(lachend) Dan kan je zo een keer workshop organiseren voor ACM-PSC
C204	Maar ik wou ook vragen, na deze project ga je nog terugkomen op bezoek, want eh.
I46	Jaja. Tuurlijk.
C205	Ah, ja, goed, goed.
E138	[onverstaanbaar]
M128	(lachend) zeker zoals de meeste stagiaires.
C206	O, ja, de mensen, zij komen niet meer terug.
H59	Laatste dag is laatste dag.
C207	En dat is jammer, snap je. Echt waar.
M129	Ik vind dat echt jammer.
C208	Geloof mij, daar zijn ook stagiaires die de banden die jullie bij ACM hebben en jullie komen elkaar tegen op straat is helemaal anders. Die gedragen helemaal zich anders, echt. Echt waar, jajajaja. Dat is precies ja onze-
I47	Nee, ik hoop eigenlijk juist dat als ik in februari klaar ben dat ik dan wat meer tijd heb om weer wat meer langs te komen.
C209	Ja, hopelijk wel.
M130	Maar we begrijpen ook dat de meest stagiaires, dat echt, zo druk zijn, of zo met een ander leven en zo.
C210	Ja, maar druk, we snappen dat allemaal.
M131	Maar wij hopen altijd dat ze blijven komen.
E139	Ik heb nooit zo, vijf jaar ik hier, die stagiaires hier, maar tweede keer ik hier buiten die nooit gezien.
M132	Ik weet wel één, die Sara.
H60	Misschien na een tijdje je bent zwanger en dan je hebt kindje en dan geen tijd meer hebben.

C211	Ja maar ik snap dat iedere met zijn eigen dingen bezig is, maar gewoon als jullie elkaar op straat zien, voel ik, ik weet niet, ik ben haar naam vergeten, bij elkaar, en ik wou echt de tijd nemen om haar te vragen van goh, lang geleden en wat ben je nu aan het doen en dingen, maar dat was gewoon zo, hé, hallo. Foe, hé, ok. (lacht) Daag.